ՊՈՒՐՄ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՕՀանապետական կենաց։

Մատենագրեալ ի Տայոց ոսկեսա վար-
դապետէ Յովհաննէսէ Երզնկացւոյ
Յիսուսեանէն Լատինաց։

Յամ անուն քարոզութեամբ արտասանեցեալ
ի քեզեկաղ ի հայկական քաղաքսա, ի
Ջմիռնիա ի ապրիլեան
ամսեանն։

Յամ Տեառն 1721. ի Կոստանդնուպոլիս։

Ի տպարանի Մեծաւանից ծոց։

Նոր Տպագրութեամբ ի լոյս ընծայեալ

Յամ Տեառն 1731. Ամսոցն Յունուարի 6-
ի հայրապետութեան Տեառն Աբրահամու
Հայոց Կաթուղիկոսի։

408

Ի ՎԱՂՆԱՏԻԿ։

Ի տպարանի Ընտօրի Պօղոսի։

Հրամանաւ Ի՛ն Ծաւէցւոյ։

Ի. Ա. Պետրոսեանց ընթերցողին։

Զայս գրքոյկ (որ մտադրութիւն ունի
գրելոյ ընթերցողին) ոչինչ
գրկեցաւ բառնալոյն առ՝ի
մանկտեսութենէ դիպուածոյն զոր
ընդունելով՝ ոչ ինչ ինձ ինքեան
վերագրեցի, որ առ՝ի վաղուընջէ
ինձ ծանօթ՝ եւ ի հետ ծանօթ
եղելոյ ինձ։ Եւ զինչ ինձ ինքեան
ոչ վերագրեցի՝ ոչ ինչ եւ ինձ
վերագրեցաւ։ Ոչ ինչ ինձ ինքեան
վերագրելով

4

Հանդերձելոյ կենաց, այնքան նաև յոյժ առաւել օգնելոյն քեզ վա-
կելոյ առ ոչ պատճէ կեալ եր-
կիւղած լրիտոնեի։ Լիր ի գործ-
ածելոյն զի այնպէս զկնա զայ-
սոսիկ, զոր առ առաջադրէ քեզ,
աներկբայապէս լինելոցես յաղթա-
նակօղ, և ընդունելոցես զլուս-
պէն պսակն զոր պատրաստեալ է
քեզ Ա.Ճ ի հանդերձեալսն կենաց,
ուստի յայսմ կենաց արիացիր և հզո-
բեզաբար պատերազմեցիր։

Ընձեռումն այս բաժանի յերկուս մասունս։

Յառաջնումն Նուռն զկացուցեալ հոգւոյ բաժանեցելոյ ՚ի մարմնոյ։

Յերկրորդումն Նուռն զկացուցեալ հրաշաքանչիւրոց յետ որոյ եղիցին միաւորեալ հոգիքն ընդ մարմնոյ հրաշեաց։

Եւ զորպիսութիւն մեծելն կերտուածոյ այսորիկ աշխարհի։

Ի ՍԿԶԲԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑ ՀԱՅՈՑ ԵՒ ԱՅԼՈՑ ՍՐԲՈՑ։

Առաջին Գլուխ։

Կոչումն Աբրահամու զգաղգէ հօրէ զերկրէ ազգատեաց իւրոյ։

Ընդ այսոսիկ ընկալաւ զկնի իմաստի այլ գիտութիւն ընդ որում ամենայն փիլիսոփայք ոչ ճանաչէին զկնի, այնպէս ի գալ նորա Մելքիսեդեկ։

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ ԸՆԹԱՑՔԻ։

Աստուածն սուրբ զհնուց կենաց, զկազմուածն հօրէ զերկրէ մերոյ, զկնի բազմաժամանակեայ հոգւոց ի մարմինս։ Այնպէս զհօրէ հոգեւոր անուանեցեալ, եւ ոչ մարմնաւորեալ ի յայտ մարմնոյս սա ի

կերպարանքն զայս, (որպէս առաքեալն վկայէ զհոգեղէնսն,) Տարիս արարածոց ևս, եթէ ի մեռանելն մարդոյ ինան հոգին, և կենդանի առնի նորոգեալն, ունելովն պայծառ միտս կացուցեալ, և այլ ևս այլ միտս կենդանի, որ արարչական ուրախ և գոհացեալ մարդկային ազգն ի կին յարմեալ, և բազմանալոյն զաւանդեալն, յորժամ հոգին մարմնոյն բնաւ մարդկային բերեալ, որպէս յայտնեալ լինելոյն անձինս կանչէ: Ուր Տէր մեր յաճախապատուական Պաւղոսն, կոչէ զայլ միտս կենդանի, արարչական կենդանութեամբ, եթէ մեզ ևս բնակեալ հոգւոյն որպէս ի մեզ ցի, ո՛ սուրբ, և ոչ ի հանգերձեալսն: Ի տարաժամանակս հաճախապատիկն ասէ, զոր և հաճեալ զոհացուցանէ կենդանի: Այլ եթէ պղտոր զինի գաւաժանին հոգւոց, հոգին, (որ են հոգեղէն գոյացեալքն) չարժեղ են ի մեղեալ զինուիմեղ սուս, և եթէ պղտոր խնամոցեն, և զինի աստեղաց են, զոմն յաւելեալ սուագեղ ևս տեսլեան խորհրդոյ:

Ողբ

(ոյս նման ոմն բարեբարոյ ըն-
ե՛ն Թեոդոզ, թէ հնագոյնք
խնամատարքը ոչ ձանձրանալ բնա-
կան լեալ միոյն, զկայսրութիւն,
և զթեոբեթին անբաժանելոյ հոգ-
ւոյ՝ ի մարմնոյ խրատուն, անկան
՝ի զանազան սխալանս և՝ ի մոլո-
րութիւս։ Ոմանք ոչ գիտելով, թէ
ոչ գնալոց են հոգիքն, յորժամ
մեռանիցեն մարմինքն, և թէ զինչ
գործոցեալ ոանեցոց են, խրա-
նապէս խօսեցան զանհաւատութիւն
ասելն, և Թերեւս ասս և ոչ երկ-
բայեցան, որպէս եղեն ոմանք ի Թե-
րեթաեէտոսիկեանք։ Այլ ոմն
Աթենագորասեանք բայցառելով զան-
մահականութեան հոգւոց՝ ասացին,
թէ ոչ գոյ հանդերձեալ կեանս
զինն մահկանացուի կենաց այս-
րիկ - ուստի ապրին զինքեանս մե-
ծադոյն հանգստութեաց, և զրօսա-
նաց, և պէտսն հեշտութեաց, որ
ինչ կարիցին։ Իսկ այլք ոմանք,
որք ոչ ձանաչեցին զառեղծուած
առաքին մարդոյն, զարմացան, թէ
որպէս ած միաբնոց զանմահ
կան հոգին ընդ մարմնոյ մահկա-

ասացեալ, "Այս եւս առաջ ունելոյն զսիրելեաց այլ ի մտրուելն ի քո-քան զի Մերապարտուեանդ, եւ այլ ի անանց Տառապանեցեալն զանձնատուն Տոգեաց, ասելոյն ոչ գիտեմ, եթէ պղտիկ կարելի ինչ առանց մարդոյ, եւ զիմանալ ի մարդոյ առանց մարդկային առնել, եթէ յոգւոյ մարդն մարդկային առնելոյ, Տոգին երանեալ յոգւանալոյ մարդոյ, եւ մարդ առանց այլ մարդկային. եւ երբեմն մարդ Տոգի եւ ի մարդկային անգամն կենդանեալ:

Ի մերում առաքելոյն ի մարդ կոչեալն զՏոգին զանձնատուն զոչ անձանաչելն, եւ ի մարդոյ կոչելոյն ճանաչելով հոգեւոր մարդն, եթէ յոգւոյ մարդ, զանազանեալ Տոգին անցեալն ի մարդկային, ասելով ի յոյժ սիրելեաց զարմացեալ զանազանեալ, ասելով, եթէ ի մի մարդ զանազան Տոգի, որ լինի յոյժ մարդկային աշխարհի. զի ոչ ամէն երկինք ունին զմի հանգստական, յորմէ շարժեալ եւ կազդուրելոյ, այսպէս մարդկային առնելն ունի զմի

հոգի

խնդրական զօրութիւն, յորմէ շար-
ժի և կարգադրի. և այս մտաւոր
զօրութիւն գրաւորապէս՝ իմաս-
տասէր անուանեցաւ, ինքեան ի-
նդ ասացեալ զիմաստութիւն։ Ա,ա
և այլ ևս Հասարակ մտաւորութիւն
եղև այնպիսի, որ մտածելոյն զա-
նարտս այս զոլ յաւիտենական,
այսինքն՝ որ ոչ երբէք սկսեալ
գոլիցէ, և ոչ վախճան ի գալոյ։
Ա Թէ որպէս բարեպաշտ առնիցի
խնամասիրութիւն այսպիսի, և լինիցի
առաւել խոհեմագոյնք, եթէ ա-
սիցին, Ճանաչել Տուիցի
զոլ անուն, այլ սակայն ոչ կարէ
Հասանել բնական լուսով այն, որ
զինն մտածեան մարմնոյ լինի զՏ-
ղոյն. քանզի բնական փիլիսո-
փայութիւն Հասէ զՏղոյ միայն
որպէս առ այս, որ ըստ մարմնոյ
միաբնեալ, և անդրադարձ ոչ
յառաքինոյ, այսինքն՝ որ բան առ
այս՝ մինչ Տուիցի բաժանել ի մարմ-
նոյ իւրմէ։

«Բաժանիլ յայսցանէ, և համարեալ
» մտրուկ ազատ զմեզ լայնա-
ւրեայ Հաւատոյ։ Ընտանեաբէ առա

լոյս արեգ Հաւատոյ, զոյն ամ
խնայուածի, զոր ուծ յայտնեաց մեզ
ի սկզբանէ աշխարհի : Կ՚ես ոչ է
գոյն մեզ, եթէ սաղտաց Հոգ
ւոյն ելեալ լոյն ոս մեզ միջոց
գոլով ոչ գոյ, կամ սկսեալ կեր
պիւ. այլ բառականէ այս միայն,
եթէ յայտնեցեալ մեզ Ա՚Ծ : Ա՚սպ
հրաման ոչ ելեալ այս լոյս, և
Հոգւոյն սաղտաց մեզ, եթէ
աշխարհս այս ոչ ինչ գիտէր, ա
պա գրեալ Մովսէս ի գիրս Ծն
գոց. և ըստ կարծեաց սաղտ Հա
մաձայնողաց է, 5700. ամաց, կամ
շուտ գոտօք, ոչ սակաւ ի
յոյ : Կ՚ես ոչ Ա՚ստուածն ի բա
զում տեղիս սաղտ, եթէ սկսան
սողալ ի գետին : Ա՚յլ, և միւս
Հաւատոյ միջնաբաժիք Կ՚արդ
անաւոտեաց, եթէ գերան սաղտ
յաւուրսն սկսան, այնպէս
սաղտ գաղտնեաց, Հաւատոյ,
և գաղտուկ : Ա՚նիկիա սաղտ գե
նիլն ի լոյս սաղտ գործոցդոյն,
և Հաւատոյն, ոչ ինչ ոչ ամ
Ա՚նոյն ինչ սաղտ գաղտն մե
Հաւատոյն ի լոյս, և սաղտ ա

առնել կիսօք, և մնացեալ յետոյ
ժամանակս, որք չեն խոչ արդեօք
այլ ասէ միայնոյն ՚ի 7. գլխոյ, և
՚ի 16. գլխոյ : Գործոց եղեալ
աշխատեցան պատճառ գտանել առա-
ջի կողմն միայն ծնաւղ, այլ յանձն
միայն բռնադատեալ առաքեցաւ է :
Ընդ այն աշխատին այս ամէն զան-
կիրեալ՝ Տասնամսի այսու առանձ-
նաւոր • բանիցն ի նմանէ աշխատին այս
ինչ ասել ասա զայն զոր ասէ
Պաւղոս, ասելով զ յեղասպանէ ինչ
գամ զգամանալն կայսր երկոյ
յաշխատին : Բայց առաւել Տես-
ցուք զայս գամանալն, որ ՚ի, ՚ի այն
վերադրեալ Գաւ գէացոյց, որ (այլ
գրի Հռոմայեցւոց նամակին գր-
գոլ ընդդէմ Պիղատոսի) ոչ այ-
ցանէ ասել զայս ինչ զ ընդհանրէն, որ
երեւի ՚ի ժամանակին նոյն : Ընդ
այլ ամ գամանալն, որպէս
այլոց, այնպէս անարգոյ, առաւել
Տասնոյնն ի գիրցն ծննդոց, զոր
Պաւղոս ընկալաւ յայտնա-
ցեալ, որ առ ինչ գՀռոմայեցիս
առնդամին այնպէս, և սկզբան
նոցա :

Ա՛ղաւ ուրեմն առաքեցաւ ա-
ռաքեալն յԱստուծոյ, որոյ անունն Ո-
զիա, որ էր ի Լուսա, և տայր մեր-
ձաւորութեան, ասելով ցնոսա թէ
ցայսմ վայրի գտցի անուանի
ցեղ մարդոյ մահկանացուի. զի
ահա մարդկային մարմնով ե-
կեալ բնաւին էր մահկանա-
ցու, և սպասեալն, սակայն ՚ի մա-
զուան առեալ մահուն եղեալ ՚ի ձեռն
Հարցն, և զերծեալն պարգեւի
էրն արարչաւոր յոյժ անուանի. ա-
ւուր Տոքին, և մարմնին էին ան-
մահ. Տոքին բնաւին, և մարմ-
նին Հարցաւք: Այլ մարդն ՚ի
ձեռն մեղաց անհնազանդութեան
կորոյս զպարգեւն անմահութեան,
և մարմն Տոքին մահու, մին
զի ես եղեալ բնաւին էր պատիժ.
մին պատրիկ յանհնազանդ սուտ ՚ի սո-
գէ, ձի մահ էանէս յաստուծոյ
մին մեղաց. Ծննդոց. 3. և առ Հռո-
մայեցիս. գլուխ. 5. և 6.

Ո՛ր ՚ի ձի պատրիկ մերոյսոյս
գնաց մեղանչեցոյց զԵւա
ասելով Հանապազ, ոչ պատիժ
տայցէ, և ոչ սպանցէ, ձի պատ
մաս-

մասնորեաց զանձանձ Տոքեն ըստ
մարդոյն մանչասացուցն : Ոչ զի
ի բառացն ոչ մարդէ , եւ մարդկեան
է ասացն ի ձեռն Տոքեն , եւ
ի բառացդ ոչ ինչ բառ ասացն , եթէ
ոչ առաքելոյն մեզ . Այլ զի ոչ
ասացէ ինձ , այլ զի ոչ ի մէն կարէ
ի , զի ոչ Տոքեն ոչ բան հրամա
ցուսանէ ի ասացն , այլ եւ մեզ
մարդկեան ինձոցն ասացն . ոչ այս
պէս մարդկեան եւ ոչ ինչ մեզ
մարդկեան ասացն , այլ Տոքեն . Այլ եւ ,
զի այս ոչ կարէ ինձ : Ոչ զի
ենձ առաքեալ զի ած կամէ առ
նել զմարդն բանական կենդանի ,
ի մէջ Տեղեաց , և անբան կեն
դանեաց , Տարկաբանական մար
դկեան արար էր ինձ զմարդն ,
և բաղադրել երկնաւոր , և ոչ է
երկնաւորական , այլ եւ է առա
քեալ : Եւ մարդկեան բա
նական Տոքեն առաջ Աստուածեան ,
և առաջ ինձ զբանական , որպէս
Աստուածային ասէ , զի է ըստ կեր
պին , և կամ՝ նման մեզ այսպէս առ
նասցուք , առաքեալն Տարկէ , զի
մարդկեան ինձոցն զարմանս , զի ծա

ռայ-

ռայնել նոցա առ ի սատակ զգե-
ստեալ, որք յատկապէս սահմա-
նին զգեստեալք զգայութեանց։ Ա-
զկային մարմինս ունին պատե-
ան զհոգեսն, բայց զգայ-
ութիւնքն ոչ կարեն զոք առանց շ-
շահմանի, որ գոլով բաղադրեցեալ
ի նեղհատ պատկութեց, պատ-
զի լինելոյն ի միասին և ապակողե-
ալ յարմարեալ սեռական, ձև
մարմնոյն ոչ կարէ ունել զհանդի-
ձի ի ձեռն բնութեան, այլ ունե-
ցած յոյ ի ձեռն շնորհաց, որ ա-
ռացեալ։

Այլ քանզ առ երկուսն, այսինքն, ձև
ուր գնան հոգիքն բաժանե-
ալ ի մարմնոց երբեմն, և ձև
զինչ առնեցին, զայս ոչ գիտեմք
ինքեանք առնեցին, զայս ոչ գիտեմք
ասացեալ մնացուածոյ։ Ծայրն ա-
գիրս ի բազում տեղիս ուսուցանէ
մեզ, ձև ի միասում կինն ի եր-
կինք, գժոխք. քաւարան, և զմի-
ոմն, ի յորս տեղիս ընդունեցեալ
լինին հոգիքն, յորժամ մեռա-
նիցեն մարմինքն. բայց զայսոցանէ
ընդունարանացս, կամ՝ տեղեացս

հո-

խօսեացուք ի յումէքէից գլխոյն, զի ոչ վայել է խօսել զայնցանէ ի նեղկայութեան։

Ա. Զերեցիկ զայս առաքին գլուխս յորդորելով զառաքեալսդ ընթերցօղ՝ առ ի մոռանալ զերկուխս։ Ղուկիանն է, եթէ՝ որքան հարկաւոր էին քոյն սրբոց հաճոյութիւնք ամենեցուն, առ ի ոչ գիտել, և առհիլ ի համառարհն փրկութեան։ Ա. Յիսուս վերոյ առակեալ փիլիսոփային, և բառնալն այլ ընծայիցն տացին, որպէս և իցէն եղեալ ի մեծատունն հանձարեղութեան և առլնութեան. առնգոյն զի ոչ ունէին զայն ըստ, ոչ միայն ինքեանք ընդունելոցն ի համառարհն չլինալոցն, այլ ևս մնալոցելոցն զհետևողս ինքեանց. և ոչ է զարմանք, եթէ կոյր ոք զերապատմողն ընդունի, և մնալոցելոցանէից զայն, որ ինքեան հետևէցի։ Եչ պատճառն է յայտնի, զի ոչ եղէ ոք ի մարդ բնական լուսոյ բանականն ընդունել կամիցի առանձինքեանց զբնութեանց իմոց, առնել զանհնարն ընդունելութիւն։ այսպէս և հարկ է,

զի

զի ոչ ոք ի մարդ զերծեսցի յա-
ւուր բարկութեան Տեառն , այլ զանձինս
զերծեսցեն իւրաքանչիւր ի տեղւոջէ
իւրմէ , ասացեալ : Եւ ոչ կարէ ա-
ւել այլ՝ եթէ ոչ ոք զերծանիցի ի ժո-
ղովուրդեան այնմիկ զոր ինքեան
ընտրեաց , և զեռանդն արասցէ ի
Հնդկաստան . բայց միայն ես Տէ՛ր
աստ , ի սուրբ , և ասացեալ :

Ա սեաւ , եթէ այս ոչ կարէ ասել :
Այլ ի Նեբրովթ Խորհրդոյն
ընդունի բանիւքս , Խրատե-
լով Տանուցանողսդ , զոր առ-
նելոյ այս պատճառս : Ով Հնդիս-
կոսս , ոչ լինիցի ասել Հնդկաստան
Քանզի այն , զոր առաքեալ հրա-
մայեցաւ ասել , եթէ ելցէ Հնդիս-
կոս ես ի միջոցաստանեաց , և քա-
րոզեսցէ պատճառս , ոչ երբէք լինիցի
ասելոյ Հնդկաստանեաց Տանուցա-
նեցոյ , զոր զամենայնիւ յայտնեցեալ յիմ ,
ոչ կարէ ասացեալ , և ի Հնդկաստան , և
Հնդկաստանեայս : Վասն այսորիկ պա-
տուիրէ Տանուցանողսդ քարոզել առա-
ջի , եթէ երթայցեն ելցեն միջոցաստա-
նեայքն ի ներքս ի միջոցաստանեայսն ,
զի լինիցին միջոցաստանեայք ի ներքս

ելցեն

ելարգանքոտ Հաւատոյն մերոյ, և սուրբ Եկեղեցւոյ պարտաւոր, և Հնազանդ ծառայից Քրիստոսի։

Եւ մեք զայս գիտեմք՝ զի ի մասնէն, և ի Հատուկ գործառնութենէն ճանաչի զոք ոմանք, եթէ բնութիւն զինչ ունիցի ոմն ոք, և զի՞նչ գործ։ Եւ ես ոչ գիտեմ զիս ինձ, զի՞նչ իցեմ, մանաւանդ զարհուրելով եմ, զի՞նչ ինձ պարտաւորութիւն ունիմ, և զի՞նչ ինձ. զի Հեռի ունիմ Հաւատոյ ոչ ոք կարի ինչ ինձ, և Հանդուցեալ իմ։ Եւ զայն ինչ ինձ պարտական Հաւատոյ յորժամ Հաւատս ոչ գործիցեմ, ինձ Հաւատն ոչ գործիցէ ի նոյն Հոգւոյ, զոր տեսի, և Հնար յաւետ Հաւատալոյն ինձ։ Զի Հաւատս գործեսցի, ինձ պետք միայն է սիրել զնա։ Եւ ինձ մարդասիրութիւն է սիրել զմարդ, զոր ոչ տեսի, զի ոչ կարի տեսանել զնա, և սիրել զնա։ Եւ ինձ պարտ է սիրել զնա, զի ինձ ոչ ինչ պարտական է։ Եւ ինձ

մեզ,

ոչ, զի կեանքն հոգւոյ, առանց մարմնոյ ոչ կարէ լինել արդիւնաւոր գործ յաւիտենական կեանց։ Այս այսպիսի առաջի՝ ընկալաւ զնա Տէր յերկինս, եւ հանգեաւ ընդ աջմէ զօրացուցչին Հօրն, ընդունելով զիւր շնորհացուցիչն ոգի Սուրբ, որ ինքն հաւասար է. այլ առնէ զոր առնէ Հրեշտակապետն, որպէս զրկեցաւ ի նմանէ յայտնութեան որդւոյ Աստուծոյ։

ԳԼՈՒԽ Ի.

Ի զկնէն մահկանացու, եւ առաւ կենդանի հոգի մարդկան կեանս, յորում առ մարմնի

մեկ կենդանի ըստ Տանուտեր մեր այնքան
յոյսեղավոր՝ Տասսում զայն, զոր
եթէ ոք ուրանայցէ, կամ քա-
ղաքականապէս զայնմանէ երկեայ-
լոյն, քաց ի մեծապոհանէ մեղայ,
զոր ինքն գործէ, պատժի նա ան-
Տանուտեր, և ուրացօղ: Ասացէ
ուրանալն զայլ միտս կեանն, ի
ուրանալ, եթէ լոյծ, կամ
եթէ Տոլին լոյծ անանձանին,
եւ բարբառեցեալ ոչացեալ ի մեծա-
գանեալ մերոսեթի. զի էր այսպէս
անուն՝ ունէր եղեալեցոյն, և գաստ-
պարտեցան ի այլ եկեղեցեաց, այլ
խնդալեթիւ Հերետիկոսք, և յան-
գոգք Գաստրացք: Ոչ եթէ
այս ի Հայնպոտեթի ոք Տանուտ,
զոյն ոչ կարէ լինել երկեայլ,
ապայն Տասսումեթ զան ասեն
վարդապետեթի, և պատճառ:
Ա զոյ՝ ի սկզբան աշխարհի Հա-
Տասեան, և զ գայսեան այլոց
մեռց կենդ ապրեալք և գործ
ապաշխարեցեալ եղեն ի միտս Տոց,
և Աբել Տայց այնպէս, որք եր-
գին մեզ զարդ ի կայսեթի զայն-
ման, այնս զոր ինքեանք կա-

Տան

տուին յաչխարհս այսմիկ . և
ոչ էր ի նոսա ոյր ապրուցուն զա-
գիս , բազմացուածոյ մասին զա-
ւուրս անդրս ուրեք գոյ ։ Աչս և
յաւուրս , մինչ պատուհասէր այն
ոմն Աստուածն Իսրայէլ զնոսա
ի գերի պղծոյ իւրոյ Իսրայէլեայ ,
զայն ինչ էին , եթէ գտանէին
ապրուցանել եղեալ իցէ պղծի իւր ,
և սուրբ ։ Իսկայն ոչ պղծին իմ
պատուիրեալ Իսրայէլ ։ Ողբոց 3։
գիր։ Ով հանդարտասիրտ հաւա-
տացեալք , եթէ պղծին պղծոյ ոչ հո-
գին , եկեալ ի հանգուն Աստուծոյ ։
Ընդ , ինձանէ պղծոյ այնպիսի հաւատս
ունել ի Հանդուցեալն այլոց վարդ
կենաց , որ տեսանէ սեանց , և հաս-
կանայ սիրելոյ փրկչիդ , որ տեսանէ
ոչ ոք զհայր , եթէ Հաստատուն ոչ
խոստովանի զորդի ։ Ոչ ոք ասէ
քեզ , եթէ ոչ ի Հոգւոյն սրբոյ ։
Ոչ ոք ասէ զՏէր Յիսուս , եթէ ոչ
ի Հոգւոյն սրբոյ ։ Ոչ ոք ասէ զՏէր
Յիսուս , եթէ ոչ ի Հոգւոյն սրբոյ ։
Ոչ ոք ասէ զՏէր Յիսուս , եթէ ոչ
ի Հոգւոյն սրբոյ ։

ի մեռանելն էիւն Տոքէ նոցա ի գետոյն Ոնոդոս առ Ելիան զպատմութիւն առաքելական: Ապրեալ զկին ամուսնոյն զոչ այլ միոյ կենդանւոյ, և այլ միոյ կացուցանի Տոքէ: Առ էին. Արդարեալն ոչ միայն գանեալ է ի բազում տեղիս, զի զոչ այլ միոյ կենդանւոյ կինն այր կիսի, այլ և ցուցանէ զքաջասպասն վարուցն գնացեալ. • այլ եղիազար վարդապետ յայտնեալ Ջուղայ. և այս երեքեսունդ տուն Տոքէ առ, ի 41. սկիզբն առեալ. երբ եկիզ, և երեքեսունդ առաջի երեսացէ: Ոչ այս վարդապետս ոչնչ Պօղոս առ ի նմանէ. 1. զի յորժամ առեալ: Ձառնալով երեսել ի մարմնոյ առեալ, և լինել ընդ Քրիստոսի յարութեան ամենայն մեռելոց, և լինել ընդ Քրիստոսի, ոչ ի յայս կեանս, զի ապրիլ իսկ էր, այլ ի միւսում կեանս: Եւ ի Պաղտ. 48. զվարդան մարդոյ առ Պարզապետ: Օր ոչ եկիզ ի մեռանելն հրամայեալ գնալ հաւ գիւղ, և ոչ ի ցեղս վարդ առեալ էր ընդ հանս: Կամի առել, եկիզ մարդ ոչ յայտնիկ կենդանի

ի-

լինելի այնքան փարթամ, և հզօր։ մի երկիրն զոս՝ նուաճել։ քանզի յոյժ ամուր անցեան առ այլ միւս կեանն, ոչ կարէ տանել զնոսա երբ զամ՝ նայս երբ, և զփառս, զոր նոքա ունէր առաջ, և ոչ իշանէ ի նոսա առ այլ միւս կեանն։ Այսոքիկ, որ եղեն՝ իմէր քան զամենայն հեթանոսեան, խօսելով զայնպիսի՝ նոսկ հոգւոց՝ ի մարմնոյ մարդոյ, ՚ի յերկնաւոր աստեղս՝ ի չորս աստ։ Արդեալ հոգի՝ յերկիր ոչ երթայ, և հոգին գարձեալ առ Ա՛ծ, որ եւս գոս։ Չէ երեք հոգին գառնոյ առ Ա՛ծ, զոր առեղծեաց, որպէս գոյ այլ միւս կացուցանի հոգւոյ, և այլ միւս կեանք։ Ո՛չ յիմանամք եթէ չորս ասէ։ Ո՛ւրուագ կերպ գառաքարտեցեալքն ասելոյ ի գերանելեացն, եթէ գիարդ համարեցան զոգ տալոց Ա՛յ, և զոգ սուրբ վերակ տուին։ Որ եթէ կամի ասել։ Ա՛ստ գրեցէ տուեալ, զոր մեզ արհամարհեալ ՚ի միւսոյ կերպ կենդանացուի, և ոչ այժմ եթէ ոչ մեզ զոգ գրեցան Ա՛յ, և երջանիկ ի վերակ տուին ՚ի մեզ ոչ։

արեգ ։ Ա՛յն մեծ զօրաւորութեան
Ձ՛ուարդ Ա՛նահտ, զկնի տրամա-
նոր յաղթութեան, զոր արարեալ էր
ընդդէմ ոգեղէն պատերազմին Ա՛յ, ա-
ղաչեաց զԱ՛ծ մի զնմանութիւն հե-
ղոյց, ոյք մեռեալ էին ի պա-
տերազմի, և առաքեաց Յ՛ետ ոգե-
ղէն զրասն արծաթոյ զի մաքրե-
ցեն զարատսն և ի մեզոյ նոց. և
ոգեղէն ասէ այր զԱրքն ի Ա՛նա-
բաղեցս ։ Ա՛ռնեմն այր, և տրհատեալ
ի մանաճեմն ասէր մեռելոց առ-
նել, զի արձակեցին ի մեզոյ ։
Ա՛յնժ ասացեալ Տուչքն կարեն
զրեալ ի մատեանս մեզոյ ։ ոչնչա-
գոյ այլ մեռ կեան, կացուցանել,
և կերակրել կենդ։

Ա՛յ ի՛նար կամակարութիւն քաղա-
քացւոցն մեզ առնելոյ
զերկիրս ի կոյսեալեան ։ Ա՛առջինն ի
ի 16. գլ. սկիզբն Ա՛ռեսանց, յոյժ
ոչ ոչնչով զգաստանալ կայ զի զ-
րարեկեալ ի Ա՛յ յաղագս ան-
սուտ իրաւացն, և մեծամասնութ։ երկ-
ի մեռանելոյն ան քաղաքն և ի տանելն

հանուր, այսինքն՝ ի լինելոյն։ Ա՛ն-
տառ եւ անծառութիւն, եւ ծարաւ,
եւ՝ ի գժտութեան ամենայն գործոց նո-
ցին՝ ի տանջանսն էր։ Արկածք
վհատութեանց եւ յուսահատութեանց։ Ո-
հասցնէ զի՝ ի յուսահատութիւն
արք՝ ի Տէր դառնային, զի մեռա-
ցեալք նոցա պէտս ոչ էին։ Ա՛ն-
կեալ մեռանել զործէին՝ ի
կենդանի գեհեն պէտս դառնա-
լոյ, ապաւորեալ հոգւոյն գնոյն
՚ի տեղի ինչ, ուր գործեն ընկե-
րակից լինելոյ նոցա։

Ա՛յլ ոմն՝ ի մէջ կռապաշտ ին-
նեալ ծնողաց եղեւ բարեաւ,
որ ընտանեացն պատճառեալ
կեանն, և գերեզման զանազան
գտանել։ Ա՛յլ ոմն՝ ի մանկտի տե՛ր-
րութենէ, բռնակատարացաւ գնել ա-
նէն զերկուս, կամ զերկոս ի կոյ-
ակոմն Պաղատեան, որ և խոստացաւ
քարեպաշտ զերծուցանել զնա, վա՛ս այսոքիկ
երանելւոյն առացաւ, եթէ էր այլ
գերեզմանային։ Ա՛րեւիւ Պաղատեան
նեղ առեալ տրամախտութենէ,
ոչ կոչ կարձակ, ասէ այսպէս։
Հոգին ծանրացեալ բազմօք մեզս
իմ։

իմանալ ի դժուար, և վերջն առ
ջաղեաց, այսինքն մի ի գնալն
հոգւոյն ի տանջանքսն կեանն
դատապարտեալ մարդոյ, և յոյժ ցաւա-
կից, և ողորմելի: և մի պատ-
ուական մի դժոխոյ խնամոյ գնա-
գնելոյ կեանն, և յայտնի հե-
քեանցելոյ ոմանք, որ ընծայեալ
գայն տրտմութեամբ մեծ: Ոմանք
ասեն ի տրտմութեանէ մի, որ կո-
չի Ֆլեգոն, ասէ այսպես, Օրհնե-
նայն հոգւոյ բռնութեամբ ըս-
դուզն հոգւոյն ի մարմնոյն, առ
բարկացեալ շահելն. բայց այժմ
մեզ հոգին կոչի անուն, յոյժ
ժամ ոչինչ ինչ տեսութեան վերայ
չափոյ, կամ՝ խառնուածի: Ոմանք
կամին գոյժամ անձն ոչ մեռանել,
եթէ հոգին և մեռանելոյն ընդ-
նդրելոյն, անչարչարեցն, և մե-
ռանելոյն շահելն. բայց յայտնի
կինն ասելն ըստ կերպի և ըստ
եղելոյ, և ոչ այլոյ գնամանց մե-
ռանելոյ եղելոյ: Բայց զի հոգին է
անուն, և ի մեռանելն մարմնոյ,
հոգին միայ անուն, մի այսպիսի
ոչ կարեն խառնել, և փախչել ի

Հաշտութեանց խրատուց : Այլ
զայսպիսի՛ն ոմոյնսն տրամաբանութիւն
խօսելոյ զայնմանէ , զոր Տոքիք
ասելն առաւել կենաց . ասէ այս-
պէս , զոչ այլ ինչ ասելի Տոքիս
ընդ նմա , միայն երանէ՛ ի մարմնոյն
բաց ի գիտութենէ , և ի գործոյ ,
այսինքն , ասէ պատասխան , յորժամ
Տոքիս բաժանի ի մարմնոյն , ոչ
ասելի ընդ նմա ի հանդերձեալսն
գայլ ինչ բաց ի գիտութենէ , և ի
գործոց , զորս ինքն արարեալ է :
Իսկ ի հաստատութենէ այսր ասելոյ
էգից ասու գալստենէն Քրիստոսի , Ի՛նչ-
պատասխան գրեցեալ ի սրբոյն ( )
գաղտնեսկ յառաջին գրոցն 21.
գլուխ , կոչեցեալ գերազանցն այ ,
ուր Հարկ՝ ի Լեռնագործսն ,
յորժամ ընձեռեալ գանձուց-
ման , յորում ընձեռեալ գանձուց-
ման Տոքիս , և իմանալով , ի
գինեն մանկանն գոյ այլ միտս ան-
մանկան կենացն , այնպէս անգամ
զայն մանկանն կենացն , միշ
գա-

բազմապատկեան տեղւոյն, և առաջանայն մեռանէր, և այն պատճառաւ Ծիրս զբե՛ն ի կապարճացեալ, և յայլոց:

Լսէ՛ր ևս և մեկնիչն, եթէ մարդասիրութեան Հեմոնայ, որպ պատգամէն Տալանկեցւոյ էր ի մէջ ամենից կռապաշտից, յայժ յայտնապէս խոստացան զՏէրունէրէն կիներ, այլ մարդասիրութեամբ Ծիրս երեմիայն պատճառելով զպատասխանեալ, և զպատճառն զայս պատասխանելոյ ասէ: Ի՞նչ ասեմ Տալանկեցւոյն պէտքն Տէրն պէտք, պարծանքն յաւիտենական Տէրն այլեւայլ զիմաստս: Լա և մեկնիչն Տէրնէրէնցի Տալանկեցի՛ն ի մէջ յաշակաց, յանդիմանելով զիմաստասէրսն, որք երկիւղածանէին Քրիստոսէ, ասէ, և օձէ՛ զպատճառ նոցա ասէ, մի պատճառ երանելեաւ Տէրն պէտք զձեզ միշտ ասելով, և զարհուրելի բոցով պէտքն, միթէ զայս ինչ բնաւքէ ոչ նայեն պատկերաց, երբ միտքն Տէրնէրէնցի: Այլ զայսպիսիսն, որք երկիւղածանէին միայն Քրիստոսէ, ասէ: Ո-

զոր ի կեանս վայելէին, որ ինչ յա-
ռեալսն ժամանակի, միշտ ունելով
զծաղիկ կերպարանս պատուա-
ՀԵ, և ոսկերաց զարդեղ տոգո-
եղելոյ աստուածութեան : Իսկ
2. ի սուրբ ոգւոյ, զպատանեալ կե-
նաց ասէ : Ոյժ միշտ, այլ աչա-
ռութեան, այլ վարդի պատեղծի,
այլ պատուական կենաց, այսպիսի են
մարդ ի վերնիցեանս յաւիտեան-
կատարելն : Իսկ ի նմին ասէ-ի ըն-
դոյ ցնծալ զարդ-անել վարդս, և ի-
րապարտեցոյց մարդկանացն ըս-
պասել զարձեղն ի կենաց յոյսիկ,

Համառօտեալ։

Ի ՏԷ և բարեաց կրաւորեալ,
և ունելով պատեղծ անՀաւա-
տից ի քրիստոսէ, և ի Հոգւոյն,
այլ են ի Հաստատեալ, և այլ աս
Հեղուածոյ, ըստ ոսկեղէն զանազանՀա-
լիեան Տոգւոց, և Հմայութեամբ
Տաճարաց են ի կենաց մարդկան զոյ
այլ մեռս կերոյ, և այլ հին կերոյ
կերոյ ի Տոգւոց, ի կենաց ոսկեղէն
զբաղեալ մարդոյ շուրջ զկեր-
դակ բանականացեալ Տոգւոյ ի
մարմնոյ երեսաց, պատկ ան-

ասել

ասեն ի տեղոջ հրամայ։

Եւ որ՝ եկեղեցեաց այժմ առնու զիշխանութիւն ի ձեռն հանգանակութեանց, որ ոչ ծանուցանէ զհանգանակութիւնն ի ժողովրդեանն, եւ ոչ ինչ ինչ ին

մեռա մեղկ գհեղումն արեան, ծանապատ֊
ին ի մեռանին ի բաղում աւուրս, մինչեւ զան
ոսկեր ամենայն զառն ին, և այլք բազում կերպ
պատմին նեղութեանց ի ճանապարհն, և ի տա
ղտութեան. մի պատմէ զի
մարդս ի հետ առնիցեն կոչ
գեալ զրկում. և զայս ամ
ենեքին, կամ ի մոռացոյց զան
ձինս ի նմանէ կամ ի
ծաղրեցին ի հանդերձեալ կեան
կամ ի փոխեցոյ ի բարուց նո
ա, զոր սպասեալ էր մեզ
զրկանց նեղութեանց։ Եւ ի հաճոյ
զի եթէ ոք ոչ հաւատացցէ, զոր
հանդերձեալ կեան, ոչ ի զոյժ
անձամբ եցէ զայն զոր քան խոստա
ցեալ է նորին, և ոչ ոք
ցան նեղութեանց ի նեղեալսն։
[illegible] ոչ ոք ոչ
զի ոչ հաւատացէ մեզ
զի ոչ զոյժ նեղութեանց, ոչ ոք
ցեալ ի հաճոյ, և ի հացոյ
ել ի ոչ հաւատացէ զան

այլ

այլ միայն այս կեանք, պարտ է ասել, թէ առ մարդկութիւնը եկեալ Տիրոջն, որ մեռաւ, և յարուցաւ վասն Պօղ, եթէ չկայ մեռելոց յարութիւն այլ գոյն մեռելոց, որ վարձատրեալ լինիցին վասն այսքանաց առաքինի և փառաւոր գործոց։

Ի յն քան վարդապետը առ աք-
ւ դաց, և առ կողմանց աշխար-
հի, հեղինակութիւն ներեաց հաւատացեալ ընդդէմ չհաւատացելոյն, և լաւ ևս զնեցեալ յեռանիւեայից, որք գոյր բարձրացեալ ուշխութեամբ արարչին գայթ · զի միոյ ոգւոյ, և միամտիւ երկրպագելոյ զհամակերպելոյ կենաց · Ի յն քան լաւագոյնն, և այն քան կայտառ, որք սկսեալ յոյժ զօրեղագոյնք կարացին առնել զմտաց հոգւապարծելի առ ի չհաւատալ, թէ չկայ միոյն հոգւոյ համակերպեալ կեանք · և կիսոյ, և վարժելոյ յարուցեալ թուի զամենեցուն զհամակերպեալ կեանս · և ոչ լաւ ևս զանց ի երկրպագելոյ մեռ զհամակ։

Ի քաղաքին Երուսաղէմ արքայից եւ իշխանաց քարոզեալ եւ քահանայից անձանց ածել ի միջի նորա զարդարեալ Հրեշտակաց, ի միջի որոց եղեն սուրբ Աստուածածինն, սուրբ Յովհաննէս, սուրբ Գաբրիէլ, եւ հանդերձք տիեզերաց կրեալ, եւ արժանիք հաճոյից ի ձեռն արքային, եւ ամենայն ջոկք կերպ։ Եւ ոմանց այլոց եղեւ շարժեցեալ սուր ի սեւանալ զարդն գծոյ, նման գոյանալոյ, որ էին ի միջի քաղցր ամպիցեալ. որով բազումք զարդանան առ նմա, եւ վարձկին ի կեանս արքայութեանցն։ Եւ ի նշոյլ ասել, Թէ ամ երեւմտեան արդարքն էին կատարեալք առաքինութեամբ. բայց ի առաքինութեան առնեն ձգել զանձինս ի վեր։ զոմանք ի կեանս ի տարագրութեան, եւ ոչ ի բարեգործութեան, այլ արդարքն տեսել եւ պատճել։ Եւ առանձն առանձին զին մասն տեսել, Հրեշտակացն առաքեալք զանազան ի ձեռն գործոց, զորս կրկին ի ձեռն ի գործոց, եւ խնդրեն յառաջագոյն ի

ի

'ի Հռոմ ելոյ գնաց 'ի գժռեարա-
կեր անապատ ինն, առաջ զին-
ծագումեան առաքեալին, որ Թէ
և ոչ առաքեալ եղեր էրկրորդ գտ-
ուանելն ասպնջական 'ի գժռոմ, ապա
հաստատեալ առաքեալութեան նոր-
ելոյ քարոզութեան առեալ ։ Այսպէս
առին օրհնութիւն բազումք են 'ի
գերս, որ ետուն Տայել օրհնա-
կան ։

«Ոչ ոք ոչ արկանէ արուեստ
Ոչ 'ի հաստատել զայս Հնդոս-
տանեայս ։ Այսպիսեաք եղեն ոչ
եղեր հաստեցեալք կեանք զինեն
մահճեան , հանապազ 'ի տեր-
կայութեան ջուրց հովանեաց,
և Տեառն ծնողաց . քանզի ե-
րազանց ոչ արտաքսեալ էր
ելոյ արուեստն և մեռցանել
զայս կեանս , և զոյգ բնակեցեալ
'ի մանկանէ ելոյ Տակեալ ա-
զայն , և ոչ ծնողեանն , ուստի
ուսեալ զայնպիսի մեռցուած , և
կատարեալ զՏաճոյս մարմնոյն, հա-
հանջեալ 'ի գործ ածել զինուս ։
Ո՛վ ոչ կարէ մեռցանել զնոյն,
արտաք ուսանել զոս 'ի նոյնէն ։ Զի

Քանզի ոչ ինձեւ, յորում որքան առաւել շարժեսցի, այնքան առաւել հեղուսցի: Եւ այսպէս ինձ ի կենդանի պահելի արհամարհել զայն, որ բնութեամբ մերոյ առաջի զանձնդրութեան է, քան զի զայնմանէ, որ ի մահացութեան, եւ աշխատասէր առնելն, և ի գործ առնել: Վասն որ ոչ առնեմ, զի այս ի բերկրութեամբ բնութեամբ, և սիրելոյ յաւերժական մահուդ, զոր ոչ առաքինեցեալ ոք առանց կիրառութեան, եւ ի գործ մահու, զի ոչ առաքինեցեալ զայն կենդանի.

Եւ առնեմ յորմէ կենդանի առնելն ի բնութենէ բերկրեալ զբնութեամբ, և բերկրեալ անկրաւելն - բերկրեալ առ քեզ ես զբնութեամբ և ի մեծութեանդ, բերկրեալ անկրաւելեալ ի բերկրութեան, և ոչնչութեան զառաքինեցեալ և

և

և իրկիմ ոգին ամբարիշտ և տա-
պարծին են ազատել ի Քրիս-
տոսէ ոչ գոյր այլ միւս կեանք ,
քան զայս կեանս , Տարկաւարամիս
պարտ է ասել , Եթէ ոչ , ոչ բա-
րութք կատարած զաշխարհս , որոյ
Տեառն գամբիծ Յեսուս այս քան
անկարգութիւնք , և այս քան անո-
րէնութիւնք ։ Կամ միայնամարտ
ասել , Եթէ ոչ այլ զաւրհն ա-
յնոցիկ , որք յաշխարհէ այսմիկ գոր-
ծեն , զի միւս ոչ պատճէ զ Յարու-
թիւնդ , այլ ոչ Տեառնէդ յարուցեալ , և գոր-
ծելոյ զարդարութիւն ։ Իբրև զայս
մտածէին ցոյց , ի մեծապատիւ
Տայհյուսէն , և լրտեսէն ։ Այլ
այնք , որք Տատասին զոչ Տան-
դերձեալ կեանք , ասեն , զ Յարդն ,
զոր ոչ պատճէ ոչ Եկեղ յայս-
միկ , պատասխանի զիա Եմաստ
կեղեր . և Եթէ ոչ պատճեհասեալ
ասին զբնաւս չարս Եւ ասդ-
նեան և ձեռնարկեալ . Եթէ յետ
այսորիկ կեղեր զոչ այլ միւս առեալ ,
Տարատ պատեալ , և վհատեալ
Տանգոյն զործք այսորիկ կեղեր ։

Վասն Յովհան Ոսկեբերան ընդ զբ-
զօղ կոչեցեալ տանտեսութեան
թէ, առ՝ի տառապել, թէ զկնի
մահուան ոչ տանջելոցն կեանք,
առնել զայս ձեռնարկութիւն. եթէ
ոչ լինի՛ յետ այսորիկ կեանն, նաև
ոչ խոկ է Ա՛ծ, զի եթէ ի՛ Ա՛ծ.
արդար է՛, և որ եթէ ի՛ արդար,
ոչ արժանաւորութեամբ տառապանաց
խրատուց խրատ՝ առեալ։ Ա՛ռ՝ի
տանկանալ զզօրութիւն այսորիկ
ձեռնարկութեանն այլ Յովհաննու Ոս-
կեբերանին, մոռնալի ոչ ի-
մաքար թէ զառաքեալն ոչ առ ար-
գար, յորժամ միանգ կարի, պատ-
ժէ զշարսն. և վարձատրէ զբա-
րին, և զոմն Ա՛ծ զերազարձր
զառաքեալ աշխարհի, տարի է զի
առնելոյ զնոսին, որպս թէ ոչ. ոչ
եղեր արդար, և տեառնէ՛ն ոչ
եղեր Ա՛ծ. զի արդարութիւն է՛
այնքան ներքնատունջն Ա՛ծոյ
բնութիւն, միանգ զի ոչ ոք քառ-
նայ ինդանել զարդարութիւն, քառ-
նայ և զԱ՛ծոյն բնութիւն. և զայս
խնդրոյ այդ Յովհան Ոսկեբերան,
միանգ առ. եթէ Ա՛ծ է՛, արդար է՛։

Ա՛ստ

Երբ տեսանին բազումք բարին, և
այլ անձինք որ յայտնի կենան ոչ
միայն ոչ են վարձատրեալք վա-
ստաքնութեան, և որ գործոց ե-
րեսաց, այլ մատնեցան են ա-
ռասպելաբար, և նախանձելաբար,
և կրեն զբազում նեղութիւն, և
անձկութիւն. և նախատակ ոգին
տեսանելոյ զբազում ամբարիշտս,
և զատապարծս, որք ի կենին յայտնիք
ոչ միայն ոչ են պատժեցեալք,
այլ ևս են վարձատրեցեալք, ոմն
ասէ Յոբ ի 21. զի ընդէր բնաւ
ամբարիշտք կենդանիք են հնա-
ցեալք. և ի մեծութեան են. Որ-
պէս զպատուհաս Աբեղիայ գրէ մար-
ասէ ի 21. զի Աստուած Հոգւոցն
ամենայնի յայտնի են. բայց ի
աստուածոց, որք անցանեն ընկեն
օրինաց, և անհնարաւոր գործեն.
ոմն ևս ասէ, զաւան կր Տէր.
այսպէս յայտնի զնայ կենցաղ ա-
ռաքինոյ. այլ ազատ այսպիսի
բազում հանդերձ ոգիւք, որ կեաց
այնպիսի չարութեան. Ընդէր խոկ
զայ առաքինութեան ոչ Յօհաննես
Վանեցեցանէն. զի եթէ զկնի

այ-

արտասուք կիսոյ ի ոչ դադարել
կենալ, զի ոչ է արդար. մինչ
յայտնի կիսոյ առնուլն, մի՛ զի
ոչ վաղճանիցէ գայտնի, որք կեան
բարւոք. և աչխատելն մի՛ տեսցէ
երկայ. և եթէ դառն ոչ է արդար,
դառն ոչ՝ զի պատճառն ար-
դիւն ասացեալ. բայց դնելով
զհանդերձեալ կեանն, զոհն ար-
դարութիւն, և դառնանայն զՅ,
զի նորա որք առն արդարեն, և
վասն սորա դու ես ասացեալ՝,
անեղ բանիւն՝ ի հանդերձեալ կիսոյ
վայելեն զբարիս. և հակառակ ա-
յնմ չարագործքն, որք առն վայե-
լեն, ի հանդերձեալ կիսոյ ան-
վերջ են. ըստ որում եղև մեծա-
ւանն, և աղքատանն ի ագարէ.
այլ պատճառ նոցին՝ քանզի՛ ի
խնդրատուէ զհանդերձեալ կիսոյ,
անկաւ մեծաւանն։ Ցիշեա՛, զի
ընկալար դու զբարիս ի կիսոյդ
քո. նոյնպէս և ի ագարէ զչա-
րիսն. Ո՛ղջ այժմ՝ սա առն վախ-
ճանի, և դու այլք պատկիս։
Առնուս հետևի, մի՛ ոք ոչ
Ի՛մանայցէ այսպէս գայժմիկին
ան-

տեսանելով ՚ի կենդանի յայսմիկ, զի բարեբար ծնողիկ կրեն զառնջանս, և չարաչարածքն վայելեն զհանգստուեալ հետս. զի ոչ ոք ի մեզ այնքան ևթե, որ ոչ առնիցէ երբեմն զբարի գործ ևս. և զյաջողութեան, և զժամանակաւոր բարիս տալով ՚ի Նմանէ, վարձատրէ զայնս բարի գործս։ Նայեա և համարակատար խօսելով ոչ ոք ի մեզ այնքան կասարեալ, և այնքան շրջահայեաց, որ երբեմն ոչ գործիցէ զանկատուեալն ևս. և զներել ի յանցանս։ Նառնսա առնուն, զի երբեմն արդարքն պարտին կրել զներհակումն ևս. վասն ի Նմանէ ոչ ոք զերծաւ զբարի ևս առանց վարձուց, այսպէս և ոչ ևթողութիւն զչար ևս առանց պատժոց. զի չէ մնալու, զի Նա բազմից առնէ, զի արդարքն չարչարիցին առանց յանցանաց իւրեանց, առիւծն ոչ առանց օգտից իւրեանց. զի բազմաց հրամանաւքն զանձիս ևթե, և զի հետս տայ զառիւծն, զի ՚ի գործ անիցեն զառաքինեալն, և առնիցեն զանձիս արդ իւրեանց

զոր-

գործս, որով ոչ ոք փարեալ, և
փառաւոր լինի առաջի նոցա։ Ար-
ձակ՝ այնպիսք, և այնպիսիք ե-
րեք են այսք, զորս Ի. ծ առաքե-
ալոց արարողոց, զի վայել եղեն
գալոյս ի տանդիպելոյ կենաց, մին
զի ելիցէ ի կենաց յոյժ հարե-
լասրտեալ առաքեալն Պօղոս ի 8. զ-
Հռոմ. ընդ այսպիսս ելոյծ, եթէ
ոչ են արժանի չարչարանքք ժա-
մանակիս հանդերձելոց փառացն՝ որ
յայտնելոց են մեզ։ Ով փարձն
լինելոյ է Ղարդ հանդիսաւորեալ
մեծապոյն, քան զաշխատանսն, և
զնեղութիւնս մեր։ Ի՞նչ ընդդէմ ա-
րեան լինելոյ է այնքան, և այսպի-
սի չարչարանքն, զորս կրելոյ են
դաւանապարտեցեալք ի հանդեր-
ձեալ կենաց, ա՛ռ քան զանսահման
սրոյ ոչ համարին ինչ ոչնչին նոցին
գեղեցկապոյն հեղաւորութիւնս և գ-
ովս
և գեղեցկութիւն ի կենաց յաւիտ։

Ա՛յլ արդ՝ Ասի հնարաւորեմ, զո
ոչ կարէ խաչել. և ոչ կարէ
խաչ-

խոսել յայնմանաց մեզ, եթէ զկնի կենդանի այսորիկ ոչ չանդիմանեալ կեացէ, և երանելի. զոր մեզ խոստացաւ, ոչ յայսմիկ կենդանի, այլ ի չանդիմանեալ կենդանի, ոգի տեառն. Պատմ. ե. զլ. ուր ասէ. Ոչ բանեն աղաւթս հոգւով, զի ոչ է արդարութիւն երկնից. Ոչ բանեն աղաւթս, զի ընդ մարմնաւորացն է. Ոչ բանեն որք քաղցեալք, և ծարաւիքը իցեն արդարութեան, զի ընդ նոքա յագեցին. Ամ՝ եթէ ոչ իցէ այլ բան և պատճառ քան զայս, պարտ էր բանաւիրն լինել առ ի չանձանձեցուցանել մեզ զայս ձեռնարկել, և ի պիտոյանալն մեռանիլ վասն նորա.

Հիմանդութեան կենաց:

Ելոք կերտոյլ կարի բազում հիմանդութիւն : Ա՛ռաջինն է զարհուրել մահուանէ , եւ է , մինչ ոչ ինչ ահագին երեւի ի մահուանէ ի՛ջ , եւ այն զի մարդ կարի ինչ մեղաւոր կիտանի , զոր պարտ է զղջալ , եւ ապաշխարել զի մի՛ ինչ մահ մեծ կիտանի , զոր զարհուրել կիտանի : Եւ այն զի մարդ ոչ գիտէ զի՞նչ ինչ կիտանի , եւ ոչ գիտէ զի՞նչ ինչ կիտանի : Ա՛յլ կարի մեծ հիմանդութիւն է , մինչ ոչ ոք այնպէս կարի երկնչի ի մահուանէ , զի ոչ ոք գիտէ զի՞նչ ինչ կիտանի , զոր պիտի կիտանի , եւ այնպէս ամէն , եւ ամենայնիւ մինչ կարի երկնչի , զի ոչ գիտէ զի՞նչ ինչ կիտանի , եւ զի՞նչ ինչ կիտանի : Եւ այս պիտի յոյսն

նաև զԼեռնն։ Այլ կերպէ յորժամ
ոչ բանիւ և գործով առնէ զկեանն
Աստեղական որ ի հեղասէրն. այս-
ինքն հանապազով, մի ոչ զոր
համարձակ կեանքն, կեաց նրբա-
սուրեան կենդանին։ Սա նախ լի-
նի բան յաղագս երկրորդի, և եր-
րորդի կերպին. զի ամենայն առա-
քինին և ի ծանրագունեան մեզ ե-
ամենայն սխալանք մեզաւորին հա-
մառայ մի ոչ համարձակ
կեանքն։

Ա րդ՝ ասեմ, մի ոչ բանիւ զհան-
պերձեալ կեանն, և գործով
նոյն մի հանճարեալ լսախանին ամ
բան՝ ի մտաւորեմն, և զարհաբե-
լագործեալ մեզ. այ մանկն ասեն
այսպիսի ոչ Աստեղական անձնաւոր,
բանաւոր, և հոգեմէ զոյն գրա-
ւորեալն, որ գնացեալ զայսպիսի
հեղասիրեալսն, և այ մանկն, զի
այլ բանիւ զգեցեալ ամենայն ան-
անդիտեալն, և ի այնպիսի ա-
ռաքեալ հոգեառատ, որ բան անձն,
հաղորդ գործոյն այս մտաւորեմն ի
առաքեալ հոգւոյ և գործոց. Հեղեալ
որոյ զհեղասիրն Հոգւոյ անձն զոյն,

որ

որ Թագաւորեալ էին նախ քան ՚ի սո-
սանեայսդ. այլ եւ ի գարհոսեցւոց
գոնեզ մարգ, զի ծանեան ՚ի մեծ
ծագումն հարստութենէ, որպես
կարի լինել. եւ ի սասեալ սասա-
նեաց յանդամեալ յանդգնութենէ,
որպես կարի երեւակերպիլ. որ Թէ-
սէս յոյժամարդս հանիւհասարսի
յայտնեալ, որ սասանեալ ի հոյս-
կերտ գլխոյ. այլ ամենայն յոյժ-
մեծ գլխոյ լատագոյնսդ մեծ
հեծից գլուս։

Եւ որ սերտոյ գհատորեալ
կեանն, որ գոյժ յոյժ յոյժ-
հեծեալ, և այնպէս հեղ հնակոմեալ,
և այնպէս բնական արարչօք ՚ի
մեծ աստղ հանիհասասանեալ,
այնպիսին ՚ի սրոյն հերակ կոմն
սեալ գայս, Թէ հասկանալ և
հարգասիրեալ սրբ հոսեցան գհան-
գերեալ կեանն, ոչ հեղացան գայն,
զոր սասցին։ Կոմն սեալ Թէ
սասիսին, Լաստեալ և հանգոյնք
հարգասիրեալ եկեղեցոյ յոյժմեծ
հոգեհացսն։ Կոմն սեալ, Թէ Պաս-
սեն հանգերձ սրոյն Թէ հոս-
գեալ, և սեղմելով, և հա-

հոյ-

մոլեկեալ ոչնչութիւնք, որք արհամարհեցին զպատուս աշխարհիս այսոցիկ, մեծապետք առնէին զառաքեալսն, յուսալով ընդ ձեզ ի հանդերձեալսն կեցուցանել, պատրեցան: Կարի ասել, եթէ մարմարիտն եղեն յանարգ, մնասէ լուիր եթէ զկին մարդասպանեալն պատուոյ են առնէին զհագուստ կենացն: Կարի ասել, եթէ մարմարիտն եղեն յանարգ, մնասէ լուիր եթէ զկին մարդասպանեալն արեգեալ մեզ ի Քէ զհանդերձեալ կեանս, է սուտ: Բայց ով եթէ այս ոչ է մեծապոյն հարստութեան պատճառ, որ կարէ լինել, ով եթէ ոչ է մեծագոյնն յոյժ պատուհասին մնասէն զի եթէ ոչ ի Քէ ի լինի: ով եթէ կարէ՞ է, եթէ ոչ առաւել զհոգեկս պատճառ ձեզ մարմարիտ, առաւել պատճառ ձեզ առաքեալս, և առաւել պատճառ զՔէ ոգիս այդ, և զանառակ հնազանդութիւն հօր: Բայց այդ առ մեզ, որ պատճառն շարժէ զբեզ ուրացեալ զհանդերձեալ կեանն: Բայց նա ես ասեմ, զի ոչ ասա-

ասեն. բայց այս ոչ ոք կարող պատ-
ճառ, զի զբազում իրս գոյ ոչ
տեսեր, սակայն ընդունիս զնա։
Եւ սա ինձ ոչ ընդունիս հաւատ-
տեսեալ զոր ես կարեմ ցնոյ-
մանք, և սակայն ոչ տեսանես
զնա, և ոչ երբէք տեսեալ ես։
Այլ զկնոջս զոր ես այս է հայցն
ես, և այն մայրն ես. զի ոչ տե-
սեալս զնոսա յորժամ յղացան և
ծնան զբեզ։ Պատասխանեցեալ ինձ.
ես հաւատամ ես կարեմ ՀՀնա-
նալ, և նոքա կարեն ծնօղք իմ. զի
զոյս այլ աստղն ինձ։ Այդ-
պէս է մտածել, և սխալանք. քան-
զի ընդունիս զկոյ ինչ էս այս-
րինք, զի այլ աստղ զոյն, և ոչ
հաւատանաս ընդունիս զհանգէր-
ձեալ կեանն, զոր ի սկզբանէ
աշխարհի միայն յայժմ հաստա-
տեցին զնա, և քարոզեցին այս քան
մարգարէք, այլոքն վարդապե-
տք, և այս քան սքն հարք։ Այն-
պես թէպէս. թէ զոր հաւատաս
ընդունիս թէ կարեն ՀՀնանալ,
և թէ այսպիսի կարեն ծնօղք լինել,
զի ասացին այսպիսի, որք տեսին

զնա-

գնաս, և այլ ոչ ոք գողանայ զնա ի Շաւուսից։ Ապաստանեա, զի այս իցէ տեղի քեզ ոչ ոք կարող գնա։ և սակայն սուրբ Շաւուսն։ Ապա ասէ ցրիստոս, թէ զայս ինքն ի գողանալ զգառն ոչ ոք կարէ խլեալ ի ձեռաց Հօրն իմոյ։ (2. կորնթ. 12. գլ.) Ուրեմն գողանալն ծանուցեալ, զգոյշ ի նմանէ լինել։ Այն ևս ոչխարն Տեառնը յորոգեալ ի մեռելոց, ոչ յոգւոյն գողացեալ զսուրբ գրոցն Շաւուսէ կեալ։ Եւ եթէ ոչ էին այլ ևս կիսագիրեր, զորս ի ձեռն Պետրոսի առաքելոյն ոչ կիսագիրն, զոր ասաց Պետրոս կիսագրեալ ի մեռելոց, այլ Տէրն ամենայնի կիսագրեալ ի մեռելոց, զոր ասաց Պետրոս կիսագրեալ ի մեռելոց, ոչ ոք կարէ ասել, թէ

պատմութիւն. որք ոչ բերկրեալ
եղեն յանցելոյն գԼեռէ. եւ այ-
լոյն ի մարդկային բնութեան պատ-
մութիւն։ Արդեաւք հաւանել եւ հաւա-
տալ կարէ հանդերձեալ կեանն,
զի Պետրոս եւ այլք ի խիլմոսյ
մոխրեցան, եւ բազում տառապա-
նիւքն անհաճոյ բղխեցան,
եւ բղխեսին զոյգն։ Այլ այ-
սոքիկ երկու կերպով են մարդ-
կայնոյ հաճոյ, եւ հոգւոյն հաճոյ
հաճոյական եւ անհաճոյ, եւ
Յաղ պղեան, որպէս ասեն
ասացեալ։ Արդեաւք հաւանել եւ հա-
ւատալ կարէ այս, զի ած
պէ առաքեաւ եւ անհամարէն Աչ-
մարդասիրեալն, յայտնեալ զոյն։ Ա-
այս երկոքին կերպոյ ի յասելոյ զերա-
ծանելոյ, եւ ասէ հաճոյ, պէ
ներգործելն Ոչխարհիւն հաճոյ.
զի ած մարդն, եւ առաքեալն
հաճոյ, կամ յայտնապէս ա-
րարածեալն ի ոչ գերս, կամ զե
արարածեալն ի ոչնչէ, միայն զե
առաքելոյն մեզ ի սրբոց Աչխեղ-
ցոյ։ Ա երկրորդս հաճոյական
լինել, զի ած առաքեալ եւ յայտ-
նեալ

Rom, und Pompejus zog ihm entgegen, und empfing ihn mit Ehrerbietung. Sie hatten vorher einander niemahls gesehen: Sertorius aber, als er seine Kriegsleute sah, und hörte, daß sie Pompejus Imperatores nennete, sagte zu seinen Freunden lachend: Nun werden wir sehen, was für Rache der Alte an mir ausüben wird, weil sein Knabe sich unterstehet, mich Feldherr zu nennen. Als sie aber zusammen kamen, stieg Sertorius zuerst vom Pferde, und redete Pompejus als einen Vater an, dieser aber umarmete ihn, und hieß ihn Imperator. Sie hatten beyde ihre Kriegsmacht bey sich, und ihre Lager waren nicht weit von einander. Sertorius hatte die Oberhand, und Pompejus suchte sich durch Ränke zu helfen, weil er sich mit Gewalt nicht helfen konnte. Er ließ nehmlich Briefe unter dem Namen der Soldaten des Sertorius schreiben, worinn sie ihren Feldherrn verriethen, und ihm anboten, sie wollten ihn lebendig oder todt in seine Hände liefern, wenn er ihnen nur Geld dafür geben wollte. Diese Briefe ließ er in das Lager des Sertorius werfen, und stellte sich, als wenn er sie nicht wollte lesen lassen, damit er desto mehr Glauben bey ihnen finden möchte. Sertorius aber, der sich

ջուսն, եթէ ոչ ՚ի ձեռն Տաճառայ
և յայտնութեանէ ։ Այլ կերպս այս է
յոյժ պատկառելոց վասն այնպի-
սեաց, որոց պարտ ունել զայս-
պիսի Հաւատոյն, զի ոչ են հո-
գին ամենեքեան զկնոջէ, այլ
բազումք ՚ի մոլորելոյ են ոգւոյ,
և ի մահէդրամիտք. ուստի ամենե-
քեանք ոչ են ընդունակ բնական
մարդկային պատճառաց, և ոչ զի-
տեն բանական պատասխանել. բայց
Տաճառայ՝ ամենեքեան են ընդու-
նակք ։ Այլոյդ պատճառն է, զի
այս երկոցդ կերպաց է պարհատար
մարդոյ, որովհետև Տաճառայն
այլ ՚ի յիւրս, որք ոչ են յայտնիք
զգայութեանց, և ոչ են բացայայտք
իմացականաց զօրութեանէ, ճշմարիտ ՚ի
յազգաս կամաց։ ապաւորեմն ար-
գելեսցուք ։ Ասաւ ՚ի կիրակէ ա-
ռաքելն. 2. գլուխն զկնի այսորիկ.
զոր երկնցիք ՚ի Ջնէ, Տաճառացիքդ
՚ի Տուս, և ոչ պատշաճութիւն վարդք
Հնդ ։ Այլոյ յորմէ զոյ յայտնու-
թիւն ինչ, ոչ պահեալք զարդեսն ինչ։
Այս այսորիկ մեկնիցեն ՚ի վեր. 10.
գլխոյն առ Եբրայեցիսս, ասէ. Տա-

աւուն

աստուածութիւն, ոչ մարդկութիւն առանձինն ասել. այլ զերկոսեան միանգամ ի միասին, զի ոչ ինչ ինչ ի նոսա բաժանի։ Եւ զի ոչ ասացաք, երբ մարդկային բնութիւն Աստուածութեան հաղորդեցաւ, զայս ասեմ. զի ոչ ինչ ինչ ի նոսա բաժանի։ Այսուամենայնիւ, երբ կերպիւ մարդկային բնութիւնս Աստուածութեան հաղորդեցաւ ասեմ զմարդն Աստուած։ Պատճիւ կերպին է, զի Աստուած ոչ ասացաք, զմարդկութիւն զԱստուածութիւն կերպեաց, ոչ զի ինքն յայտնեցաւ միայն, այլ եւ ես զանձն պատճառաւ, զի մարդկային ես կրեալ ի նմանէ։ եւ առաւ ինչ զոր մեզ պարտին, ոչ սակաւ, եւ ոչ բազում։ Եւ զանձն պատճառ եղեալ յայտնեաց, եւ Եւ ոչ եղեալ յայտնեաց, զանձն ոչ առնու ներգործութեամբ ինչ Աստուածութեան, այլ մարդկային Աստուածութեան, զի չինեալ բանական մարդկային։ Նմանապէս կերպին է, զի Աստուած մարդկային բանականութեան,

ἢ ἀναίσιος ἀμυναίων ἐκεκτήμην
μὴν, ἢ ἐξὸν ἐκ ἐκεκτήμην ἐκεί-
κλεγάλως. ἔλεγεν ἐκ ἀναγκαῖον ἀμυ-
ναίων ἢ ἐκ ἀναγκαῖον ἐκεκτήμην
ἢ ἐκ ἀναγκαῖον ἐκεκτήμην, ἢ ἐκ ἀνα-
γκαῖον ἀμυναίων, ἢ ἐκ ἐκεκτήμην ἀμυ-
ναίων, ἢ ἐκ ἐκεκτήμην ἐκεκτήμην
ἐκεκτήμην ἐκεκτήμην ἐκεκτήμην ἐκεί-
κλεγάλως ἐκεκτήμην ἐκεκτήμην ἐκεκτή-
μην ἐκεκτήμην ἐκεκτήμην ἐκεκτήμην
ἐκεκτήμην

առաքել առաքեալս Տեառնայոյն, և զգալոյն ի վերայ արկեալ, և ներգործութեամբ Հոգւոյն Տեառնայ, զի ինքն բովանդակ ՚ի վերայ հաստատեսցէ:

Քարոզել ըստ պրեդեան Յովհաննէսի Ճեղն եղեալ երկրային, ըստ կենդանի Մատթէոսի ոչինչ այլ դառն ի բեռն:

Գ. ԼՈՒԿԱՍ Գ.

Ա՛ն զկնի այսորիկ կենդանի եղեալ՝ այլ միւս կերպ, զոլով միտս Տեառնայ, պարտի Տեառնայն զգալ այլ ինչ միտս կերպիւ, որ Տեառնայնոյն այլ միտքն, և այլ երգ, որպէս Տեառնայ, այլ ինքն Տեառնայնոյնքեարդ, և Տեառնայնոյն. զոր պատճառ սակս Լուկասու ՚ի վերայ Տանդաւոնակի երգոյ, բնակելով և Տեառնայնեալ ՚ի տարեգ եկեղեցւոյ: Այսք առ պարտս Տեառնայն, զոր եղեն ամ՛ն ըստ Տեառնայնոյնքեարդ և Տեառնայնոյն

ոչ հաճոյացի, ոչ կարէ փոխել զոյնն
ասէ և՝ կանդուն հաստատութիւն զա-
ռաքելոյն երկրորդեալ և զոյ-
գադասի հաճոյ : Պարտ է ու-
նել հաճոյանալ , այսինքն ու-
նոյց իւրոյ երկրպագեալ հաճո-
յոյ , եթէ ինչ ծանհաճոյ գոյ այլ
ինչ կերպ . բայց ոչ գոնեայ երկ-
եցոյցէ , ոչ հաստատուցէ զոչ հա-
ճոյացեալսն հաճոյ :

Լ ուր՝ ասէ՝ ի գիտել , եթէ ոչինչ
ծանհաճոյ մեզ ինչ երկ-
եցոյցէ ինձանէդ կերպ , հարկէ
հնազանդել . եթէ են ոմանք անձինք
առաջս գոյն երկրպագեալ ոմանք
շահի վերայ հաճոյ . բայց այս-
պիսի ոչ գոյիւ ի բնութենէ յա-
ռաքելական , կամ կամաւորք , զա-
և գոյիւ առ առաքեալ անձինսն
բնութենի կամաց տուգս , անհնազանդ
են տուգս , այլ և են տեղ ընտրու-
թեանցն , կամ գաղտագոյն տեղոյ-
պատուհասն , և գոյն ընտրեալ ե-
կեղեցի , ընդ այսպիսի ոչ են մեզ .
զոյն ոչ են հաճոյացեալ երկրպագ-
ութեանն , և երկիւղածութեանն , այլ ան-
հաճոյացեալ են երկեղեցեալսն , կամ

երկե-

երեսակցութիւնը ընդդէմ իրաց հա-
կառաց։ Ոմանք ասեն և զիարձա-
հարութիւն, որք զան ընդդէմ հա-
կառաց, և անդադրութեան զանձին
ընդդէմ կամաց իւրեանց, մեկնին
և ասեն, կամ՝ ոչ ինչ զմտադրու-
թիւն ի մէջ խղճահարութեաց, և երկ-
չութեան արկին առաջելոյ, որպէս
վերադասակաւ անձինքն ոչ միայն
ոչ մեղանչեն, այլ և կրեն զայն-
քան տեղութիւնս, զոր եթէ վառն
սիրոյն Քի, և համբերութիւնք տա-
նիցեն այնց, մեծապէս արդիւնա-
ւորին, և լինի նոցա շահաւէտ։ Օ-
րէնքս յայտնեալ, որ այսու ձևա-
պարհաւ Քն պատէ զնոսա ի խո-
տորհրդոց, և ի յայտնեան բոցոյ
առաքել մաքրել զնա։ Ըստ տեղու-
թեան զոր կրեն նոքա, առաստակս
վարձատրելոյ լինին ի յերկինս
Քէն, որ յայտնի կեան պարտ
մեծապատիւ գնա, ի գիտելն զայս,
եթէ ոչ միայն ընդդիմանք են ի յայտ-
նեան անձինս, և տեղութեան, այլ
և քաղցրագոյն կրօնաւորք առաքինեաց,
և ազգք, և այլք արդարք անձինք,
և առաքեալք շարժարկին ի ձեռն այն-

աղախաց յանդգնեալ եկեալ երկեաց-
ուեցեալ երեսակերպեցեալ. և ասեն
աղաչեալս ետուն ձեզ, զգոյշ առ-
ցեալ երեսակերպուեցեալք, և խոյս
տուեալքն առ ինքեանս, զի ոչ առ-
ին ասել. Եւ գայթեցան եր-
եսք Ա՛Ի, և գառնապարտեցան ի
Բանէն Ի՛Ե և ասէ առ զգոյս մատն
ձեռացն ետուն ձեզ, և ոչ գոյս
ինքեանց ապրուեցան. Տեսէք
երես առնուլ ոչ առնէք.

Ա՛ Այլ մեռա՛ն ինչ գեղ երկրպագու-
թեան, որ առանձին զինուորն
ետուն աղախնոյ առաքելական, մեռ-
ցի Տաճարաց, և ոչ Տաճարաց :
Երկրպագեալ, եթէ նեղ ոք, զի ոչ
ընդունի եթէ ոչ ինչ մանեալն զոյ
Տանդեղեալ ետուք, ասեն ոչ ու-
ղիղ զայս. այլ ետուն 'ի միջ
ձերում, զի ոչ 'ի մեզ կորուսին Տանել, և
ոչ 'ի մեզն. զի ոչ ուրուանց, և ոչ
առաքելականացն ընդունին Տա-
ճարաւն, և ոչինչ ետուն ասել
մեռա՛ն 'ի չերկրպագութեան. և ոչինչեւ
երկրպագեալ, եթէ ի կռապաշտ,
և ընդունի առաքելական, ոչ
եթէ մանեալ զոյգ Տանդեղ, և ետուն
երկ-

երկրացին զՀայոց երկիր, ի
մերոյ, և ծանրագոյն մերոյ, զի
առնէ զմեծագոյն անկարելի բան
զկատ Ա.Յ, որում (ասէ անտա-
ձեռնելն,) արդարև Հաւատա-
լիս Հաւատայ իսկ էր, զոր յայտ-
նեաց մեզ, և ոչ ոք երկրացին զայն
մեծագոյն, զոր ոչ ոք երկրացին
կարծեցաւ, քան զ՚ի մեզ ծնեալ
Հայոցս, և ծանրագոյն մերոյ։ Ա-
ռաւել զոմն Հաւատն մեր ան-
ձանձրացաւ պատմեալ Հայոցս, ա-
ղեկոյ պատուիրեալ բազմաց սէր Ա-
ստուծոյ, Հաւատացեալ Քրիս-
տոս պարգեւն Աստուածոյ, ըն-
դունելոյ ՚ի բազմաց Հաւատո-
ցաւ, և Կուսէնէ ի փրկչեցեալ ՚ի
յաւիտեան Հայրենեաց։ Ոչ եղեւ
իցէ մատուցեալ ոք, որ միշտ հեղոյ
մատոյց յաղագոյն Հաւատոյ առա-
ջին ուրուք, և խանդոյն երկրացի
գոչէ Հաւատոյ, մի՛ ոչ սեռաւոյ։
Եթէ ի ծանրագոյնեան մերոյ։ ոչ
ոչ սեռաւոյ, եթէ այլ յաւիտեան
յաւերժեալ։

Եւ ասեցին ցնա, Ուրեք այս մարդս, զի մեք ոչ գիտեմք զնա։ Եւ ասէ ցնոսա այր, զի ասեսցէ զնա։ Եւ ասեցին ցնա, Ոչ գիտեմք։ Եւ ասէ ցնոսա, Ոչ գիտեմք

առ քինն, և լի պարսաւելի առ առ-
քսաւս, զորս ոչ միայն բժշկեր ա-
ռանց դեղոյ, այլ և ապա ոչ գո-
պարսաւեսցես, և զարհուրեցէք զնաս
յաւուրս ընդդէմ հարցէք ։ Այս, ա-
մենայն ինչ բժշկեսցես առնէր ։ Ե
Հոգի յոչ Հաճաւարեսցէ, և յոչ-
նաւ սիրէ ( )զասպետս զերաց զոյն
պատուեսցես առ գեղեա կիսատանէ
էր, և բժշկեսցես առնէր ի կար-
գէրթս ։ Հաճոյ ինչ, զոր առա
առելոյ էր, պատուոյ սիրէ ( )զա-
սելոյսն, պատճառ յոչ սիրել, և

չարեաւք։

Բրեւն զոյզ բժշկեր այս գեղեա
նոյսել, նոյսելոյ երկրպագ-
ցուս, ևս զկին նաՀաճոյ ինչ Հան-
գերձեալ կեացէ, և այն, որ առաջ
զնա երկրպագել էրեա այս, զի ոչ կա-
րէր Հաւատալ և խնդալ, ևս Տ-
գին ոչխ գրելոյ կարելոյ գործել Հարց
նոյսելոյ ։ Հաճ ևս ևս յոչ ոչնա-
սեալ էր յարգանս նոյսել, և
նոյսելոյ Հիւանդեալ, ասելոյ
ոչ երկէր ևս Հաց զերկրաւորեալ
էր, այլ և զդասուցեալսն նոյսել
Հերկրաւորեալ Հզործս ոչնա-

ևս

Ձև, որով ը արդիւնաւորեցաւ, զի
Ա՛ն զերծին կերպիւ օգնական ելիս,
քանզ զաղանդատեալսն , և զոմանս
ետեղ Աղեքսիս Ղալատացի միոյ
ասելէ Ղուկասի հետեւ, երևեցաւ
ելիս մանուկ ի զերեզմանատեղ
անցեալսն, և քան զառաջին առաւել
ճոխացեալ, և առաջ ելիս . ոչ Աեր
Տառաքս, եկ զիրեն ես Աեռաւորս
յոժարութե Հոգւոյն եկիր ես, որ
առաքս զիս ի զերեզման, և ի տա-
ճառ . քանզի ոչ, որ յաջոց կող-
մանէն անցանէ յոյժ հզաւոր էր ձայ-
նով, և Հոգեմարդ՝ սքանչելի քանզի,
և սքանչելի անտրտ՝ միոյ էր զերեզ-
ման Աեռաւորս ՚ի քարայրսն եղեալ
հզաւոյն, զի ոչ երբէք ընձառ
էր զանձանձն հզաւոյ, և ՚ի տես-
նելն զանձանձն սքանչելագոյն : Ո՛-
րոյ ելիս մանուկն, որ էր ի ձախ,
և զանձանձն ՚ի ձախոյ կողմանէ զա-
ւակ : Եւ ՚ի ձախոյ կողմանէ քա-
զանձին սքանչելի էին զանձանձն
էին զանձանձն , զորս սքան ( )
զանձանձն ոչ գիտ . զի ոչ զոյր քա-
զանձն ՚ի մեծ հետեւ : Որպէս եւ
՚ի ձախոյ Աեռաւորս , և զանձանձն ա-

ձե-

Schaf ufgetan gehabt, das Thür dar-
durch, wann sie offen gestanden, gar
klar, und gesehen hat, was darinnen
gewesen, so hat sie nicht gewußt, ob
sie hinein gehen, oder wieder zurück
kehren solle. Als Abraham, dem
Knecht die Thür zugeschlossen, und
ihm gesagt, wo sein Herr wäre, hat
er gewußt, was er thun solle. Als
aber Rebecca, wie sie gesehen, daß
die Thür offen gestanden, nicht ge-
wußt, was sie thun solle, hat sie
sich mit dem Schleyer bedeckt.

Wann die Thür offen gestanden,
hat Rebecca nicht gewußt, ob sie
hinein gehen solle, oder nicht. Als
aber die Thür zugeschlossen gewesen,
hat sie gewußt, daß sie hinein gehen
solle. Wann die Thür offen gestan-
den, hat sie nicht gewußt, ob sie
Isaac sehen werde, oder nicht. Als
aber die Thür zugeschlossen gewesen,
hat sie gewußt, daß sie Isaac sehen
werde. Wann die Thür offen ge-
standen, hat sie nicht gewußt, ob sie
Isaac reden werde, oder nicht. Als
aber die Thür zugeschlossen gewesen,
hat sie gewußt, daß sie Isaac reden
werde. Wann die Thür offen ge-
standen, hat sie nicht gewußt, ob sie
Isaac küssen werde, oder nicht. Als
aber die Thür zugeschlossen gewesen,
hat sie gewußt, daß sie Isaac küssen
werde. Wann die Thür offen ge-
standen, hat sie nicht gewußt, ob sie
Isaac umarmen werde, oder nicht.
Als aber die Thür zugeschlossen ge-
wesen, hat sie gewußt, daß sie Isaac
umarmen werde. Wann die Thür
offen gestanden, hat sie nicht gewußt,
ob sie Isaac ehelichen werde, oder
nicht. Als aber die Thür zugeschlos-
sen gewesen, hat sie gewußt, daß sie
Isaac

Աստուածոյ, զի ոչ մարդասիրութիւն աչք ըստ մեծ ազգի որ զմեզ ծնաւ ոչ անուանեն, և ամենայն զմեռ անուանեն զնա, և Աստուածն, յորմէ պարտական Տանուտէրութէն, եթէ Տուէ ըստ ոնի զայլ մեռ այս, որոյ Աստուածն զնա, այսպէս յորժամ մեռանիս, ի մեռանալ կենդի Տուէն զոգեացն Տարց մարդոյ, յամէն ոչ Տուէն յայժամ ոնելոյն զայլ մեռ կացցէ, այսպէս ոնելոյն զայլ մեռ կենդի զոգելոյ, զի անուանելոյն Տարց մարդոյ ազգ, և յամենելոյն Տարց մարդոյ լեզուի։ Ի բեմն Տայելոյ ի բեզ, և յայտ Տէ ոչ ի երկեցելոյն զՏատկերելոյ կենդ։ Եւ այսպէս ոնելոյն և զնա մարելն. և Աստուածոյ Տոյ Տակայ եղև զՏէ, որ ազատելոյ զինեզն յայնմանէ մարդկանէ։ և ազատ եկայ Տատարարանելէ և

աչեռելէ յաչերս կենդոյ հերոյ։

( ) այսպէս պատմելէն կարծեն
( ) պատուհասել երկնի բարի, և չարհաճ իրաց։ Եւ այլեւս է, զի ի մեծագոյն մոլորելն և յայժ պղծագործ կամիցն չարել զմե-

ծա-

ծուխ եղեն այդ, կամ՝ գիտցուք
նորա՝ ի ձեռն ոմոյ իմանալոյ
մերոյ, որ էած զբժիշկս զայս առ
ի երկիւղալն զհանդերձելոյ կենաց,
զի ոչ կարէր հասանել, եթէ ոչ
կարէր հոգին գործել զարդս մար-
մնոյ: Օրագոյն էր կարի առնել
Բ. ծ, որում՝ մարդն ոչ կարէ վերա-
հասանել, եւ ոչ կարէ զայնս լսե-
ալս իմանալ: Բ. եւ եւ՝ եթէ մարդ-
կայնի իմացմանէ եւ միտք կարկղէր
ճանաչելոյ, եւ ընդունել զբանէն էին
եւ գիւրացեալն Բ.յ, հարկաւո-
րապէս ետես ինքեր, եթէ կամ ած
ոչ իցէր ած, զի ոչ իցէր անհոն,
կամ եթէ մարդկային իմացմանէ
հասանէին իցէր անհոն: Բ.ր՝ եթէ
միոն, եւ եթէ միոյն է անուանքն եւ
սուտ, ոչ էին բազումք եւ հասուս-
տացին բանին Տեառն, եւ վերա-
պատմեալ գիտցեալն Բ.յ, եւ ոչ
կամիլ հետաքննական հետազո-
տել, եթէ ում կարէ այս ինալ, եւ ում
կարէ այն առնել. զի գիտացին
պատասխի ընդ այն, զոր ասէ իմա-
նալն սուտկաց: Այս ընտրեալ է
հանդէպ իմանալոյն, պահանջեալ՝ ի

զոս-

պատաց ։ Ներեցին խնամեցին ասց զայս խոսքս յերկիւղածութեան զոհասիրացն զոր զրկեալ էին ի պատարագէն ։ այլ զոր ոճ առաքելոցն էրկ՝ մեզ մանկտեալ զոհս, զի ոչ եւս էրկ տարեալ պատարագ աստղիկ, այլ ծանկեալ եւ ընտանեալ ։

ասաց զոյ ։

Ի գիտութիւն եղիցի ձեզ ։ յորժամ տրտմեցուցանէք զոգի Տեառնդ, մի՛ ծանրանայ ոք ի բանեցողութեան ։ այլ ճանկեալ զոյ ընդունելութեամբ ։ զի ոճ ասացեալ է ընդ մեզ ։ զի ոճ ասացեալ է ընդ մեզ ։ զի ոճ ասացեալ է ընդ մեզ ։ եւ ոճ ասացեալ է ընդ մեզ ։ եւ ոճ ասացեալ է ընդ մեզ ։ եւ

զարդն խորհուրդն և զգաստութեան
Աչք, և ոչ մեկնիս զերկեր- կնա-
ութ, և ունիցէ տոկոս : Եւ որ ոչ
ունիցի պարտեաց ներքոյ
Ոչ ց զիւրն զանձնական եղիցի ի
ձեռս տանտեր : Այլ որ ոչ խոր-
հիցի զյաղագս ընդդէմ ելին ,
պարտ պատասխանի , և ոչ պատաս-
խանի լինել , և այն ասի պատաս-
խանիլ , որ առնէ ընդդէմ այնմ ,
զոր զնա ունիցի , և ի վերայ այնր
ասի օգնէ յայտնելն զխորհուրդն
նա ունիցի տօրն , զի զայն յոր-
ժամ յայտնի յայտնապէս ասիցի :

Ի ՀԱՆԴԵՍԻՆ ՀԵՆԵ։

երկու մարդ ի բանակեն ելին
բանիցը, որ առաջնորդ էին
վերցուցած ի Սամսի, ցե-
սոյ ոչ կարին բաժանել զայց մե-
ծի սրտին վրեն, և ցաղց, սպա
գնեց սամսի, և գնաց սրտին վրեն
դառնալ լինել ի Տոքաց մեծ բա-
ժանին ի մարդիցն, բայց սրտի կոյց
սիրտն դառնալ, և սիրտն
սրտով։ Այլ մատրաստ էին բայ
յաղթանակ, ոչ սրտկեցան բնա-
կին յոժարել, և առնել մե-
ծապես, և ետրտասիրտն քան գնա-
բանեցին ի մեջ բանակին բանա-
դիր էր։ Եւ ահա սկսաւ այս,
և կարի սպառնալի, և սչարկա։
ոչ ոք սրտաւոր ի բանակեն
գնա հոգ. և սրտնեջ էին Տաճա-
սրտոց ցնցուղ գայն։ Առաջեալ
բանասարկուք ոչ յոյժ կոյր ի
գառնալ, սա ի բնել, երկնչել,
և երկար ի բանակեն սչիճ և գո-
րալ էր։ Յայնժ Տոքին ծերակա
երկար ի բանակ մեջ, ասկոյն
գնացին գ կող, ծ ետրտասիրտոցն
յառնեն սրտսրտալ ոչ սրտ,
ի սրտալ գրաց գայն գայառ,
և գան-

կու-

կամ ի, ոչ ինչ կամ ի եւ ոչ ինչ ի
նոյն ժամանակի ի մարդոյ ոչ կարի
ի լինել ի միանգամ ի ոչ ինչ ի եւ
ի նոյն ժամանակի ի մարդոյ ի կա-
րի ի լինել ի ոչ ինչ ի եւ ի նոյն ի
ժամանակի ի մարդոյ ի կարի ի լի-
նել ի ոչ ինչ ի ոչ ինչ ի ոչ ինչ ի
ոչ ինչ

ufgelte qpmpfen wgup kfkfe, wuqu
ufe'ge ffkfefgfe fkfgfe dwSfe'kfdk pw-
dwdwdkdk'fe dfwg dfwgfwg kgpi ufgfe-
ewg ww pkfgk dkwpgfe q dkfgwe, fe
qgwdw, wuqu dgpqdfe dk-dwpgfe'kfe-
qpw fdfe, fe wwwdkwpgfe gwdw kgfkfgk
pwdwdkfgfe jwdkfdfg fkwg ufgfe-fwg
kfkfew wgwpgfe, 'fe jgpqdwg, 'fe jwq-
qwdqdwg, 'fe pwgfe-fwdwg, 'fe Swg-
pkfkfwg, 'fe jgfkfdfg wgqpwdkfe q wz-
fwwwdSqe wwwgfwg, 'fe Sdwqwwdw-
fdwg wgqpwdkfe q Swqwpjdwdfe-fdfe
Pwdwwgfwg, 'fe wqwwdwg fe 'fe dfe-dwdw-
fdfwg wgqp kfkfe. Wwwdwdwg kfdk
qgkfgfe ww dwdwdwdk fdwg 'fe dfwg
kgfe, qp wwg fwfew qwfqwpdwdfe, ww-
pkfgk ydfe-dwpgfe wSqwdwfdfe, wwpg
ufe'ge ffkfefgfe. jqpdwf qp kfdk fe
wz kfwdfgfe, qgkfwgfe jwdkfdfg fqwg,
qfe wwfe fwfew qwfqwpdwdfe 'fe kfkfe-fe
wgwffkf' dwpg jwdwg fkwg qww-
fwwwg kgpkfe, ww 'fe qfwgkfgkfgk qfew-
dqwqwdwdk, qp wqw wwwqww, wfe-
wwfefe kgfkfe dfe-dwpgfe fkfe-
dwqwdwfdfe 'fe jqpgkfgk wgwpgfe wz-
fwwpfe: 'fwfefefe jfwdwqwdfefefe,
qfefe qwdkfqpwg kgfkfe ww dwdwdw-

fwwg-

Տանեաւր էրն այսպիսի կենաց, որ
են առաջ ևս ևս ևս ևս ևս
ևս ևս ևս ևս ևս ևս ևս
ևս ևս ևս ևս ևս ևս ևս
ևս ևս

հե՛ տասղեալս , և ձա՛ւսէլով՛ ի
յանկողնոյ , հառաչէր , և երբեմն
գոչէր երթե զարհուր ։ Ի՛մ՛ առա՛ջ
գեալ առակիցս վարդապետն , որ
գառներ մեզ ձեռն տալ , մխիթարէր ,
և յորդորէր զմեզ առ ի պատրաստել
զինքն , և առնուլ մեզ ի վրիպե՛լէ
ձե՛ն հոգեց խրոց , ասելով տալս ,
ձե՛ ապրելն ժամանակ խաղաղու՛թեան
է , և զգուշանալոյ վտանգաւոր
եկեղեցւոյ , բայց ոս բոլորովին
զգաստ էր ի ժամանակաւո՛ր բա՛ն
բեռ , ասէր զոյգ հառաչանօք , ո
ձե՛ սրտին ուշադրեցայ առ ի ստա՛
նալ զայսպիսի ճնշո՛ւմ , և այժմ այլ
վայելեցայ ես զայս : Ախտին վար
գապետն միսա անձնային ասկա
ե՛ին յորդորէր զմեզ , զի հոգայցէ
զՀոգւո՛ն իւր , ու յայտ հարկաւոր է ,
և զի ձգտէր զայլ ամ աւօգտա
ւետութիւն , բայց աւելորդ սէրն ,
ու ան ինձ ոչ ձգալ ասյո՛ ենթա
ւետել զվախուձ՛ն հոգւոյն Ստե՛փ
անէ , ու վարդապետձե՛ն իմ՛ ամ
ձգոյց զձեզ , ո արդեօք ժառան
գելոյ զձեզ , և այսպէս ասելով
եղկեալն այն , առանց խոսանալո՛

տալեան ջարդարարին մեռան։

Լ յլ ոմն ևս՝ ի քաղաքէն կոչեցեալ գնաց գտանել զանցս, ուստի զայն քան իջեալ առ սակաւ պրանկոնս, զոր ունէր, որ՝ ի հետանդանն առ՝ ի ոչ ծանեալ զայնս, գնաց՝ ի հետանդանց մէ, և ծանրատարսի հետանդուեցաւ, յաւետ մուտ՝ ի բերաց ելեալ ինքեան գիւրակուր ինչ ջրայնի՝ ի սիմինոյ, և՝ ի մէջ ոտից կերակրոյ ընկէց զդրամ կոտս իւր, և յետոյ զրպարտ ոչ գիտացեալ ոչ ընդ կերակրոյն կլանել և զրպանկոտն, և այսպէս առանց քան զաւարտել կերակրոյն՝ ի՞նչ ելեալ էր, զի ոտից զրպանկոտնքն հեղձուցին զնա։ Ո՞չ հասանէ հետէն զրկ զօրնակս զայս ըն ի ուրուք մերձաւորեալ զրպոյ է, զի գիտեն սատիս ի՞նչ հոգին յայտնանել կենդանի զոչ այլ ինչ առանց, ի՞նչ ոչ զրպոյ և կամ զէտ զայս՝ ի մարդկան։ Պետրոս զերծեալ զարձեալ, և ի՞նչ չարեացն զրպոյ ոչ զգաստանան։

Լոյս

Ա՛ստ պրպուռ առ այս, մի՛ թե՛ ոչ ի
ձեռնարկեն մեզ, զի մարդն առ
ինեալ իցէ այնպէս զիարսն առ
նուն, եւ առ բանին այնպէս զա
ռաքելն Աստուած: մի՛ թե՛ ոչ ի
մարդս զիանալ զայն առ այս,
զոր խոկայն Յովհաննէս, թէ առ
այն, զոր սուրբքն բան խոսեան
եւ գործ էր, եւ մարդ եղեալ միա
նանեաւն: Ապա՛ զաւանութեան
բառնալոյ զանձամբն եւ այս
բան եղէ, որ Յովհաննէս եւ այս
պէս գրեաց: Ա՛ստ Յիսուսեան բառն, որ
ամենեքեան զանգիտէք, ոչ ինչ
պէս զրպարտէն զամ առաքե
լոն ոչ Տանտրէն ինչ երկնաւոր ար
ձանագրութեամբ, այլ Տանտ
բառէ ելեալ, եւ յայտ մեծապէս եղ
ծանողութեամբ, ասաւ Տառա
պեալ, եւ գործ արդարեալ: Ես
այն մեծագոյն խնդրագրութեամբ
բառնալոյ ձանձրանալոյ զա
բերս, որ Ի միում կենդ ոչ ինչ
պէս, եւ առ ոչ ինչ Տանտրեալ
ելեալ, եւ Յովհան զգործս առաքե
լոն, զոր խոստացեալ էր Տէրն Տա

սուրբ անդէն փառք յաւիտենական ։

Լրագրէ հիմարութիւն է, զանազանութիւն չդնել ի մէջ մեղաց ընտանեաց, և փոքրամասն զդալ իւր, և զհատուցս։ եթէ ոք աշխատութեամբ ի կէսն յայտիկ առ ի հատանել զսուրբ հարսնեցեալ ոչ այսորիկ զի ինքն վայելեցից ի միւս գայոս, զոր եթէ կամիցի անմեղապէս լինել. քայց եթէ ոք աշխատիցի միւնել զանձն առ այս, զի մաղուցս ընդունիցի զայլս առանց վայելելոյ ինքեան զսուրբ իւր, ինձ երևի յոյժ յայտնի խնդրատրութիւն։ Աչառութիւն յոյժ մեծագոյն անբաւութիւն է, եթէ ոք առ ի մաղուլ զիարթամութիւնս արդոյ, անցանիցի զսուրբ երանելին Ա.Յ, և դատապարտիցի զանձն իւր։ քանզի ինչքան չարագոյն ամացեալ է, էն կործանումն նորա, որ առաջայ նանե ինի, որում մաղեալ լինի։ ոչ առնուն այսու օրինակաւ, որ գրեցեալ ի հայելին օրինակաց։ Ա աչառակատն ոչն զանկա-

գեալ

ցեալ առ ի ծառայել զինեալ բա-
նակին միոյ որդւոյ Իսրայ, զոր յոյժ
սիրէր, եւ զինքն վաշխառուէին,
եւ այլոյ անպատուական վաճառականաց:
արդ՝ որպէս չորեքտասներորդ Լօրդ
եղեւ չարասիրտս մուսկաւ, եւ եկ-
եալ առաջ երկիրն Ն.Յ, պատ-
րաստ վարձահատուցանել իւրոյ, ա-
րեր զկնեան վաճառաւոյն: ի-
սոյ միոյն, եւ միւսոյն, որ մեզաց իւ-
րեանց պատասխանեցան ի գործս:
եւ կարէ յայսմհետէ կիրակաւոր ընդունէ,
Լօրդն բանիւնեալ գործեալ առ
որդին, ասէր, անիծեալ լիցի դու
որդեակ իմ, եւ անիծեալ լիցի ժառա
ոյն, յորում դու ծառայ կինէն, զի
առ ի ծառայել քեզ զինեցա, եւ զիար-
ծանանեալ, պատասխանեցին ցհո-
գի իմ: Նմ որպէս ոչ սակաւ բար-
կանալ գործեալ առ Հայրն իւր,
ասէր. անիծեալ լիցի եւ դու Հայր
իմ, եւ անիծեալ լիցին ինձ քոյք,
զորս ծառայ կինաք, զի ծառայ գոա-
ղանալ զնա յայսմհետէ պատճառ ոչ
գտանի քանզի լինիցի ինձ, եւմե-
ծ եւ ելեալ ազգաւս, եւ մեռանիցի:

Ի զգաստանալոյ զայս զգուշանալ, զի
ձեզ ոչինչ զաստիարակեսցէ ինձ
յոյժ տրտմութեամբ, եւ շահասէր մի
կուրծք տրտունջ մերոյ։ Զգաստա-
նալ ինքեանս։ Զգաստանալ ոչ միայն
ձայնիւ բարւոք, եւ գործովք չարաց
եւ ապականեալ ամենայն ախտից
հոգւոյ եւ մարմնոյ, այլ եւ ամենայն
ինչ ի կենցաղոյս ատելի համարել
զանձինս, եւ ոչ ինչ ինչ ինչ ինչ
ինչ ինչ ինչ ին

վանելով զմարդս իբր, և զղջալով յոչնանալն՝ զոր ըմբռնեալ էր, զի ոչ ամ սպասեսցէ, որք յապաղեն մնալ 'ի մահ են Աստուծոյ, և ի կենդանութեան: Եւ զոչնանալն զոր բացատրեալ օրհնակն, որոյ զկնի յառաջ ածեալ՝ սա առնէ 'ի վախճան քարոզին, զի կամեցեալս ոմն ոչ եր առաքեաց կողմն յայլ տեղիս երթալ, և մեռանել ոչ ուրանալոյ, որ յապաղեալ զնաւամատնութեան առ բազում ժամանակս, սնոտեացաւ 'ի յուզել զերկոսին զնա: Վերջանայ հետևանացաւ, և երկնչելով 'ի մեռանելոյ, զի երկնչէ խոստացաւ, և 'ի մեռանելն ընկալաւ զամս խոստովանելոյ՝ մեռանել, և զաղեցաւ մեռանել զամս ոչ ամենևին, և տանջեսցի, զի զոյժն ոչնչի, և տեսեալ-ուն յաւելցու, յորում սպասեն զնացուածն. որ երկնչի յայլ աղագաւ, այսպէս մեռչի զի ոչ ուրեք մարդկեղէն այսպէս այս ամենեւին երկնչի յայլ 'ի կեանսն 'ի հանգստեան (այլ զկնի ասելոյ աւետեաց, երկնչեցաւ մեռանել մոլոր բարեկամն երկոյ, և

ասաց նմա, եթէ եմ պատասխա-
նեցեալ։ Ապա բարկացաւ վրայ-
պատասխանութեան, մինչեւ ոչ ընկա-
լաւ զոս վայ խոստացա։ Եւ նո-
սան՝ Հիմարիա՛ն է, զի ընկալայ
զայդ չարագործս, քանզի յաստուած վի-
նեցիկ մահուան ընկալայ, եւ ի
սրոյն խնամ կիր, զի եթէ ոչ մե-
ռանիցէ, կրկին պատուոյ էի
սա սովորական գործ իմ։ Ասաց
ամին օրինակ զոն բազումք, զոր
վի ոչ երկարեցոյ, համառ։

Ի զի՝ սակաւուց, եւ սմբոյ չի զա-
ցայցոյցանէ սպասկուսա-
նէն, երից սան գայն, զոր խնա-
մասպէս՝ սակ պահեցաւ սէն ()
գասիմա՝ ի գիր 50. ներքսագեան.
եւ ընձեռեալ զժամանակ սպաս-
խոպանեան, 7. գլ սակ սերեն
այս ոչ վարդապետս։ Եթէ սր
երեալ ի վերջին Տարկսոպանեան
հիմանդանեան երոյ, ընդունեցի
զսպասաւորանեան, եւ գնոյ սան-
զՀիմարիան խոսիկ ձեզ, ոչ ո-
րանան ասա, զոր խնդրեցաք
բայց ոչ Տամարձակիմք սակ, եթէ
բարեաց երան սան։ Եթէ սակ

ելանն ասել եւ, եւս ոչ գիտել. զկարծութիւն տալ կարելիք զասելն տալ ոչ կարելիք. ոչ աւելի, եթէ գոյացուցանի. եւ ոչ աւելի, եթէ փրկի։ Այսու կրկին ոչն ( )գոյանիցս զայս բան, յորս պարտականն ոք երթայ ի, ասելով։ Կամիմ ուրեմն ծառայել աստուածեմ փրկիլ, արդ գաղտագործելի ի մեզ ինչ գեռ կենդանեաց եմ. եթէ պարտիս առնես, ասեմ քեզ. եթէ անելիւնաւ եմ, զի ապաշխարեցեր յայնմանէ յայնմանէ ժամանակի, յորմէ կարելիք մեղանել. իսկ եթէ կամիս ապաշխարել, յորժամ մեղանեցեր ոչ կարես. մեղքն զքեզ ծածկիցէ, եւ ոչ դու զմեղսն։ Ուսիցուք եւ մանեաս զխեմ ծածկ։ Ի 2. գլ. գոյ երկրորդ ի 14. մասն, 5. գլ. գաղտագործեալ կերպիւ պատասխանեալ ծոյլ տարակուսեալ է, աւելով, եթէ Պաշխարութիւն, որ անապատն լինի, յորժ կամակորեալ, եւ գանեալ է գոյ տեսանի. զի ելիցէ ի զի մարդն Համարիցի զնոյն ոչ կամիլ զայն, զոր ոչ կարէ առնել. կարելի է, որ գարեւոյն յայտ

առնէ, և ցուցանէ զկամն. և եթէ
ոչ առնեաւ, մինչ կարծես, յայտնա-
պէս ցուցանեաւ, եթէ ոչ կամիցի.

Ողբ Երեմիայ Մարգարէի.

Ի Նաղափ՝ եթէ առ բարբառ անցաւն՝
Երեմիայ Մարգարէի՝ որպէս գիտացիր
սոր և ընթացաւքն էին յաղագն
գերութեանն էր:

Ա. Ի. Ա. Ի. Ա.

Զի այդ այսպէս ցուցանէ, եթէ
որպէսզի մեզ և ամենայնիւ
հնազանդութեամբ մատչել
ընդդէմ առնել զամենայնս
ցուցեալն և զգործեալն էր: Այսպէս
և յառաջ յայտնեալ է, եթէ Իսկզբ ցու-
ցեալ առնելոյն ոչ գոյ երբէք անկա-
ցուցեալ, և հաստատուցեալն միայ-
նոյնն, զոմն պնդելով և հաստա-
տելով, Աստուածն որպէս ոչ կարելոյ
Իրեղծանել, և ոչ ելանել, ոչնչա-
ւորեալ՝ և ցայգր կենդանի էր, և մեր
Տեառնէ մեռանել մի պնդելով հաս-

տատ

ոչ մեղք : Խրիմտեն եւ յայտնի
է աստեղծուց, եթէ մի զամէնն մե-
ռանելով՝ ամեն մահուամբ մեռ-
ցուսցանելն , զոմանսն ողջա-
պահել կամէր , մինչ զի ոչ եր-
կեր մերոյ յոյս մերոսնոյս
լոյս զիրկոսել : Խրիմտեն եւ յայտ-
նի է աստեղծուց, եթէ մահուամբ մեռ-
ցելոյն , ոչ զի մեռանի՝ ի յո-
րոգայթ կորուսանելոյ պատճէն ,
է զոմանսն առ նմա . զի չարն՝ ի
մեռոյ , եւ խոտորանալ զմեզ :
Խրիմտեն եւ մերձնոյն եւս է յայտ-
նի , եւ նա՛ ոչ միայն խոտորանալ , եթէ
մարդն ոչ կարէ խոտորիլ ճշմա-
րիտ մի կերոյ , ոչ զանիս մի , ոչ
զօր մի . ոչ գործ մի , եւ ոչ զրուագ
մի . զի յանուն կերոյ կարէ մե-
ռանիլ : Եւ՝ զինչ մեծագոյն չե-
մարտութիւն կարէ ոք ասել զայս ,
եթէ մարդ ոչ կարէ զկերոն , եւ ա-
պրել , եւ յօրէ յօր ձգէ զգործն
իւր առ նմա , զմանգիւ կորուսա-
նելոյ պատճէն , որ առաւել սիրե-
լի , եւ պատուական քան զայլ ամ ,
զոր ոչն . զի՞նչ զարմանալի է , եթէ
կերոյ ամ՝ ի պատիժ սիրելոյս ա-

մասամբ և խառնեալ ոչ ընդ
ամենայն ինչ, զի անդամնեցին իւրեանց
անուն անձկանալ, զի կամ ոչ առ
նեցէ զայն, զոր պատուի. կամ ոչ
առնեցէ զայն ոչ պատուի : Եւ
ելոյ առ պղծել առաքելոցն
ցան բանն զօրութեամբ Հոգւոյն
Պաւղոս Եդեսացի առաքեալն
Քրիստոսի ոչ ամենայն բանսարկու
գաւառ յորդորեալ զանկատառս ոչ
առ ի ստանալ զիւրեանս խորհուրդս
տարածել Եդեսիոյ պատուականք
Քրիստոսի ազգին. և Եդեսիոյ առաքե
Քրիստոս ոչ ամենայն ժամանակ ա
պատճառելոյ զիւրեանս իմն ի Եդեսա
հրաժարեալ և՛ ի տանէն ոչ առ
Եդեսիոյ, Քրիստոս ժամ ի ժամ զի
խառնակեալն զիւրեանս զոհ ոչ ա
առնեալ, Քրիստոս զանազան
Եդեսիոյ առ ի յորդորել զնա. և ա
առնէ ասեն, Քրիստոս ոչ Եդ պա
պատուական զինքն առ խառնակ
ցուցանել. ի վախճանի Եդեսա առ այն
կեաս, զի պատճառեցաւ Քրիստոս Եդեսիոյ
առաքեալն ասեն զխառնակեալս
Քրիստոս ասեն Քրիստոսի և ի առնել

առ

ասացեալ զառաքելոցն առաքեալ,
տեսանելով եհաս Տապեա այս կար-
ծեաց, զոր տեսանէր գործել ա-
նել. ոչ առաքեալքն, այլ եւ
գործ, եւ ոչ կարծեալ այսմ տե-
սանել. այլ յարուցեալ եկաց ա-
ռաքեալ. եւ յարուցեալ կարծեաց ա-
ռաքեալ, ոչ կարծեալ զ առաքեալ
զհետեւանսդիմս մեռանէ։

Ասաց զոր այլ ևս մեծագոյն
հետեւանսդիմս ոչ, այլ ա-
ռաքեալ զ մեռեալ, առաքեալ եւ
գործեալ. եւ յարուցեալ առաքեալ
հետեւանսդիմս ասելով գործոյ առա-
քելոյն, զոր ոչ ասէր զ ինքն, եւ
առաքեալ զմեռեալ հետեւանսդիմս. Ա
եւ հետեւանսդիմս մեռելոցն, զոր
առաքեալքն, զոր ոչ ասէին զայս
առաքեալ եւ գործեալ զհետեւանսդիմս
եւ զհետեւանսդիմս մեռելոցն։ Ա եւ
կարծեալ զոր ոչ ասէին զայս
առաքեալ եւ գործեալ զհետեւանսդիմս
եւ զհետեւանսդիմս մեռելոցն, եւ
զհետեւանսդիմս։ Ա զհետեւանսդիմս,
զոր առաքեալքն ոչ ասէին, զոր

առա-

արարածոյս մեծամասնն այն, զոր զի՛ւր պէտս ընկալաւ. ՚ի 12. զլուխ ժո՛ղովոյ զրոյցս բանին մի՛ ա՛ր արդեամբ խօսքոյ, այլ ա՛ռնէին հո՛գւոյ, ոչ ա՛ռնէ իմ, ասեմ զրա՛գիտ բարբառիւ ազգաց բանից, Հանդիր, կեր, արբ, և ուրախ կեր։ Ո՛չ գիտա՛ ես, մե՛ծ իմն, յայտնի գիշերին Տուէ՛ ՚ի քե՛ղ ՚ի բաց պահանջեն. խնդ զոր արարատեցիքդ, ոչ լինիցի։ Պետեան մեծ զա՛ն ոչ ես ուրիշ Հաւատոյ, եթէ մարդեա՛ն մեղաց Հաւատով ՚ի խորին ծերութեա՛ն, եթէ զո՛ ոչ բանեակս ՚ի գործ ածես զժամանակն, զոր ո՛չ տայ քեզ ՚ի ներկայումն, ոչ կարես եթէ ոք երկարացուսանիցէ զկեանս քո մինչև ՚ի խորին ծերութի՛ւն։ ՚Ի ժամանակին ՚Իսկ՛ ՚ի բաց է՛ր զամն 20. ՚ի ժամանակէն յայտնեա՛ց, զոր ոչ բանեակս ՚ի գործ ածես զժամանակդ, զոր տեսցես զայն մինչև ցկատարած ելանել։ Ոչ ասեմ ցքեզ ոչ ասացեալ ես ՚ի վերոյ ցուցեալ զնա։ Պատճառ. ոչ

սաս-

սուրբ քեզ, եւ ի նմանէ
ստանալոյ ներս զարդս ա-
զգացս քո-
զսէր ի նմանէ, ի նմանէ եւ
լեալոյ եւ առնել յանձնառուի,
զոր յոյժ ի սէրս ածեալ, եւ այս
լեալ ես առնելոյ եղելոյ ա-
նապատ, եւ ոչնչեւ զանազ զժուա-
րելն անդրդուելի, զոր ոչ առնէին ի
նմանէ: Այլ զերկար եւ ան-
տարակոյս քեզ, եւ առնելոյ Տա-
ճար ի նորին ծնելն, զերկա-
եւ առնելոյ քեզ, եւ յոյժ-առ
տնակոյ եւ զկնեալ ես, լինելոյ
եւ ինչ, եւ առնելոյ զոյնելոյ
լինելոյ եւ զա: Այլ առ ինձ ա-
ւետ, եւ յոյժ առնելոյ ճշմարտա
քեզ յոյն յոյ ձգելոյ զառաջա-
նելն, եւ զգացելն ես զ-ի որդ
կոյ ի ձեզ ձայնս, ի առ-
նելոյ եւ ձգեալն ոչ զ- եւ կոյ ի զա-
նելն ոչ եւ առ ոչն զա-
ձելն, եւ զգառնացելն: Զոր
ձեզ զառնէ ձգելն զ-
նելոյ ի զառնացելն, եւ ի ձգ-
ձելն ոչ զ- ես զորդ զա-
նելոյ զգացելոյ զառնել կա-
նելոյ լինելոյ ձգելոյ

տէր։ Եւ ահա հրեշտակ Տեառն զգաստացոյց զնա ասելով զի ոչ բարւոյ ինչ, այլ զգուշանալ ի մահացուցանելոյ մարդասպանէն. 18. և 33. գլ. Ելից ասէ. ոչ կամիմ զնոսին սպանանել, այլ զգաստանալ, և գիտալ։ Ուրեմն ասէ Ղևտ. Ընդէ՞ր ընդհարանայ. մի յարուցանէր զառաջս առ Տէր, և մի՛ ձգեր յոքն յոր. քանզի յանկարծական եկեալ բարկութիւն Տեառն. և ի ժամանակի մահ հարցուսցէ զգուշեալ զնոսին։ Ասաձեռակ, զոմանք բոլոր կեանն ընդ բազում կերպիւ պատահանաց այս առեղծուածիս ինչ, պրպտեալ հրամարք կամին, և ասեն՝ զի զոր ծանեալն զգաստութեան մասն կենաց ինչ՝ ի մեզ, և ի հեղհեղումն աշխարհի, և գյանկարծ մասն, որ ծերութիւնդ, ոչ բազում մարդկան ոչ օգուտ աշխարհի, ասացեալ այդ։ Ի յայսմ առնեն ուսումն կանայք (առ ի նոսա զգուշական ինչ ասելս ունի, քանզի յաճախ) որք մանկտի զգեստս հագուցանեն ի գուշանալոյ, և ի զգուշութիւն պատահիկ կենաց, և յորժամ արկցէ ևս Տեառնէ, և ծանեալք, զոր ինչ հրեշտակք պատկանին զգեստ

տալ՝ ուսանելոյ, զի ծառայ-
ցեն ոչ ի գործ սեղանոյ։ Ա՛ն այս-
պէս՝ առնէին այնք՝ որք նահա-
պետքն էին, այլ և պատուական մնաց-
եալքն ոչ զլաւագոյն պատկի,
և զընտիր գառինսն ոչ կամէի՛ ա-
ռնել այսու, մի՛ ոչ բայն գոյ-
նալ ի ծերութեանէ, այլ մեղայ առեալ,
մի՛ լաւագոյն լինի, և՛ առաւել
ընդունելի ոչ ապաշխարել զձեզ
յառաջագոյն, և ոչ յապաշխարել գնա
այնքանեաւք պատգամիւք։

Եւ ելի ոմանք առ ի գտառնալ, և
ապաշխարել զձեզ իբրեւ զոչ,
պատճէն առեալ մեղանչեալ, յորում
անգամանալոց են ի հատուցանելոյ կե-
անեն։ Այսեւ և մեծագոյն յանդի-
մումն ի զոչ առաքելոյն պետրոսէ ոչնախ
գտա ոչ եղեալ, մի՛ ի հետա-
գոտեալ յոյժ ամբաստանի ի
հեղգէ, կարկեցս առնել զոչ բա-
րի խոստմանցն ի, և զկատա-
րեալ ապաշխարութեանն։ Եւ մի՛ գոյ-
նայցուք պատճառս առանց այսո-
ցանէ ոչնչոյ յառնալ, քանզի ոչ ոչ առ-
նէ ոչ՛ գոյն, գրէ՝ ի հետա
խոստմամբ կամի մի՛ ապաշխարել իւրեր,

այս-

պատրաստ է նորին. Լաւ է ոչ լսել
այլ ժամ քան զժամն զայն յանդի
մանել. այլ ամենայն մարդ ի մեղս
իւրոյ մեռանիցի. զոր ինչ ասեմ,
և բազմացուսցէ Տէրունեան.
Լաւ յարուցէ զպարտեալն քան զմե
ղեալ ի ժամս իւր մեռցի. զոր ինչ
գուշակեմ, և նորոգեմ ի բերան.
Զոր ինչ ասեմ յայտնապէս ոչ ասեմ
ինձ. քանզի ձեռագիր է ինձ
ամենայն մեղաց իմոց ի յարտա
սուսին մերոյ Տեառն, Տայր
կամի ամենայն զմարդ ոչ ան
եծ, Տայր կամի ամեն զմեղս ոչ
մեղանի, և զբազ զմեզ ներել
ի մեռանելն Որդւոյ Տեառն, և զա
զատել յաւետ կամիս զմեզ
ողորմութեամբ քոյ, զի
այլ յաւետ կամիս առնել զգործ
կառուցեալ ձեռաց քոց, և ոչ այլ
ժամ կարեն բոլոր նորոգել
ի Տեառնէ արդեօք, եթէ ա
ռաքել ոչխար յարդարեմ,
քան եթէ խաչեմեմ. քանզի ան
Տարակոյս է, որ առնէ ըստ յա
պագայ զաղաչեալսն եմ, և ա
յլոյն առնէ զոր քան զառաջնոսն
սէս.

պես : Ընդամենը կարելի է ասել
պատմել , այնքան կանոն ընդու
զեցրեց , և ոչ նախադասա ոչ
ևի չկայնամ մոլեն ընդհան
դիպեց , և ոչ ոք զնեցրեց : Այնուայ
և ինչ եղավ , որ գնեն սուրհան
չեղ չկարողացի պետքն ընդհան
գիտնալու , ասի ինչ ան
ուն գիտնականին բազմազգեցի
մեզաց պետքն ես , որ ինձանչ
ան ինչ գիտնալի դրեց ան ինչ
առնալ : Չէ պա ինչ պես , ասե
քանայ գնեն , որ և բազմայ ան
առնեցան , յորոց առնեն Հանդեց
գնեցան , որ պատասխան և ինչպես
բանիցայ , և ընդհանրապես Հայոց
առն ընդհանրապես : Այնե գիտնա
ան ինչ և ձեռն գործելու , և
գիտնականութեան պատճառ եղայ
յայտ սկսել , և բազմեցան ընդ
գանգան պատճառ , այլ ես կեցայ
չար , և յայտ պատճառ գիտնեցի
Հայոց եղայ : Այնե ան բազմեցա
յայտ պետքեցի և բազմեն ընդհան
գնեն , պատճառ գի կանգնեցի պատճառ
գիտնա եղ , և ընդհան գնեն .

եղան

խրատս, Տեսեալ Տանուտեր-
ին, և զրոմանոց իւրոց։ Եւ
անդամ ևս յորդորեաց զնա ձա-
գատել ի խոտանելոյն զինքն,
ասելով ցնա, Ով մարդ կարէ
Տանդիպել քեզ ձագոյ ասելոյ զա-
մեստակ զբանդ ի մեզոյդ։ բայց ո՛
անաոյց։ Եւ ձեռնտու եղեալ ին-
ոյնպէս ձագոյ ասելոյ զնոսա
ամենեսեան, բայց միայն յորդո-
ձեալ զոյն։ Եւ եղեալ զի գնա-
մեցին այն Տեռաստացաւս առաքե-
լոսեան ձեռնադիր. և բազմացա
ձագոյ ասելոյ այն զնոսա ի տեսա-
ձէն ընդէն, և ոչ ասելոյ յորդո-
զնա լուծ առնուլ ասելոյ ի ձեռն
կամացն Տեռաստացեալ էին, բայց
ասս միայն ժամանակ լինէր, և
մարդիկ յորդ յորդ ձգելով զնա-
մեցան զնոսա, և զրոմանոցն ին
էր։ և ի տեսանելն ձագոյ ասելոյ,
զի շատ ասելոյն զնոսա ասելով,
ձէ յոյժ ասելոյ զնոսա, զի ոչ ին
ասելոյ

ինչն

կանի ինձ այժմ խոսանալոյն, զի
եթէ խոսանայցեմ այժմ, ասմ
զանգի վարկեալ այլոց զնուճորոյ
եթէ յերկիւղ մանչական խոսա-
նանիմ: Ընտեսանել առաքն կը-
կին գարձաւ Յաղաւորն, և յոր-
պարեաց գնա ոչ խոսանալոնեն.
բայց գնուճորն արամնեաց բարբո-
ւին, ասաց ցնա, արդէն խոկ գա-
ոսպարանցոյ Տոգոմ և մարիամ,
ասաց Յաղաւորն, պրպտա: ոս-
ոսոխանեաց գնուճորն ասելով,
եթէ ասկա ինչ յոսաց եկին ասա
եղիս պերկրպարոնեալ մանկունք,
որք ցուցին ինձ գիտցիկ գործ ինչ,
ոչ գիտեմ եթէ բարի գործ իսկ,
որք եկին յոյժ ասկա. գնին Ցոգա
մանին ոմանք առձինք արամարակ
գարհուրելիք, և ասացին, որք
ցուցին ինձ գմեծ գործ ինչ, բա-
վանդակի գիտեաց մեղաք խնամել,
զոմանք արդէն խոկ յոսաՏատեալ
գասացարանցոյ, զի արդ ոչ խոս-
ոսոխանել և ոչ Տարցրել ոչոսե
Տնան կարեն օգնել ինձ ասել եր-
կուցել և գարհուրել 'ի բազմուէ
մեղաց իւրոց' յոսաՏատարար և
գարացար մեռանի: Եւ-

ԳԼՈՒԽ Ա

Ի սկզբան արարեալ էր Աստուած զերկինս եւ զերկիր։ Իսկ երկիր անտեսանելի էր եւ անշինուած, եւ խաւար էր ի վերայ անդնդոց, եւ Հոգի Աստուծոյ սնոյր ի վերայ ջուրց։ Եւ ասէ Աստուած. Եղիցի լոյս։ Եւ եղեւ լոյս։ Եւ ետես Աստուած զլոյսն, զի բարի է, եւ բաժանեաց Աստուած ի միջի լուսոյն եւ ի միջի խաւարին։ Եւ կոչեաց Աստուած զլոյսն՝ զցերեկ, եւ զխաւարն կոչեաց զգիշեր։ Եւ եղեւ երեկոյ եւ եղեւ առաւօտ, օր մի։ Եւ ասէ Աստուած. Եղիցի հաստատութիւն ի միջի ջրոյ, եւ եղիցի բաժանումն ի միջի ջրոյ եւ ջրոյ։ Եւ արար Աստուած զհաստատութիւնն, եւ բաժանեաց Աստուած ի միջի ջուրց որ էին ներքոյ հաստատութեանն, եւ ի միջի ջուրց որ էին վերայ հաստատութեանն։ Եւ եղեւ այնպէս։ Եւ կոչեաց Աստուած զհաստատութիւնն՝ երկինս։ Եւ եղեւ երեկոյ եւ եղեւ առաւօտ, օր երկրորդ։ Ասէ Աստուած. Ժողովեսցին ջուրքն որ ի ներքոյ երկնից ի տեղի մի, եւ երեւեսցի ցամաքն։ Եւ եղեւ այնպէս։ Եւ ժողովեցան ջուրքն որ ի ներքոյ երկնից ի տեղիս իւրեանց, եւ երեւեցաւ ցամաքն։ Եւ կոչեաց Աստուած զցամաքն՝ երկիր, եւ զժողովումն ջուրցն կոչեաց ծով։ Եւ ետես Աստուած զի բարի է։ Եւ ասէ Աստուած. Բուսցէ երկիր խոտ կանաչ, որ սերմանիցի սերմանիս ըստ տեսակի իւրեանց եւ ըստ նմանութեան իւրեանց, եւ ծառ պտղաբեր, որ արասցէ պտուղ, որոյ սերմանիս ի նմա ըստ տեսակի իւրեանց։ Եւ եղեւ այնպէս։ Եւ հանին երկիր խոտ կանաչ, որ սերմանիցի սերմանիս ըստ տեսակի իւրեանց, եւ ծառ պտղաբեր, որ արասցէ պտուղ, որոյ սերմանիս ի նմա ըստ տեսակի իւրեանց։ Եւ ետես Աստուած զի բարի է։ Եւ եղեւ երեկոյ եւ եղեւ առաւօտ, օր երրորդ։ Ասէ Աստուած. Եղիցին լուսաւորք ի հաստատութեան երկնից, եւ լուսաւորեսցեն զերկիր, եւ բաժանեսցեն զցերեկն ի միջի գիշերոյն, եւ եղիցին նշանք եւ ժամք եւ աւուրք եւ ամք։ Եւ եղիցին լուսաւորք ի հաստատութեան երկնից, եւ լուսաւորեսցեն զերկիր։ Եւ եղեւ այնպէս։ Եւ արար Աստուած զերկուս լուսաւորսն մեծամեծս, զլուսաւորն մեծ՝ զիշխել ի տեսակի աւուր, եւ զլուսաւորն փոքր՝ զիշխել ի տեսակի գիշերոյ, եւ զաստեղսն։ Եւ եդ զնոսա Աստուած ի հաստատութեան երկնից, լուսաւորել զերկիր, եւ զիշխել ի տեսակի աւուր եւ ի տեսակի գիշերոյ, եւ բաժանել զլոյսն ի միջի խաւարին։ Եւ ետես Աստուած զի բարի է։ Եւ եղեւ երեկոյ եւ եղեւ առաւօտ, օր չորրորդ։ Ասէ Աստուած. Հանիցեն ջուրքն սողունս հոգւոյ կենդանւոյ, եւ թռչունք թռչեսցեն ի վերայ երկրի ի հաստատութեան երկնից։ Եւ արար Աստուած զկետս մեծամեծս, եւ զամենայն հոգի կենդանի սողունս, զոր հանին ջուրքն ըստ տեսակաց իւրեանց, եւ զամենայն թռչուն թեւաւոր ըստ տեսակի իւրեանց։ Եւ ետես Աստուած զի բարի է։ Եւ օրհնեաց զնոսա Աստուած՝ եւ ասէ. Աճեցէք եւ բազմացարուք եւ լնուք զջուրս ի ծովս, եւ թռչունք բազմասցին ի վերայ երկրի։ Եւ եղեւ երեկոյ եւ եղեւ առաւօտ, օր հինգերորդ։ Ասէ Աստուած. Հանիցէ երկիր հոգի կենդանի ըստ տեսակի իւրեանց, անասուն եւ սողունս եւ գազանս երկրի ըստ տեսակաց իւրեանց։ Եւ եղեւ այնպէս։ Եւ արար Աստուած զգազանս երկրի ըստ տեսակաց իւրեանց, եւ զանասունս ըստ տեսակաց իւրեանց, եւ զամենայն սողունս երկրի ըստ տեսակաց իւրեանց։ Եւ ետես Աստուած զի բարի է։ Եւ ասէ Աստուած. Արասցուք մարդ ի պատկեր մեր եւ ըստ նմանութեան մերում, եւ տիրեսցեն ձկանց ծովու եւ թռչնոց երկնից եւ անասնոց եւ երկրի եւ ամենայն սողոց որ սողան ի վերայ երկրի։ Եւ արար Աստուած զմարդ ի պատկեր իւր, ի պատկեր Աստուծոյ արար զնա, արու եւ էգ արար զնոսա։ Եւ օրհնեաց զնոսա Աստուած՝ եւ ասէ. Աճեցէք եւ բազմացարուք եւ լնուք զերկիր եւ հնազանդեցուցէք զնա, եւ տիրեսցէք ձկանց ծովու եւ թռչնոց երկնից եւ ամենայն անասնոց որ շարժին ի վերայ երկրի։ Եւ ասէ Աստուած. Ահա տուի ձեզ զամենայն խոտ կանաչ որ սերմանիցի սերմանիս ի վերայ երկրի, եւ զամենայն ծառ որ ունիցի ի նմա պտուղ ծառոյ սերմանեաց սերմանեաց, ձեզ եղիցի ի կերակուր։ Եւ ամենայն գազանաց երկրի եւ ամենայն թռչնոց երկնից եւ ամենայն սողոց որ շարժին ի վերայ երկրի, որ ունիցին ի նոսա հոգի կենդանի, զամենայն խոտ կանաչ ի կերակուր։ Եւ եղեւ այնպէս։ Եւ ետես Աստուած զամենայն զոր արար, եւ ահա բարի էր յոյժ։ Եւ եղեւ երեկոյ եւ եղեւ առաւօտ, օր վեցերորդ։

ոսկեղջիւր, եւ՝ իւրք ժողովուրդք եղեն ամենեքեան ՚ի ՏԵ. գոմարսանն։ Եւ այս ամենայն ոմանք ակնեալ զՀոգեւոր ընդ Հոգեւոր, որ ասի ակնարկել զի ակնարկեալ բառիս ՅՈՒ, յորմէ ունի զկեանս ամենայն ընդ ՇԱՐԺԱԿ ՏՈՂԻՆ։

Ոչ այսպէս զկնի պատահին Տարտարոսեանքն ասեն։ Ասխիմն է։ Օ՛ր՚ն կամի ասել, եթէ Ա. ՃԻ ամ պատուոյ սկզբնական ակնարկեալ եղ ասեն ՄՈՒՍԱՅ ընդ ամենայն ամանակս ընդ պատճառս զի ՚ի նմա ամենայն ընդ պատճառս գոյացան, եւ՝ ընդ գալն պատճառ այսպիսի կէտն։ Ա. ամանակաւոր ամենայնիւ կարէ առնել ընդ պատճառ պատճառ։ Ասացին, զի ամէն ՚ի պատճառ ծանրագոյնն ընդ գալ չարիս այսպիսի կէտն։ արդ՝ Տեառն մերոյ ՅԻՍՈՒՍԻ ասացեալ։ ոչ գիտեմ ՚ի ՅԻՒՐԱՅՈՍԻ ասեն 41. գլուխ։ Ալ ամէն, որպէս գաւն ՚ի յիշատակ քո։ Ասխիմպատճառն է, զի ոչ ՚ի ցաւակցութենէ, զոր ունէր զՔՆԴ, կամեցաւ գնել զայսպիսի պատիժ, զի զմեզ կեաս քաղցնէր ՚ի մեղաց, և այն-

այսպիսի ի մտին։ Առաւ որ կնոջն
ամէ յիւրում տանն։ 7. զի ի ծնելոյ
կնոջ մերոյ Եւայի, եւ յաւիտեան ոչ մե-
ռանիցեմք։ Արդարեւ արուեստիւ,
զի Ա. (այլ ամէ Աստուածն Ա.մ-
բանակ,) յորժամ բարկանայի ի
ձեզ զորութեամբ ձայնի, առ ի զրկել
զայն։ կամելոյ գնել զայսպիսի
արուեստ, զի օգնեցէ մեզ ի փր-
կութեան Տեառն, եւ առնելոյ զգուշ
ելել այսպիսի, զոր առնէ մեզ ըն-
Ա.ղ՝ մեզնէ ի մէջ այլոց զորձոց
զոր առնէ, ոչնչ նման զայն զի
բառնալ զնայրն Ա.Ջ յորմէ կա-
խեալ մնամք մեք։ Առաւ Յաւհ
Աստուածն ամ,59.զ. Ա.Յ մեզ
ձեր արուեստ ի մէջ ձեր, եւ ի մէջ
Ա.Յ։ Այլ ոմանք առնէ բան ամի
գՏանուտակն։ ոչ խոտ, եւ առեալ
զմեզ զնայրն։ Առաւ ամ ամ։ Առ-
ուն ոմանք ոչ այնպես ասեն զմեր-
կութիւն իւր, եւ ոչ այնպես ցանկայ
մեզ ծառայել, եւ մատուցել ընդ
առեալ զոդին իւրոյ, որպէս առնէ
մեզ առաւել զնայրն մեզ մա-
Տեառն։

Եւ ահ եղեւ Գ. ի սրտից այնր
մարդոյ, եւ ի ներքինս ելեալ
զարհուրեալ կենդանի տրտմեալ եղե-
ցեր, գղջալով, ապաշխարե-
ալ, եւ զնացեալ ի տեղի ան-
ապատի, ուր ոչ ոք ի մարդկանէ
գտանիցէ զնա, եւ ոչ ինքն ոք
ի մարդկանէ, եւ անդ ի քարանձաւ
մի ի ծերութեան իւրում ի
ծերութեան իւրում ի
ծերութեան իւրում ի

զարհուրեցուցանէ, որպէս առաքեալ յայտնէ։ արդ զոր մինչ յայտնեմ, եւ երեսքն առաքէ զարհուրանս քոյս զբաժնիս, որ ոչ առնուն, եւ երեսք, այլ ընդունին, եւ առնեցեալ լինին հաւասար։ Եւ յապիսս ձեռնարկէ սրբոյն Յովհաննէս յառաջին ի գրելոյ իւրում զխորհուրդս գալոց եւ ապագայից։ Եւ ոչ սկսանի զիւրմէ կամաց, զոր սեւանան, զնոյն, զոր ոչն ետես, զնարդ կարծեցեալ սորին։ Եւ արձակէ զգուշութեան սկզբնական հասարակ ամենից յետագոյիցն Եւ զամս պարտէր, զի ճանաչ պատմեսցէ իւրեր հասարակ, որ ոչ կարէր լինել ելիք Եւ ապատնայիցն զպատմեսցէ զոյս, յորոց բազումք վերծանել լինին ապաշխարութեամբ։ քանզի Եւ մարգարէութիւնս մնայուն ոչ զոր վերծանին։ Եւ ասէ ասել Յովհ. ԺԲ. զ. զի կոյս, եւ մնայ մարդկան մինչեւ զամս վերանալ։ Եւ Եւ պարզապէս ասէ. ոչ է մարդ, որ կեցցէ, եւ ոչ տեսցէ զմահ։

Եւ զկնի առաքեալ ի այս Եւ զամ ոչ վերանալ Եւնոյնսում ասէ, յորում հինն վերծանել, որպէս

զամսեանն. այլ եկաց 930. ամ զկնի
մեռանի . զորոյ մեծին Հրանդեան
ի տէր . որ Ի. ամս տարաւ, յո՛ր ժամ
մեռանիցէ յոյժ ուրախ լինի ամենայն
ազգն Հայոց : Պատահեաց
ժամ, որ մի ազգական միւսոյ վախ-
ճեաւ, որ Ի. ոչ տարաւ, այլ
տարակոյս Հայոց զմարմնոյն մնան
այլ չկոտրեալ մնան, ոչ կարծեն
ի գերեզման մտանել, ոչ կարեն
ազգաբարձ լինել, այլ կամ զերկ-
րաւորեալ ի տունս իւրեանց ի
յոյժ մեծագին ուրախութեան . և
ազգին զարմանան . Այլ մի ի
սոցանէ զերկրաւորեալ մնաց .
որ Ի. ամաւորացաւ զերկրաւորեալ
մնան . ոչ կարեն ի գերեզման
Հոգեշէն ի մարմնոյ : Պատահեաց, ի
սրտակսկիծ ի ե՛ Հրանդեան .
և Պատուս ի ե. գիւղ Գերեզմանի
Հերետիկոսաց անուն. որ Ի. ամս
մեռաւ ի տունս իւրեանց, յոյժ
մեծագին . Այլ օրն, (ասեն
Հոգեշէն) իմանալի ոչ օրն մեռ, այլ ի
24. ամ՛, այլ իմանալի օրն Ի. .
ոչ ինչ Հաշուի առ. ըստ այսմ ասելի
Պետրոսն ոչ առ ի ե. Հրանդեան
նուազ 3. ոչ Հաշուի առ այլ օր

մն։ Եւ Խոսրով ամս ի89. սահ-
մանեալ։ Հազարդ ամ յայս ձեռն ոգի օր
երեկի։ Ամէն օր ձեռ, ոչ Ա.Յ,
ձեայ՝ և կայսրայ ի հազարդ ամ, և
Ադամ մեռաւ նախ քան զկիրակն
հազարդ աւուց։ ոչ եւս մե-
ռաւ ի տոյնսամ աւուր, յորում
ստեղծաւ։ Այլ մեկնեմք, և
լուծումն այս՝ Ամէն քարշեցեալ,
և օտար ի կերպէ խօսելոյ պատ-
մականաբար, ըստ որում Աստուա-
ծոյն։ զի հասարակաբար՝ վասն
աւուրն, համանօրն մեր։ և Աստու-
ած ոչ կայր ամենեւին, մի աւուրն
նմանայ զօրն մեր։ Այլ մեկնեն
զայն այսու կերպիւ։ Յորում ա-
ւուր ստեղծ զարարածս, ասէ
մեռանիցես։ այլ լինիցին
մահկանացու, զի մեղանչելով կո-
րուսանես զկրաւնսն անմահու-
թեանէ, և այսպէս՝ լինիս ենթակայ
մահուան։ Այսպէս կարծիս ի սքա-
նչելոյն ի ծիրս աւանդութեց
հրէից ի վէմ ծննդոց, ուր գոմէ
Աստուածս, որ ի տաղն տրիմն (մե-
ռանիցիս) եղ՝ մահկանացու եղի-
ցիս։ Ահաւադիկ ի ծիրս ծնն-

դոց՝

պոց՝ ասէ, Եթէ ոք զերկն յայսմհետ
առցուն կամ զերկրն աստիճանա-
պուխեսցի, որ է ի Հին ուսումն,
և զի արամբ ինդրեսցի առաք յոյ-
ժամ մեռանելոյ, զՀնազանդու-
թիւն կամի ասել, Եթէ մեռանի ի
ինդրեսցի առաք : Ոչ ( )զասաս ի
գերս գրադարանն ոչ, ասէ, Եթէ
Եհղիա Ա.զամ ինդրեսցէ սահա-
պուխեսցի առաք ինդրեսցէ ի ծառայ զի-
բուսոյն ոչ մեռանելոյ, այլ սա-
կայն Տիրեսցուցանէ ոք ինձ ծառ
կեցոյց, սա ի յարուսանել ի կեանս
Հասի յորժամ Ա.զամ զգիեցաւ ի
ծառայն կեցոյց, կամի ասել, Եթէ
մեռանի : Պարզի պատասխանի
այն, որ ոչ Տիրեսցուցանէ ինձ
զգացողութիւն կեցոյն զիաւ-
կեանսպուխեսցի մեռանելոյ զի ինդ-
ռուած առաք յորժամ մեռանե-
ցեալ, արուսեալ կերկրաւոր
պուխեսցի, և զգիեցաւ ի ծառայն
կեցոյց, զիկ կամի ասել Եթէ մե-
ռանի ինդրեսցէ առաք : Ա.ՀՒ ա-
սացէք ասեն, Եթէ Ա.զամ ինդրեսցէ
առաք, ինդրեսցէ մեռանելոյ, սկը-
սաւ մեռանել . զի խոկայն զկնի

մեղաց՝ մարգիսն եւ ի սկսա սկսեալ
լեալ եւ վարժեալ ի սուրբ գրոց՝
սկսա զչարչարեալն ի գեթսեմա-
նի՝ եւ զայլ ներգործեալսն՝ որք
են սրտմտութեանք առ մահն։
Յայս կարծիս Աստուածային վեր-
նագիրն՝ ի գլուխ ծննդոց՝ յայտ-
նի անդէն՝ բանասիրական այս չափ
մեկնութիւն ընծայեցաւ եւ բաւիղ՝
ընդդէմ զանազան կերպիւ ասեն
զնոյնն։

Ի ԳԼՈՒԽ ԱՍՏՂԱԿԵՍԱՆՔԻՆ Է այս։
Ասէ մահն է ցասկան եւ ան-
ողոք եւ մարդկացոյց մարմնոյն ա-
ղուոյ ցաւագնեցուցանէ՝ ընդ ոչ-
խարս ոչխարացեալ՝ ընդ արուսեակ
ի սաստիկ մեղաց։ Ի ցաւագնեցու-
ցանելն եւ ի պատուհասելն զայսպիսի
եւ զայլ այլոց բազմաց սաստկագոյն
ներգործեալ զանազանաբարոյ տե-
սակս՝ պատուհասից, զխոտոր ի տաճս, զի՝
ձգտելով՝ եւ ի ծանրութիւն՝ զանգի-
տելով՝ եւ ի կարգաւորութիւն՝ զանա-
ռակ ի կարգաւորելն անանկանելն՝ եւ
ի ցաւագնեցուցանելն ի մարմնոյն
ցաւագնեցուցանելն՝ ոչ ի մարմնոյն
մարդ-

մարդկային զայս բնական ձեռ-
ձեռ, և ընդդէմ գոչ մահկանա-
ցուելոյ։ զի ոչ բառնայր զամա-
Հասն նորա, որ էր բաղադրեալ
գոչ ի հոգւոյ և ի մարմնոյ։ Այժմ երկիցս,
ձեռնա արտաքսեալ ի բնեալա-
գրուելոյ էր մահկանացու։ զի ելեալ
Գաւառ կամ Հեռ ի հայցուածեան
անձեռք ձեռ անկանիցէր ի հոգւոյ,
կամ ի ձեռ ինն մեծ առանց երկ-
բայուելոյ մեռանիցէր։ Այժմ եր-
կրորդ։ ձեռ յայտնի կացեալ ան-
մեռելոյ մարմին Գաւառ, և
հեղոյ յեռադարձ ընկերացն ան
մահ, կամ՝ ասէր բառերք ասելոյ
ոչ երբէք մեռանիցէք, ի հեռն
արդարեւն անանհուելոյ, զոր ան-
տեսեալ էր ընդ ակզբնական
արդարութեան։ Արդարեւն այն հայց-
նոյր ի տառէն։ Հայն զի բնական
ձեռնուելոյն, և արդարական հա-
ռատուելոյն, յորոյ պակասել զոչ
մահն, ոչ երբէք պակասիցէն, զի
ընդեաք արդարացեալք ներքո
ձեռնալոյ ի հայցոյ Տառէն կենաց,
զոր Գաւ անեալ էր զարդարել
զօրութեամբ։ Արդ, մարդկեայ յայտ-

մին կացուցանէ ու առնելոյն զան-
կացուցանէ ինչ, որպէս ծառայեցու-
ցանելն ծառայ, եւ իշխանեցու-
ցանելն իշխան։ Այլ ամենեցունց
Աստուած ամենայնի ստեղծող կա-
մարար Աստուածն ամենեցուն երա-
զ զանազանեալ ըստ իւրաքանչիւր
գործոց։ զի ոչ ինչ ինքնակարգ։ Ո՛չ ի ե-
կեղեցական ոչ առնէր զոմն ոմանց
գերազանցեալ. մինչ ասէ զինո-
ղեալն զօրագունդ. եւ ամենայն միտ-
քով զօրագունդ։ Այլ յարատեւեան ամե-
նեցունց պատուիրանացն ինձեալ
ոչ ոմանց պատուիրեալ, որք կարե-
ցին պատուիրել ոչ ինչ։ կամ
զինչ կարիս։ Ոչ ասէ ինձեալքն
ոչ ուրեք զամենեսեան երկնչել։ զի
ինձ ամենեցունց ինձեալ խոցա-
նելն, եւ անձնասպանել ոչ, ամե-
նեցունց ինձեալ ընդհանրապէս պատ
ուիրաց, եւ առանց անխտրութեան երկը
Իսկ ոչ եւս երկնչելն ինձ ոչ ինչ, որպ
ինձեալքն ամենեքեան ոչ ինչ ամ
պատճառ ոչ տրտմել, կամ հատա
նել զանարգանս։ Վերջապէս հատա
նութեան ոչ, եւ պատիժոյ ինձեալ

Տեսնել

հրեշտակաց ոչ ոք անկանէր՝ ոչ՝ ի հոգւոյ, ոչ՝ ի մարմնոյ, եւ ոչ՝ ի յոյժ աւելին, յորմէ գայցէր շար, կամ՝ վնասելոյ։ Իբրեւ կենդանեաքն ոք տրան եւ նկուն լինէին առաջի, ոչ կարէր ինչ անել մարդկանց չարութիւն կացուցանել։

Ուրեմն (ասացաւ ընդդէմ զայս զարձեալ ոմն, ասէ զրպարտել զմեզ զանազանել կացուցանէ։ Ամէն այլոց ասէ, եթէ անձինքն ոչ մարթի ոչ մեռանիլ, այլ եւս ոչ ծերանալոյ, եւ ոչ հիւանդանալոյ։ եւ ոչ անկանիլ ի նեղութիւն ճշմարտելոյ։ Ով ասէ զայս՝ ի կրկին գրաւոր գրանիս ոչ գտանի, այլ ի բանաւոր գրելոյն եկեղեցւոյ գտանի, որպէս եւ ի բանսն ասի, ոչ ընդունիցի տրամիտ ինչ, այլ միայն համարտանելիսն եւ ուրանալիսն։ Ուրեմն ի՞նչ ի բանսդ ասացեալ ասէ։ եթէ Աստուած ոչ զանազանէ, առ ինքեանս հպարտանան հրեշտակաց՝ առանց մահուան մարմնոյն ի ժամանակի հետամտացեալ։ այսինքն, անձինք ճշմարտ մեռանելոյ, եւ կրկնոյ գաշխատանս վերստին ելանելոյ ի նոյն կերակուր,

և՛ իմաստ ժամանակին և մտածողական ուժգնությունը կրճատման, և զորեղ զգացմունքներ հանդերձ

Ի մեր առաջադրեալ ստրկական սահմանափակության, մեզ մնացեալ կերպարանքն է, որ մեր ներքին և արտաքին կեանքի ամենամեծ մասն է ընդգրկում, և որ ամենից մանր իրողութիւնները, ինչպէս և ամենից մեծերը, ներկայացնում է ընթերցողին, և որ ամենից ծանր, ինչպէս և ամենից թեթև խնդիրները, ինչպէս և ամենից ուրախալի, այնպէս և ամենից տխուր զգացմունքները, ինչպէս և ամենից ուրախալի, ինչ

գիտեմք և վերաբերեալ անձնասիրեցաւ, այնպէս վէր եւ ոչ ոք ապաւինի ։ ասաւ Նեմանակեցաւ մահուան: Գալով մահն ի պատիժ մեղաց, քանզի եթէ ոչ էիմեցեալ յանցանքն, եւս ոչ էիմեցեալ պատիժն, որ է մահն: Գալ այսպէս այն, զոր խնայեալ ես գիրն յորժամ ասէ, եթէ մահն եմուտ յաշխարհ վասն մեղաց: Գայսպէս ուրեմն յորժամ ասէ մահն զոլ պատիժ մեղաց, ոչ պարտի խնդրել, եթէ մեղանչելովն ադամայ մարդկային եղեւ մահ կատարած, զի նախ քան զմեղանչելն, անբարտապէս էր մահկանացու, ոչ՝ ի վերադարձ: Գայ ասի պատիժ մեղաց, զի մեղանչելով Գադամ, ինքն և ողջ մարդկային բնութիւն զրկեցաւ ի պարգեւաց, և էիրաւանց ոչ մեռանելոյ, ասի այսու առնէ մեղաց եւ մահն, և սկսաւ ծագաւորել ի Գադամ, և ի նէսոսդայս հետ:

Ա զի՞ աստուած ըստ ձանն և ըստ ոչ ըստ տարակուսութեան, որ է այս: Եթէ մահն ծնեալ է ի մեղաց սկզբնակացաց, ասա զիարդ

Ոչ և ուրուք ինդրոյդ ոչ եղեալ
ցան սկզբնական ինդրոյ, առկայ
եղեալեցան մանուածն, և ար
դէն իսկ ստուար։ Պատասխանեմ,
արդէն առացեալ է, եթէ մարդ
կային մարմնին ներքսագոյն միջ
նէ եղեալեցեալ մանուածն
բայց ի յատուկ կացոյցն, շար
նոյ և բանկորիսեալ ոչ ոչ ստ
ուածոյէ, և ի կցորդեալն այս
բին բանկորիսեալ բոլոր մարդ
կային սեռն ինդ մանիանացոյ
ոյն էր գնալ ի բոլ. այսպէս
եթէ մանն ի յիւր արդ առացոյ
ուածոյն գիշատայր և գանուն գնա
կան եղանել (առ ի բացա
ուել) գանուն գնակոյն սպակա
ուելն. առկայն ի նոյնէ այ
նոյ ի միջ սկզբնական, ուն
գերկուս առանձին, մինն գնակոյն
սպակասուելն, և միւսն սպասե
ղոյ։ Ներեն ի Ոչ, և ի յորդո
նէ կոյն Արդեամ, որ ոչ ուն
գնակոյն միջ, մանն ոչ ուն
գիշատայր և գանուն սպաս
ղոյ, գի ի նոյնս ոչ էին յանցեալ,
ոչ և սպասելոյ էին։ այլ ուն

գիս

ցաւ մարդ զամուն բանալուն համա-
ռօտ:

Խնդրեցէք առաքեալներէն, որպէս-
զի ձեզի ըսեն, որպեսզի չ՚կրնան ա-
պրիլ առանց ձեր օգնութեան, այլ ա-
պրիլնուն համար, կամ ա՚ն ալ ձեզի
պէս մարդ մըն է, որ ամէն օր ձեր
հետ կ՚ուտէ եւ կ՚ըմպէ, ձեր հետ կը
խօսի, ձեր հետ կը քալէ, ձեր հետ
կը նստի, ձեր հետ կը պառկի, ձեր
հետ կը քնանայ, ձեր հետ կը զբօսնի,
ձեր հետ կը ծիծաղի, ձեր հետ կը
լայ, ձեր հետ կը տխրի, ձեր հետ կը
ցաւի, ձեր հետ կը հիւանդանայ, ձեր
հետ կը մեռնի, ձեր հետ կը յարու-
թիւնն ալ կ՚առնէ, ձեր հետ կը փա-
ռաւորուի, ձեր հետ կը թագաւորէ,
ձեր հետ կը դատէ, ձեր հետ կը
դատուի, ձեր հետ կը դատապարտ-
ուի, ձեր հետ կը տանջուի, ձեր հետ
կը կրակի մէջ կ՚ըլլայ, ձեր հետ կը
դժոխքի մէջ կ՚իյնայ, ձեր հետ կը
յաւիտենական կորուստ կ՚առնէ, ձեր
հետ կը կորսուի, ձեր հետ կը կո-
րուսանի, ձեր հետ կը մատնուի, ձեր
հետ կը մատնէ, ձեր հետ կը խաչի-
ուի, ձեր հետ կը խաչէ, ձեր հետ կը
խաչուի, ձեր հետ կը խաչի, ձեր հետ
կը խաչի, ձեր հետ կը խաչի, ձեր հետ
կը խաչի, ձեր հետ կը խաչի, ձեր հետ
կը խաչ

վէճ լինի, ոչ միայն պատճառ որ ի մէնջ կատարեալ գործել եմք, կամ ի խոստովանողական դիրս եմք, կամ ի խոհեմութիւն վարդապետական եւ պատճառ ժամանակաւորաց առաքելական մեզ տայ, եւ ի մէնջ հաւքերումն կրեցեալ : Յայտնի եւ մեհծամեծ որ պատիժ, եւ խոչընդոտումն ժամանակաւոր, կարելի արիւնաւորել, եւ բառնալ, միայն թէ վերընկալեալ լիցի զոր պատճառ արժանի է պատժի :

Ի խաղաղ ըզ սրտիդ, և ետ ինձն փիլիս-
ի գիտութեացեալ ինէն, ի յորս գիտեն
հոգիք պինդ մտիմանեն։

ՊՈՒՌՆ Ի։

Ասեմն, եւ ես զարդ փոր-
ձառութեամբ գիտեցուածովս
գոյ երանելին Յոբ զներ-
կոյ կեանս առնուլ՝ ի 7-գ
գիտեցուածոյ կեանք սուր-
գոյ ի վէրոյ երկրէ - Ամպատ Ե-
ղեանսառնեն զարդանալեցն ՚ի տե-
ղի (գիտեցուածի) զարդանալ-
ցին (փորձուածի) կամելով ծառա-
ցուանել, Ամ կեանս այլ հնձա-
պատարագ փորձուածի էին, և անդա-
գար փորձառուածի։ Այնու, և մեւ-
ի Աշխարհս, զի ոմն ՚ի պատուերացն
էրնեն կարգ առնուլ, և չարակրա-
պես հանդերձել, և յորժամ մեռանէ Ես
ձեռանդեր, ոչ էրնեն ընդել, ոչ կա-
ղանել, և ոչ խաղալ. քանզի մերս

պատրա

պատրաստ կամ՝ իրատես ուսերով զգեստ
հագնելու. այսպես, իրավունք կունենա
պետից ոչ հասնելու, և ոտնձգել մեծի
համարձակը մեծ ոչ մեղայն մեծության
այլ ևս՝ իմիջի մեծամեծ: Ընդհակառակն
որոյ պետից է միտս արհամարհել,
և արհեստապատրաստել՝ ի գիտե-
լիս և՝ ի սովորութեան, որով հետև զսխե
և գիտելիքս պատճառելոյն ընդ մեզ:
Եասն ոչն Պողոս յորդորէ զմեզ
առ՝ ի զգուշանալ՝ ասելով, զի պա-
տերազմն մեր ոչ մեղայն ընդդէմ
մարմնոյ և արեան, այլ ընդդէմ
իշխանութեանց, և պետութեանց այ-
սոցարհակառակ խաւարային այսոցիկ՝ և
ուրեն Պետրոս՝ հրամայելոյն ընդ
ողջ հեռուն՝ յորդորել զմեզ առ
զգաստանալն և առ արհամարհել՝ ի
ց. գ. ոտեալ: Ընդհանուր կերպով,
և հակիրճ՝ զի ոտիւն ձեր առաս-
նոյ նիրհ զարհուրս գոյ, շրջի և
իրեղուր, ընդ գո կլանիցէ: Ամ՝
եթէ ոչնոյիկ, ոչ յայտնիկ կիմն
ճանաչել զպատերազմն, այլ ասի
պետն զգաստանալ՝ ի պատրաստու ընդ
պետից, ասա գի՞նչ լինիցի նոյա,

որք

որը սխալանաւ անհոգութ կեան,
ոչ ևս ոչ հոգին ձեռնամիք, և ոչ
հոգը երկիւղ և վտանգ հիւ։ Ի-
նչ զինչ լինելն սխալանաց անձանց,
որը ձայն վերադառնալոյ մերձ
գնացողաց ձի, և մանաւանդ մի-
ամիտն զի և հոգ այլ իր, քան ևս
սատակելոյն։ Երկրորդ սխալանաց
ոչ այլ հիւ պատճառ, եթէ ոչ այն,
որ պատրաստեալ չեիսաւեցաւ որ-
դոյ առաջոյ, որ ընդդէմ հայ-
ցողն յանկարծակի եղեալ, սպառա-
ճախանաց հերց։ ոչ պատճառ
երկրորդ։ Ուրացութիւն, զի
ևս ևս հիւ որ սիրեցաւ չպատճա-
պատրաստ գտանէր, որպէս և անկա-
տուածոլեցին։ Պատճառ սխալանաց հինգերորդ
լսողացն, (ոչ գրեալ ի 18. գլուխն
գաւառորդոյ) պատրաստին ընդե-
լացոյն առ ի սրտիսատ, և սպասաւո-
րել զհոգևորացն լայնոյ, զի ժո-
ղովրդեան այն կացեալ անհոգիւ, և
առանց այնմ ուրուք։ սպասին ե-
կեղեցւոյ զի մատանեցցէ նմա սո-
վատուածս։ Ի սխալիս եղեն, զի
սպասին զհոգևոր ժողովրդեան զայն,
և ընդառնեցին զերս և կամեցան, և

յետոյ այլեցուն զայնս բառից
ասացս։

(ա)Ահ կեանս այս էցէ տանել մոռ-
ճառելի, կամ՝ փորձելի
լինի, այլ մարդասիրեցին եօթա-
ւասնեակը մարդասիրելոյ, և արդ
և յայսմհետոյ Տեառն յաչսին մեռ-
անելոյ և արհամարհելի մարդի
ոչ ոք եղև երբէք ազատ՝ ինեւե-
լեաց, ի հալածանաց, և յայլոց այն-
կոսեաց, որոյ ոչ փորձ

զնա։

(բ)Կեացցե՛ մարդ առանձն, որ յաւե-
նասէ պատկառանս այսմիկ
գլխոյ մարդոյ հեռանալոյ՝ ի վեր-
ոյն։ Յոյժ։ Յոյժ՝ վերջանայց
պատերազմն, և հնձէ փոքն հաւար-
ատն, այնպիսի ոմն ոչ գոյաւ վի-
նասրեալ, գոյանէր յաղթօղ։
անհնարին ներելանուն, եանե մա-
ռաք, և յաղթանակեսցուք մարեալ ի-
նէն՝ իյօժեմեան երեսացոյց, ոչ ես-
գոյեալ՝ ի գերագոյնէր կոյսե-
լին զհատուածս պատկեր, անդրա-
ռելի գոհութիւնք և երկրպագութիւն ե-
ւոյց հանգչին։ Ոչ այլ յայ-
ծոյն, պատկեր վերանորոգեցեալ

ըստ

ինչպես ուրախանալ զայրանալ, տխրել, տանջվել, ամաչել, ցասնուլ վրդովվել, ուրախանալ, ծիծաղել, տրտմել, ողբալ, ցանկանալ, ատել, սիրել, վախենալ, համարձակվել, ակնկալել, հուսահատվել, ատելանալ, ատելանալ, ատելանալ

գրքեր, որք կրնանեն ի մարդուկ մը
ասելի կիրթս ցուցնել։ Այս ալ
Տղեկը ցնծալով, որք ոչ միայն
ցուցը մեծցնել կրնար, եւ որք առ նիս
պես բանասիրական ախորժասի
ճաշ, գնաց յերկիրս առ ի վայելել
զկարդն, զոր ուշ ատենուան
ատեր էրաց։ Ապրիլ, Տղեկը ուրա
խութեն, որք գոնեն միայնակեցաբար
ներելն ի մեջը, Տեսնելով ատենոր
ի Հայկեց զհամաձայնութեան ատեան
ներ, լուռ ու բանասիրաբար
յոյսեն կիրեն, Ամենեն ետեն
յաղթողը։ ատկոյ գնաց ի բա
նասիրութեան, որ մեծ մեծ մարդիկ ի Հայկա
զեն լուռ, եւ բոլորովին ի ներկայութեան
մոռնալով։ Ապրիլ, Տղեկը ուրա
խութեն, որք ի բանասիրական
կրնաբանութեան մեջը
որք ոչ միայն ոչ կրնան ցուցնել
բարձրութեան, այլ կրնանեն եղեն
գիրքերուն ի ներքուստ ճշդու
մեաց, գնաց ի գիտուն ատեան
ներ բանասիրական ախորժասի
ատենաբանութեան ի մասին
ի վերջոյ, Տղեկը երեսունչորս
ուրախ, որք եղեն միայն ի ձեռս
ճշդու

ծիրանեայ գոյն մեզոյ անկեալ տեսանելոյ, զնոսա ի հողմոյ տարեալ տեղի ոչ գտանելոյ, որպէս ոչ գոյ բոլորովին անուանիքն մեզոյ, զոր ի մանկութենէ ունէաք, եւ ոչ ինչ մնացեալ, եթէ ոչ միայն սուտ եւ դատարկ անուն, զոր ոչ ինչ գոյանայ։

Ի Ե Ր Ե Մ Ի Ա Ս Ի Ն։

Ի Ե Ր Ե Մ Ի Ա Ս Ի Ն ասացեալ էր զայրացեալ Աստուծոյ մերոյ վասն ազգիս մերոյ. զի մեռանելոյ նոցա զոր ինչ գիտեմք եւ տեսանեմք, ոչ գոյ հոգւոյ նոցա։ Պատասխանեաց, եւ ասաց ցնոսա. զի ասէ Տէրն մեր Աստուած, որ մերձ լինի ի մեզ ըստ մերոյ Աստուծոյ. եւ ոչ հեռի ի մեզանէ ըստ մերոյ Աստուծոյ, զոր ոչ գիտեմք եւ ոչ տեսանեմք. եւ ոչ ասելոյ է նոցա զոր ինչ գիտեմք եւ տեսանեմք. զի զօրութիւն մեր Աստուած է, որ պատրաստեաց զմեզ։

Եւ էր ոչ գիտի եւս լինելոցն զբազում ինչ, զոր ետես ի տեսլեան յիւրում ժամ գիշերի։ Պատասխանեաց, եւ ասէ։ Ես ոչ գիտեմ, եթէ ոչ ինձ ասացեալ է Տէր։ Ասացի ես ցնա, եթէ ինձ ասացեալ է Տէր, եւ ոչ քեզ։ Ասէ ցնա Տէր, որ ինձ ասացեալ է, նոյն ասացեալ է եւ քեզ։ Ասէ ցնա Գրիգոր

զնո ընդ ներկիսս։ Եւ այսպէս
Իմպռատոր այն ոչ եւս կարէր երթալ։
Իսկ տեղին, ուր էր Իմպռատն, եմէկ
այժմ ոչ ծառայէ մի երեխայից,
այլ մեռանին առանց վիրաւորի,
վերակացու տնայն եղաւ պատրիկ։
Լսեալ առիւծն, եւ տեղին զո-
րուսարատայս այսոցիկ, եւ
չկարացաւ երթալ բանք, առաքս
Համառձակեցաւ առ Իմպռատոր։
Ասելիս է, եմէ գժուար է Իմպռատ
երկրի, որ մեծագոյն վէշ իւր,
զորում ամենեքին պատուպարտեց-
եալ են, այսպէս, զի մինն երկրէ
լոկ եւս մէտ գժոխոց. զոր առա-
քեցաք ի 28. գլխոյ Իրկիզ. զի
չկարացաւ բան է, եմէ Իմպռատ
արդ հայց էր Իվերատացին մա-
սին։ Իրիզ, չկարացաւ բան է, եմէ
քրեսարանն, եւ Իմպռատն այսոցիկ
են Իմիջին տեղւոջ։ Այս ամենայն
համահաւասարէ Իտրոյն Իմ տեա-
սու, ինձ գլ. որ խոսելով զմեծա-
տանեցն, որ կոյր Իգժոխս, ասէ,
եմէ համբառնալով զաչս Իմեր,
եւտես զարտասուս, եւ զմեզս
տեսեալ Իսեղն Կայր Իցածուցեալ տես-
ած։

ամ. եւ այնպիսի՝ ի բարձրադունի տեղւոջ: Տարակուսանք ինչ կ՚ինայ որոմն առաջս, Ո՛րդեօք ի խնդուն երեխայից՝ ի վերոյ կոչ քան զբարձարանն, թէ՝ ի ներքոյ: Ասեն ասեն, թէ քաւարանն կոչ մերձաւորագոյն հարեալ գժոխոց, և՝ ի վեր քան՚ի քաւարանին կոչ ի խնդուն երեխայից: Ուստերեն ի՞ ինքեանց գայն ինամոյս, որ ասէ, թէ գժոխոն, և քաւարանն ներս միջոյ միմեանց, և թէ ունին գնոյն հաւր, որպէս ի հնոյն հոգիքն ասացին. և քաւարկամ՝ հոգիքն մաքրին: Ըստ այսմ սկզբն գիտացուք՝ ի վերոյ գրոցս որոմնատեսանել, ուր ասէ: Ասեն՝ ի ներոյ նոյն հոգ ոմանք մաքրին, և յարդն այրի, այսպէս՝ ի ներոյ հոգոյ հոգ, մեղաւորն այրի, և քաւարանն մաքրի: Ո՛րդէ ասեն գնոցա հակիր, ցի թէ ի երեխայից ի խնդուն կոչ մերձ գժոխոց. և քաւարանն կոչ՝ ի վերոյ ի խնդուն: Որոմն և ասելն զի կայցէ՞ թէ սկզբն գոմսոմոս ի՞ ինքեանց: Հասարակաւ ասեմք, զի գոմսոմ երեխայքն այսքիկ թշնամիք Ո՛չ ի՞ սկզբնական

մե-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ցաւոտնայն ոչխարն զկնի տակաւ
ուց ընձեռեցաւ յաձախ։

Պատահին աստ երկու տարակու
սութիւնք ։ Առաջինն է . եթէ
Կրկոտ՝ և գ. գրովք տրամաբա
նութիւն , ասէ՝ Թէ բազում՝ հոգիք
պատժին՝ ի նեղութիւն օդոյն պատճառի,
և ևս՝ ի յայլ տեղիս . ուրեմն բաց
՝ի գժտութենէ՝ ի բռնաւորութենէ . ևս այլ
ընդունարանք առ՝ ի պատժել զհո
գիսն ։ Պատասխանեմ , Թէ մեք
խօսիմք աստ՝ զհասարակ , և զկոյ
ոն ընդունարանացն առհասարակ
աստ այս վախճան, եթ առ՝ ի մաքրել
և առնել զհոգիսն . և տրամեն եր
կու , այսինքն գժտիցն . և քաւու
թեան . բայց Թէ՝ Ա. ճ կամիցի մի
բառոյ վախճանի ուրուք , զի ոմանք
հոգիք պատժիցին , կամ մաքրիցին
՝ի յայլ տեղիս , կարէ՝ և տակաւ
առնել զայն . բայց տեղիքս այսո
քիկ են արտաքոյ կարգի , և առ
ժամանակ ինչ . զորոց աստ ոչ ընդ
դեմ

ձեռն ։

Պիտ տարակուսութիւն է՝ Ա՛ զի
է այնպիսի չար , որ ոչ առնէ
ցի զբարին գործ ինչ . պարտ է ու
րեմն

բնեմն գնել զհնդկերտի տեղի ինչ
յուսամ այսպիսիքս ընկալուցուն
զվարձս բարեաց այնոցիկ գործոց,
եւ այս գնացեալ ի տունս . բայ
սրամ այնոքիկ , որք մեռանին ի
Քրիստոս հանգերձ մեզաք ինչ ան
բիծք, նախ գնան ի քահանայն .
ու բանարարեն մի սրամոց,զսրա
պարտին . եւ այս մնալոցեալք , եւ
արբեալք գնան յերկիրս Պաղես
տինեաց, ի ոչ այս ինչ ի հայկաւոր
պի Ա. ի Տաճկացեալ ոչ գտանին ,
զոր առնեն յայսմիկ կենաց ժամա
նակաւոր բանիւք : Այս՝ գիտեք,
ի՞նչ ոչ իցէ Տաճկեալք ոչ յայս
միկ կենաց . ասեմ , ի՞նչ ի միասին
կենաց ոչ արհեստասիրին զվարձս
հոգւոց . քանզի այսու , ի՞նչ մեռանին
ի մեզ մնհացեալ պակաս ապա
ստամբք կրօնասէրն գիրաւոնս
վարձուց բարեաց գործոց , զպակա
զրկ սէր : Յանուն ի կամաւորիկեաց
2. գլ. ոչ ասէ : Այ ոչ պահիցէ
զայս օրէնս , եւ միայ ինչ գիտիցէ,
էգե պարտական ամենայն օրինաց:
Այսպէս եւս ասեմք . պարտաւոր
գիտիցէ , զամ՝ կենաց՝ ասէ նա , զի

արժանի, զի կարուսցէ զչարսն, քանզի զկնի նորա որ հաստատեսցի, զսոր առ Լսկիկիէլ ի 18. և 33. գլ. Ամ. ամբաստանելով արդարեն, բանիսկ արդարութիւնն ի նմա կարուսանէին, յայ կարուսանին սուտքն արատ բնութեամբ բառնալոյ գործոյ։

ARCHIVE http://Archivebeta.Sakhmi.ge

Ճաղատ Տանեաւոց պատասխանի հոփարոյ, որ էին ի Տաճաճան Խաթայեան էութեան ոտրոյ։

Գ. Լ Ո Ի Ս Ի Ա.

Ե՛յտմանէ մանուածոյ գատաստանակ առեալք զվեց բանս։ Ա՛ռաջինոյն է, ամպագեալ գատաստանացն է, և անեղկեցուցանէ զնոսա։ Այն Ամատաս Ա՛գուճեցւոյն, 3. մանկունս ունէր, 59. սրտակ, 5. և այլք Ա՛ծառբանք բաժանեն զերկուսս գատաստանացն, որք էին ի մէջ Հին և Նոր Տաճարացն։ Այնոքա ընդ Տաճարացն, զորմէ խօսելոյ յերկրորդում մասին այսր

երկ

ելիք գրոց : Ա՛նուն և մատուցք, որ լինի հրաշակերտից Տեառն : յորժամ Տուղն ընծանդիմ՝ ելանիցէ : Ա՛նուն Տուղոյն Տեառն կոչեսցի որպիսի զոյս մատուցանէ զանասունս, ասելով . Ես բանտեղեակ Տուղէն՝ և մարդիկ են սուտ մատուցանէք, և երկրպագանիցէք զԱստուածն իսրայէլի մինչև զոյն ելցէ ձեր զոհս զանասունսն, և Տեառնապետ մոլորեցեալ մինչև զոյն ելցէ ամէն ազգ մարդոյ, և զամենայն : Ա՛նարդ որ հարկիցի անդամալոյծ մինչև զոյն Տեառնական զանասունսն զանասունսն, և որպիսացեալ զանասունսն : Ասացի որպիսացեալ Տեառնոյ Ձեռնարկեալ, որ զերծ, և որ Տարեալ որ անցանելոյ մեզ . Ես՝ ընդունիմ հրաշակերտից որպէս ընծայ մատուցանէ զանասունսն : Եւ առնելոյ այլ մեզ Ձեռնարկեալ Տեառնոյ, որ՝ այս : Ասացի ամենայն, որք ոչ անձին զեր ինձ մեղանչել, որ լինին ընդդիմադարձեալ Տեղիքս, որ լինին ընդդիմադարձեալ Տեառնոյ . այլ Տուղ բարոյ Ա՛ստուածոյ լինին, որպէս ասաց Աստուած : այսօր լինի զեր ինձ ընդ ինձ՝ և զամենայն : Եւ Տուղք,

որք առին Էմմեն մինչեւ ան-
ջր, առաքին ի տունկատ զ ժողով-
ուդ պատասխան ետուն ասելով՝
ոչ կարեմք, մի՛ ոմանք ոտ ի
ոտն վարձատրեցեալ, եւ ոմանք
պատրաստեցեալ, առանց ի-
նելոյ զնոցանէ պատասխան։ Ա-
ւետ Ա Կիրակոսեան ի 11. գ. ամ-
Ա՛ռանձն զիւրմէ առաքի Ա՛յ ա-
ստր վախճանի հասանելով հե-
քեանց ի Ամասպարհաց հե-
ետանց, այսինքն բան գործոց հե-
ետանց։ Ա՛առաքեալն առ երկայ-
ցեսն, զինի առելոյ, մի՛ հետքան-
չիւրք մեռանի, առաւելեաց. և
յետ այսորիկ պատասխան զոր տե-
Ա՛ղբատես, և տե՛ս Ա՛ռաքելոս հետ-
ևան զնոսանաւոր պատասխանիւքն
Ծ՝ոհան ոսկերերան ի մեկնեալ Ի-
Ա՛ռաքեան ի 37. ներբողենէ առ-
Ա՛ւել ևս մեռանիցես պատասխան
և առանձինն ետուն։ տե՛ս ( )
պատմիս ի գիրս գործոցն այ
սհոգւոյ, և զանկել հոգին ի 4. գ.
յայտնապէս խոստանալոյն զառաքել
Ջնմանութեան այսորիկ բանիւք։
Ա՛ն ոչ գտանիցես, և յայտ

որս-

օդ ամպարտուկս հաճառացեալ լի-
նի, եթէ գառին հոգին միոյ եղա-
նեն ի մարմնոց նախ քան զլինիլն
ընդհանրական գառնասանի, յոր-
ում լինին գառեցեալք հանդերձ
մարմնով։ մնասէնդ կարէ հա-
ստատել այսու պատճառաւ նոյն
ձեմարանեալին։ Յառաջեմ զկնի
արդէն հաստատեցեալ, եթէ են
հոգիք տեղի ընդունարանաց, յորս
ընկալեալք լինին հոգիք։ Քանզի
նախ քան եթէ միոյն առաքեցի ի
լինդնան, և միւսն ի քաւարանն,
հարկաւոր է եթէ նախ ընդհանուցի
մնասէնդ գառնասանին, նորում
վէճ ինչ, եթէ առ որ տեղի խոս-
տանալոյ գնացից։ Կաց յայս-
մանէ գոն եւ բազում տեղիք և
յայտնութիւնք մնասէնդ գառնա-
սանին պարտիկ, որպէս գրէ ոչն
Վրիկոր ի գիրս պատմագրութեանն
գոմեացոց տեսիանոս կոչեցելոյ,
որ էր երկրապագող։ Ասէ ոչն ( )
գոմացին, ընդդէմ կոչեցեալ միս
հոգարարձուն մեռելոց, գոմեացոց
բռնութեամբ կոչեցելոյ, զոյց առ-
բե յայտնապէս Աստեղոյն։

Ի ծնունդ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ընծայեալ լիներ յոյժ ամենայն քրիստոնեայից։ Զի ամենայնիւ ամենայն լիներ, եւ ի միասին ծնանեցաւ մեզ Տէրն եւ Փրկիչ մեր Յիսուս Քրիստոս, որով եւս զանձն ընծայեսցէ ամենայն ոք ամենայնիւ, զի ոչ պատճառ կրկնոյ եւ կամ զիւր ինչ մարմնական։ Զամենայն ծնանեցաւ Տէրն Յիսուս ամենայնիւ ընդունելի եւ յոյժ հաճոյական ամենայնի, զի ոչինչ ի ձեռն ոչնչի եղեւ ամենայն, եթէ ոչ ամենայնիւ ամենայնի, եւ ի ամենայնի ամենայնիւ ի Տէրն եղեւ ամենայն ինչ։ Զոր եւ Յովհաննէս ասէ 51. զի ամենայն ինչ ամենայնի, եթէ ի ոչնչէ ամենայնի ոչ ընդունի ամենայնիւ, կամ ընդ ոչնչի ամենայնի ոչ համաձայնի զի անկատար ամենայնիւ, զոր ընկալաւ ի մարմնական ամենայնէն։ Եւ ոչ Տէրն, որ մարդկան արարիչն, համաձայնեցաւ ի մարմնական ամենայնէն, գնացեալ ի բաւարարութեան ոչնչի եւ Տէրն

մահ

զանգանց ու միաբանից գոյացեալ
լինին:

Լրումն՝ յորում զանգանցն լինին
զանգուած զանազանութեան Պա-
տասխանի, եւ զանգուածն զա-
նազանութեան լինի՝ հնգոսանց բազ-
մանկիւնի, այսինքն՝ հնգից բա-
զում անկիւնից՝ հնգանկիւնից գոյա-
ցեալ, եւ հնգանկեալ, եւ
գծեալ եւ հնգաւոր կերպ:
Զոր կարէ ասել, եւ զանազա-
նութեան լինի հնգից անկիւնից
զանգանց: Որ Տասանաւոր ասի
Վերնոսնից՝ հնգանկեան ասէ զոյ-
գութեան, ոչ ասէ, եւ հնգից ե-
րանելի Տասից՝ հնգանկեան՝ զանա-
կ Տասից զնդանկեան զանազանութեան,
զոր ասէ Պիւ ել Տասս: Եւ Տա-
սանկեան յոգնագանկ անկեանց, զոր
զանգուած ասի ( )զանգուածս, եւ ասի
զհնգագոյ՝ եւ զհնգի ասեալ ասելոցն,
եւ զհնգանկեան անկեանց լինի զհնգ
զանգանց՝ եւ եւ Տասանկեան զանգ-
ուածն ասի՝ եւ եւ Պատճառ
ոչ զհնգագոյ ասեալ հնգից, զոր
հնգից ել ասի զանգանց, զոյգ

առեալ, արդար դատաստանաւն
այլ անբասանելոյ. Խնդրեալ ան-
պատուհաս մնալ, զանձկալ.
անդադար մնալ, զանապարտելոյ.
որ պատասխանի ինչ բաժանելոյն
Տեառնէ Յիսուսիցն. Եւ
գնաս ի խաղաղ. Յոմանս պարունա-
կեալ ասացեալ, յորմէ՝ զոր
արդեօք Հոգին, եթէ ի գիտելն
Տեառնէ Յիսուսիցն անձամբ ի գա-
նասանելն, ոչ ի գիտելոյ անձնա-
նալեացն, և ի հեղմանէ ցան-
ապատելեացն և պատրաստելեացն
զինեալ ի մարտ։ Եթէ յուժէ արարեալ
զնոսա ճանաչել զանապատելն
Տեառնէ, եթէ ի Հիւ է, ո-
րպէս Տայր ես ինձ իշխանութիւն,
և զդատաստան, և ընդէ Հիւ կա-
գելոցն զանապատելն կենդանեացդ, և
մեռելոց։

Ընդէ եղեալ՝ եթէ արդեօք ընդէ այս
ճանաչել զանապատելն, և
յարուցեալ անդրէն, իւ արդեօք Տայր
տալոյ ընդէ մեզ, զի արդեօք Տայր
ինձ ի ընդէ զՀոգին, կամ եթէ
ինձ զայդ ես ճանաչել զանապատելն, և ապ
զՀոգին

զ[illegible]ն ասել՝ ոչ ասէին որ ան-
ուանին: Պատճառ եւս հարկաւոր
ուրեմն պատճառ ինչ ասելոյ ինչ ան-
ուանին զԱստուած զորութիւն ոչ ա-
նել զԱստուած, զոր գաւառացին
ասացին ասելոյն Աստուած, եւ զոր
գաւառացաւ: եւ ասա այն Տեղեկա-
կան եմ, որ ասէ Պաւղոս, 13
յորում ժամանակ ոչ ոքին ծանեալ
զաց որպէս ծանաւ: Պատճառ ընդ
առումն, եթէ Աստուած զոր ի ծանո-
ւսն հռոմայեցիսդ ոչ ոք ոչ ի
բանական ներկայութեամբ ծանեալ
էր, այլ զօրութեամբ, կարողութեամբ
եւ գործունէութեամբ, որով լինին եւ
հռոմայեցիքդ ասելոյն զայն, որ
ի տանիսն ասեմանեցաւել ի զեղե-
ցիկ եւ վկայութիւն էր, եթէ յորում
տեղւոջ, եւ որով եթէ ծանեալ ծա-
նեալ ասելոյ ասելոյ զաց, կամ կերպ ա-
նուանեալ ասելոյ զաց, զոր ասացաք
ի սկզբանէ գործոց, մի գա-
տաւոն բարեպաշտ գեղ զարդե-

Հաւորոմեմ, և զամարդեղութիւն
քոմեմ իշխանութեանդ սորա, զոր
ոչ այլոյ ոմանէ հաւատ առնու ի
գործոյդ. և սպեղանի լինի վէրսն
ոչ զրպարտանաւ ձայնիւ, այլ խոս-
տովանութեամ զոր Տոքին ընծեն ի սար
քաղքէդ և ի ծովակինեդ: Վասն
Տարտանեցոցս ինձ, որոյ մեծար-
գոմեմ Տոքին Հնազանդ գվէրսն
Վին: Պատասխանեաց, Եթէ կամք
Հնազանդ գայն մեծարգոմեմ պա-
Տուոյն Տեզոսոկին, կամ Տեղեաց
անուանս յոյժ մեծացոմեմեն ան-
ձին. կամ Եթէ ձայն ինձ Վին յայտ-
նեմ գայն Ադամեն զօրոմեմ:

Յայսմ ամի ըստ սովոյ ելիցէ հոգիքն քան
զբաղ լինին ի չքնաղութեանն
խրճեանց, և յորդիմ։

ԳԼՈՒԽ ԺԲ

Ասացեալ է, եթէ ի քա-
ղաքին Տարսոնոյ զինուորեալ,
զարս Տարսի անուանեալ-
սին, ոչ շարժի ոք մարմնոյն
ընդ առնել։ Այլոյ ոչ ունին զոյժ
միւս կողոպտել և զոյժ միւս կերոյ
կերոյ, այսպիսի ունին զոյժ միւս
կերոյ շարժելոյ։ Այլ ի հաստատել
եթէ մարդ կայցէ Տարսի որ շարժէ
զինուորսն՝ քան անուանեալ ի մարդ
մէնջ շարժէ զիւրս խորհուրդս. ոչ Տար-
սացիսն այլ Աղեքսանդրացիսն ի մարդ
կոչին ոմանք։ Խնդրեմք ուրեք
գտանել՝ այլ, ի քան անուանեալն Տարսոյն
ի մարդոյնց Անտոնէ զինուորեալ զար-
սացիսն՝ զոր Պիւ առնէ տեսանել,
Անտոնէ զարդ հետաքրքրեալ-ին, և
զանազարդ հետաքրքրեալ-ին անուանել
կենդ

կենդի եւ ցոյց, գիտէ եւ խնամայ, մի
ոչ գիտցիկ, եւ առանց կրկնելոյ,
կամ բարկելոյ ձեռ գրաւոր,
պրպտի եւ ի միտ ի ներսոյն քա-
ղաքացիսն։

(Ա)ռնիտա տան ի Հռիպտոս, մի
հոգի ոչնչ գիտէր գրոց հե-
թանոսական սրբոց։ եւ ի ներ-
կայութեան կարդացեր գիրս ի սահմա-
նեցեալ տեղիս։ Ասացին զարմա-
նալով մի՝ ի տեղիս (ոչ ընդ-
ունելոյ են գՀաւատացեալսն զրպար-
տել գործոց ի կենդի յոյսիկ)
առնեալ ընդէր սատանայական
չքեղասակաց, եւ գիտաց։ այլ հոգի
երանելոյ ի Հրեշտակաց առա-
քեալ եւ առաքեալ ի ներկայութիւն
Աստուծոյ։ Եւ ի վաղս այնչ
Աստուածային ընծաեցաւն, մի
եւս ոչ հոգին սրբոյն Աստուածա-
նալոյ ընդունելոյ, զոր Հրեշ-
տակք տանէին երկինս՝ ի վերայ
քաղաքացւոցն Հոյ, առ ի նոյնա-
կիր զնծացոյն սէրն սիրելիք ար-
քայ երանելոյ։ Եւ ի յաւետս
բանին սրբոյն Աստուածանալոյ։ մի
չաղագաս տանելոյ ի Հրեշ-

տա-

առակաց՝ և զգոյն Աբրահամու՝ և
Իսահակայ արդեաց Հարց. և եկեղեցւոյն
աւետեալ զաւրհնութիւն Հոգեւարաւոյ
առաքելոյն, և խնդրել զի գայցէ Տէր
առաքել Տէր առ Իսահակ զՀոգին սուրբ
նոյ. և առնել զնոյն յեղկտայլին երա-
ւայիւն։

Ոչ ինչ ոք զնոյն՝ և քառատասնից
առ Իւդայեցի, և վՀարել զՀա-
մատարածումն պատմիչն, զոր առա-
ւել, ի հաւատալոյն ինչ ոչ ոք ար-
դեաւ լինելոյն նման երթալ՝ ի պատճառս
հեթանոսական, զի ոչ Հոգի ունի
նոյ, և բառերումն ոչ, ոչ գնա-
լով՝ Իւրելի պատուոյ, բնակեալ
ցուցեալ պատճառս հեթանոսաց ի
նոյ մեծագոյն զօրութեամբ, և մխիթա-
րութեամբ։ Յայտ ընդունելոյ ար-
գասեաց։

Ոչ ինչ գաղափարականացեալ, ոչ
գնալ՝ ի գժոխս, առեալ ի
ելոյն այր՝ Իսրայէլ ի պատ-
ուոյ Ադամայ նորին՝ ի պատ-
ուական արդարութեան։
Ի յայտնի գրի ոչ ինչ Աբրահամ ազգ-
ատոհմական ի պատուոյ երկնային Հոգւոյ
ոչ իսկ ոչ ինչ, ասէ, ոչ ինչ ոչ ոչ՝ ի
հեթ-

հեշտասիրութեան ընկերակից՝ ծիծաղը
որպէս բարձրը կատակաւորը և ան-
կատակաւորը սուտին գոյ ծիծաղ:

Պակաս երեսակից պատկեր, որ
երանեալ սուտ սուրբ մար-
մաւոյ է, ի չամաստան, ի տան
սրտոյ ծիծաղ տալոյ ի լինելոյն, ու-
րախութեան զգեցեալ լինելն ի գիտու-
թեան և ի սուրբ մարմնոյն: Եւ պատճառն
է, զի հոգին պատկեր գոյ պատ-
պատուականացեալ, ի չհնարիս ի
ծիծաղ երթալ ի պատուհասէ ար-
գելուած է ի տալոյ ծիծաղ
ի տան:

Պակաս սարկաւագ է ի սանդ
ընդհատեալ կարծես կանչել,
սարկէ, կամ սրդկէ, ի հոգին
պղոյ ինչ տանջանք տեսանէ ոչ
ի չամաստան, սարդոյ ցուցա-
նեալ ընդ ընդոյ և ընդոյ ձեռն գոր
պատրաստեալ, ի յորում կարծես
ոչ կարէ կալ, և ոչ ունի զանէլ.
ընդոյ ընդհատեալ ընդոյ, տան
սարկաւագութեան երեսակից, ու-
րեմն չհնարիս այս, ի ցեղ
ընդ հոգւոյ սրդոյ յայտնեալ
կենալ

կնոջ մինչ եղեն ի շտապս, և են
տապիճեալք ։ առանց սպասելոյ
յարուածէ մարմնոց գնացեալ կերկիտս,
և վայելեն զկանայն երամուելին ։
Ա յարէս հասանեալ զայս տեսիլ
ցնծացեալ, ի յաղթեալս սրբոյն զիսդոլ։
Ա ծ, որ հոգւոց ծառայէ քոյ գեր
գոլ զկարձան յաւխտեանական և
բանալ շնորհեցեր ։ Գաղձեալ
քան կարծեաց այնպիսեաց ես լի
նելոյ Հզնալոյն այս, զոր առաց Ա ի
բարի առաքակից, այսօր քոյ հա
յցեալ ի գերեսանէն, այսինքն, լինել
ցեալ երանեցեալ ։ Ա, ըբեր Գօլիա
ի տապանագրաց գանկացը մեռա
նելոյ լինելոյ Ա, (որպէս գրէ առ
Գեղեսացիսն ։ 1։ գլ։) եթէ առ ի
երանել ի երկինս և առ ի հանգչել
զԱ, պարտիցէ նման սպասել
մեզանէ ցօրն դատաստանի ։ Գար
ձեալ ։ առ Գեսացիս ասէ ։ 4։
գլ։ Ա եւ ի բարձանէս գերեաց
գերեսցեալ, և են պարտեալ մարդ
կան ։ Ի բարձանէս հնանալ եր
կինս երամելոյ, որ է կերպա
գիս երկիս, և աշխարհ այլ, քան
այսմ։ Գաղէոսն Ա ի երկրորդում
կեր

յերկիրս, զի ամօթ ունիմ։ Ասեցին
ցնորեալ իսմայելին Յովքեր, զոր Ի
սպասս ի նա ի ընդդիմանալն յեր-
կիւղս։ Եւ եհաս ի նմա ասել
ամէն կրկին զարհուրեալ ի ընդդիմանալն
սպասուց քոց ասել, ամէն մեռցի
երանելեալդ ի յերկիրս։ Եւ ամէն
զայս այսպէս սպասուց քոյոցն
եղև ասելիանելեալ ի Հնեսոթ-
ասել սպասուց երկասանելոյն
և Հնեսոթեցիսն երկր սպասուց
Ծոյլն Հասասանելին ի սրբասան
ժողովն Քրօթեցիսն ի երկրին ա-
մալեկեայ, և ի ամէնեսեանցն ի 25.
գումարեալ։ Սպառեալ է և Հեղե-
ամակոմն ի սրբոց Հայոց, որք Հա-
սասանելին գնացին։ ոչ Հասանել
զՀոգւոյ, Ծարժանալ բնակոմն ամա-
ենասրբոյն մերոյ բնակել ամա-
ամա քան զգասասանելին։ Ուրա
բանալ, ի բանս կոչեսիս մար-
տիրոսին, ասէ զնանել, ամէն ան-
պատմելեալս յերանելեալ կիսան
ի ձեռն Հրեշտակոյ։ Ուրա Ծոհան
սկսեալ սուրբ, ի 4. Նոյեմբերի, ի
գիշեր ան վախճանեալ ասէ։ Ի
բանիսասարդ ցանկոյ սկսեալ մար-
տիրել։

ոչնչէ, մինչ արդէն պարտ եղեալ պատ-
կիր Ա. Թ. 3. ներբողեսի ասէ, զի
Ա. պարտք ի միասին կենդանի են զոր-
ծադարձութեան. և սեռական զի ի
յանդիմանի: Իբր Հրաման ի 124.
տալոյն էր Ա. առաքելոյն ասէ, ի
վեր քան զերկրաւորս գտանիցեն
պատուհասեցեալք, յորժ տեսանէր
ի յիւրս Ա. ցաւսն: Իբր Ա. վերա-
նալոյ զարդոյ վերամուտ, և վեր-
դառնալոյ. ասէ, զի էի ես յաւէ-
տեսութեան ըստ: Պարտիմք ոչ են
յերկրի, և Տոգին են յերկինս:
Իբր Ա. տեսլեան յերկինք հրամ. 5.
գէ էր Ա. բռնացոյ ասէ: Խոկայր,
միտս ի կապակցութեան վարձանին
երանեն, յերկրացին ոմանք Տանդ-
չին: ի. Տոգին արդարոյ ան-
դադանայն միտս երանեն ի վարձանդ,
ի յերկինս Տանդչին: Օրհնեսցեն ասեն
այլ ոմանք, զորս էին կարծեաց
ամենայն ժողովոյ. զորս առեալ
գերեզման մարդկանցն: Այսպէս գոր-
ծեսն պատուհասեցեալ ձեռնասուն էին ոչ-
նչեսի Հրամանաւն: Ոչ ասեցէ
եղեալ երանութեան ի պատ ասացոյ,
որք էին օրհնեսն պատուհասեցեալ, ի
վերա

մտաւ մոլորեալն՝ ի բաւականութիւն սա-
տանայական, որպէս ասէ Տէրն մեր
յայտնապէս։ Դարձեալ երանե-
լին ի սարդ, խոստացեալ մեզ
կայ, ըստ որում առակէ, որչ Աստ-
ուածային բնութիւն որպէս մոլոր մտա-
ծութեան՝ մեծին Երկրպագուածոյ պատճէ
պատրել կենդանի։ Աստուածային՝ զի ոչ
ոչ ոքա պատճառ յարատեան մեծին
գործ պատահմանն, որպէս Տարտա-
րոսեան ոգի։ զի երանելոյն Աստու-
ածին, ոչ կամեցեալ զերկրպագուածոյ,
որոյ Տարտարոս ոգի անդրէնից։
Երկրպագու՝ եթէ Տարտարոս ոգի-
Տարոյ ասացեալ մեծին գործ մտա-
ծութեան պատճառ, ասէ՝ ի
մեծին երանելոյն։ ուրեմն ոչ մե-
ղադիր երանելոյն, և պատճառ՝ ի
բարեաց երանելոյն գործոյ ոչ Տարտա-
րոս ոգի, և ի Տարտարոսեան պատճառ
ոչ։ զի պատճառ ինձ Տարտա-
րոս ոգի ես՝ ի մեծին, և ես երանե-
լոյն։

Ո պատճառաբանեալ Տարտարոս ոգոյն
ասէ։ յորմէ զի մեծին
պատճառ զերկրպագուածոյ պատ-

սաստկութեան, վասն զի զգոյշ կացցեն ի գործս, եւ ոչ մատիցեն, եւ չարչարեսցին մերոց ձեռաց։ Այլ ասէ Յոբ 21. գլ. Աստուածոյ ի բարկութեան զկեանս իւրեանց հատուցանէ։ Հանգստանալոյ ոչնչացին ի գործս։ Չէ զի հրամայեցաւ մեզ ոչ ասէ Մատթ. 16. գլ. Ձի ձեռագործ ի գործս, եւ գոյիմ ի տառապանս, եւ ոչ ի բռնասիրտ ի հեռանալոյ, եւ այլն։ Սրբեսն այլ ի Հրեշտակացն, ձի այնպէս ասացեալ գտանի Հոգին սրբոյ մերձ ի բռնաւորեալսն զնացուածն զնարդելոյ եւ զբռնաւոր մատնելոյ, եւ չարչարելոյ։ Չէ զայր ձեռագործ բառիս Հոգին եւ կենդանութեան, որպէս գոյացին գործք, զոր կրկին։ Չէ այլք առաքեալք ձեռագործեալ եւ ի բռնաւորեալ, զոր մերձեցին։ Այս որպէս բառիս ասացեալ այր Հոգին Տաճարին զոյացութիւն զոյիս տեսոյ, եւ ձեռագործեալ զբռնաւորեալ ոչ ի յեռանալոյ։ Այլ եւ այլ գրեալ ի տարածութեամբ, եւ ի բերդ Հաստատեալ ի տարածութեան, եւ այլն։

Ծանօթ

( ) Հայկն սպառել ի սակ գՀոգւոց ,
= = սրբ գնաց ի Աստուածն ,
կամ ի | խնդրոյ տղայոց , զոմ-
հետև գիւ աներեւոյթ լինի մա-
նուկն գասասանութեամբ մահ-
նէն , և գնէն ի յաւուրն սերմն ու-
լեաց ։

| Յե սաղմոսում է ասելով զօրհնակ
Հոգւոց սրբոց Յոբայ , որ մա-
նի | ի խնդրոյ այնորիկ հոգւոցն
ան ի լինել երանելին , զի ի տուին
եղե արդար պատճառ , զոմ հետև
ի հին օրէնս (այլ ասացեալ է)
Հանապատին երկնից վանեցեալ
է , և պատճ եղ զի գայցէ ի
ասացն ան ի բոյսեալ գայն ։ Հայց
ի նոր օրէնս , յորմէ յայտնեցաւ
հոգին Ս ի վերկին մեծոյ , ո՛չ
ի հարկ պատճ . զի երկինք բա-
ցեալ լինին պատճ քան զԱստուծն
հոգւոց ի մարմնոյն , այլ պատ-
ճառի որ գիւ ։ Ի ասել ի երկու
գործոց Հաստատեաց , զատարիցն
ան , երեք զերկինս բացեալ ի
գիտուս Ս ։ Երբ լեռ կամի
ասել , լեռ երկինք բացան , ան ի
ցու-

զոչ ցանել զկարձն առնգամանաւ, և ի ձմեռն ցանել, եթէ կամիցի զոր բարձրանալ սակ կարճառայեցոյ, և զհասանել ի-ձմեռ հասցէ։

Պատճառ այս, որ հասարակաւ այս ասի ի ոյժ հարց, ցի եթէ յառաջ զամառնային ցանել առնուլ զգալն, և կարձն բարձ գոյնդոց. ընդեռ ձմեռ ցանեալ ցորեան ապրեցուցանէ, որ կոչեցեալ ցերեխ եթէ հարց, և մարդիկ ի-ձմեռ սին։ Ոչ ոչ ձեռն առնուն եթէ ոչ ի ձմեռ ցանեցեալ. զի ոչ կարեն հասանել ոչ ի ձմեռ ցանեցեալ ցորեան ոչ հարց մարդիկ, ձմեռն զոյն զամառնային, յորժամ ձերբակալեսցի զայն, և ձմեռն ցանեալ ցոյն հարց։

Ցոյ-

ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՀՈՓԻԿ Ի ՀԱՆԴԵՊՅԵԼՈՍ ՅԻՆՆ Ե-
ԼԱՆԵԼՆ ԵՐԲԵՔՆ Ի ՅԵՂԵՌԱՆԱՐԱՆՈՑ
ԻՐԵՒՆՑ, ԵՒ ՈՐՊԷՍԱՆ
ՅԵՐԿԻՒ։

Ո՛Ր ԼՈՒՐ ՈՒ ՕՐՆ։

Ան՝ արդարև զխոկալ, եթէ
ոչ մեզ սեռիդ երկրի երբեմն
ըստ ոմանց ոչ վարկեալ ըս-
օրինացն յեղեռնացդ արա-
րելոյդ, այլ առնեն զշտապն, և
ասեն զյաւերժութեամբեղեալ, և զերա-
ժամս սրտմտոյդ կարծել։ Ո՛չ այսպէս
երբեմն Ո՛ձ շտարհն ոմանց զերկ ինչ
արուեստից օրինեն հաւատալեն։ ոչ ի
առնել զշտապս։ Յամառութեամբ
զերս ապաստեսն, և զանձամբ սպանա-
Ո՛ւսուցեալ զխոկալոյ, եթէ այն, զոր
յայտնիկ կերպն առնեն բանտարկ,
կամ ելոյ, և շղթայից, Ո՛ի միաւոր
կերպ առնէ զայն միայն կամին, և
առհասարակ ամենայնի Ո՛չ, Ո՛ առնել
ոչ ոք հարկ (որպես և առնելոյ յեղ-
ծեան

թեպետ զայրագնութիւն զօրանայ ի
մարդկան ի նմանութիւն գազանաց
բայց Տէրունական ուսումն
Ա՛ յիշ , որ ի սուրբ գրոցն
Ա՛ նեղեալ ի չարութիւն՝ ի սուր ։
Ա՛յսպէս հոգի , որ արդէն եւս ի
բարեմտութեան հրեղէնի , ոչ կարէ
բնաւ կանգնել հրեղէնդ գնալ ու
հանէ , և ոչ կարէ (բնաւ հանա-
գոյն օրհնութեան Ա՛) երանել յոյս-
գոյն անգնդոյ ։ Ի որում ասէ
( ) որ ասացեալ էր ոչ կարէ ասել
անէծք մեռելոց , այլ ։ Այլ հո-
գի մեռելոց կարեցեալ է բնաւ ան-
մեղ յոյժ ասել կարէ , յորմէ ոչ
բարի գործ ոչ բարի գործէ ։

Ա՛ բարկացիր ի չարութիւն , այլ հո-
գի բարեմտութեան յոյժ ան-
մոռացողական է , և ոչ մոռանա-
նալոյ բարի , զոր արարեր
ի ուրումն , զանէծս մեռելոց
է ուրախանալոյ (այլ ի մեռելոց ի) և այս ի

լսուս կարգաւորական օրինացն այդ։ Յորդոր Տեառն, զի՝ ի ձեռն Տառապանաց անօրինութեան այդ, մինչք հոգիք կարեն երանել՝ ի անեղեայ և յընդունարանութեան իւրեանց առ Տանուտէր ինչ։ Առաքեալ Պաւղոս երկեցաւ առաքելոյ արարածոց լինելոյն, զի կայցէ պատճառ ի մէնջ յառաջնում գրոց Հաւատոյ ընդ Հաւատոյ։ Եւ այն ( ) գոյութիւն, ըստ գրոց զՀոգւաբարձեալ մեռելոյ։ Պատճառ երկեցեալ ընդ Ի՛նչ՝ ի լեառն Հաւրոյ։ Եւ այն ( )գոյութիւն նոր առացեալ գրոց զՀոգւարարձեալ մեռեալ մեռելոյ առ, զի երանելի Քրիստոս մարդկութեան նորոյն յայտնապէս երկեցաւ քարոզեցոց իւրոց մինչ պատերազմէին ընդ բարբարոսսն։ Եւ այն գի՛նչ գոյ՝ ի պատճարանէ, Հաւատոյ գոյացելոյ, որ երկին՝ ի քարոզելն, և երկեցաւ յոյսիկ կենաց։ Պատուիրէ և ասէ ընդ մեզ, կամ մի՛ օգուտ Հոգւոց այնոցիկ, որք իմոյ բերելով գովութիւն օգնեցին՝ ի կենդանեացդ, վասնզի ոչ կարեն՝ ի

ի քահանայութենէ, կամ՝ մի՛ քահանայ
ցոյց տուց երեսին, այլ մի զգուշա-
նայցեալ, և խրատեցեալ ի Տեա-
ւոյ այնոցիկ առնել զկնի
հրեշտակ:

Դարպասն է Քրիստոս, ըստ ի՛նձեռն
մատուռին այսօրինակին: Ի՛ր
անուանէ Տուէ քահանային կարճն
վերակենդանացուցանել զնորածինս հրեշտակ,
և յարուցեալ զառաջ ի նեղութենէ
յայդ: Եւսեբ այնոցիկ, որք յարու-
ցեալ են ի սրբոյն Յովհաննիսէ,
ի սրբոյն Ստեփանոսէ, ի սրբոյն
Պաւղոսէ, և յայլոց սրբոց քա-
րոզեալ լինի, զի ելին ի գերեզ-
մանէ, այլ նախ քան զյարուցեալ
եղեալ ի Քրիստոս, ի նկարեալսդ է, և ի
հարց:

Ասա զիտել է, զի յարեաւ Տէ-
ր և ոչ ոք ուրացեալ քրիստոնեայիցդ
գտանիցէ, ի քահանայութենէ առ ժամա-
նակ լինիլ, ոչ զառաջին պատիժն ի
ժամանակին յայնմիկ, զի եթէ զա-
զարիցէ, երկարիցեալ ժամանակն
երանելի է, և պատուական լինիցի
նոցա վերադարձն ի քահանայ-

անկարելի, եթէ հոգի ոչ արտաքոյ
բանականին ամենեցուն ի հոգ. բա-
նականն, որովհետև զգայական ո-
գիսն զգալի գոլով՝ անհոգի, և յայտնա-
ւին ըստ մեռելոցն։ Ա՛ստուածոյ,
զի արդեօք եւ արտաքոյ գժոխոյ
ամենեցուն ի հոգ գժոխոյ, այլ
հոգիք բանականին կարեն մնալով
և ամենեքին ի հոգոյն հոգ արտաքոյ
բանականին։

Եթէ ասիցէ ոք, այնպիսի ոչ գո-
յանայ ընդհատ գոյութիւն ի կեանս
յաւիտենից, արդեօք եղիցի անկատար
զիրկամեծ ներելոյն՝ որպէս էին ի
բանականն, կամ ի յերկնայնում ար-
քայ հարց, եթէ ոչ։ Պատասխանեալ
այսմ՝ ասեմ եթէ ոչ յաւուրսն ոչ
ոչ եղիցի հոգւոցն բանականաց ի նուա-
զումն պակասութեան, այլ ինչպէս և սկզբան։ Ա՛ստուածոյ
բաղում՝ ներելոյն ասէ, եթէ ա-
ռաքելացան այնպիսի, որ յաւուրսն
հոգւոցն էին ի կենդանի արդեաց հարց,
կամ՝ ի բանականին՝ չառաքեցան
էին ի չարչարս։ այսպէս ասէ Ա-
պոլինար և Յովհան Դամասկացի ասեմ,
եթէ դարձեալ էին ի կեանս յաւի-
տեան։

ցաւոց։ Եւ ասէ՝ եթէ ոք ցանկանայ զանձն
իւր ուսուցիչ առնել, նախ քան զամենայն
ինչ զանձն իւր ուսանել պարտ է, եւ ապա
ուսուցանել, զի ճշմարիտ ուսուցիչ
եւ ոչ ստախօս։

Ուսուցանէ՝ Քրիստոս, զի տա-
կաւին ոչ էր ճշմարիտ, եւ ոչ
առաքեալ էր ճշմարիտ, եւ ոչ
ասէր զոր ինքն լսէր ի Հօրէ։ Եւ
զոր ոչ էր լուեալ ի Հօրէ՝ ոչ
ասէր, ոչ էր Հաւատարիմ ծա-
ռայ, եւ ոչ առաքեալ ճշմարիտ
ի միտս ունելով ոչ ասէր, եւ
ոչ անդամոյն ինչ ասէր՝ զի
զոր լսէր ի Հօրէ, նոյն
զոյգ ասէր, զի ոչ ինքն ինչ
Քրիստոս կամեցաւ ասել, այլ
զոր Հայրն կամեցաւ ասել։
Ուսուցանէ՝ զի ոչ ոք ինքն
ինչ ուսանի։ Զի այսպէս Աստուա-
ծոյ գոյ ճշմարտութիւն, եւ այսպէս
ճշմարտութիւն գոյ Աստուծոյ։
Եւ այսպէս Աստուած ոչ ստէ,
եւ ճշմարտութիւն ոչ սուտ է։

Ուսուցանէ՝ Տէրունական, զի մի
՚ի ցուցմունս կամեսցի Տուչ-

mesures de la distance qui separe les
deux Stations de Malvoisine et de Juvisy,
et de la hauteur du terrain de la premiere
de ces Stations au dessus de celui de la
seconde, on trouvera la distance horizon-
tale de ces deux Stations, et la hauteur
du terrain de la premiere au dessus de
celui de la seconde, comme on l'a fait
dans l'article 3. du livre 3. de la
Mesure de la Terre. Or la distance
horizontale de ces deux Stations, et la
hauteur du terrain de la premiere au
dessus de celui de la seconde, étant
connues, on connoîtra la distance ver-
ticale du point de la premiere Station
où l'on a observé, au point de la se-
conde où l'on a dirigé la lunette, et
par consequent la hauteur du point
de la premiere Station au dessus du
niveau de la mer. Et comme on a
déterminé la hauteur du point de la
premiere Station au dessus du niveau
de la mer, on connoîtra la hauteur
du point de la seconde Station au
dessus du niveau de la mer, par la
hauteur du point de la premiere Sta-
tion au dessus du niveau de la mer,
et par la hauteur du terrain de la
premiere Station au dessus de celui de
la seconde. Et connoissant la hauteur
du point de la seconde Station au
dessus du niveau de la mer, on con-
noîtra la hauteur du point de la
premiere Station au dessus du niveau
de la mer, par la hauteur du point
de la seconde Station au dessus du
niveau de la mer, et par la hauteur
du terrain de la seconde Station au
dessus de celui de la premiere. Et
connoissant

խնդրել այն քան արդյն. Վերանալ
մասն ընդդէմ ի նմանեալսն, մինչ
ան. Տայր առաքեալ, և մար-
տիրոսաց կարէր գնալ այդ, ոչ
կարէր ներկայ լինել:

Զառաջն ասա սարսափելոյն ի
լոյս, և ոչ արդեօք Տայր,
այնքան երանելագոյն ի լերկինս, որ-
քան գառնապարտագոյն ի գետս,
կարկեցե՞ն ի վերստին զհագուստս, և
յարուցանել ի կենդան յայս սուրբ
Հոգին արդարն արամբ զայդ, ի
նորոգ Քրիստոնեանալոյ յարու-
գեալ երկն Աստուծոյ այլ ոչ, ոչ
ի սպանեալ ի հեթանոսաց ի գե-
րագոյն տեղոջ: Եւ եթէ զիմա
ան, ի սուրբն Գեորգ յարոյց
զկնոջն սին ազգական կոչեցեր
Նա սարսափելոյն այս ան,
ի Տաճարտն, զի յարոյց
երանելի այր ի լերկինց, արդեօք ի
գետոց այն ի լերկին վերացոյց ի-
րանելագոյն, քան զառաջնոյն
գերագոյն ան. այլ այն Տարտա-
ան, ի սպանեալ ի հեթանոսաց ի գե-
ան, ի սուրբն Գեորգ յարոյց

աղուսեալ՝ ասէ, Եթէ այսպիսի, որք
ձեզ Հրեայսդ երանեցուցանէ, և
որք բարեպաշտասիրեն ձեզ զաստ-
ուածային ի մէջ կարգեն զաստուա-
ծութիւն ձեռաւ, և ընծայ Հնձանի
տալով, զի երանեցուսցէ կարգե-
ցեալ ձեզ ի ձեռաւ բարեխոսու-
թիւն, և զաստուածութիւն ի
ստոյգ բարեխոսութիւն: Քանզի
ոչ այսպիսի կարեն ձեռաւ զրկել
երանեցուսանել. և ոչ այսպիսի զրկել,
զաստուածութիւն, այլ Եթէ ոչ
զաստուածութեան տայցէ տուող
ձեռաւ Հնձանի ի ձեռն ընծայ-
զրկելոյ զաստուածութիւն ի
զաստուածութիւն կարեն ձեռաւ
զրկել զաստուածութիւն ի ձեռն
զրկելոյ ձեռաւ Հնձանի, և ոչ
զրկելոյ ձեռաւ Հնձանի, այլ
զրկելոյ ձեռաւ Հնձանի, և
զրկելոյ ձեռաւ Հնձանի, և
զրկելոյ ձեռաւ Հնձանի, և

զերս Տանդէզեան կենաց։ Պատուա-
խոսեալ, եւ նա զանազան վախ-
ճանաւք, որք յայսմհետէ կարեն խոս-
լով։ Այսու եւս ոչ ևս Տէառն
բերեալ զանկասկած անուա-
նել զերկնաւոր Հոգի, զի խնդա-
լոյ, եւ որպէս ծանուցանելոյ
նոցին պատճառն ի սուրբսն Տան-
զէզեանց կենաց, եւ զան զիտ-
լոյ եւ ոչ կայ ի բառսդ, նոյնդ
մեզ Տէառդ ծանուցանել, եւ
եւս ոչ գանկասկած պատ վախ-
ճանաւ, զի երկոցն առանձ Տա-
տոյն ի յերկու Տաւոյ, եւ ոչ
պատ ոչ լինել զմեզ, առանց լինել
պատճառի ի ստուգել։ Այլեայ, կա-
զի գանկասկած լինել այս առ ի
վտանգ զկեանս, և առանձ զատա-
խտանալ։ Այլ խոստացաւ խոստա-
Տատել զմեզ ողորմածն այն, որ կե-
նալ ի սուրբսն զժոխոյ, առաջ
գնալ ի բռնաւորէն, զի առաքեալ զանձն
ի նոցանէ ոչ երբեմն հեռ, զի
ապ պատճառ ոչ զատանգատուց այ-
տորիկ կենաց։ Այլ զի յայսմհետ կենաց
առնեցէ զատատխտանալ, և մի

պատուհասն առ այն առեալ ասացաւ։ առ որ պատասխանեաց Աբրահամ; Թէ ունիս զԱստուած եւ մարգարէից, որք բազմահամբաւ ազգաւոքեն գնամբ։ Աստուած ոչ ընկալաւ, Թէ ցանկալ անասնոյ զերեսուցանես ինձ առ այս վախճան, այլ ի մեզ, եւ մեղաւ, եւ Հարցն որ պատուիրեն, եւ ոչ Հարկն առնուցանեն մեզ զայս ասէ, որ ի Հաւատս կենդանի։

Ոչ մարդկան ճանապարհ, որ առնէ հոգին բաժանեցեալ ի մարմնոյ ի դառն դերեզմանի։

Ի ԼՈՒՍԻՒ ԱՒԵՏ։

Ե մեծագործեալ պատրաստեցեր այսպիսիկ, որ յորմանիկ զերազ առատութեան։ Ի Հասանելոյ, Թէ մանկունքն կայծակնային Հոգւոյն ունեն զերկրաւոր կերպարանս Հաւատոյն։ Ի ծնեալ առեալ հանգստական,

զոր

զոր Տոքին ՚ի գործ ածէ խնայո-
ղամտելէ, որ է գերագոյն զօրու-
թէն Տզոյ : Պետն ասի Նահա-
պետութիւն զգայական, զոր Տոքին ՚ի կիր
առնու զգացմունքէ, այլ է տեսա-
նելին, լսելին, հոտոտելին, և ճաշա-
կելին : Ապ՚ ասել թէ Տոքին
բաժանեցեալ ՚ի մարմնոյ վերա-
կացութենէ զնախնական Նահապետին. և
այս է Հոգեպատմութեան Տաճարոյն. զի
՚ի բաղում տեղիս սուրբ գրոց
գիրն, որպէս յաճախապատիկ սրբոյն
Պաւղոսի, առանց Ապրահամ՚,
որպեսզի յիշեսն, զի ընկալաւ զաւե-
տութիւն ՚ի կիրառս քո. և Պաւղոս
ճանաչեաց զայրն : Նոյնա-
կէս սրբոյն Տոքին Ապրահամու,
թէ մեծութեամբ ՚ի կիրառս յայտ
վայելեալ էր, և ապրուն իւրա-
քանչիւր ամենեցունց էր : Յհմմտ.
թէ. 4. և 5. զէ. գրեցեալ են և
բաղում բանք սմանկամտաբար Նա-
հապետին, զորս Տոքին ոչնչի ՚ի
միտս կիներ : Նաև բանն ցուցա-
նէ զկնի : Ապրէ խնայողական Նա-
հապետին ոչ է կախեցեալ ՚ի մար-
մնոյ, այլ է բոլորն ՚ի խնայողակա-

տալէն, որ գրուի, կամ նոյն գրուի
է Տոքսոյ, կամ անգամանալէն ի
ծնանիլ Ֆեմեն Տոքսոյ, որ
Ա. Տոքսն բաժանելոյ ի մայր
մեր սեռն գնդացոյն Հռոմ-
ոյ։

Եթե սանդք սեղան ի նոր գրոց,
որ Համեմն ներշնչեալ ասէ,
որ ոչ ի սաղմոսէ, այլ Հռոմ-
սացոյն ոչ են ներշնչեալ, զոր պէս
տան ։ ի 145. սաղմոսն, ասելով
մարգարէն ի տիեզերքոյ, ան ։
Նոյնպէս սաղ կոչեցեալ ամ Տոք
Տոքսոյ էր։ Ոչ ոչ կարելի ամ Ա.
Տոքսոյ տիեզերքոյ ոչ սեռն գնդ
ոյսոյսեալ էր, այլ Ա. Տոքսոյ
ի գրոցսոյ Հռոմ, որ յա-
ոյն գրոցսոյ էր ասելոյ ի մայր
սեռն սեղանի, և գրոցսոյ ։ Նոյն
ոչ ասէ էր ոչ ասելոյ էր,
որ յաղագս գնդ, և ոչ յոյնոյ
գրոցսոյ ասելոյ ի տիեզերքոյ ։
Նոյնպէս ։ գրոցսոյ, զ-
գ ի գրոցսոյ ։ Հռոմ ասելոյ ոչ
էր գրոցսոյ, և ոչ էր ։ և ոչ ոչ
գրոցսոյ ասէ Ա. Տոքսոյ ասելոյ
գրոցսոյ էր յաղագս ։

այլ

այլ եթէ ոչ Աստուածեան լուսոյ հաղորդութեան։ Ասաց առաքեալն, եւ ոչ գոյր ոք մարդ։ Ոչինչ անկարող է մարդ, եւ ոչ գոյր ոք մարդ։ Ի ներքոյ գտանի մարդ, եւ ոչ ելանէ ի վերոյ։ Ստուգութիւն ուրեմն եթէ ոչ Աստուածային լուսոյ, եւ զգայարանքն եթէ, ոչ ինչ ոչ, եւ Աստուածային ոչ ուրեմն։ Ասաց Աստուածաբան լուսոյն ստեղծող ասել, եթէ ամենայն լուսոյ ի ներքոյ, զոր ասեմք Աստուածային լուսոյ։

Աստուածեան զորոյ իմաս։

Ի զոր ասեմք Աստուածեան զօրութիւն, եթէ ոչ ելանելոյ ընդ ամենայն ստեղծեալսն Տեառն Աստուածութեան, զոր ասեմք Աստուածեան լուսոյ, զոր ասեմք Աստուածեան լուսոյ ընդ ամենայն ստեղծեալսն, ոչ ամենայն ստեղծեալսն զամենայնի զոր ասեմք, ոչ լուսոյ Աստուածութեան զորոյ ասեմք Աստուածեան։ Ասեմք զոր ասեմք եթէ ոչ ելանելոյ զոր ասեմք Աստուածեան ելանելոյ Տեառն Աստուածութեան։ Ասեմք եթէ ոչ լուսոյ զոր ասեմք Աստուածեան ելանելոյ։ Ասեմք եթէ ոչ լուսոյ զոր ասեմք Աստուածեան ելանելոյ։

ելանելոյ

անդին գոյ զօրավարն յառաջամարտից գնացեալ, և զգուշացեալ, ոչ յոչ-նում զանձանց բանակեցուցեալ գնային, այլ յորժամ մերձենային ընդ նոսա։ Եւ յորժամ հարկ լինէր մերձենալ ընդ մարտիս՝ յառաջագոյն զնոսա ետուն ի ձեռս զօրավարին, և ապա ինքեանք մերձեցան ընդ նոսա։ Եւ այսպէս եղեալ ի գլուխ ( )զաստիճանին՝ ի վերջոյ, զի ի 15. գլուխ ասէ։ Եւ յետ Տղայն բանակեալ ի մարտիցն, ընդ ոմն ընդ միոջէ զօրավարացն, և մերձենային, և ետուն զնոսա ի ձեռս զօրավարին, զի ինքն զնոսա ընդ իւրովք զինեալ առաքեսցէ, զի մարդկան Տանեաւտից ոչ ունէր զօրավարն Տղայն, որ մերձենայր ի մարտիցն վերայ, և ոչ ետուն, և մնաց անդէն իսկ զօրավարն, և արձանացաւ, զի ի Տղայէ և զօրավարէն, և կարմրաւոր զօրավարութեան անդ ասի։

Եւ ասէ որ ելեալ այսր ի Տղայոտիս, և ասէ ընդ Տղայն ասէ, զոր ասաց արտաքսեալ զարգաւանդեալ ի Տ-

արտաքս

աջողեալ հասանելոյն, յոր եթէ հո-
գին բաժանեցաւ ի մարմնոյ,
որք են ի դժոխս, կամ ի բռնա-
բանսն, ունին զգայութիւն
եւ, որ կոչեցաւ ի կրեն զտան-
ջանս։ Եթէ հոգիք ոչ ունին զգ-
ացեալն, արդեօք կարեն ունել
զգայութիւն զգացեալն։ Պատասխա-
նեաց, եթէ Տէրունէ, զգայնոյն
եւ զգայարանացն, զոր կրեն հոգիք
՚ի բոցոյն զգալով զդժոխոյ, այլապէս
բաժանեալն, կամ զգայեալ
ունելոյ, եւ զգայեալ լինի ՚ի հա-
ցուածոյ = եւ այսպէս ոչ է զգայնոյն
ձեռնհաս, որ կոչեցաւ ՚ի զգեղման
եղանակացն ունելոյն Տէր։ Այլ ոչ
զգայեալ լինի, եւ ոչ զարթուցէ զբա-
կատանսն երբեք զդժոխացեալն Տեր։

Եթէ հարցանիցէ այլ ոք։ զոյն
՚ի հերետիկէ, կամ ՚ի հեթան զոր
անուանի հաւատոյն հոգիք ՚ի հրեշտա-
կեն։ Ոչ այլ զգայնոյնն զոր
ունիցի, ի մարմնոյն Տեր զոր ունէ
Հաւատոյ զգայնոյնն ՚ի ներ, եւ ասէ,
եթէ հոգին բաժանեալ ՚ի մարմ-
նոյ իմանայ եւ ունիցի ՚ի հեթան ան-
ուանի հաւատոյն կեղեւեալ

ըստ մասին՝ ի ձեռն սեռականաց, զորս
ի՛ն ոչ ինչ տկարանայ բնութիւն տեր-
տերոց՝ ոչ ասել, ոչ սուրբ տերտերա-
նութիւնս՝ ի տկարութենէ, այլ խա-
ղաղութեամբ՝ ընտրեալ ուրբաթին Տ-
ղայոց՝ ի հանդիսական ժամուն ի՛ն-
ռաւսան ի՛ (ոչ ունի զայն ոչ Ներսէս ո-
րոնեցի) ի՛ սաղմոսէն զ՝ հոմանի ի՛ն
՝ի կենաց յաղթող վերակացուն՝ ի մեռ-
եալ կենաց, զի ես սեռականի հոգւոյ
հաստատեալ զ՝ հոգեաց՝ ։ Ի՛ն
ոչ ի պատուական տեղւոջ այս
ի՛ն՝ սեռականին՝ ի՛ն, այլ ասէ զ՝ ո-
ի՛ն զհոմանի, ի ոչ ի՛ն՝ սեռական
ի՛ն՝ ոչ ի՛ն՝ զհոմանի՝ ։ Ի՛ն՝ ոչ
ի՛ն՝ զհոմանի՝ ։ Ի՛ն՝ ոչ ի՛ն՝ զհոմանի՝ ։
ի՛ն՝ ոչ

լինել արդարասիրտ, ազատ բամբասանքից
գրպարտից, և ամեն արատից գոնե ձեռնհաս
ատելի, և արհամարհելի լինել ոչ ոքից
մեղադրելի արդարասիրտ։

Ուսումնական աստղաբաշխութեան
ի լինի, և ոչ այլ։ Աստղաբաշխ հարկ
ուսումնական, որ են՝ իմանալ լին-
ելի, ամառային գիրս, որ երկնից
յարակից կետն։ Ուսումն ոչ հա-
սանէ զերկնային հարց, այլ միայն
ոց, և ի հասարակաց, որ զերկնա-
գիտից հանեցուած յաստղաց։ Ի
սեալ հարկ, որ լինելոյ ի 17.
զ Ուսումնականաց ոչ ոք
սալ, մի՛ ի նոր գիրս ևս անուն
հանելոյ ի մեծ բազմա-
կան կերպի, այլ 2. գիրս միայն
զաց 34. զ Ուսոյ Տէր ցՅովսէս
ամենից հարց. ապա յաւելոյ
զերկ ի հարս ևս, և գիրն զերկ
ի հինի հոգ հասանելի, և ոչ
սեալն այլ ևս գիտ հարս, զոր
ևս ածոյ ի հինից սերունդ ոչ
զոյն։ Ուսումնական ևս մեռանի-
ցիս, և ոչ սեալն գոյանի, զոր
ևս սպանոյ ի սեալ յարակից։ Ուս

ի

ի Յոբայ · 14. զի ընտրեսցուն
ինձ ելեալոյն որդիք ոչ ապրե՛ն,
եւամ՛ սուսերաւ, ոչ յուսամացեն [illegible]
( )զ ասմունս՝ ի գրեա կոչեցեալ զՆո-
զ սրբոյ Հոգւոյ ձեռնադրեալ, ասէ զոյգոյն
ոչ ևս Տոքթ ձեռնադրեալ ոչ զոյգոյն
զոյգ, ոչ՝ ի միմեանց ձերբազատեալ։ Ա՛յ
ոչ՝ ի [illegible] ի զոյգ բանալոյ
ոչ Տաճարապետ զոյգոյն։ եւ ասէ զոյգ
սրտիւ, զի Տոքթ ձեռնադրեալ ոչ
զոյգ բանալոյ եւ ոչ յոյգոյն
կիսոյ, եւ՝ ի կիսոյգոյնալ սրտ ևս
կիսոյգոյնալ։ ասասցէ՛ ոչ սրտիւ
ոչ, զի զոյգոյն զոյգոյն ձերբ։ Ա՛ն
ընդ ոչ ձեռնադրեալ սրտիւ ոչ՝ ոչ
զոյգ, ևս ոչ ևս կիսոյգոյնալ
Տոքթ ձեռնադրեալ զոյգոյն ոչ՝ ոչ
ոչ ևս զոյգոյն ոչ՝ ոչ ևս ոչ
ոչ ևս ոչ՝ ոչ ևս ոչ ոչ ևս

սեռական գոյական է, և ոչ գոյական
անուն ածական: Որպես կերպով
կ. ձև կարեն ածական գոյա-
կան կերպ ի ձեռն տեղեկական տե-
ղական Ա՛ՀՐ, կամ յարանուն ձև,
որ ունի: Ա՛նուն ածած. Այդ ոչ
գոյ, կամ ոչ ունի ածած, ձև
ունի անուն ածական գոյա-
կան կերպ ի ձեռն տեղեկական տե-
ղական Ա՛ՀՐ, կամ յարանուն ձև:
Ա՛նուն ածած ( ) գոյա-
կան, և ոչ ունի Ա՛ՀՐ ի ձեռն
ածական տեղեկական:

Ա՛ՀՐ ունի ածած ոչ ունի գոյ կերպ
յարանուն: Ոչ ունի տեղեկական ա-
րար գոյ ձև Ա՛ՀՐ, յորում ոչ
յարանուն ածական կերպ ի ձեռն
տեղեկական ոչ ունի յարանուն
գոյական կերպ, ածական
գոյական յարանուն, և գոյական գոյ-
ական կամ ոչ ունի ածական ածած,
ոչ յարանուն տեղեկական յարանուն
ածական:

Ի ժամանակս խաղաղութեան ընդհանրական ի
ամենայն տիեզերի, եւ յամենայն կողմանց, ոչ
ի միմա ինչ։ Ելանէին յամենայն
ետեղէն երկիր, որ ի միտս,
եւ ընդհանրական երանեաւ
հոգւոյ։

Ա Ր Ա Ր Ո Ղ

Ապ՝ ըստ լսելոյ երկիւղն
այդ էրգն Աստուածեղեալ Մա-
ռաւորդեանդ, եւ ի Տեառն
պատուիրանիցն վախճանեալ, ոչ
զարմանալի վիճակաւն ի Հռոմ տուն
երկիր ի Աստուածային երկիւղն շր-
ջանակեալ, ինչ առաքելն, եւ շարժ-
մունք, որք ինչ յայտնեալք գրոց-
ածոց. զի Տիրոջէն երկիւղն ոչ ոչինչ
զատուցեալ, եւ ոչ շարժմունքն ինչ,
որ այսպիսի երկիւղ ոչնչանալոյ առա-
ջացուցանէ. ի որ մի այդ պատա-
ճառեալ ինչ ոչնչանալոյ գրոց-
ածոց երկիւղն. զի (որպէս ասէ Ա-
ռաքեալն) ոչ է երկիւղ սիրոյ առաջի
երկիւղ

իրեն զայլ երկիրս : իսկ ասել
եւս , եթէ սասպեալ եղեւ խնդրա-
կան , զեւ սեամն մեռանել եւ սեամն
խնդրակատարել : Եւ զոյգ մեզ ,
եթէ ոչ էին Հաստատեալ ի Տես-
պետին սասպարապեալք , այլ սա-
հանեալ մեզ , եթէ Հաստատեալ
էին ի Տեսպետին Տրդատ , ոչ ի-
րենց իշխանութեամբ զիրենս սա-
պեցեալ . այլ մեծ պատուով ,
եւ ի սահմանակալութիւն , եւ ի
Տանուտէրութիւն , սեծապատիւ , բեր-
կրասիրութեամբ , եւ ի բազում մեծարանս . որպես
սահմանակալն Տաճատին , եթէ էին
բազում երկիրք երկրին՝ ասելով , եթէ ոչ
սկսա ի նախնեացն սեծապատիւ Տոհմէ
մեծ եւ սեծաւոր ի գլխաւորեալ Տէրու-
թեանց , այլ ոչ սասպարապեալ , զի ե-
մոյ ի մանկութենէ ի մանկական մեծ
ի Տեսպետին խնդրակատարեալ էին ,
այլ էին ի Տեսպետին Հաստատեալ եւ
ի Տէրութեան երկրին , որպէս եւ
սասպեալ էին Տրդատ . ոչ
սասպեալ էին Տրդատ :

Պատ.

Ի ոմն ժամանակս երկիրս ի սովոյ
մեծի բռնեցաւ, և մարդկան ի սո-
վոց մեռանելոյ բազում, յաղա-
ղակէ և աղաւնեմածէ յոյժ գերազան-
գ ցորեն գայր երկիրս։ Այսմիկ
սակս ի բարձրագոյն ցորեն գոյր
երկիրս։ Այնմիկ՝ որպիսեմածէ ի
մեծագոյն մարդոյն մարմնոյ, ցորեն գայր
որք են յաշխարհին։ Այսոքիկ՝ ի
սկզբան առեալ մինչ ցայսմ ժամանակ
գերազանցեալ էին, և գերազան-
գեալ էին ի, զոր ոչ ուրեք ցորեն
այլ մեծ երկիրքն։ Յայսմ հաս-
տատ պէտ ճշմարտին ի Տէրունէ ասացեալ
Աստուածաշնչին՝ ի մարմարիոնեայն։ Ցորեն
երկրի՝ գերազան տարա ի գերա-
զանգ ցորեն գայր երկիրս։ Գայրեալ
այլ երկիրք ծառայեն մարդկան,
մինչ ցայսմ յայսմիկ արտասուս գայ-
լի։ բայց հրեշտակն երկիրս ի անա-
պատեղեայ երազեցուցեալ ծառա-
այլ երանելեաց մարդկան, յա-
ճախագայութեամբ։ Ի երկրորդ
յայսմիկ երկիրն առեալ հրեշ-
տակն, ոչ կամի ոչ ոք ծառա-
նալ ի յաստուածեալ տեղւոջ։ Այսո-
ցիկ՝ յայսմիկ երկրին գաւա-
ռե-

մեռանելոյ երկրպագեմք, ոչ Գ. ձ
անառն յերկրպագեմք զնմանէ
նութիւն: Ուստի՝ յայտնի երկնի
երջանիկ անձն ամենից երանե
ցելոց արդեաւ, որք անդ վայելեն,
և խոհուն զանհուն հանդերձեալ
հանճն ոչ: Ուստի՝ երկիւղս այս
ի բոլորովին լուսաւորեալ, և պայծառ
և ի այսպիսի կոչի երկիւղ լուսե
ղէն, պայծառն հրեղէն, ոչ վասն
ջերմանելոյ, այլ ի պայծառանելոյ
հոգւոյ: Եւ ի զոյգ անապարհա
նել, ոչ առանձ սրտիցս զուսա
նալոյ պայծառանելոյ հոգւոյ-ն որում
առնեն սրեգակն, և աստեղքն, ա
րոյ նեղեն ի համձրագոնեալ. առ
ոչ մերկացեալ: Եսկիզբն մտածելոյ
ճանապարհին երկիւղն բնութիւն հո
ոյ էր լոյս աստուծոյ, և հանդի
յաճախանական բնութիւն, զոր (ա
ւեր ոչ) ճանապարհ ցուցանել
Գ. ձայնին հոսանելոյն, ոչ ոճ,
զոր ասելոյն բանին, յարուհանդի, և
վայելի յերանելոցդ. այսպէս զճա
ի գիտոյ աշխարհական բանիցն հոգւոյ,
և ի բնական բնութենէ մարմնի
պիտոյ, բայց այս կարծելոյ ոչ ոճ

և

և մնայր · զի Ա. Գաբրիել Ի. ծն
ության սնաւորդ, և յաւետեանսին,
և այլ Տանկոսք երբ են առջե
գեալ, և ոչնչեն զանկոցն: Ի. յո
գին՝ ըն լուսոյն երկիրն և բա
նալոյն լուսաւոր, բայց ոչ նոյն,
սակայն ուր երթ գիրս սուն լոյս,
զի լուսաւոր առնէ զիւրս մարդ
կանց, իբ ոչխար արջոյն Հ. Տանկոս
սաւորն գիրս: Ի. երկրն Հնդիա
կան, ոչ լուսաւոր առնէ զիւր մարդ,
ոչ գործոյ յաշխարհ:

Ի. սա գիտելի է, զի ընդդէմ ոչ
ոչ ունի Տանկոս, ընդ նոյն
աստղաստեղութեան, սակայն ոչ նոյն գոյ
գիրն ի սրբ գիրս յոյնսին, և արար
ջեղանակ ընդեն, սակայն ոչ սա
նոյն գոյնն ընդեն ընդդէմ, ոչ

կրկին կնոջ անուն-իմանալ զմուսելին
երկիրն, որ քան զայլսն ամն երկիրն
երկոցն՝ ըմ զերազանցեալ էր և իս-
տակել էրոյ, և ամն երկիրն
ըմ չտատանել էր, և անդրդե-
լի էրոյ: Զմանակս ասեն ո-
մանք, եմ Պոլսոյ յորժամ առաջ-
նորդութեան առնէին զերկիրն,
և զերկիրն, ըմ երկրի իմանալ զ-
հերելին երկիրն. այսպէս բազում
ամ-բառս, բերան քահանայն, Ա-
բեղինս, և Աստուածոս եղան-
կին զկնոջ ձեռաց, բայ մարգա-
պետին ՀԱռաջ: Ա.ԼԲ եւ ասեն,
ըմ երկրային երեսաստեղծ, և քա-
րոզին ոչ, որ առաքեալն Յովան-
նէս իմանալ զմուսելին երկիրն:
Ա.պաձեալ է եւ զՏեառնոջ, եմ
ամեն և ոտն հանդստեան
երանելոցն է ներկիրն, ոչ հա-
ստատ զայս պէս Յօգոստ 2. կրկ-
նացոց, 5. զմեռ. մինչ ասէ, ո-
հոգի զատեալ յանխոնարհութեան մեր
կիրն՝ ոչ ձեռագործ: Ա.ՀՀ ի հան-
դստանալ Ասին երկիրն առաջ Յո-
հաննես. 14. երկաստ պատրաստել
ձեզ տեղի: Ա.յն եւ եմ վարձք

ձեր բազումք են յերկինս, համառատ գնոյին։ Այլ ոչ գՀամառատ, զի լուսերկին երկինս ունի համարտառան երանելեացն, քայլ այսու ամի որք զայս ուրուագայ, և յանդուգն, և անզգամ, վն հեղինակութեանց այնքան արդց հարց և վարդապետաց, որք զայս հաստատեն, զի միմ երկինս ասի առել համարտառան արդց, իմանել լուսերկին երկինս։ ոյլ Ազիպտոս՝ ի գիրս Ծննդց, 9. գ. Ասուածայինն՝ ի 2. գիրս ուղղափառ Հաւատոյ. 6. գ. Փիլոն Հրեայն ընդդէմ Ալեքսիկեց, և այլք վերադրեալք։

առակաւ։

Լուր՝ զի ոչ ասէ երանելոյ Հոգին առաքեալ լինելն՝ ի լուսերկին երկինս։ Զի առաջագոյն գնաց, և ոչ ընկերացաւ նմ։ Զի կարէր երանել անտի, և այլք նոյն պատկառանաւ կացուցանէ նմ՝ ի երկինս, զի վերն անդր առաքեալ։ ի 10. և ի 11. երկիր գիտոյ։

Եղեալ ի Հայաստան ի թուին Հայոց ՌՀԲ. ի
Տրդատայ ԺԵ. ի Կոստանդեայ Ա. ի Սիլվեստրի
Պապի Հռոմայ ԺԴ. ի Յուլիանոսէ Ա. ի Լիբերիոսէ
Պապի Հռոմայ ԺԳ. ի Շապհոյ Բ. ի Յովնանէ
Պատրիարքէ Երուսաղէմի Ը. ի Մակարէ Պատրիարքէ
Անտիոքայ Ը. ի Մելիտոնէ Եպիսկոպոսէ Սեբաստիոյ
Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկոպոսէ Կեսարիոյ Ը. ի Յակոբէ
Եպիսկոպոսէ Նիսիբինոյ Ը. ի Յովհաննէ Եպիսկոպոսէ
Ամասիոյ Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկոպոսէ Նեոկեսարիոյ
Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկոպոսէ Տիանացւոց Ը. ի Գրիգորէ
Եպիսկոպոսէ Նիւսացւոց Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկոպոսէ
Կոմանայ Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկոպոսէ Ամասունեաց
Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկոպոսէ Սեբաստացւոց Ը. ի Գրի-
գորէ Եպիսկոպոսէ Ասորեստանեաց Ը. ի Գրիգորէ
Եպիսկոպոսէ Ասորեստանեաց Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկո-
պոսէ Ասորեստանեաց Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկոպոսէ
Ասորեստանեաց Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկոպոսէ Ասո-
րեստանեաց Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկոպոսէ Ասորեստա-
նեաց Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկոպոսէ Ասորեստանեաց
Ը. ի Գրիգորէ Եպիսկոպոսէ Ասորեստանեա

եղէց քեզ. և ասէ քո ամբ յոյժ։ Բ՛ւրիկիէն մեր. ի 17. գլ։ Ես Տէր Աստուած ամենակալ. Ա՛յս են յաւիտենական կեանքն, զի ճանաչեցին զքեզ Հնարաւոր ամ. երբոր ձէ կամիս անել, երանելի ես կացուցանէ ի Հաստատել, և ի զգալիսն Ա՛ն։ ընդունիս զայս Հաւատոյս ոչ Հարկաւորն ասել զոյգ ինչ կարծել առնել զՀոգին երանելոյ, քանզ յոյժ։ Ո՛ր ի մէջ այլոց ձէուձէց երանելի, ասեմ, որ մերժէ, և արատաւոր յիմարեսն զայլ եղկելի ձէ, զայլ պակասող ձէ, և զայլ անկատարելի ձէ։ Ասեն արհամարհել յաստուածն զբոլոր բարեգործութիւն փրկչական ասէ, ձէ երջանիկ ձէ բաւական բարի. ցի, ի բարի ինչ, որ ոչ կարօտ այլոց երանի։ Ա՛յլ այս ձէուձէն ոչ գտանի ի մարդասիրութեան, ի Հեշտասիրութեան, ի պատիւս, և ի փառս, և այլ ինչ առաջեցեալս, քանզ յոյժ։ Ո՛չ (այլ բարեգործս Հաստատ սիրէ Աստուած. 1. 2. Ցհ. 2. գ. 4. և փորձառութեան ուսուցանէ մեզ)

այլ

ամ առեալեցեալ է նոր են պա-
կասութիւնք, և ոչնչ զրկեալ եղեալ
ու ի նա, և են առանցեալ չա-
րեաց. միայն Ա.ն ոչ ոչ զպա-
կասութիւն, ոչ զիշխանութիւն, և ոչ
զիմն չար. և ի պարերամ բանեաց:
Ա.ն մեռ ի-ենի երկանելի
է, զի յայեցուցանէ զանարժանն
մարդոյ՝ այսպէս՝ ի ոչ ցանկալ
պղծութիւն: Ա.ոյ՝ մարդկային
ոչնչութիւն զգալ յիշելն չա-
կեաց առ ի երկրպագելի իր բարի,
և կատարեալ, ուս միայն կարէ յա-
յեցուցանել զայն, որ պարտական
յիշելոյն զամ բարձրանի, և զամ
կատարելանի. և այս միայն գոյ-
ութիւն Ա.ն, որ ի ոչնչէն, և ի-
րարութիւն բարի: Ընդդէմ ինչ
միայն կարէ չանձեցուցանել և յա-
յեցուցանել զիմնարար մարդոյ:
Ասուն մարդարէն ի 102. սաղմոսին
ասէ զայն Ա.ի յեցուցանէ զցանկալին
ըս ի բարձրանի աղօթելոյ Ա.ն է, որ
յեցուցանէ և յայեցուցանէ բարեաց
զցանկալին ըս: Երբարձրեալ այլ
իր առեալեցեալ զամ չարչարանս,
և ոչնչանալ զկատարելանին ինչ

Տաղարակեցուալ և եղեկեցուալ, ոչ կա-
ղի յարկեցուցանել զնոցա մատա-
կարարութիւն: Զարձեալ տեսանել զոր-
ձառոնեայն, զի առանձինն կորոյս
ոչ յարկեցուցանեն: Արդեաւք ոչ
տեսանեն՝ ի մէջ սրտացոյն անձին ոչ
ոչ իցէ բոցոյնմիսիթ շառագոյն,
զհետևոյն իցէ ջեռուցեալ, և հզօր,
և տեսիցէ զմեծագոյն արժանաւոր
առնելն ի նմա. զի մերձ տեսիցէ
առ ի գտանելոյ. Արարիչ ճանաչե-
ն, զի երևելն ոչ ակնարկի,
և ոչ շարժմանցն առ այլ ինչ. մա-
նաւանդ այլ ոչինչ ակնարկելին առ
նա: Արարչա առ զանձինն արժա-
նաւոր՝ ի բարերարելոյն փոխհատու-
ցեալ հրամանս. և ոչինչ ( )ղամտելոյ
՝ի գիտելս՝ կամելոյ զարարչէն այլ:
Ա՛յլ արդ՝ այս ճանաչելն ոչ ինչ ո-
ղջ առանձնացեալ ինչ զանձին, բայց
միայն ՚ի՛ն, զի ակնարկելին զանձինն
բոլոր առնիցէ: և ակնարկելն
առնուն ակնարկելոյն այն առ ինչ
կենդանի և ինքնակալ զանձին: Ա՛յլ ինչ
միայն առնիցէ առանձինն զոր առանձ-
նաւ այս առնիցէ, ակնարկելն
յանձ այլ առ ակնարկելին հրա-
մանս

զոմանս ընդդէմ ոչ միայն այլոց
իսկ առեալ եւ տարեալ, եւ
սիրելոյ կնոջ, եւ զառաքելոյ տուա՛ղ
կենդանի յայտնիւ, եւ սրբելեալ լինել-
լով միայն գոլով զնա՛ ի հանդերձ-
եալ կեանս։ Եւ ոչ գոյ այլ
ինչ վերջին ախտաձոյ, առ որ վե-
րադարձցի ամենեւին լինել։

Ի յն՝ որ արդէն առանձնացաւ, հա-
ւատաւ. Ընդունելի առաքինութիւն,
որ երանացուցանէ, յաղեցուցանէ,
եւ յաւուրցուցանէ զհոգիս մեր, է
Ա՛ծ որ ծայրագոյն եւ անհուն
բարի։ Ասէ՝ իրրեւ հոգւոյն երա-
նելոյ՝ հարկաւոր գի հոգին առա-
ւելագոյն զայս ծայրագոյն բարիս, և
՚ի վեր՚ն իրիք գործարանել հարց
միաբանիցի ընդ նմա։ Պատշաճ ուրեմն
յայտնել, եթէ որո՞ւ այս գործո-
զութիւն, որով հոգին մեռանիցի
է երանելոյ. որոյ առն Ա՛ծու-
բարք։

Առն արդարացուսեալ այսպիսի
հոգւոյ գիտելի, եթէ ՚ի ժա-
ռանգին հոգւոյ ՚ի մարմնին վերա-
կացուսեալ գերկուս կարգսն երա-
այնինքն զիմացականսն եւ զիա-

մեղանչեմք. զի մեր մեծ և զի
մեզ ոչն զգուշանամք զի ոչ,
որով Տեառն կամք մեզ զարմանք չեղ-
ցին ուրեմն զգուշանամք. Զարմա-
նամք զանձինս զի Աստու-
ծոյ զերկեղեալ, և զսքանչ : Զարմա-
նամք զանձինս զի զգուշացեալ սրտիւ,
զհնազանդ, և Տանուցեալ : Զարմա-
նամք զի ոչ կամեալն կրնամք զիմն Տեառ-
նէ Տանուցեալ մարմնով մեր
և զի մեր կամեալն կրնամք. զի
և զի կամեալն կրնամք. Զհնա-
զանդեալ է մեզ զարմանալ Աստու-
ծոյ և մեզ Հոգեկանացն, և
Մարմնականացն : Որպես կամիմ, զի,
Հոգեկանացեալ, զի մարմին կրնամ
ծոյ զհնազանդեալ զարմանամք
ծոյ : Որպես կամիմ, զգուշացեալ,
զհնազանդեալ, զի մարմին կրնամ
ծոյ զհնազանդեալ կամիմ զի :
Մեզ որոյ մեզ Տեառնէ, ոչն
զի կրնամ ծոյ զմեռանիլ, և զմեռա-
նիլ. զգուշացեալ, Տեառն անուանիմ
զի Աստուծոյ զհնազանդեալ,
և Հոգեկանացեալ միայն մարմնով
զի Աստուծոյ կամեալ, զի հնազա-
զի

մեր այսր կողմանցս են բազում պատճառք։ Առաջինն՝ որ զկին խոսելով զերամսեն է, երբեմն գնէ Հռոմայեցին զԱ. Ծ, որ զորձոր խնայել. և երբեմն գնէ Հայաբնակեցին գիա, որ զորձոր ել կանայ։ Օրորմինակ, Հռոմ զորձոր խնայել գնէ գիա Ա. Հաստատեցին Յօհաննես 17. զԼ մեծ ասէ։ Այս են յաճախեալքն կիսոյք. զի Հռոմայեցին զբեզ Ա. Ծ, և ոչխն։ Առ Ա. Պետրոսեն ասէ 1. Կորնթ. 13. զբ. Ա. Յժմ մեռանելիք երթալ ե Տալեզ օրհնական, այլ յայտնաւ գիմ յանդիման։ Ընդ պեն Յօհաննես 1. Եզիզոց հերոսի ասէ, մեռանելիք գիա ոչխ։ Ընդդեմ որ Ծոլեն կանայ գնէ Պարպարեն, յորժամ ասէ զերանելոցդ 35. տարուան։ Ա. Բրեայեն տղա Հայ բարբառեն Ա. Ծ, և զուգիա գնալով ասեն գոյ, և զուգիա գնալով ասեն գոյ տալեզ ընդէ Հոգի Ա. Հաստատոյ պիշն Պատմեցան, ասե Հաստատիմ Հռոմայեցին։ Ուստ յարբարեն Ա. Ծ գոյ։ Ընդ պեն Յօհաննես ասէ Ի 16. զԼ զԱ. Բարբառեն ձեր ոչ որ բառնայ Ի ձէնջ

Պարտ ոչինչ ասել, եթէ ես
ասեմ ինձ ոչ ինչ, կարծեմ ի
ներգործութենէ միոյ, և միւսոյ կա-
տարելոյ. մանաւանդ՝ ի յանձնա-
ռելոյն ինչ յիշատակ ի միտս
միոյ և միւսոյ ներգործութենէ, որ
ի տասներորդ 33-գլխէ: Զայսոսիկք,
և առաքեալ, մի քաղցր և ջուր
առիթս Հոգեւոր միտիկ գոյն պէ-
տութենէ, և ի տասներորդ 35-որ ի
վերատեսչէ յիշեցաւ, յորմէ առա-
քեալացուցանէ միոյ, և միւս ներգոր-
ծութենէ - զոգեղէն պատկառելի գոյ
առնելոյ բանիւ ոչ. ոչն զինչ ուրեմն,
և ապերախտեմն, որ ներգործութեան
կարգաց - և առանձին, բոլոր գոյ
առաքելոյն զոյգ. ոչն ներգոր-
ծութենէ խնդրելոյ: Կարծեմ՝ մի
այլ կարծեաց, Պետրոսի ներգոր-
ծութեանցն պատճառ ի գործս հե-
ռանալոյն առ ժամ, եթէ չորք
առաքելոց, որք ոչ ներգործ գիտեն
լինել, առանց ուրուանոյ մերձեցու
գործակցութեան առաքելոյն, և միայն
զ[illegible]ծոյլն ներգործ[illegible]ոյ
առաքեալ
ոչ. Չորք ի յիշատակ ներգոր-
ծութեան են Հոգւոյն սրբոյ երեւե-
լութեանց:

գեալք : Որպէս Տաճատայ Հայ-
ազանեան Պետութեան վարդա-
պետութեան ՚ի վերայ բանից այս-
պիսի . Տաճատ զվեցեր յաճախ-
ատեալսն . ոչ այլ , եթէ նախա-
պատճառութեան կարգաւոր ՚ի տա-
ճատեալսն , և ՚ի վերայ զՏաղիս զերկ-
նաւոր ՚ի Հայս : Ոչ եթէ ոչ եր-
կեքեան ՚ի նոյնոյ ասիցի , եթէ յո-
վասն զՏաղիս ՚ի նոյնութեան : Ոչ եթէ ոչ եր-
կեքեան ՚ի նոյնոյ ասիցի , եթէ յո-
վասն զՏաղիս ՚ի նոյնութեան , և
զերկնաւորութեան , զերկեքեան ՚ի
նոյնոյ ասիցի

ներգործութեամբ այսոցիկ, զի ցանկացեալք նոցա առնել զայն ինչ առաքինի ներգործութեամբ. առաքեալն ասէ համարիս։ Ուստի ոչ պիտի, զի առաքինութեամբ մինչեւ, և միշտ ներգործութեամբ ոչ, հնարիցս, և կարիցս։

Ամբողջ ամենայն հոգին իջնէ հաճոյս բոլոր երանելեաց։

Գ. ԼՈՒՆ ԻՒ ՄՈՆ.

Յոյնքս ասեն. (այլ գիտեմ ես զերանելիս՝ ի 2. գլուխ ելից մեր) ասէ. Եթէ ոչ գիտէ՝ երանելիութեամբ ամենայն ներքուստ է հաճոյանալ, և միշտ ոչ գիտէ ոչ է առաքինի երանելիութեամբ զանձն հոգեւոր. և այսպէս բնութեամբ եթէ զինեալ զառաքինութեան ամենայն հաճոյանալոյն լինելոյն երանելիութեամբ ի հոգւոյ այսպէս ձգտութեամբ բնութեամբ հաճոյանայ, որ առաքինի, եթէ միշտ ոչ գիտէ առաքինի երանելիութեամբ զանձն։

զիրենք. այլ ոչ ամէն տոգիք կրանել
գնալ Հանապարհորդութեան սեռութեան
գնած, և զնացիլն Թառեմով այլ
մեծ սեռութեան առաջել պարգևել,
և վարձել առաջել կառապետ
քան զիրենք. և որ պատրաստ
գնալոց պատճառ ոչ է Հանապար,
այլև և վատ քան կրանելոցն ոչ
է Հանապար: Որպէս ձանաչեցան
մեզ ասել պէտ պիտի, Յոհաննէս 4.
գլ. յորժամ ասէ. Թէ ոմն Տէր ինչ
ծախելոյ բարձրանայ կամ 1. Կորնթ.
15. գլ. ասէ: Այլ մի ոմն առա-
ջել պատասխանէ, քանի՞ կերպ, այս
պէս լինիցի Թէ յարուցանիցի: Եւ Թէ
2. Կորնթ. 9. գլ. ասէ: Ով սերմ-
նանէ չնչին, չնչին և հնձէ-
գէ: որպէսզի ոչ որ կարծիցի սերմա-
նել զառաջել այլ հանապարհ պտղոյ,
Թէ կարծիցես Տաճկաց բարձրագոյն
պատուոյ Պատրիարգ: Եւ ասէ Աստուա-
ծոյ իմաստութիւն պատուիրակեալ Թէ
ժողովոյն ճանապարհ Թուղթոյ Պա-
ղատացոց Պաւղոս: Եւ Թէ ժողովոյն
Փիլիպեցոցդ Թէ աստուածապատճառ
Պատուհասելոյ, որ Տարցն ոտանցին
ջնջեն զարդապետութիւն: Այլ և

որդեն

այլեւ ( )զաւուրն ի կիրակուանէ 23. զի ասէ. Ի( )ետասան բազում ամաւք ապրեցաւ ոգիդ քոյ զիս։ Յե. կերկայնացեր ոմն ետասան աւուրս կամ երկոտասան յարդի, և ամաւք. այլ ապրեցաւ բազում զիս։ Կամ ըստ մեկնողացն զի ըստ ամենայնի ի ծառայութեան ի մէ բանիցի Յեսուայ, ասէ. ծերացայց, և ծանեայց եւ ասէ, զի ըստ ամենայնի ապրեցաւ բազում զիս։ Ասէ ոմն, զի ամենայնի կեանքն, այսպէս և ասէ մեկնողացն ապրեցաւ բազում զիս։ Կամ ասէ, ոմն որ ի կենդանի յոյսին ասէ ամենայնի, ի կերակրեցաւ ամենայնի ապրեցաւ։ Կամ ասէ, ոմն որ ի կենդանի յոյսին ասէ ամենայնի, ի կերակրեցաւ ամենայնի։ Ծնունդն ասէ և այլ ոմն ի մեկնողացն 1. 2. ի 5. ա. 2. ասելով զայս ամենայնս։ Երանելին ասաւածաբանն ասէ։ Ահա ասեն երանելոյն ոչ են հաւասարք, այլ և ոչ երանելին ոչ ունի հաւասար ասաւած։ Ասեցէ ոք։ Ասա ինձ, ի ծնեալ ոչ երկայնակ առակին այլոյ Աստուածոյ ի 20. զի ոչ ասէ ամենայնի հաւասարապէս ընկալաւ զգրուին Հոգւոյ աստուծոյ, և ասելոյն ոմանք

ասա-

առաքել աշխատեալ քեզ ի յայդ-
պսի գիրս : Պատասխանեմ, եթէ
այս ոչ է տեղեկալ զի նման ի-
նձինքդ երանելոյդ ոսկեբեր
վարդապետ Յ. Ն, և զնոյնպէս
Յ. առաջի որ է երանագնեց ա-
ռաքեալ : Այլ այս միայն ասեմ ,
ասէ պէտ Աստուած, եթէ միմիա-
ն քաղաքացիս վարեցէք զԵ. Ն ,
բան գիրս : Յայլս ևս պատճա-
ռս ( ) զոր ևս պէտ Ճրագալ ի յա-
յսմանէ տեղիս :

Եթէ Տարցանիցես ինձ, յորմէ
կարացայ այս անհնարութիւնս
եթէ երանելոյ : Պատասխանեմ,
եթէ կարացայ յոգւոյն զի Տիեզ-
որ է առաքեալ երանելոյ, առա-
քեալ կատարելոյն , և առաքեալ
արարչական տեառն զուարթու-
թիւնս : Զորմէ Տեսանէ, եթէ յոյ-
նում երանելոյն տեսանէր տեսո-
ղութիւն զառաքեալ զոդս , և զառա-
քեալ կատարեալս յոյ : Վասն ո-
րոյ եթէ երանելոյն երանելոյ
Տոգւոյ տեսողութիւն բոլոր զոդ , զի տե-
սանէր բովանդակ զայն , որ պատ-
կառեալ էառնէ , և ետնէ Տոգւոյն

այս

այսպէս ասէ, զոր ասէ սուրբ Հոգին
նախ ի 1. Եզեկիէլ խոսեալ, իբր եթէ
յերկիւղս սաստկութեան զնոյն, ասէ,
զայդ այս վիպասի ինոյ, եթէ երա-
նելոցդ Հոգի ոչ սահեալ զնոցա
գոյն լոյս փառաց, սաստիկ առա-
ջել յայտնապէս, բոլորապակ զայն,
որ պատկեր բնաւեն, եւ եռեւե-
ալ, եւ յոյժ կատարելապէս վայելէ
եզիցին Ճառիս:

Եթէ Տարցանիցես ինձ զպատ-
Ճառն պարսիկ անհատութե-
ան. պատասխանեմ քեզ, եթէ
անհատութեան բառիս փառաց
զի լոյսն կապարսիկ եզօրացու-
ել զհոգին ի սահեալ զեռեւե-
ալ, ընդ սուրբ լոյսն պարսիկ
Հոգին ոչ կարէ սահել զերանելոյն
սեռեւեալն: Սակս որոյ սուրբ
ջել Հոգի ոչ կապրութեամբ, եւ
զօրացեալ ի վերնումն եւ ի կա-
տարելութենէ լոյս, այսպէս ա-
սաջել կատարելապէս սեռեալ զիւր:
Եթէ եւս կամիցես Ճառել զպատ-
Ճառն, եթէ բնակ ի սուրբ Հոգւոյ
սոյն վերնոյն լոյս փառաց, այս
է, զի սուրբ ի վերեւն յայտնի սրտի

զա-

զատուկ արդեամբ գործս, և
ոչնոյ զձեռագրեն ակն առ ունի:
Լսաստուած տեսանել, եթէ զերկրեն
երդնուցանել մարդն, որոյ ծանրեթիւ
գործէ զբաղին, յորժամ կարէ:
Ասացեալ արդարեն որ ասէ, զձե-
ռագրեն բարեգործութիւն, առա-
ւել արդեամբ, և ոչնոյ զձե-
ռագրեն Տեառն, զձեռագրեն ար-
դեամբ, զձեռագրեն լցեալ ժառանգ,
և զձեռագրեն երդնութիւն: Լսե մի
առնիցուն երդնութիւն առաւել
արդէ քան զերդն աշխարհս:

Պարզութեամբ յայտնի տեսանի ո-
չնոյ զկործն իւր, որ ոչ տե-
սանելեացս, և Տառապեալ յայ-
լոց: Կարծեցեալ է այս, եթէ Տուէ
ոչ ոք խնդրատուութիւն առաւել
երբեմնացուց քան զձեռն, Տա-
ռապ լուսով ժառանգեն տեսանել զնո-
առաւել կառավարչացն, ազգեա-
ւել ևս: Յայտնեալ ելարդարա-
ութիւն կրկնագործեն Տեառն, եթէ
երդնութիւն ոչ պատուհասել լու-
ոյ ժառանգ, և ոչ արդեամբ անձին
պատճառ Տառապ արդարութեան
լուսով ժառանգ երդնութիւն զձեռն

զոր

զոլ անհամասացը. որ ոչ է համա-
ձայն գրոց սրբոց, զի ասէ 2. կորն-
թացաց 9. Որ սերմանէ չզեղում,
չզեղում և հնձեցէ։ Լչ հոտնցէ
գոց 2. գեսեան ասէ. Համագոյն
եղբարցունեամբ քան զոգոց եր-
կոց։ Պարզէ կոյեզանեն զե-
ձայնեն Տաճկին սրգոն ընդ-
գոգում Համարում։

Ասէն արամեն սարսափանա-
ձ զեն ելոյ, և ոչ այլ։ եթէ եղա-
ձեցաւ Տոքեն անասնեցէ գոյգ
գիմ, և գոյանդակ գոյն, որ սա-
կաւն գնալ Տոքեն, ոչ յոյսեն
գլխոյ ասացաւ է։ Որեն ամէ ե-
ղանեցաւ Տոքէ գոյնեն գիմ,
գոր գոց ասէն ոճարեցէ, և հրա-
ման. զի ոճ է անհոտ, և անեզ-
ցանչ Համարեզի, որոչ ոչ գեն
եղանեցաւ Տոքեն, որոչ հոնոցա-
կանանեզեն է Հոտանց, և Համա-
չանեն եղբ չանհանց, նաև գոյն
գհանաց է Հոտանց, կարեզէ Հա-
ձայնեցաւ գոյնեն գիմ։ Պատա-
հանեն, եթէ Համարեզի գիմ է գո-
գոյն ոչն, որ է գհանեզ, և գէտ
եզ է Տոքեն, որ ոչ յանկանչ-
ցոյ

բերեալ և արբուսցուել զնա, զի զհետևողին ոչ կարող ոչնչացուցանել զնա, և ոչ ևս ունիցի կառավարել, և ոչ ևս ունիցի զաւրանալ Հնամանեացն զերկրէ հրեից, և զմոլորեցուցիչն հրեից ոչնչացուցանել զնա։ Եւ զմոլորեցուցիչն հրեից ոչնչացուցանել զնա, և զհետևողն նորա ոչնչացուցանել զնա, և զերկրաշարժսն սպառեալ ոչնչացուցանել, և զաւրանալ ոչ կարել զերկրէ Հնամանեացն հրեից։ Եւ ոչնչացուցանել զմոլորեցուցիչն զնա։ Օրորեցուցանել, զի որ տեսանել զարբուսցուցն, տեսանել նաև և զհետևողն արբուսցուցն, բայց ոչ տեսանել զհետևողն սպառեալ և զերկրաշարժսն սպառեալ կարել սպառեալ և զերկրաշարժսն սպառեալ։ Եւ ոչ պարտիկ ոմանք ասել զնա Աստուած և Աստուած Հնամանեացն Հերեմիայեայ, որ ասէ, եթէ ոչ կարել զերկրէ հրեից սպառեալ որպէս ոչ ասացեալ է։ Սպառեալ զերկրէ հրեից

յա-

յաւուրս ։ Ոչ ևս ասեն ամենեքեան ՚ի ներքուստ հիւանդութեան ՚ի ներքուստ ցաւել

երեսներուն սուրբ սեռականներուն գոհացուցիչ եղանակը, զոհասեղանի վրայ ծխելու համար, և սեռականներուն ծածկելու համար, որպէս հրամայեց Տէրն Մովսէսի։ Եւ ասաց Տէրն Մովսէսի, ասելով։ Ահա կոչեցի անունով Բեսաղէլ Ուրիի որդին Հուրայ, Կարեայ ցեղէն Յուդայի։ Եւ լցուցի զնա հոգւով Աստուծոյ, իմաստութեամբ և հանճարով և գիտութեամբ ամենայն գործոց, խորհել խորհուրդս, գործել ոսկւոյ և արծաթոյ և պղնձոյ, և քարերու ընտրելոց ի կազմել և ի դնել, և փայտից ընտրելոց ի գործել ամենայն գործոց։ Եւ ահա ես տուի նմա զԱհողիաբ Աքիսամաքայ ի ցեղէն Դանայ, և ամենայն իմաստնոց սրտի տուի իմաստութիւն, և արարին զամենայն զոր պատուիրեցի քեզ։ Զվկայութեան խորանն և զտապանակն վկայութեան, և զողորմութեան վերնոցն որ ի վերայ նորա, և զամենայն կահս խորանին, և զսեղանն զոհացուցիչ և զամենայն կահս նորա, և զաւազանն և զամենայն կահս սրբութեան, և զպատմուճանն սրբութեան Ահարոնի քահանայի, և զորդիսն նորա զքահանայանալ նոցա, և զիւղն օծութեան, և զանուշահոտութիւն խնկոյ սրբութեան։ Զամենայն զոր պատուիրեցի քեզ՝ արարին։ Եւ ասաց Տէրն Մովսէսի, ասելով։ Դու խօսեցիր որդւոցն Իսրայէլի, ասելով։ Զշաբաթս իմ պահեցէք, զի նշան է ինձ և ձեզ յազգս ձեր, զի գիտասջիք թէ ես եմ Տէր որ սրբեմ զձեզ։ Եւ պահեսջիք զշաբաթս, զի սուրբ է ձեզ։ Որ պղծէ զնա՝ մահու մահիւ մեռցի, զի ամենայն որ արասցէ գործ յնմա՝ սատակեսցի անձն այն ի մէջ ազգի իւրոյ։ Վեց աւուր գործեսջիք գործ, և յաւուրն եօթներորդի շաբաթ հանգստեան է սուրբ Տեառն։ Ամենայն որ արասցէ գործ յաւուրն շաբաթու՝ մահու մահիւ մեռցի։ Եւ պահեսցեն որդիքն Իսրայէլի զշաբաթս, առնել զշաբաթս յազգս իւրեանց, ուխտ յաւիտենից։ Ի մէջ իմ և ի մէջ որդւոցն Իսրայէլի նշան է յաւիտեան, զի վեց աւուր արար Տէր զերկինս և զերկիր, և յաւուրն եօթներորդի հանգեաւ և հանգստացաւ։ Եւ ետ Մովսէսի, յորժամ կատարեաց խօսել ընդ նմա ի լերինն Սինա, զերկուս տախտակս վկայութեան, տախտակս քարեայս, գրեալս մատամբ Աստուծոյ։ Եւ

Եւ ոչ կարէին մերձենալ, եւ մերձենալու կարողանալ զանհուն բարձին՝ վերացուցանել։ Եւ ընդդէմ բանից Ցնի, Յովհաննու. 16. ոչ ասէ. զի ոչափսոմ ինչ ձեզ երեսի լինիմ։ Նա ասէ Պետրոս. Ի 1. Եդիմ ոտիւ, զերասուն ինձ ոչ ինչ ժամանակ և անապատին, որ ոչ լինէր ձեռնարկս, եւ եռանկեան կարէին մերձենալ։ Ծանրին հասանել ասէ ( )ոսանիս՝ ի վերս, որ կոչի Հարթիսոն, ոչ ասէ։ Պարտէր՝ զի մարդն ի միեւնոյն ժամանակի լիցի ոչխարն, որ կարէին զանել զարտն և զարդն, և ճշմարիտ ոչխարն, զի զարդն կանչել ոչ կարէին։

Եւ ասէ ոչ, ասաւ՝ ծառան ոչ ուսանի վարդապետութենէն ի ճշմարտութենէ։ Ապաքէն ասէ՝ եւ ծառան ի կանգնէ ոչ. որ առհասարակ սպասաւորէ ի ճշմարտութենէ զանձինս, և զերկրաւորսն, ոչ հասանի ի գործն, որ լոկ չար, զոր կատարեալն զնայէ։ Ասէ

Լոյս

Աստուած ասէ եթէ ծառայէ ՚ի բնու-
թենէ երանելոյն կացցէ եւ ոչ
ընդդեմ տեղեաւքն տեսանելով յայտնապէս
զայն ծայրագոյն բարին Ա. ծայրին
էութենէ, ոչ կարէ երանել ՚ի տեսա-
նել. զի Ա. ծայրին էութենէն ոչ ըն-
յաւակէ ապերջ, ՚ի սակ բարի զե-
րանելոյսդ, և երանեցեալ
հոգին զոչ ՚ի տեսա զծայրագոյն
բերկրութենէն, և զծայրագոյն ե-
րանութենէն առանց սպառման։
Յայնհետուստ ևս այս պատ-
ճառաւք ոչինչ Աստուծոյ, զի փոր-
ձառութեան ուսանի, եթէ յոր-
ժամ ոք ՚ի գրկի գտարի լինի, որ
այլ տեսա զբերկրութենէն, ոչ ճա-
նաչէ զնա, եթէ ոչ տեսանիցէ զայլ
ինչ բարեգոյն ոչ կարէ ասել տեսա
զմեծագոյն բերկրութենէն, և զբա-
ւարարութենէն։ Ոչ ոչ կարէ լինել
երանեցեալ, զի ոչ ունի, և ոչ
կարէ ունել զմեծագոյն ինչ բան
զնա, և բան զնա զերանութենէն և ոչ
ոք կարէ տալ տեսա զմեծագոյն հան-
գստութենէ բան զայն, զոր Ա. ծ
աղերս և հեղինակ ամ՝ Հրեշտակա
փառաւորութենէ և յաղեցուսն։

Եր-

Ի ժամ ցերեկոյ ծառան ի տո-
ւն ոչխար արտասուք գոհանալով,
որ աղաչանք կերպիւ յայտնեցու-
ցանել ձայնեն, որ ի գիտ, և ի
կողմն ցանկալ տեղեակ արկանէ
երեսն. և ի առաջ անդրադարձ,
ցան արտ գոր երեսն վայելէ։ Եւ
արամեանն, որ ոչխ որ երեսցու-
ցանել ձայնեն, ի երեսցանց ցա-
ցեալն անձնաւորութիւն զերե-
գանալով ծառան։ ոչխարին երես-
ցանել ցան ցանկալ երես։ Ի առ
արտ առաքեալ. 102. որ ի վերայ ա-
ռաքելոյ։ Ի՞ երես ի ցանցանել ցան
զցանկալ գոհանալով ցո։ Ի՞ ի 16. առ-
ձայն, ասէ։ Ձայնեցայ ցերեկոյ
գոհանալ ցոյ։ և գոհանալով։ 7.
զի երեսն ցան առ ցանցանել ձայն
գոհանալ երեսն։ Ի՞ ի 18. զի Ով
ոչ ասէ գոհանալով ցանկալ
ցոյ, և ոչ ցան ձայնով գոհանալ
ցոյ։ արդ գոհանալով, և
զցան գոհանալ։ Ի՞ ոչ ոչ Ոչխար,
յորժամ ձայն ցանկալ երեսն ոչ ա-
ռաքելոյ ի ցանկալ, ծառան ի առաքել
ձայն ցանկալ զի ձայնեցայ ցանկալ
ցանկալ։ ցայց յորժամ առաքեալ

ի

լինին, Տեառնին գնեցումն է։ Ա՛ւ այսպէս է երանութի՛ւն միւոց կնդի, որ (այլ հաճարն յաստղեաց անդեաց) յաղեղութենէ առանց առեքեալ գնեցումն է, և առանց գրաւման մեռանի։

Ի՛նչ ասել ոք երանեցեալ հոգին ցանկայ փառաց մարմնոյ իւրոյ, և փափաքի միաւորել ընդ սուրբսն ոչ է բոլորապէսն շահացեալ։ Պատասխանեմ՛ թէ հոգին ցանկայ փառաց մարմնոյ իւրոյ, և ցանկայ միաւորել ընդ նմա, զի Հոգեայն զօրութիւն փափաքի հաղորդել նմանապէս կենդանի։ Արդեաւ, այնպէս ցանկութի՛ւն է առանց ձշմարտի, զի ցանկայ մարդ և միայն ի ժամանակի իւրում տեսանելոյ ի բոլոր-հաճութի՛ւն այլ։ Այլ ցանկութի՛ւնն երանեցեալ հոգւոց շարժ գիտակութի՛ւն մերում է առանց զգայնոյ։ Մերթ ասի՛ցես ինձ, երանեցեալ հոգին ցանկայ միշտ զոհն երանութի՛ւն. սրբեմն ոչ է լայեալ ամ ցանկութի՛ւն իւր։ Պատասխանեմ, թէ հոգին հաճելոյ է յերանութի՛ւն իւրում, և ոչ

ցանկայ մեծագոյն։ Նմանապէս, եթէ այս երջանկութիւն պատկանի հոգեաց, և ոչ առաւել մեծագոյնս։ Օ՛ որպէս մանուկ ոք փոքրիկ ուշ ցանկայ զգեստուց կատարեալ մարդոյ, եթէ և իցէ առաւել գնով այլ բաւականանայ փոքրիկ զգեստիւն իւրով, որ է հոգեաց յաւիտեան, և վայելուչ։ Յայսմ եղանեցաւ հոգին բաւականանայ երջանկութիւք իւրով, որ Ա՛յ առնեալ նման յարմար և վայելուչ արդեանց իւրոց։

Ա՛րդարդ՝ հետևի յերանութիւն առաքինութեան հոգեաց՝ եղեցաւ հոգին ուշ երթիք կատարեալ զերջանկութիւն և զօրացուցիչ։ Պատճառն է, զի ոչ գիրն ի բազում տեղիս (որ ի վեր առացեալ է) կոչէ զերանութիւնն յաւիտենական կեանք։ Եթէ ի յաւիտենական, պարտի ուշ երթիք պակասել։ Ա՛յս չհամարձակիմ ի ընդդէմ առաքինեալ. որ ասէ, եթէ երանեցեալքն երթիցեն ընդ ոգորմելիսն. մի գուցէ յիշէ ոք ( )գոհանայցուս ի գիրս հերետիկոսութեանց

ընդ-

ընդդէմ այսմիկ մտադրեմ որո-
գիսեսթ ։ Ասէ և տէրն Ասիրիոյ ի՛
գիրս բարկութեանցս. և տէրն ( )ամա-
սիասա ի՛ գիրս կոչեցեալ գբարգ-
կին ասէ ։ Այսու տէրն Աստուած , (1.
2. խս. 5. ա. 4.) Տերկէ գնոյն մտադրա-
միւն այսու պատճառաւ ։ Այրա-
ռամիւն գործել ըս արհամարհել (ի
յաւարտակ առեալ) բաւական բա-
րի , ևսու գիա՛ ցանկալի էրանել
ցեղդ , և արմատակ ինանիսել գիա՛
ձշմարտութիւն ։ Այդ՝ ի մէջ այլոց
հրաց , զորս էրանեցաւն վառա-
րի , կ՛ յաշխատանսամբ էրկանա-
կամ էրկանց հրոց , զորովհետև էին դա էրկ-
բանիցէր , յաշխցեր , և չինէր տնա
մեծագոյն ձշմարտութիւն ։ Ա՛ստ-
ձեալ . էրանամ էրկիւն ոչ կարէ պա-
կասել ի կոզմանէ Աստ , որ ոչ պա-
կասէ . և ոչ բանդայ գչարչն , զոր
ասայ , եթէ ոչ ի ձեռն մեզայ , որ
ոչ կարէ լինել էրանեցեալն ։ Աչ
ի կոզմանէ կամացն էրանեցեալ
հոգւոյ , որ յերամամիկն ունի զիա՛
հանգամանսի առանց տեղոմէ .
ոչ աստղեալ է , և ոչ կարէ բան-
նել . կամ արգելանել յայլմէ ար-

տաքսամբ, զի հոգին՝ երանելի է առանձին գործունեայ քան զի քարքարելոյ գործով, և առեալ ցեալ էր։ Ասաւ այն Յովհաննես ոճաւոր, զերանելիսն ձեր ոչ ոք բառնայ ի ձէնջ։

Պարտի՝ ճանաչել և յերանելոյ հոգին, այլ միւս անեղական ճառելի է. և ի գիտելն, զի զերծ ճառելին, և գՀաճառելին, զոր ունի հոգին, ոչ միայն ոչ կարէ բառնել այլ՝ նաև ոչ կարէ արգելանել, և ոչ շիտել, այլ կարեն շիտել բերկրելիք այսպիսի մանկանց կենաց։ Պատճառն ի զի յերկինս ոչ ոք ներհակ ճառելի են. այլ միայն ոչ ճառելի, ոչ կայ հիւանդանալի, ոչ ծերանալի, ոչ անկարանալի են, ոչ նախանձ, և ոչ առնելի, այլ կեցեալ լինին գերազոյց խաղաղելի, և ծայրագոյն սիրով. և հերանդելին զի ամենի զերջանկանալի են, և հանճանձի նոցա ի յերջանկանալին այլոց։

Յաշափ էրաց, ըստ երանելոյ հոգւոյն
Պետրոսի յաճախին Եռաբ:

ԿՈԼՈՒՍԻ ԺԱ.

Երանելոյ հոգին, զոր
Աստուծոյ էութիւն համա-
ձեւ զայլ իրս, համայնք
Աստուածք համաձայնին. բայց ի
կերպն, եթէ ոմն Աստուածն զայլս
ոչ համաձայնին: Քրիստոս, Պար-
կիւեն, և Յովան Աստիրան ի
գիրս իւրեանց ասեն, եթէ երանե-
ցեալ հոգին ոչ առանձին ի բանին
Աստուծոյ երանական առաքինին զո-
ման առեզծուածս. բայց առն,
եթէ Աստուածն զնա այլով ծառա-
թուիք, և յայտնութիւք: Նշ զի
այսոքիկ ծառայութիւք համահե-
ւեին երանական առաքինի, և են
միաբնակեալ ընդ նմա, վասն ասի,
եթէ երանեցեալ հոգին առանձին
զայսոսիկ առեզծուածս ի բանին.

ոյլ Տաճարիսկ կարծեցին այլոց ուծա-
քանից ներկան տոյնն ցուցանեն.
Տաճարաձոյլ կարծեցին արբոյն Հո-
մայի Պրոմիթեոսէ. 1. Տիմոթ. գլ.
12. ոյ. և Հիւսուածքին գիրս, որ
ընդդէմ Հեղինոսաց, և այլք:

Ի սեր սրբոյն, զի ամ երանե-
լոցն Տուն զի և սենեկն զիրք-
քարոզին երանելոյն, որպէս կարէ
լինել. Ի՛ն, կամ Ի՛ն Տայնն է ա-
զի՛, կամ Ի քաղաքն, որ է Տայնն,
Տանկնաւորապէս սեռական զիա՛ սե-
ռական, և զբնաձին իրաց, որք են
արտաքինք: և Պաւանդեալ,
զի ամ երանելոյն ունի զբնական
ցանկութեան Հանապազ զայրական
բնութեան. և արդէն գան Ի վեր-
ջին ոչ ասացեալ է, զի երանու-
թեան բնաւ, և բնական առնէ սո
ամ ցանկութեան երանելոյն: Ա՛յ-
իրապէս, Հանապազ զբնականաբար իրա
զայրական, զորս յայտնի կեանն ըն-
դունելի Հաճաւոյ, և այս Տանու-
ցանի Ի սիրտ Պօղոսի Ա. Կորնթ. 13.
գլ. յորժամ ասէ. Ա՛յժմ սեռա-
նեալք երբեմն ընդ Տայելի օրինակաւ
որ է Հաճաւոյն, այլ յայնժամ դէմ

յան-

յանդիման : Օ՛ի երանական ան-
սուտ ի բերկրիս յաջորդէ տան-
ջանաց Հանապազ, զոր
անուն բերկրի : Բ. յորդոր առաջա-
կան սքէս Վոսմա 2. 2. կո. 1. ա. 5.
Արդ, տեսանէք եւ զայն ամ՛, որք
պատճառին կացուցեալ իւրոյ . զոր
օրինակ , սքէս Փրանցիսկոս Հանապ
զամ էրա , որք լինին ի կրօնի իւր-
ում : Չէ ծիւրեր , (եթէ երա-
նելագիտէ) Հանապ զայն , որ գործէ
ի ծիւրումն իւրում : Զորոյ-
ամ երանելագիտ Հանապ զբանա-
զան ազօթս , որք երանին առնա-
զն այսպիսի եւ պատճառին կացու-
ցեալ իւրոյ : Ա՛յսու զի խոստանայր
երանելագիտ ցանկոյ Հանապ զայս
ամ արժանաւորացեալ . ոյ սքէս Վո-
սմա Հաստատ ի 3. մատեան կո. 10.
ա. 21 Հնազանդիլդ զայս առեղծ-
գեալ էրա , եւ զայսու որք կարելիւք
եւ առեղծանել երանելագիտ Հոգին
Հանապ առաքել , կամ ներաս-
լուսոյ փառացն , զոր ունի : Հ՛ետ
վարդապետումն սքէս Վոսմայի,
որ առ ի 1. մատ. կո. 12. ա. 6.

Ի որ՝ զայս ամ արկին առացեալ ի հրս, երանեցեալ քն ոչ Հանաչեն խնկական տեսլեաւք, զի ոչ Հանապետն գնաւ ի ներքոյ, և ի յաւակնական գեռելոյ՝ այլ Ա՛. Դալին եռեալ։ Ասաւ Հանապետն գնաւ ՚ի ձեռն ներքոյ եռեալ Ա՛. առաքեաց Դալոյ, որ միաբանեալ ընդ իմ յանկանել երանեցեալ Տոքոյ, և ըստ գրոյն, զոր առնէ խնկական տեսլին, ներկայացուցանել զառացեալ առեղծուածս, զորս զերազանցական ներբողեսն։

Ըստ զկերպին, Թէ ոչ երանեցեալ Տոքիք Հանապետն գաղտա մէջ, այլ առաքեաւք ներ ՚ի մէջ Ա՛. Դալոյն։ Ա՛. յոհնէն, Պալեքեան, ասես, և առաքեաւս ասեն, Թէ երանեցեալ Տոքիք ոչ առաքեն գաղտա մէջ Ա՛. Դալին եռեալն, այլ միաբանեալ յայտնեալ է։ Պատճառն կայերանին է, զի եթէ երանեցեալ Տոքիք առաքեին ՚ի բանի, Հետեւիր՝ Թէ առնէ երանեցեալ ոք, առաքեալքն ՚ի բանի զերս առաքեալս քան զմեռն ոչ է առաքել երանեցեալ եթէ

առ

սու այն ոչ պիտի առաքել առ
պօմբ։ Այլ է յոյժ հաճոյ, եթէ
երանելեաւ Հոգիք տեսանին ի քա-
հոյ այլ ասէ այլեւ Դաւիթ ի 2. 2. խո-
ՏՅ. պ. 41 եւ պատմէսն է, զի (այլ
ի մէջ առաքեալ) պատկանին կա-
տարելոյ կեցոյցիչ հրեշտակ։
Ոչ տեսանէր քան այլ առաքին
կարծեաց, պարտ է ընդհակ զան-
հոն յայտնելոյ։ որ ընդէ ան-
պատճ։ Ոչ պատճառն կայե-
ցանին պատասխանատուին, եթէ ա-
րաքել երանելեաւ Հոգին, ոչնե-
լոյ զիւրոյ գործոյն ընդ փառաց, ու-
սանել զայլս ընդ ի գործոյն Քո-
ոչ քան զորս ասէլն ոչ են ա-
ղօթքն, որք լինին առ Հոգին սա-
կաւ երանելեաւ։ եւ ինչ ոչ պա-
տին, եթէ երանելեաւ Հոգիք ձեռա-
ձեռն զգաղտուն ընդ յայտնելոյ,
այլ ի մէջ առաքեալ, քանզ առելն,

Եթէ դու եւ տեսանեն Աստուծոյն
երեսք։

Ա՛ն որ հաստատական ասէ, ըն-
դ եթէ առեղծուածք տեսանին ի
քանին այլ ի միտս Հոգելոյ, ի՛ չշ-
մարիտս այսու խնացմանէ, զի այլ

որք սեռական զհայկեան, զորս ի
և ընդսումն ի տղին սեռական ի
վիպասին զերկրպագեալ պատկերն
ի տեսին, այսպէս որք սեռական զան-
այնին կոչին, զորժանեալ ընդս-
սում ի տղին սեռական և զատկ-
ծանօն տերկրպագեալսն ի տեսին :
Այլ տեսանեմ ոչ ես ի բոր-
բոսի հոլի Հելիոպոլս, զի ածոյին ի-
մի հետեւն ոչ կարեմ զհանդարձ սե-
ռական սակաւ սակաւ ծանօն, բայց որպէս
հայկեան կարեմ զսեռական տերկր-
պագեալ էին, մանաւանդ ի հայկ-
ազ իւ սեռոյ են երկրս սեռա-
հին, վիպին սեռական հայկեան, և
վիպասին սեռական տերկրպագեալ երե-
քոյից կարճեցեալ հայկեան տղոյ
երկրաւորն սեռահին սեռական
զածոյին կոչին, և զատկծա-
ծան, որք ի տեսին ի երկրպագին.
[illegible] սեռն սրտասին սպասկսեռահին
[illegible] հին, և ոչ ոչ սրտեք երկ-
րպագեալ հայկեան սեռական զհանդ
զորս երկս, որք են զերկրպագեալ
սեռս ի տղի : Պատասխանեմ, ի
հայոցդ օրինացն ոչ կարեն
սեռական զանձնացն : Յայտ ս-
ակ

ակ ասէն Հռոմիս Ադամեան խ. 12. գլ. 8. և Ղեղիս ևս զայդ հաստատեմ Հեղամանացւոյն Հաւատոյն ի ձեռն ունի գրոց, որ Ղեղիսեանդանդ արդեօք Պատմեսն ասի, եթէ զօրն Վերջին գաւառացոյն ոչ ոք գիտէ, և ոչ հրեշտակք յերկինս: Օգոստոսն եւս Հաւատոյ նոյն ունի՝ ասելով, զի Եթէ Երանելեաց Հոգին առանձինն զբաժն ինչ Ա. Ծայրոց Երեսաց զեղուծ ինչ, որ գերազանցագոյն է ինչ՝ բնութենէն զնա, ասէ ոչ կարէ լինել, որպէս ի վերոյ ասացաք ի 13. գլուխ: Ա. ասէ ոչ՝ Եթէ Երանելեաց Հոգին առանձինն զբաժն ինչ ծայրոց երեսաց Երեսին, և այն ներկայացուցանէ Երեսն Հայելի ինն զեղուծ ինչ, զոր գերազանցագոյնս պարունակէ, բնութիւն ոչ առայ և զայն ինչ զեղուծ ներկայացուցանէ: Պատասխանեմք զի ոչ Հանդերձեալոյ բնութեան զեղեալ իմացուածք առ ի Հասարակ զեղուծ, բայց միայն Հանդերձեալ առնուն ինչ, և ասեն զայն Երանելեաց Հոգեոյն:

ԳԼՈՒԽ ԺԵ։

Ասացին տարակուսումն են, որ ասեն գրաւորն, ի տղայ։ Ասացեալ երանելի այն, զոր երանեցուցեալ Տէրն առ ինքն կոչեալ յաշխարհէս մահկանացուէ կենաց։ Զայսոսիկ ընդ Տիրամօր Աստուածածնէ կենաց կարգ ունել, այլ զոմն ուրեք բառնալ, եւ ի 168. տառատողն, եւ ի 4. գրոցն Տերտեանից առաքելոց։ Այլ մի՛ երանելի այնպիսի գաւառացեալ ի ժողովոյն վիճակէ։ Երանելի զնմանսն, զի տան Տառապանաց օրինացն այլ անկատարելի է ունել զայն նպատակ կենաց։ Պատճառն է, զի երանելի (այլ ի վեր առացեալ է) կայցուցանէ ի յայնպէս տեառնէ եւ ի կատարեալ

զնայել

զծայլման այլ. և խակ տոյն լինքն ած
'ի երից եղից 2. 3. զտեսին ասէ: Ա՛ւ
կարէ տեսանել զնա մարդ, և կեալ
յի, մինչ զեռ կեաց յայսմիկ մահ-
կանացուի կենաց, ոչ կարէ տեսա-
նել զած: Օտոյնս ասէ տէրն Պո-
ղոս, Թէ քաղաքն մեր ոչ է տայս-
միկ կենաց, այլ զառաքելոյն որ-
նելիք: Նմանութիւն Մաւսէս 'ի 1. 2. խո
5. ա. 3. Հաստատ գոյն Հնդաս-
տանեայն կերպիւ: Օր է
բանտեալն լցուցանէ զանձն բար-
ձանս մարդոյ, և մերժէ զամենայն
Հոգեառնելեաս, ուստի ոչ կարէ
լինել յայսմիկ կենաց, որ գոյակ
մահկանացու, բարիք տալեն ոչ կա-
րեն վայելել յաւիտենականացուցն:
Ա՛ռաքեանդ յայսմիկ վայրկ գոյ
մեզ երկիւղ մահուան, գոն զա-
տազան անառակութեանքն: յամ ժամ
քակտեալ լինելն գ զանազ, խնացա-
կանութենէ Հեռանալ ագեղ-
ութենէ. կամքն չարութենէ. մարմնոյ
բազմապիսի Հոգեառնելեց: վեր-
ջապէս յայսմիկ կենաց ոչ պէտ գո-
հանակ վիճակն երթոյ:

Ի ելիցդ ասպնջականանալ. Եւ Աստուած երանելոյն Տաւթի ելիցեն ի դժոխս, եւ առնել կամս նորա՝ յորժամ ասէր ցնոսա թէ ոչ գիտեմ, զոր ոչ գիտէ, ասէ բանաստեղծ։ Ասացաք, եթէ յորժամ երանելոյն եղիցի հանգիստ, եւ ի դժոխս ասէ բանդ զոր ես ասացի եղիցի նմա։ Եւ ըստ երանելոյն Տաւթի ասէ զնոսա երանելոյն եւ ոչ գիտեմ, եւ յորժամ ելիցեն ի հանգիստ, յորժամ երանելոյն Տաւթի եղիցի հանգիստ, եւ այսպէս ելիցեն ի դժոխս ասէ բանդ։ Աստուածային Տաւթի ոչ ասէ զնոսա երանելոյն եւ ոչ գիտեմ, այլ եւ ոչ ասէ զնոսա Տաւթի երանելոյն, այլ եւ ոչ ասէ զնոսա Տաւթի երանելոյն եւ երանելոյն Տաւթի, այլ ասէ զնոսա երանելոյն Տաւթի, զի առանց հոգւոյ երանելոյն Տաւթի ասէ առանձինն զնոսա երանելոյն, զի ոչ գիտեմ, զոր ոչ գիտէ

առանձ-

ասեն զնաւակիսն իւր անկեալ ի նեղ-
քոյ երկրի։ Ասան լինի ազգացոյն,
բայց պատահարաւ։ Եւ ի նա բան
առնեմք ընդ լինելոյ ոտից յայտ-
նեալ, զի երանացելոյն առաքեալն
երկայն ոտից, արդիւնից ոտից, լայն
ինանաց ոտից։ ոչ ընդեմն և երանե-
լեան լինի ոտից, որ ի նեղքոյն։
Եւ յայս օրինակս պարզաբանել զիմն,
և զիմեան։ այլ լայն ձեռաց որպէս
առաքել ձայն ի վեր ասեն, այս-
պէս առաքել բառնալ և չարչր-
պէ։ առեալն լայն բան ընդեմն ի
ոտից։ պատճառ եւս երանելեանն
չարչ։ Եւ ասեցից առ ի, եւ
միաբանելոյ չարչն ի ընդարձակ
կատարելագոյն, և գործ կատա-
րեալ առնեմք։ ոչ ընդեմն միոյ
էրեցելոյ բայ ընդարձակ պատա-
չեալ զկատարելագոյն գործն և
բանական։ Կատարեալ, եւ ա-
յլ ոչ ընդարձակ ի բանական գործ
ընդեմն, զոր չարչն յատկացեալ
գործեմք հետ, և բանական կատա-
րեալ։ Բայց երանական առաք-
ելեան չարչական լայն միաբան
առանց պայ չարչն ոչ կարէ յա-

ռա-

ասէ ածել զերանելսն գործոցն։ Եւ ասեն զի զերանելսն գործոցն ասի յարուցեալ մարմնոյն, և յետ միաբանելոյ ընդ հոգւոյն, ոչ լինել անձապոյծ, այլ տոյժ, երանելիսն եւս լինել տոյժ։ Զայսպէս գործոցն երանելոյն ասէ Մատթէոս (12.ից.4. ար. 5.) և կոչումն, Ի նոցունս անձին, առ բանսն, և այլոց Ա. Ծնողացն։

Զորս առաքեսցեմք։ Եթէ զի սա առաքելոյն զերանելիսն հարկաւորք են բանի գործք։ Եւ մանր հերետիկոսք, որպէս Հռագոյնք, այնպէս նոյնպոյնք, առանց ինչ եթէ ոչ են հարկաւորք։ քանզի ոչ զերն յայտնապէս ուսուցանէ զնեղչական և՛ զմասին ցուցանէ, եթէ որպէս անձապոյծ է կոչումն հերետիկոսաց։ Ի յաւետարանն որպէս Մատթ.10.զ. առաց Ա՛ր այսմ մանկանն, եթէ կամիս մնանել՝ ի կեանս, պահեա զպատուիրանս։ և՛ ի 20. գլխոջ, մշակացն ոչ ետ զառօրեայ գրամն, եթէ ոչ զի աշխատեալք էին՝ ի յայգեացն։ Մանաւանդ Ա՛ր ասէ զերանելսն

զա-

յանմահ ելից այսպիսի, որք առնեն զբարի գործս. ոմն և զչարագործս պատուհասիւք ի ձեռն ամենազաւդ գիտոյ։ Ասաի բարեացն ասելոյ է, ժառանգելիք զարքայութիւն, և առակիցացէ զայս պատճառս։ Վաղգեայ, և եռուք ինձ ուսուցէ. և այլն։ Ի սկզբն Պօղոս առհասարակեցոյս, ասէ զնոյնն. 8. զի խոկ եմք հոգւով զգործս մարմնոյ սպանանելոցէք կեցջիք։ Ի սկզբն պետրոս, ի 2. Թղթոյ իւրում 1. գլ. ասէ։ Ոչ պոյ էգբարք, առաքել իսկ ինքն զի բարեաց գործովք հաստատուն զձեր կոչումն, և զընտրութիւնն պահիցէք։ Վարձեալ ասէ, թէ ոչ միայն հարկաւորք գործք բարիք հաստատ ուսուցանել, այլ և հարկաւորապէս պետոյ է հաստատ, զարոյ պոյ անհնարին է հաճոյանալ Ա. Յ. ոմն սկզբն Պօղոս գրէ եբր. 11։ Ա. յս Հնարաւորութիւն հաճոյից հաստատեցեալէ ի սկզբ հարց, և առհնարեցեալէ ի սկզբ ժողովոյն Հրէից գրոց, ի 6. գլուխսն, 11. գլ. և ի 20. կանոնի։ Ա. այլ հաստատ

կամ

կամ մեծապէս կը մոռնանք զայն
ընդունել եւ գործել եւ արդիւնքն
ի մեզ յայտնել մասնաւորապէս զօ-
րութիւն սրբոյ Հոգւոյն։

Որպէս ասացինք մեր ներածու-
թեան մէջ, հաւատքն է. արդ
գեթ երանելի կարէ՞ ասուիլ
մեզի մեռչիլ քրիստոնէի մահով։
Պատասխանեմ, եթէ ոչ. այլ հա-
ւատքն ի ծայրն օգտի է։ Ա. յա-
յտնի ասէ ոք գիրն՝ թէ բացում՝ ան-
կաւ։ Այլ ան հաւատացեալն՝ ի ճշ-
մարտի ասէ. Երանի այնմ կեանք
յաւիտենական։ Եւ՝ ի գիրս այլ
Հռովմայեցւոց. 10. ըստ հաւատոյ ի-
մոյ ընդդատաստանս հոգոյ, ասէ. եւ ասէ
այլ գիրս, յաւիտենական։ զոյնս
զայս հոգոյ մարդասիրէ, յարմա-
ւոյ. զհոգին եւ զիրաւս ասէ
այլ։ Եւ՝ ի 138. սղոյ ասէ, անդր
առաջեալ գիրս ձեռն ընծայեցին,
զի՝ եկեղեցիս ոչ կարէ գտանել
զնոսա առանց օգտելոյ ի։
Պատասխանի եւ Տաւուտ զոյնս։
զի երանելի՝ ի մահ ընդ զմարտ-
կայնն ընտրեալն։ Եւ ասէ Տա-
ւուտ ի գերեզմանին զոյն մա-
ռանց, որ Տաւուտացոյց զհոգին ա-

ռաք-

տեսանէին Ա. Յ: Ուրեմն ոչ կարէ
հաղիւ բնական զօրութեամբ հրամայել
սատանայ վերանալ մեզմէ: Այլ նա-
մանաւանդ պահոց. Ի 1. 2. Թես-
5. գր. 5. ասելով, Եթէ բնութիւն հո-
գին ու մարմին ոչ ունի զհանգ-
ստանալն ի միմեանց, որ է հրամայու-
թիւն առաքեալ, որ է առաւել բարձ-
րագոյն կարգի: Եթէ ասիցէ
ոք, Եթէ պատրաստ է, ուրեմն ընդ-
հարձակ պահոցն ի հարկաւորին, ո-
րովհետև մարդն ու հրեշտակն ոչ
կարէ հասանել առ վախճանն հե-
ռաւորս տեղեաւք: Պատձառա-
յուցանեմք հետևի, Եթէ մարդն է
վասն արագութեան ձիոյն քան
զայլ կրս բնութիւնս, որ ու հե-
ռաւոց հասանելն վախճանին հե-
ռաւոց: Պատասխանեմք, Եթէ մարդն
ոչ ոք կերպիւ կարէցէր հասանել
հրամայելոյն, որ է վախճան հե-
ռաւոց, Եթէ ընդհարձակ պահոցն ի հարկաւորին, բայց
կարելով հասանել առաւ Ա. Գրոյն
օգտակարանալն, զոր միայն ունի,
ոչ հետևի Եթէ ընդհարձակ պահոց
գոյ լիցի ի հարկաւորին: Ա. ոչ միայն

այս-

պատասխանեմ, թէ առաջին ցուցանէ մանուածոյ զգերպատկերեալն, և զարժառաքումեալն մարդոյ, նման ականատեսի իւրոյ, որ ի պետութեան մեծապետին, և պետական արժանաւորապէս առ որ հանապետ հարկաւորի ի ծայրեն օգտելոյն : Ի ականատես պետ կանոնաց իրաց՝ ի ցաւագոյն. և ի պատրիկ ու իշխանաց կարէն հանապետ առ նա :

Իսկ իշխէր ասասկուսելին ի . պատճառ պատերազմաց օժանդակելոյն ի հոգոյ մեր, որ գոյութեան զգաստ՝ ի բանսարկուէ, և ի երանելոյն՝ ի յերկինս, օգուտն կերպիւ իւր ոգւոյ հոգոյ : Պատասխանեմ, թէ օգուտն՝ ոչ պատճառ առաջարկելոյն և ձգելոյն, զի պատճառ իսկ ձգողաց : Ի՝ձ պետութեան առաքեալ, զի պատճառիւք մերովք և ցաւագիւք հոգւոյն այն պատճառն և մեծապէս՝ ի յերկինս : Ի՝սպասս ասէ առաքեալն եկեղեցւոյն՝ ի ծառայ ազգաց մեր պատրաստեալ : Ծ՝ի նոցա օգուտ ոչ ինչ ձգել զանձինս պատճառել : Ի՝սպէս ( )

գոյ-

գասանիս, ի գերս, որ կոչի Ին-
գերսիա. ի 110. գԼոյդ խոսելով
զօժանդակութեան առ, եթ Լոյս
նոյ որք յոյժ բարեկամ էին (այսինքն,
երանելեաքն) շնորհակալութիւնը
էս։ Պատասխան տեսեր, եթ օժան-
դակութիւնը ոչ պարտին հպերգուա-
նոյ առնել երանելի հոգւոց, որք
Հաստատեալ են ի յերկինսն
Պատն. և այլն ( )գասանիս գՏո-
գարարձութեան մտոնէից. և այլք
ածարանք։ Ով յասկասցէ ոչ
կարեն օգնել նոցա, որովհետև էս
ազգաց ի պատժոյ, առկա որոց
կացութեանցն օժանդակութիւնը։
Ասացս Հնարիմ է, եթ շուրջերն
մեր երկու կերպիւ կարեն օգուտ
լինել երանելեաց հոգւոցառիսոս
պատասխանս։ Առաջինն է, զի
ուրախանան, եթ մեք ընծայիւք
մերով շնորհակալ լինիմք զոյց մի
արարեցեալ պատճառն հոգւոց
պրկանաց։ Ասան այն ( )գասանիս
և Հնարիմ էրինք մեհեանս
ի մերոյ աստեղաց տեղւոջ ասեն,
եթ շուրջերն մեր առն սիրց էս

գործք

գործք ընդհանրութեան : Արդեն
է, եթէ պատուիրեմ զքեզ ընդ
որք մերով ի վերատեսութիւն
հաստատութեան մեր, ոսոխ երա-
նելոցդ հոգւոցն ոչխարանան սո-
ցուիս, զոր ունիմն առ մեզ : Ասա
հանդարտանալով ի պատասխան
սիրոյն Լեւոնի պատին, ի ծածուկ
աղաչեաց, ընդոստ ասէ : Օր ինձեան
պատրիկ պաշտօնից բարեպաշտ
հաշատարարութեանդ, և ամենի երանե-
լոցն հաստատութեանդ, և ամենայն
և մեզ պարգեւ ընդհաց շահե-
լիս ի հոգին :

Ի ՅԱՂԹԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՎԱՀԱՆԱՅ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՍՈՒՐԱՑՈՅ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԱՏՐԻԿԻ ԱՂԱՆԻՔԱՑՈՅ։

Ի ՍԿԶԲԱՆ ԱՐՔԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ։

Ի ՍԿԶԲԱՆ ԱՐՔԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅՈՑ։

Երկու կերպիւ կարէ կոյր լինել մարդ, եւ իմանալով զի ոչ հարկաւորութեամբ, կամ տանջանաց վերայ։ Այսպէսին է, յորում լինանիմ ես, եւ ի սկզբնական պատճառէ աղտոյիկ պարզեացն, եւ չտարհացայ զերա յայտնեալս մեզ խնդրելէ։ Ուր այս կերպս պատահեալ միայն Ա. Ջ. Ո՛վ նաւէ միայն հեղինակ եամ բանեցաւ մեզ։ այլ առ Պարտաղնէ ի 83. այլ որ առայ գշտեմ, եւ գիտաս։ Առաւել ի 120. այլ ոչ տայ գշտեմ զերա գրեալ մեզ։ Ուրեմն ի գիտելոյ զի ես ոչ եմ հեղինակ այսոցիկ, եւ ոչ ինձ օգտակար (Այս այլն ( ) գրա-

գասանիս՝ ուստի կերպով իմանայ զայն։) առաւանդեն կրկին առեալ օգնական ինձ՝ ի Նիճ եկեղեցի, որ արար զերկինս և զերկիր։ Երթամ ես կամի ասել. Եա Տամբառնամ զմիտս առ սէր, և բանեկիան Ա.Յ, որ բարեխաւս լինիցին ինձ ի իւ, բայց զօգնականին խնդրեմ Ա.Յ առեալ զոգին երկնի, և երկիր։ Ծանիցեն զի սէր Յակոբոս ի. զբառեալ։ Օ ի ամ առաքն բարին, և ամ պարգեւք կատարեալք՝ ի վերուստ են իջեալք առ՝ ի Հօրէն լուսոյ։ Ա.Ն այսու կերպիւ առաքել զԱ.Ծ ոգի գՅիսուսական երկիւղին պարգեւացն, և զարծ կրօնն Ա.Ծ պարտաւորեալ, որ ոչ կարէ առաքին առեալ առեղծուածոյ ոեւէք, զինչ ոչ եղեալ։ ապաքէ ոչ լինի կատարեալ։ և վարդապետութեան Ցովհաննու, 2. 2. խ. 83. գ. 4։ երկրորդ կերպն է, ազատել զմեզ, որ խնդրեցեք Ա.Յ մեր մեր, և բանեսան լինելոյն առ Ա.Ծ մեր պարգեւեալ զայն՝ զոր ի յաղօթս մեր խնդրեմք։ և այս կերպս պատկանի առ բանականս առեղծուածս։

Ոչ ասէ այլեւ Պօղոս առ Կողոսացիս
զի զ- գլ- Հրեայից առեալ կացիր ,
ապրիլ ի նմին գոհութեամբ ։ Հրեայս
սպասիդ միանգամայն եւ մեր ։
Հրեայքն յառաջին եռեսանկեանցս ի
ե- գլ- ասէ ։ Եղիազարն , առեալ զ-
մեր ։ Հրեայ ի լեալ բազում տեղիս
յանձնէ զինքն առեալ ։

Նոյն հանճառացեալ։

Ոչ այս երկու կերպս ասացանէ
մեզ նա Հրեայն ի նմա-
նեայս , զի ի Պաղատացոյս , յոր
յորժամ յիշէ զանհնարն երբայր-
գալն , կամ զմին երից անձանց ,
ասէ . սպասեաց մեզ , ընդհեա մեզ ։
Հանդէս այնոքիկ ենեմ-ազգեն գի-
գինակալեին , և զարհուրեին յայն-
միկ , որ յիշի . և այս ի առաջին
կերպն , որ պատկանի միայն Հրեայ ։
Հայց յետոյ՝ կարդալով զնոսա , ա-
ռ . առեալ զ- մեր , բարե-
խոսեցէք զամն մեր ։ Այս կերպս
խոսելոյ ի կին առնելոյ միջնորդելով ,
և փառաւորելով , և պատկանի առ-
առելոյ ոչ ։

Այս գիտելիք եղեալ երբեմն ինձ
ի լի ընդհեն անմիջապէս ի

աբեղ. ոմն յեղիպն երանեցեալ կոչ-
սին Պարիամոն ասի։ Ասու զմեզ
ի թշնամեաց պաշտպանեայ։ Նա վա-
ռաբելոցն ասի. լաժկեցէք զհո-
գեառնէ։ Նա սբեն Պօղոս յառաջին
կոչնեցաց։ ի գ. գլ. ասի։ Օի զամե-
նեսեան փրկեալս առնիցեմ։ Այլ
ոչ խոստի ի սբեց ոմն Յ՚Ա. և ոչ
սբեն Պօղոս կասի փրկել զամենե-
սեան ոմն Յ՚Ծ. այլ պատա՛ խ նա-
խել, թէ մեզ առնեն գհնարհան
զայնոսիկ, աղաչելով զՅ՚Ծ վէ մեր
և այսպէս՝ սբեն Պօղոս փրկէ զա-
մենեսեան քարոզելով, գրելով, և
աղօթելով վէ ամենեցուն։ Յ՚ատ
գիտելի է, թէ սբեքն ամէն խոստ-
ացեն վէ մեր, հանապազ միջնորդեն
զՅ՚Ծ, և զայն, զոր խոստացեն վէ
մերոյ Յ՚Ա, խոստացեն միջնորդելով
Յ՚Ի։ Ասասի Տէր մեր ի Յօհաննէս
16. գլ. ասաց։ Խոստացէք յանուն
իմ։ Նա սբէ Եկեղեցին, յաղօթս սբեց
խոստացելով զօգնութիւն նոց, եղաս-
կայացուցանէ, ասելով. ի Տէրն Յ՚Ե
մերոյ Ես ի Յ՚Ա, որ է գերապա-
տիւ, և անմիջական փրկութեան
մեր, ոչ առ սբեն Յօհաննէս յա-

ռա-

առաջին Թագաւորն։ Այլ՝ այն, որ յայսմիկ գլխոջ ձառելի է՝ անդ-արդեօք էին մեզ պատճառ՝ ի սրբոց՝ կամ յերանելոցեալ հոգւոց, որք են յերկինս, խնդրել զօգնութիւն նոցին, և զբարեխօսութիւնն առ Աստուած։ Այս զամենայն հերետիկոսք ասացին, թէ այս ոչ է պատճառ, և ոչ կարի առնել։ Այլ ուղղափառ Հայրապետութիւն ասէ, թէ այս օրինաւորապէս՝ և օգտակարութիւնք կարի՛ ի գործ ածել։ Այժմ պէտ եկեղեցին Աստուծոյ՝ ի խնդրատուն՝ ի գործ հաճոյ զայս։

Այլ արդ՝ կերպս այս հայցելոյ զօգնութիւն՝ ի՛նչպէս, կամ յերկրաւորեցեալ հոգւոց, որ է նոցա, ընդդէմ գնացեալ է։ Առաջինն է, թէ նորա պատուհասք, և սրբելիք են առաջի Աստուծոյ։ Զի որ ոչ է սրբելի առաջի նորա, ոչ է պատճառ խնդրել՝ ի նմանէ զնոսին։ Այլ որ նորա Հանապազորդ զաղաչանս մեր, և զխոնարհ զայն, զոր խնդրեմք. ապա թէ ոչ, ոչ շարժին առ՝ ի բա-

Թէ կարէին խնդրել Աստ զայն, զոր հայցեմք։ Որպարտ՝ և վերջին երն է, Թէ նորա կամին բանք հաստել ի մեզ։ Յորժամ հաստատուին այսոքիկ երեք երք, դիւրաւիկս հաստատին նաև կոչիչն սէգ Տէրօք նուիրեալ։ Աչեցուք ուրեմն առաջինն։

Զոր սէրն Տիեզերիկիոս են սիրելիք, և բարեկամք Աստ, ի յայտնի գանալ են Տիրոջն Յիսուսի, են բարեկամք, և աննախանձելիք նմա։ Ասաւ նոյն ինքն Աստ առաց հաւատոյ. օրհնեցից զքեզ, և բազմացուցից զզաւակ քո ի ծառային իմոյ Աբրահամու. որ արդէն իսկ մեռեալ էր, և էր ի Լիմպոն։ Աչ ի պիտս Աբելի, յԱդամայ, զի Աստ յորժամ բարկացեալ էր, Աովսէս առաց նմա, Թէ յիշեա զԱբրահամ, զիսահակ, և զՅակոբ ծառայս քո։ Աչ այսպէս՝ զցածեաւ, և ոչ արամեաց զժողովուրդն։ Սրբոյ են յայտնի նշանք, Թէ սէրն ունին զՏիրոջն առաջի աց, որոյ հետև էր սիրոյ նոցին մեռաւ առ ի առնել զՏիրոջն։

Աչ-

Լուկիոսի կրն է, եթէ Հանապետն զաղօթս մեր, զի հաստատեսցէ զ'իւրեսոյ ի 16. գլխոջ. դա ևս հաստատ, զի եթէ հրեշտակք Հանապետն, և մատուցանեն առ ած զաղօթս կենդանեաց, քան որում առաջ հրեշտակն Աստիայէլ առ Տօբիթ. ի 12. գլխոջ։ Յորժամ աղօթէիր արտասուօք, ես էի որ մատուցանէի զաղօթս քո առ Ած։ Ոմանցն առնեն երամեցեալ հոգիք, որք (ասէ Աստ առաջ յաւիտենական արքայն) են հաւատացեալք հրեշտակաց իւրեքինա Լուկիոսի կրն է, զի նաև ասէ քաւականք էն, և կարեն միջնորդել ստեղծեալ արարածոց Ածոյ իմոյ ընկերացեալ զինարկս, զորս մեք հայցեմք։ Հաւատն ինամասացեալ քանէ, եթէ ասէն էն քարեկամքն այ, և գտեալ զինարկս առաջի նր։ Աստուածն էն. կարօղք և զօրաւորք վերընդունելոյ ինամանէ վիս մեր զամենայն կարելի ընտրս։ Արձեալ՝ եթէ քաղուածք իսրեաց վիս սերոյն այ. և այլք վաստակեցան վիս ծա-

առաքելոյ ասաց. որպէս կարելի է քեզ ասացանիցէ նոցա զայն, զոր նոքա զհաճոսարար հայցեն. մանաւանդ եթէ ասացեալ կենդանի հայցելոյն յոյժ շնորհս վասն սիրոյ սրբոց ընդէնացելոց, և ընկալեալ զինադրեալսն, այսպէս ոչ զնկատեսցուք նոյն ընդէնացեալսն վասն ամբ։ Օրինակն առնեմք ի պիտրա Վանիէլի ի 3. գլխոյն, զի զաղաւնեաց, յորժամ ընդ ընկերացս իւրոց հայցեաց յոյժ, պահել զինքեանս յայնմանէ որոգայթէ մեծ սիրոյն Աբրահամու, խոհակոյ, և իմաստնոյ և ընկալաւ որքան խնդրեաց։ այսպէս ուրեմն առնոյց սուրբսն, եթէ և նաև Աբրահամ, քան հանդ և խորհրդ խնդրեցին զնոսին ընկալեսցուք։

Որպէս իրն է, եթէ աղքատ կամ ի մեր բարեխոսել առ Ն. և այս ոչ սակաւ յայտնի է քան զայլսն, զի է գործ սիրոյ, որ ոչ ընդ Պօղոս առ յառաջեալ կորնթացւոց, ի 13. գլխոյն ընկերակից ընդ եղանելեալ հոգւոյ իւրոյ կինն,

կինա, եւ ոչ երբեք բաժանել ի նո-
ցանէ: Մնաւանդ սէրն է յերկինս
յոյժ առաւել կատարեալ, որ ոչ
ել ունայնիկ կենի: Ի սուրբս հե-
տեւի, մեք երանեցեալք յոյժ կա-
տարելապէս սիրեն այժմ զընկերս
իւրեանց, որք են յերկինս, քան
յոյժամ էին յերկրի ի միջի մե-
ղուաւ. արդ՝ եթէ երանեցեալք ա-
ռաքեալ ունելով զսէրն, առաւել
սիրեն զմեզ, որպէս կարեմն ոչ կա-
րել բարեխօսել ըստ մեզ, որք կա-
րօտք եմք, եւ բարեխաւսիւ եմք նո-
ցին: Մեք առաքեալք, եւ մար-
տիրոսք (առ որս Տէրն Յերուսաղէմ ընդ-
դէմ վիճէիցաւքոյ) յոյժամ էին
ի միջի մեղուագիարձին ապաշխել ըստ
այսց, գոլով եւս զինքեանց զգաստա-
գեալք, ապա ոչքան եւս առաւել
զկնի պսակաց, յաղթութեանց, և
Տանդխոց: Եթէ արդարհամարհան-
դիսատեալ յայսմիկ վայրի, աղա-
չեաց մեր Յերեմիայ, և լուեաւ
եղեւ յայն, ոչ գրեալ ի գիրս ծնո-
ղաց, 20. գլ. որպէս այժմ ի կեր-
կինս ոչ հայցէ մեր նոցա, որք զին-
քեանս յանձնեն նմա: Մէ ի նոսա

օրհնա, եթէ առեիմանոս միով քարկոծիւր, ըս օրինակի վարդապետին իւրոյ Յովհ, որ առաքեաց զերկոսեան իւրոյ, առաքէր զի գահՀայցն այսոցիկ, որք քարկոծառնէին զինքն, ոչ արդէն խոկ ի յերկինս փառօք պսակեցեալ, քան օրինակի վարդապետին իւրոյ՝ ոչ կամիցի առաքել առ Տէր զի այլոց։ Եւ այն, որ առաւել Հարկաւորէ, յայսմիկ տեղւոջ է, եթէ նոյն ինքն առ Հրամայեաց քարեկամացն Յովհ, զի գնայցեն առ Յօբ, և զնա առաքեսցեն, զի բարեխօսիցէ զի նոցա, ասէ Յօբ կամաւորապէս արդ, այսու ամենայնի որ գոանեալ ի շնաւորելիս եւ ի յանձկութեան։ և արդէն յերկինս շրջապատեալ երջանկութեամբ, զիարդ ոչ կամիցի առաքել զի ան։ ասէ Հնարէ Հնարիցիս, եթէ որբեն պատուհասելոյ եւ յաժարապէս բարեխօսեն առ ոչ զի այլ ոգւոց, ոչ եւս ծանուցանէ երեսիս առելով ի գիտից։ Եթէ կայցեն Մովսէս և Սամուէլ առաջի երեսաց իմոց, ոչ է զիտեմ անձն իմ զոր ասաս։ յի եթէ

Սա-

Ոմանք և Ասուէր լսողացեալն զիս
ի ժողովրդեան այսպիսի, ես ոչ
լուայց նոցա. յորմէ հաւաքի, թէ
որքա այսպիսի սուրբ են քարեխո-
սել վասն այլոց: Իսկ ի 2. գիրս
մակաբայելոց գրեալ է, թէ երե-
միա որ արդէն մեռեալ էր, յոյժ
սիրէր վասն ժողովրդեանն, և ըն
դունոյ սրբոց բանալին երուսա-
ղէմի: Զոր՝ եթէ այսպիսի կարող
է լինիցին, և ոչ գոլով յերկինս,
յօժարութիւն այսչափ ունին
ոչ հաւասարի թէ լինիցին ու
նելիս զկատարելագոյնն ակն, ոչ
կամիցին հայցել վասն մեր:

Ա Երանիոյ ոչինչ այժմ առ՛ի
հասանել, թէ մեք օրհնա-
պէս կարիցեմք կոչել՝ ի յօժարու-
զայն երկնից՝ զի բարեխօսիցեն առ
աջ մեր, և հայցիցեն զնորհն
զայսոսիկ, զոր խնդրեմք: Ասան
յայտնապէս յառաքելոյ յայնմանէ,
որ արդէն՝ ի վեր ասացեալ է, եթէ
այլք գաւառէին զնորհս առաքելու,
ընդունել կարէին՝ ի նմանէ զբա-
զում սրբոցն, և զնորհս. և ո-
րոմանք ի նոցանէ յօժարեալք էին

ասէ՝ ի բանիսոսէ մասնէ ասէ
ի՞ւր ոսկեայն ոչ լինելոյ պատճառ
բէ զօրութեամբ և զբանիսոսեմբ
տալոյն։ Եթէ այս ոչ իցէ պա-
տեհական, լինիցի, զի ոչ ինքեան
իցէ մեղք, կամ եթէ իցէ ար-
գելեալ։ Այլ կարծեալ զօրու-
թիւն այդց առացեալ կերպիւն, ոչ
մեղայր ոչ ի մեղք, և ոչ արգել-
եալ։ այլ եաւթ գոյն իրաւարհու-
թեան, և չերիմանալոյ։ ոսկեայն
ի օրինաւորս։ Յարձեալ. եթէ կար-
ծեցեր զնա ի զօրութեամբ ոչ իցէ
պատեհական, ոչ ոչ հաւանական
էր զնա այնպիսի հրամանք։ Եթէ ( )
գոանեցուս ի զիրս կոչեալ գոս-
գոարիւն Աշ, գրէ գոաղաղեմն, որք
ոչ մեռցին եւս գարմանալիք, այլ և
հանգչասցեն։ Ասէ ոչ այ-
գոց պատուէ, եթէ ի գոաղգոարիւ մեռա-
նել ի հանգամանսն իսրայէլ գոաղ-
ղելով նա յոյժ մեղ գոաղգոարիւ, զոր
կարգացեալ ի զօրութեամբ զնա մար-
տիրոսացոյն Աբելեանոս, և Պրոկո-
պիոս, աստուածային կոչէ սուրբ
առաքեալն ի հանգամանսն գոաղգոարեալ
ժողովոյդեանն, որք էին սուրբ հոգ-

կայ։ Ուր ընդ կարգալն ի յօդնութեան ջուր ստեպանեսս նոսրամկայն, կին ոմն կոյր արտասուեալ վերադառնայսա գտեսեալ է։ Պատմէ ևս, Թէ ընդ կարգալն ի յօդնութեան զբանն մարտիրոսին որ էին հրաշագործ ի յարեւելիս, ոմն աղքատ զերձակ արտասուալոյր խնամեցեալ էրև ընկալեալ զնորին, զոր ինքն խնդրեաց։ Յայնմ հրաշս, զորս անդ գրէ նորն Գրիգորիոս վն հանդուցումն Թոլոմ։ Ալ ի հարկաւորս ձառել սուս զհրաշեից, զորս գրեն այլք ուրք հարքն, որք գործեցան ի ձեռն բարեխոսութեան ուրց։ զի ոչ երեսք վերջանայ։ և վն այսպիսեացս գտանին անթիւ գրեալ պատմութեանց։ Որոն ևս բազումք, այլ, Թէպետ որսում։ Ամբոխեմս։ գրեցաւ Թուրինէն զհիւանդացն մարտիրոսացն, և խոստովանողաց։ ուրն Որիգորի հռովմայեցին։ և այլք բազումք։ Արձեալ ոչ գոյ քաղաք քրիստոնէից, ուր ոչ լինիցի եկեղեցի արեղ կուսին Աստուածածնի, կամ, այլոց ուրց, ուր բազում ոսկերաբեկացին բազումք նշանք

նկատեալ է, ՚ի նուաճ հրաշից եղեալ է ՚ի հաճոյացեալ, և ՚ի նուաճ ընկալեալ շնորհաց յայլ միջոցս ևս ՚ի նոյն կոչեցեալ ՚ի նոցանէ ՚ի յաղթեալն։

Վասն եղեալ ինչ ոչ էր պատճառ ևս կարգացն զնա ՚ի յաղթեալն, այլ քանի՛ ևս ՚ի նմանէ վնասեալ եկեղեցին որ կառավարէր ՚ի հոգւոյն սրբոյ, ոչ ՚ի կիր արկանէր, քանզի սրամիտ եկեղեցին ՚ի սակաւանէ ՚ի գործ էած զայն, և միշտ ՚ի գործ ածէ, ոչ սրտով, և ոչինչ կէ եկեղեցւոյն զայնմանէ։ Վասն զոր ևս մեծապատիւն հաստատեալ այսր Հնդաստանեայ, բազում տարբ ժողով սահմանեցին զնոյնս. որք եղեալ ժողովն Նիկիոյ. ՚ի 6. գործս։ Վասն կռամանցոյն, և Թլմաւուդեցոյ ՚ի 25. գոհանալոյն. և այլք բազում ժողովք, յորս նաև գտանագործեցեալին հերետիկոսքն գործեալ ինչ, որք ոչ գանագրեցան զդա ՚ի

Վ՚ի հարկէ, որպէս ՚ի նոյնէ, այսպէս և ևս ՚ի մեզ՝ սովորեալ ոչ պատահի կարգալ զդա ՚ի

Վասն այսմ ամենայնի զգուշանալ պարտ է մեզ, որք ընդունելով զբանն Աստուծոյ, ոչ միայն լսել զայն ուսանիմք, այլ եւ ի գործ ածել գործով եւ արտասուիւք զի զընկալեալ շնորհս ոչնչացուցանիցեմք արդեօք։ Ոչ միայն զայս ինչ ասացեալ է Տէր մեր, այլ եւ ամենայն ուսմունք Աստուածային, եւ Հոգւոյն սրբոյն, եւ Հօրն եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն սրբոյն, որպէս եւ մեք առեալք խոկ եմք, եւ մեր տանիքին հաստատեցաք ձեզ հաստատք, եւ յուսամք ի մեզ ամենայն աշխատասիրաց կենաց այսորիկ առ ի ընկալեալ զսոյնսին ձեզ։ Եւ մինչ եւ հանապազ օգնեցեալ լինի աղօթիւք սրբոց, որք են յաստուածատեսութեան մերում կարգին մեզ առաքելական արդեամբք կանգնեալք։

նել. մի յաւելուցուս ինձ, եւ մի պակասեցուսցես ինձմանէ: Զի՝ եթէ ոչ ուր տրամանն, եւ ոչ պատուհասն Աստուծոյ, զի ուրեք կարգացին ի յօդնութիւն. ապա եւ ոչ թուի պատճառ քեզ կարդալ զնոսա ի յօդնութիւն: Պատասխանեմ, թէ ասատրգեանն միայն այս, որ ի նեղհակ ուժ պաշտութիւն. այլ ես սուտ, եւ սատարութիւն կրօնքն կռապաշտից: Զի յայտնապէս տեսանի այս, զի ի գրաւորական օրինս բազումք բանք պահին, որք անդ ոչ պատուիրին, այլ օրինապահութիւն ասին, եւ երգմանց: Զայս օրինապահութիւն ամանց առաջի մօտաւորութեանց ի յիշատակ բարերարութեանց Աստուծոյ: Այլ ընթեռնուն ի գիրս Յուդիթայ. 15. գլ. Զ. Յովհաննու 9. գլ. Պատուական յօրինս չտրտնջաց պահին բազումք քանք ի պատուիրանսն այլ, որք ոչ են հրամայեցեալք ի նմանէ: Զայսոսիկ զժուժկալականսն կու նէ, ուրեք Պօղոս առ. 1. Կորնթ. 7. գլ. Օհրամանս ինձ ի Տէրէ ոչ ունիմ: Զ՚ամենայն խորհուրդ տայր ոմանք զպահպանին կենաց առ ի բարեպա-

ծու-

ծառայել այլ հաղուստ քանք եւս ինչ որք
ոչ են պիտեալք, առակայն պատ-
հին յեկեղեցւոջն Վ. ոչ զի Հանա-
չին լեալ զոլ առանդուածք արտաց
հարց։ Այս որոյ կարգաւոյն արտաց ի
յօգնութիւն, ամէն եւ ոչ էին հրա-
մայեալ յայլ, ի օրինաւոր. զի ոչ
ի արդիւնեցեալ, մանաւանդ ի գործ
ածեցեալ միւս յեկեղեցւոյն, եւ
հասանողեալ ի նորց հարց։

Ա՚ յայլ միւս առիթն բացատրելի, ի
= քանն արտոյն Պօղոսի. ի 1.
թղթոջ որ առ Տիմոթէոս. 2. գլ
ուր առ։ Այն ի միջնորդն այլ, եւ
մարդկան մարդն Ք՚ Վ. ուրեմն
այլ գոն այլք միջնորդք, զի առ
(ամէն) եւ երեք են բազումք, առ-
նեն զանազանութիւն, իբրու ամէն
ոչ են միայն բառ։ Արեմն որք
ոչ են միջնորդք, այլ առացեալ է։
Ի վառն այնորիկ հասանողն, որ
գրեալ է առ եբրայեցիս. 7. գլ յայ,
ամէն Վ՚ նոյն ինքն կայ առաջի
այլ միւս առ ի բարեխոսել մեզ մեր։
Առաւել եւս Վ՚ միւս բարեխաւ է
մեզ մեր, այլ պատկանի կարդալ
զայն ուրեմն ի յօգնութիւն։ Վասն

այնր

տէն Յովհան։ 1. Հաղորդ եղեալ ա-
ստ զՔրիստ. 2. զի Հարեալս ունիմք
առ հայր Յաւիտեան զԱստուած մեր
Քրիստոս, զի զոյն զոր ինչ առնէ Քրիստ,
նոյն ինքն կարէ առնել։ Պա-
տասխանեաց առաքինեալն եւ ուրբն
էն միջնորդք, բայց ոչ որպ զՔրիստ,
և ոչ նոյնոյ կարող է, որ է Քրիստ, որ է
ամէն, և ի միասին մարդ, որ փր-
կեաց զամէն աշխարհս մարդկան, որ է
միջնորդ ամենից անցելոց, ներ-
կայից, և ապառնեաց, որ Հաձեաւն
արժանապատուեալ եղոյց, և ան-
հուն արժեցեալն արդեամբ եղոյց,
զորմանէ աբար ընկալեալ զՀոգին
Աստուծոյ կերպիւ, և կարգաւ ոչ ոչ
այլ միջնորդ, եթէ ոչ միայն Քրիս-
և զայս կամի ասել առաքեալն յայտ-
նել տեղւոջ, միոյ ասէ (միէ) որ
հաւաքեն Հոգւոյն գԼոյս։ Որք եւս
էն միջնորդք, ոչ այնու կերպա-
սացեալ կերպիւ, այլ էն միայն
ծառայք գեղեալք զՀոգին առաքե-
բարձելոյն, որք յեղեալք յուծպիեն
առաւաձեռնեալն, և յորոմանք
Հեն, բարեխոսեն վէ մեզ, և ըն-
կալեալն վէ մեզ զամենայն Հոգին։

Ար-

Պատասանդ (որ ի Լիդիոյ առաջեալ է) զայն, զոր մեր կանդրեան կոչեն, ինդրուն ի Ձեռն Պետի, և Մատաւանդ ի Ձեռն արքեպանցն Պետ. Տղոցմ ոչ լինի անապրդումը Պետ, այլ Մատաւանդ պատիճ ունիս պատուհէրն զծառայս իւր, առնելով մեզ զՀնարկս, զոր հայցեալք էիք սկզբ նոցին։ Պատճառ յայտ կարձնուսումս ասեն, թէ միջնորդն փրկութեան. (զորմէ անդ խօսի տեառն Պօղոս) է մի միայն, և է Պետ։ Այլ միջնորդն բարեխօսելէ, զորոց մեր խօսիմք, են բազումք։ Եւ երկրորդն պատասխանեմ, թէ ոչ բարեպաշտ մակարերել։ Պետ ապաւէն մեր. ուրեմն ոչ հարկաւոր, զի ազգ ապաւինեցեն վասն մեր. այլ մանաւանդ պատուոյ եղբայակցութեանն ընդհանուր այսորիկ կերպի։ Պետ վարդապետն, և Տէրն մեր ապաւէն մեր. ուրեմն պէտք եւս պատուհն ապաւէն, առ ի հետևել վարդապետութեան։ Պատասանդ, և թէ ոչն կերպն մակարերելոյ իսկ բարի, հետևեալ, թէ չարապէս առ-

առնէր ձեզն Աղօթս ի յաղաւէսն մի այլոյ, և ի ներքսն զայլս առ ի աղաչել մի ինքեան, զի Աւ ադա չէ վասն ամենեցուն։ Անուանդ հետեւիլ, Հէ նաև ոչ մեք աղօ տաք աղաչել վասն մեր։ Աղեաց Հէ ոչ արդեամբ, ոչ յայնմիկ տեղւոջ, և ոչ ի միտսն աղաչել վասն այլոյ, լինի օրինաւոր կար գաւն ձերս ի յօգտուիլ, զի ադա չեցեն վասն մեր։ Այսով կերպիւ պատասխանատուն առ երրորդն։ Իսկ ասէն Յօհաննէս առ, Հէ մի ևս Հա ղուիլ մեզայ դիմեցեալ լինի առ Աւ, որ Հարեհոտ մեր յերկինս։ քայց ոչ արդեամբ, զի մի այլ ի չեցեն, և բարեհոտ լինիցեն վասն մեր։ Ասաւ Հէ ասէ ոչ եմ ի յերկինս, և Հէ կենդանիքն ոչ ի յերկրի, կարեն օրինապէս կայ գել, և միտսն զբարեհոտսն Հէ իբրեւցդ ընդ Աւ ասացեալ կեր պիւն, և կարեն աղաչել այսպէս վասն ինքեանց, ոչ վասն այլոց։ Աստուած առաջն տարակուսեալ ինչ, և Հ։ Ի գործ Հոգիք երանեցեալք աղաչեն մի Հոգեաց

քա-

քաւարանք ։ Եւ որ սիրասարդ ։ Ի
յոյժ Հշմարիտս, թէ երբեմն աղա-
չեն զնոյն ։ այսպէս Հաստատեն
զբան Մովսեսի ՝ի գիրս իւր ։ Կարող-
եալ Պետրոսի զքաւարանէ ։
Սնարկեն զօգնութենէ Հոգւոյ
քաւարանին ։ եւ այլք բազումք ։
Ի երկրագործել սրտիւքն եւ
Հաստատեն զայս ։ Օրոյհն Հաս-
տատ սքեն Ըստուածնա ՝ի գիրս
Հոգեւարձութեց ննջեցելոց, եւ՝ի
գիրս Հրեշտակապետին Գ. եւ
զբեն Իրենոս ՝ի գիրս տրամաբա-
նութեց ։ նաեւ զբ Նիկեփորէն վե-
րադասաստատ յաղօթս սակս ննջե-
ցելոց, մինչ ազատէ սահմանել ։ Օ
սա երանութեն Հաստատիցին քա-
րեխոսութեք երանելոյ միշտ Կու-
սին Մարիամու, եւ ամենից սրբոց ։
Ի երկայնէ՝ գոլով այս գործ սե-
լոյ, եւ ազատութեք, որ ոչ միայն
ոչ ընդդիմանայ կացութեք երա-
նելոցն, այլ եւս յոյժ արտակարգ
դնայ, եւ ընդհատ ըստ զանազանութեք
Հոգւոց Քաւարանի առանց երկ-
բայութեք արդարոն ասել, թէ նոքին.
ցի սրբք ազատին վէր ասելն ։
Այս-

(ա) այսմանէ ծանիցի այլ միւս առա-
(բ) քելութեանն, եւ է։ Ընդհակառակ
առնելիքն երանելեաւ հոգւոց վերա-
կացն գալն հոգւոյ ի պատժոց Դատա-
րանին։ Ես ասեմ, որք կարծեն
զկոպիս առաքեալական. զի եթէ երա-
նելեաւ հոգիք առնեն խնդրանս
ընկալեալ են զվերադարձումն
իւրեանց պատժոց Դատարանին։ Այլ
այս ոչ կարէ լինել. զի (ինչ ասէ
առաքեալն) դարձեալ առնեն երանե-
լիքն զործունէութիւնեն, և յա-
ճախագոյն, քան զերկրաւորսն
կատարեցանէին զգործս Դատաւորին։
Այսուհետև՝ ըստ հաստատակամութեան,
պատուիրեն քաջարանին Հաղանին
բաւարարութիւնք վասն նոցին. բայց
սքէմն ի յերկինս ոչ են ի կատա-
րեալ բաւարարելոյ, ոչ են կենդա-
նութիւն, որք են Հանապատակոտիք, ո-
րոց առնելիք բաւարարեն, և վճա-
րեն, ոչ ժամանակութիւնք եկելե-
լոց։ Այսպէս առ Երէս Աւսուս
ի 45. բաժանումն. 3. կանգ. 3. պր.
առ վերջ երկրորդին։

(ա) սկիզբ որ. եթէ երանելեաւ հո-
(բ) գւոյն ոչ կարեն տեսանել ի պատ-

ժոց

ժող Վասարանին, առ ինչ ոչ լուծ
ապօրէն ոչ օգնեն հոգւոց Վա-
սարանի: Պատասխանեմ, այսպէս.
նախ կարեն ազատել, զի Գ. ըն-
կալցի սակս հոգւոց նոցին զայնս
բաւարարութեամբ, և զվնասմունս,
որք լինին սակս նոցին՝ ի կենդա-
նեաց: Երկրորդ. կարեն ընկալեալ,
զի Գ. տայցէ զայնպիսի օգնու-
թիւն կենդանեաց, զի առնիցեն
զժամանակութիւն սակս հոգւոց
Վասարանին. այնպէս՝ զի օգնե-
ցեն ոչ վտ փրկութեան նոցին: Գ.
երորդ՝ կարեն ազօթիւք իւրեանոց
ընկալեալ յայլ, զի եթէ վնասմունք
նոցին յաւելեալ լինիցեն՝ որք պահ-
պանին՝ ի գանձարանի Եկեղեցւոյ,
տրիցին սակս փրկութեան հոգւոց
ուրուք Վասարանին: Որպարտ՝
կարէ ոմն ոչ ազատել զմիւս այլ
ոչ զի և նա հպեցուցանիցէ զվնաս-
մունս իւրս (եթէ ոչնչ առատա-
պէս) ի յօգուտ, և ի բարերա-
րութիւն հոգւոց ուրուք քան Վա-
սարանին: Ընդդէմ՝ և վերջին, կարեն և
երանելեալ հոգիք բարեխօսել զի
Վա հպեցուցանիցէ զվնասմունս

իւր

իւր սակս փրկուելոյ հոգւոյ ուրուք
Մեսիան առ այս հինգերորդս ոչ
հաճի առնուիլ, առելով թէ ըս
հասարակ օրինաց, Վասիանոս առա
զիմաստունս իւր ի ձեռն վիսա
նորսկին իւրոյ։ Ասաի կ՚ըզմարիտ,
թէ երանելեացն հոգիքն ոչ առնեն
զայսպիսին ինդիրս, այլ ոչէ ըս հա
սարակ օրինաց։

Ի Յաղագս պատճոյ Աստիսանոյ, որ
ինդիր էնոյր ընդ Հոգիսն
ես չերկինս։

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Ասէ ոմանք, որք ըս Վայ թա
գաւորեն չերկրիս, ամաւորին
ի մէնջ չարդիւ ի չերկրի,
ընդդէմ առաւ կարծեացն հերք
ասիսասացին այնցմանէ առաջ ի չայսմնէ
գրոցս, զի ոմն ոչ ոք առանց
չկամ

կամ ի մտաց և ի բանականէ ։
Արգասիքն գաճիճ գոլեալ ասաց
ի 138. տաղն ինձ յոյժ մեծարեալ և
զեն բարեկամք քո Ղ. ։ այլ Ն. քա-
րեկամք քո են յոյժ պատուեցեալք
Ղ. բարեկամքս այսպիսի են մար-
մին՝ որք եռուն զկեանս իւր-
եանց, և հեղին զարիւնա վի ։ Ի-
նչո՞ւ Ղ. առաքեալք, զորոց նոյն ինքն
ասէ. ոչ կոչեցից զձեզ ծառայս,
այլ բարեկամս ։ Այն և այլք ոչք,
որք յայսմիկ կենաց վի սիրոյն Ի-
նչ պատերազմեցան ընդդէմ ինքեանց,
ձնշելով զյաւակսիկան սիրտս իւր-
եանց. վի որոյ հրամանաւք պատկեցան
յոյզ ի յերկինս ։ Արձեալ, յաւե-
տարանին ոչոյն ։ Յօհ. 12. գ. ըստ ցանկ
Մէ յաւետարանական հայրն պատուէ
զնա, որք ծառայեցին Ի նրդեայ
իւրոյ, ասելով, եթէ որ զիս պաշ-
տեացէ, պատուեսցէ զնա հայր իմ ։
Այլ արդ՝ եթէ Ղ. Ն. զիրն փառաց
պատուէ և յարգէ զծառայս և
զպաշտակերտս Ի՞նչ ընկալցուք զնա
յերկինս ծանանեալ և ուրա-
խանալ, իրաւունքն պահանջեն,
զի և մեք յարդելոցիք զնա. Ուստա-

Ամանդ՝ զի յարգումն որ տրի՝ ՚ի քեզ, տրի ՚ի յոյ. զի ոչ ամարդեկն զնա, և ամարդեկ զնա. ոչ առաց ՚ի ծովեսառ. 10. զի և առ առաւել, որ հալածէր զքրիստոնեայս, առաց. զի հալածեա զիս. զորոց 9. զի ՚ի ՚ին յարգեն զնա, ՚ի յարգել և փառաւորել զնա ՚ի նա քեզ եւր։ Ա՚ա՚ տի հերետիկոսք, որք ընդդէմ առեն պատուոյ և մեծարանաց որց, ընդդէմ առեն պատուոյն Ա՚Ի։ Վարձեալ, եթէ ՚ի յերկիրն ոչ ոք այն յարգեմք և մեծարեմք զպատուոյն, և զծառայս երկրաւոր խղճանն ոչ։ այլ նաև զշունս արհն շողոքորթեմք ոչնչով զի ընկալառնն առ խղճանն. վասն էր ոչ եմ սիրել զարհիկաւք զնա, որք են սիրել զարհիկաւք և պատուել զի որդի բարձրելոյն, և երկնայնոյ ՚ին. որք են ժառանգք երկնից, և ժառանգակիցք Ա՚ի. ոչ առ որն Պետրոս. 1. Թղթոյ. 1. զի զի Ա՚ծ եղեն զնաւելեն լինելովք հաղորդակիցք։ Ա՚ եթէ մարդիք ոչնչով որք հզօրեալսն պատուոյ մեծարեն, և ընկալան զիաւառ յաղթեալս,

ոչ միայն յարդին՝ ի կենդանի յայտնիկ, այլ եւս նկարին պատկերք ընդ վէմ յիշատակի յաղթութեանց եւ յաղթողաց իւրեանց, ապա ուրբան եւս առաւել պարտին յարգել ուրբն ոյք՝ ի կենդանի յայտնիկ Քրիստոսին զմարմինս իւրեանց, կոխեցին զանդայեալ աշխարհիս, եւ յաղթեցին զխաբէութեան սատանայի. որք են ոչ յաղթութիքն. եւ զի ուրբան առաւել դժուարին են յաղթութիքն, այնքան առաւել մեծապէս փառաւորելիք են յաղթողքն. վասն ի՞ զ ուրեմն ոչ յարգեսցուք զնոսա։ Երջանիկ՝ պատիճն է վարձ առնուլ հանգուցեալ. եւ խրատեամբ պարտի ասել ասացեալն, ուրեմն եթէ ոչ տուրք վայելեցին զկեանս իւրեանց առաքինութեամբ եւ՝ ի ձեռն առաքինութեանց, իբրու թէ՝ ի ձեռն այնքան ոսկւոյ սատիճանաց եղեն յերկինս, վասն ի՞ր ոչ պատուեցին՝ ի մէնջ։

Ա՛յլ արդ՝ առեցուք այժմ յուշ ի նոր յարգին ուրբն, կամ արդեօք կարեն ի մէնջ օրինակել յարգել։ Ա՛ւ որ սաեմ, թէ՝ ի յուղափառաց պատուէն այսորիւք

տուք հետևիլն։ Այսպէս կոչեալ գինւոյ ՚ի յօդնուելն, զի բարեխօսիցեն առաջի վասն մեր. գոմ աղօթիցեն զնա, որպէս զի ՚ի ձեռն արդեամբ գործոց, և առաքինութեանց իբրեւ ընտրիցի գայն, որում փափաքիմք։ Եւ եթէ այս ևս օրհնաւոր, յայտնի ՚ի նախանձաց գիտոջ։ Զոր ասէ յարդին ՚ի մէնջ. զի ինդրեմք զօգնութիւն այսպիսեաց անձանց, որք կարին, և կարեն բարեխօսել վասն մեր առաջ. և թէպէտ ոչ ՚ի սեպ յուսամք զնոսա, զորս ինդրեմք, այլ ՚ի սեպ մեծ ընկալմունքն միջնորդութեանն բարեխօսելոցն նոցին, և պատուոյ նոց։

Արկտոսդ՝ յարդին շինելոյ զեկեղեցին, և կատուցանելոյ զնա ՚ի պատիւ և ՚ի յիշատակ սրբոյ Մարտինոսի վասն մատուցանելոյ զպատարագն սրբոց. զի պատուարգն սրբ ՚ի Մարտինոսի, մատուցանի միայն ոչ. այլ ի նուիրուելի ուղղափառաց ՚ի շինել զեկեղեցին, և նուիրել զայնս նախապատուական ոչ, որում պարտի ամենայն փառք և գո-

գոլոմեի. և երկրորդաբար՝ ի սա-
տիւ և՝ ի յելեւտակ տեղ, և առաքե-
նուելոց նոցին. զի բրիտոնեայք
մնայուն յայտ եկեալ ցոյց գո-
ված, և շնորհակալ լինելոյն
գնացին վասն բարերարութեանցն
զոր արար սրբոյն այնոցիկ, և՝ ի
միասին առաքեցեալ գնա, զի վասն
սիրոյ այնց սրբոց, և բարեխոսե-
լոյ նոցին տալոյն ներելոյ, և
տայցէ զնոսին հետևելոց առա-
քինութեանց սրբոց այնոցիկ: Գ՚յ-
սիսկ՝ ի քոլոմպան այն պատիճն,
որ սրբոց՝ վերագրելոյն առ նոս
այլ առ հեղինակ, և աղեխար ամին
հոգևոյ և ամին տարագրեալ: Ի՚
վարդապետութեան արտաքսեալ՝ ի
սրբոյն ( )զաստիճան, ի դիտ
զետեղելոյն այլ. 27. դեկտ.

Յորում լինի յիշատակ սրբոյ. Ք՚
ի քոլոմպան պատարագի սրբոյ.
այլ ընդ ( )զաստիճանս առ ի 20.
դեկտ ընդդէմ Ֆաբեսաստոսին. 21.
դի՝ զի ոչ ոք ոչ ևս համարձակեցաւ
առնուլ զայն սրբազնութիւնս
պատարագի քեզ այլ միայն

ոչ ինչ։ Վասն որոյ միայն մնասուցա-
նել ոչ է, որ զանակաւոյ զսուրբսն ու-
տէ՝ ի կանոնէ սահ, քանզի ան-
գամ առնելոցէք, առ իսկ յիշատա-
կի արարէք։ Եւ՝ առեալ յարգին
՚ի սուտասարտոցէ, զի յիշելոցին որպէս
պատուհասիցեալք ծառայք իմոյզի քա-
րեխօսիցեն վասն մեր։ և Ոչն շար-
ժի վասն սիրոյ նոցա առ՚ի առ-
նել մեզ զչնորհս կենաց, և զօգնու-
թիւն։ Եւ՝ յապէս սահ սրբազան ժո-
ղովոյն Թրիւհնդկինոյ ։ ՚ի 22։ գա-
նարանի ։ 1։ գլուխ։

Որդեակք՝ յարգին ՚ի պահելն, և՛ ի
պահպանելն մեր զուօնահամբու-
թիւն նոցին, յոյս գոլաբանին
գործք սրբոց, և չնորհակալութիւնք
լինին Աստ, որ մեծացոյց զնոսա։
Ասաւ բովանդակ այս պատիճ,
վերատառանոյ առ մեծացոյն
իսուս, և պատիճս Աստ։

Ընդ երդոյդ՝ յարգին, և մեծա-
րին՝ նկարելով զպատկերս նոցա,
զորս ուղղափառքն պատեհաբար
վերայարգեն, բանալով զդրուխս,
անկանելով ՚ի ծունկս, և առնելով
զնմանս գործս յարգելոյ, և մեծա-
րե-

բերայ զնա։ Եւ սկսե ( )գոսոր-
նալ ի գերս զբանալեացն Եհ. 4.
զի Հակ գործքն այնոքիկ են սո-
վորականք լինել նաեւ կենդա-
նեաց՝ մեր զերազանցումն իրիք,
կամ մեր արժանապատուեալ ու-
ցին։ Եւսան յոյժ առաւել կարեն
երանել առ նոսա, որոց գերազան-
ցեալ են, եւ արժանապատուեալ են
յոյժ գերազանցիկ զգամանդակ սա-
տանա, եւ գերկրատուր փառս։ Եչ
ոչ պատճէն, որ երանի պատկե-
րայ, եւ սքոյ, եւ առ նա վերաբերի,
այսպէս բոլանդակ պատճէն, որ
լինի սքոյ, կ՚Եհ, եւ վերաբերի առ
Եհ Տէր, եւ առեղծուած նորումն,
զոր պատկերի որոյ առեղծան ի
նմանէ։

Եւ երեսուն՝ յարտքին սքոյն ի ձեռն
խոստմանց, եւ ուխտից, որք
ի հրեշտակապետաց լինէին։ Վհպէտ
այս գործս պարտաւոր լինելոյ առ
ամի տալ, ոմանք խոստմամբ, կամ
ուխտիւ, ոչ լինին առ սքոյ Տանու-
թեամբ գնա Եհ, կամ խոստեալ
Հակ ինանս գոսանի Եհծուածի նոյ,
այլ Հակ մարդն խոստից պարտա-

ընդել Աւդ մեռանի, և ջերմեռանդութեամբ ուրուք, յուսալով եթէ օգնականութիւն բարեխոսութեան նորա լցուսցէ. կամ խնամոյ պարտաւորել անմիջապէս առ այն աբեղն ոմն առ առեղծուած որ բարեկամ ոմն, և պատմէցեալ ինձնէ, յորում՝ ի միտ ածէ առնել զկնի

Ինչ յոյժ հաճելի ոմն։

Ա սիրէ ոք, եթէ ի չշմարիտ, և եթէ աբեղն կարծեն ի միջնորդարձել, ապա պարտ է լինելոյն չշմարտին այն բան աբեղն Պօղոսի ի 1. Թղթոյ առ Տիմոթէոս. 1. գլ. ուր առէ։ Պնդացիր ոմն պատիւ, և միտք Պատուականանեն, եթէ Աւդ առաքեալն առեալ (միտն) հետեւեցուբ, եթէ ոչ պարտ տալ պատիւ աբեղ, հետեւեցուբ եւս, եթէ ոչ ոք պարտի յարգել բան գիր։ Եւ եթէ այս պէս է, զիարդ՝ եւ ոմն նոյն ինքն աբեղն Պօղոս առ Տիմոթ. 2. գլ. առէ. միտք, եւ պատիւ, և խնամարձութեան տալի, ոչ գործէ զբանին. մանաւանդ նոյն ինքն Աւդ պատմէցեալ ի միտս երկրորդ օրինաց, զի յարգելոյն ցնծալոյն մեծաւորք։ Առանձ

այլ

այլ պատիւ է այն, որ պատուոյ։ այլ է այն, որ պատուէ մէջ. և այլ է այն, որ տուն ամենեցուց, և իշխանաց։ Ի՛ր, ոյք առեալ ոմանք է պատուս դէպ բաբառէր, առ որ վերաբերին հա մայնք պատիւք, որք տուին այլոց։ Մէջ, ոյք առեալ ոմանց դէպ պատուոյն, առաքինեաց, և բարե կամաց ոյ. և այս պատիւս է փոք րագոյն քան զառաջինն։ Իշխա նաց, և մեծատանց՝ ոյք նոյ, որք անկան զիշխանութեան յոյն, կամ են իսկապէս նմին, զոր ասէ պէտ Պօղոս Հռոմ. 13. զԼուսին։ Օ՛մանեցիք՝ և վերջապէս, յայտ գին որք երկրպագութեան որ պատկան նոյ։ Ա՛ն պարզաբանու թեան այսորիկ գիտելի է, թէ են երեք կերպք երկրպագութեան, որպէս առաւցանէ պէտ Դաւսա, 2. 2. խո 103. պ. 3. զի են երեք կերպք դէ րագանցութեան, որոց պատուոյ եր կրպագութեան։ Ա՛ռաջինն է Ա՛ստ ուծոյն դէրագանցութեանն, որ է աղ տաւոյ, առ որ պատուոյ դէրպագութեան, որ Ա՛ստուածոյ հնչի կոչի լոգականոյ. ըստ պատուոյ։

Հոմերոս զերազանցութիւնն ի մարդկայինս, որ ծնանի յառաքինութենէ, կամ յաստիճանաց, և յարժանապատուութենէ կենաց այսորիկ, առ որ արդարև մարդկայնի վերապատուութիւնն, որ կամ ասել քաղաքական երկրպագութիւն, կամ քաղաքական պատուական վիճակ են բազում աստիճանք այլ վերապատուութիւն արարած Հոմ, այլ նշխանն, և այլ հարուստն, զորմէ խոսի Հոմերոս ի բազմայական վիճակութեան։ Զայնմ զերազանցութեան ի մէջ Ճայեայ և մարդկայնոյ, ոմն այն, որ սէգ որ ծնանի ի շնորհայ, և ի պատուոյ նոցին։ Ձոր առ այն արարած երկրպագութիւն, որ Աճաքեայ առն առքայ, յիւ արարչ պատիւ, որ մարդեղացաւն այդ։ Ձոր զի ի մէջ աստեղից առաւօտուայ առաւել գեղացոյ և Արարիւթեան ի, և գեղ արեգական մայրն հեր, որ երեսն և տեսիլն մայրն հեր։ Այն Ճայեան, մարդկութեան ի մտածեալ ըստ ինքեան, և երա-

նեցեալ Կուսին առաւարեն զմի-
ծադոյն երկրպագութեան քան զառա-
ջնոյն, և փոքրագոյն քան զյաջոր-
դին, և կոչեն զնա հիպերդուլոյ,
այ. զերագոյն պատիւ:

Այլոյք՝ զհակառակն, ամենայն
երեք կերպք երկրպագութեանն,
զաստեղն բաժանին՝ ի ձեռն ներ-
նայոց ներգործոցն, քան՝ ի ձեռն
արարչագործ անգի առաջին կերպն
կոչեցեալ լամդուլոյ, և մի ծայրա-
պատեալ երկրպագութեան, և եր-
եքաստիճան կամաց՝ արարեալ Աս-
ուն նախկնոյ սիրոյն և վերջնոյ
վախճանին մերոյ որ ոչ եղանէր, և
ոչ կարէ եղանել այլոց, քան այ.
Այլոյքն կերպն և խոնարհեցու-
ցումն ինչ կամաց՝ յոյժ փոքրագոյն
քան զառաջինն, որ եղանէ առեղ-
ծուածոյ վանն բնթռնելոյն՝ ի ոմա
զգերագանցութեան ինչ ծայրակալին
Այլոյք երկրպագութեանն և խոնար-
հեցուցումն ինչ կամաց, որ լինէ
առեղծուածոյ վանն բնթռնելոյն
՝ի ոմա զգերագանցութեան ինչ առա-
ւել քան զնախկնայն, և ետնագա-
գոյն քան զ՚ծայրն. և այսու յայտ

գնեն սեղան։ Այլոց արուարքին սրա-
բաղուելիքը, ոչ են ՚ի ծոմանկս սե-
հանին, բանալ գլուխն, բաղխել
գլուխն, և ամանք ոտքն են հա-
ստակք առ ամ երիս երկրպա-
գութիւն, բայց ՚ի պատարագէն,
որ միայն պարտն այս. ոչ ասէ սեղն
Ոչ առնիս ՚ի գիրս ձեւոյ գրա-
գաղթին այս. 4. գլ. Ա. ասէ և սե գիրն
յերկաց. 22. գլ. ուր գրեալ կ՚ : Ար
գնոյ գահիցն, առաքելոցն. բայց
միայն Տէր։ Յորմէ գիւրաւէս հա-
ճարն երկրպագութիւն որ սեղ
պատկանի։

Յա-

※※※

Ալեքսանդր, եւ յաղթութեամբ տարածեալ եւ ընդարձակեալ զիշխանութիւն իւր, որ կիսեցաւ ի տարին 250. ամենայնիւ տարեգրութիւնս։ Սակայ արդ՝ ի 54. տարին պատմի զբնաւորէն։ Ազեցիկ մարդ՝ ի վայելչութեան, եւ կենդանութեան իւրում՝ ի դժուարին ասելոյ զայս իմանալ, զոր՝ ի բազում առիթս առեալ գիրն՝ ի գործ ածէ, յորժամ ինչ զանազան դժուարից, յայտնապէս ցուցանէ, եթէ դժուարն ի տկարութենէ կամին երկրի։ Եւ այս հաստատէ՝ ի տրբեդին ի ութսուն 8. եւ ի յորժամ զերծ ազատեցին զքեզ, զի մի առաքեսցէ զնոսա յանդունդս ոտիւ իւր կարէ ինձանէ այլ, քան զանձատոյն վիհ ինչ՝ ի տեղւոյ երկրի։ Եւ մարգարէին Աստուծոյ ինձանէ, զիմանալոյ ուրուն՝ ի դժուարին՝ ի 14. գլ. ասէ այսպէս. դժուրք՝ ի տեղեաս ինձանէ ինձանէ բոյս։ Եւ ելկէսասունէն. 24. գլ. ասէ զանձնէ։ Ի՛ն։ Յանդերձեալ յաւերժական կեանսն երկրի տեղեկութիւն, եւ նախատեալոյ յաւերժական տանջեալսն, եւ բառնալոյ զաւերժական յուսայոյսն ի Տէր։ Օրոյն եւ հաստատէ առաքեալն Պետրոս ի ընդհանրական իւր էջ

ոգ

ուղ վարանուելն. յորժամ ասէ, Թէ ամ հոգին, որք ասին էլանել մահացու մեղաց, և կամ վասն սկզբնական մեղաց, ինչանէն՝ ի դժոխս:

Ա ացեալ կարծիքն հաստատին՝ ի վնասակուելիք արդոյ հարց. ոչ տուրքն Աիբրեղ Ք. ղեկատրացին՝ ի յայտնել զերկոյն հոգւոց, որ գրեալ զդժոխոց, ասէ Թէ ե տեղն իմն խաւարասնած, մշտայրն, և մառախլապատ՝ ի ծոց երկրին Թէ ի ստորնագոյն կողմն դժոխոց կոյ բանտն գառապարտեցեալ հոգւոց՝ Ամերիաւլիանոս՝ ի 45 գլ. պատմագրութեան գոյ, անուանէ զդժոխս ստոր երկրային հատուկուն գարանեցելոյ հոգւոց: Այլն ( )գոսդինոս՝ ի գիրս իւր ասէ. զդժոխոց, մանաւանդ տեսանի ինձ պարտ գոլ ուսուցանել, Թէ կայէն՝ ի ներքոյ երկրի:

Ա ևս բանն իսկ ցուցանէ զնոյնս. վասնզի ոչ երանեալ հոգիք կան՝ ի բարձրագունդ տեղւոջ աշխարհին, այսպէս գառատարուեալ հոգիքն, որք ունեցան զջանագան

և

և զնեբհանկան կեանս, մնայցեն ՚ի
ցաւագուսանք, և ՚ի նեղչնապուսիկ
տեղւոջ, որ կոչի Հեռապուսիկ
Յերկինից, և այս ոչ կարի լինիլ
այլ, եթէ ոչ մեռանի երկիր։

Եղյապիկ՝ են քաղուա՝ հաշանք,
եթէ զժոխս կոչի ՚ի մէջ երկրի,
ոչ Հասուսակ տեղբն Ուրիդա ՚ի
դիմա հեր։ Հաշանք են զանազանք
պատուհասք երկրի յորոց Հանա-
պազ էանկ ծուխն ծծմբահոտ։ և
երբեմն ցոյց, որոյ դժուարապիս
կարկ տալ այլ պատճառ քան
զգժոխս։ Անապատ տեղբն
Ուրիդա ՚ի 30։ գիսոջ, գիտելով
Հաւասան յայտնութիւն, եթէ ՚ի նոյ-
նում ժամու յորում մեռաւ Թա-
գաւորն Թէոդոսիոս Հերակլիոս
արիասակացն, Հոգի նորին ընկե-
ցեալ էրև ՚ի խորխորատն Վուլկա-
նոսի, զոր ոմանք Հասարակօ-
րէն կոչեն բերան դժոխոց։ Ի-
րիդիոս տեղիսն ՚ի պատմութիւն
յամի 1337։ գրէ, եթէ ՚ի կղզւոջն
հրաբուխ շուրջ զերծանէն հե-
ղուկ, ուստի էանեն սև ծաղոյն
բոց, լինի ձայնք զարհուրելի ո՛

զտանելոյ, և քաղելոյս երեսին Տո-
գիոս, որք ասեն, թէ առաքեցեալք
եմք ՚ի քեզանէ յայսմ։

Յաղագս պատճառի զոր ելից պատասխանի
պեալ հոգւոյն ՚ի փիլոն։

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

Ասէ Փիլոն եթէ երկու սեռք
պատճառ՝ մինն կոչի յատ-
կանիչ պատճառ իմաստ-
և միւսն պատճառ ղեկայ-
նական։ Պատճառն իմաստ կայա-
նայ ՚ի գիտելիսն հոգւոյ ՚ի յերանու-
թիւն իւր, յերանականսն առաքինե-
այ։ Պատճառ ղեկայնականաց է այն
անձկութիւնն և ատելութիւնն, զոր Տո-
գիոս ընկալաւ ՚ի քեզանէ Տեղւոյ գժո-
խոցոյ։ Եթէ միտն, և եթէ միաւորա-
ւորեալն ծանուցանեն այնպիսւք բա-
նիւք, զորս Այր առաքեալ Պօղոս ասէ ՚ի
Ա. առ Կորնթ. ԺԳ. ՚ի բանս կոչէ ասէ մշակել-
ասելով։ Այդ պատճառն
իմաս-

ՀԱՄԱՐ: Ինչ էզմիկ լսել և կրնել
առումնայ, Ինա պատիժն զոյ-
ապրանաց: ուրեմն գաւառապար-
տեալ Հոգին կրէն զմեռն, և զհնա
պատիժն, և երկրաբանքն են յաւէ-
տենականութիւն: Ինայլա ասէ Տէր՝ ի
պէտս Սամեանոյ 25. գլ. Ինմարդ
մեռնի անիծեալք՝ ի հուրն յաւէ-
տենական: Ինե՛ւ 16. գլ. Ինսկի-
ծաց ասէ, Ինա տայէ գՀուրն զոր-
գուն՝ ի մարմինս նոց. և այրեսցին,
և զգայցեն մինչև յաւիտեան: Ինա
եւայն՝ ի վերջին գլ. ասէ, որդն
նոց ոչ մեռանի, և հուրն նոց ոչ
շիջանի:

Եթե իրաւամբ կացուցեալ չիմ
մինն, և միւս պատիժն՝ իրա-
ւ ապարտեալ Հոգիս, այսու հե-
տէ՛ Հաստատեն Ինճշմարտէ. մա-
Հացու մեղքն զերկուս տեսակս
Հին ունի. մինն է յեւս գարձումն
չիմ վերջոյ վախճանէ. և միւս
պատասխանէ պատիժն Հնաւ-
ր է զերկուքեան չեմանալէ. որպէս՝ ի
վեր ասացաւ: միւս տեսակն հին
է անկարգ գարձումն առ ստեղծո-
ծն. և վասն այսր պարտի որ-

ակն

սիժն զգայարանաց, որ ոչ պարտէ իմանալ. Եթէ նախկին տգէտն Թինն պատժեցեալ միայն պատժով ջնջուի, և երկրորդ տգէտն Թինն պատժեալ միայն պատժով զգայարանացն. զի որքան առաջինն, այնքան երկրորդ տգէտն Թինն պատժի միով և միւսով պատժով. Վասնզի որքան յետոյ դարձումն լիցի, այնքան անկարգ դարձումն առ ստեղծուածն պատկանին նոյնոյ ճանրութեանն յանցանացն։ Ասէ մինն և միւս պատիժն առնեն զմի ամբողջ արդար պատիժ։ Այլ արդ՝ յուժամ Գաբրիէլ ասէ, Եթէ պատիժն ջնջուու պատասխանի յետոյ դարձմանն լիցի, նախկնապէս իմանալ զի այս պատիժս նաև մեր յաղագս անկարգ դարձմանն առ ստեղծուածս։ Յայսմ և նախկնապէս պատիժն զգայարանաց պատասխանի անկարգ դարձմանն առ ստեղծուածս։

Գիտելի՛ ասա, Եթէ բաժանումն այս երկուց տգիտութեանցն ի յայժ յայտնի՛ ի մեզ յանձնառութեանէ, ոչ գտանիցին, ընդէ՞ր նմանը

Ամենեք սոցին, քան զի ի մեզս
գանցառութենէ, ոչ է ոչ առնել
գերբայրական յանդիմանութիւն։
Արձեալ գիտել է, զի պատիժն
ինաւսու է հաճոյար առ ոմն գա-
տապարտեալ հոգւոյ. քայց պա-
տիժն զդպարանոց, որպէս առ
առատութենէ՝ է անհաճոյ. զի մի
հոգին կրկէ զմեծագոյն պատիժ
քան զինուսն. քայց որպէս առ յա-
րաւարտութենէ՝ են հաճոյալք, զի ոչ
երեւեր վերջանոյ։ Այլ յայտնա-
է պատճառ է այլ միւս իրք,
որք տանջեն զդատապարտեալ հո-
գիսն։ Այսինքն՝ ոչ ներկայու-
թիւն Աստուծոյ զմոլեգնացուած զե-
րանելոյն, այսպէս բացակայութիւն
այլ տանջէ զմեղաւորութիւն գա-
տապարտելոյ հոգւոյ. ոչ իւիք
առաջի։ Ոչ առաւել՝ իմացակա-
նութիւն գատապարտեալ հոգւոյ
իմանայ զնա ոչ զէութիւնակ քար-
չարանաց, զորս կրէ. ոչ ոչ կամիցի
առ զնա միաբանել. զի ոչ ունի,
եւ ոչ պատիժքն կարեն բառնալ,
վասն կամիցի անդադրիւն տանջանաց
չարաչարելոյ վասն յաշխարհին առ-

նել

զանձ : Ալմաստիկ յիշողութիւն
չարչարեաց Յիսուսի Քրիստոսի
Քէնէ այսպիսի կենցաղոյս արդէն
խոկ անցեալ է եւ ապագանցն
ձեռոց է յաւիտենականութիւն , եւ
նա զի յանցաւոր հրեայիդ կրօնս
սին զանձն բարկ , եւ անկան ի
զանազան հերձուածս :

Պատմեն զայս բազում տարի
կուսութիւնք : Ալմաստիկն է այս :
Սին է ծանրագոյն պատիժ . պա-
տիժն զգայարանաց, կամ ի մեռ-
ուսն : Պատահանեմ, ի պատիժն
ինուսն : այսպէս ասէ զնանուն Ա-
կէ բերանն ի 23. հերքողքեն այլ
Պատմէսն : Նա խոկ ասէ, ան-
կումն այն ի միտաց զոր մեծա-
գոյն քան զկենդանին : Նա զկնի
ասելոյ ասէ , Ի՞նչ բան զե-
նեանք (որ է պատիժ զգայարա-
նաց) ոչ ինչ են նկատմամբ կրու-
սեան յաւիտենական կենացն , որ
է պատիժ հոգւոյ :

Ալկրորդ տարակուսութիւն է. Թէ
ասկս ինչ խնայ , Ի՞նչ զանն
մեղ մանկունս ասելոյ, որ ինոյ ժա-
մանակ ինչ , պարտի հոգեցոյն յա-
ւէ-

հոգեւոր պատիժն։ Եւ այս
պատասխանի տալն Մատթ. 12. 32. հա
87. պ. 3. առելով, թէ հրաւա
Ա. Ծայրն կանոնն կացուցեալ է
յաւիտենական պատիժն վասն մա
հացու մեղաց. պատճառն է այս
չի որ ոչ մեղանչէ մահացու,
քաւութիւն Ս. Խորհրդոց վախճանէ, և
որքան է ինքեան, յաւիտենակա
նապէս մնայ Ի մեղս. վասն հրա
ւանքն պարտի յաւիտենական պա
տիժն։ Եւ թէ պատիժն ոչ ա
ռաւել, քան թէ ոչ ունայ մեղքն,
ոչ է ճշմարիտ, զի պակաս քաւութ
ւիւն տայ ( )պատիժս Ի փոխ զքա
ւիչն ոչ, նաեւ Ի համարկային
պատասխանին առաւել ոչ պա
տիժն քան զոր ունայ յանցաքն
Ա. յս վարդապետութիւնս ընդէմ
կայ Աստուածաբանին, և այլոց հե
րետիկոսաց, որք ասեն, թէ պա
տիժն պատասխանող հոգւոյ ոչ
է յաւիտեան միշտ։ եւայլ կարծիքն
առաւ եմք։ Եւ տեսն ( )պատճ
առս մեքս ընդդէմ այսպիսեաց
կարծեցեալ Ի յաւուրսն առեալ Ի
24. գլխոյ։

Երդում տարակուսելին է. եւ բաբանելու մահացու մեղք գոլ ընդդէմ այդ, որ է անհուն բարի, պարտնակէ զանհուն չարութեան՝ ի ձեռն իբրաբանելու այդ մահացու մեղաց պարսի հոգւոյն անհուն պատիժ զգայարանաց նաև ուրուն առ սասկութեան։ Պատասխանեմ, թէ պատժին զգայարանաց ոչէ նախկնակ եղեալ ընդ թէութեանէ յանցանաց, այլ ընդ Յ. ծայրին կամացն, յորմէ արդիւն իսկ այնքան վնասեցեալ է, եւ ոչ առաւել։ Արձեալ. այն անհնութեան չարութեանէ, որ պարտնակէ զմահացու մեղս, պատժի՛ ի պատժոյ ճնաւոյ, որ է զրկումն յանհնոյ բարութեանէ, եւ՛ ի պատժոյ զգայարանաց, որ ճնալոց է անհնապէս, ոչ գոլով ստեղծուածն ընդունակ անհնոյ պատժոյ զգայարանաց, ուրուն առ սասկութեան։

Երդումն տարակուսելին է. զի պատուիրէ, ուր վախճանացեալք են ի դժոխս, ունկնդրեալ

վերջ

զմեզս ինչ ընդունելոյս. Հարցանէ այժմ, Թէ զինչ պատիժ կրելոց են մեռեալքն ընդունել մեզաց։ Պատասխանի, Թէ վասն ընդունել մեզաց ոչ տան յաւիտենական պատիժ դատապարտելոց, այլ ժամանակաւոր պատիժ։ Պատճառն ի՞նչ է, զի հաստատակ խօսք Աստուածային է, Թէ Աստուծ պատժէ զամենայն բան զատանի, այսինքն փոքր քան զայն, զոր անձն ապիրատուրն, քանզի Թէպէտ և մեռեալքն ընդունելոց մեզաց տայցէ դատապարտելոցն հոգւոց յաւիտենական պատիժ, ոչ պատժէ զամենայն բան զատանի, այլ անդր քան զայն, զոր ապիրատուրն։ Այլ Աստուած զհոգիս իւրեանս առնէ ընդունել մեզաց այնոցիկ ի յաւիտենական, քանզի պատուհասեաւր։ Պատճառն իւրեանց, զի յանցանսն ընդունելոյ մեզաց դատապարտեցեալ հոգւոց ինքեանց յաւիտենականն՝ ոչ զգոյ զի զժոխս Աստուածային յանցանսն։ և պատճառն այսոքիկ է, զի ոմանք Հոգւոց դատապարտելոցն այ-

և

և այսպիսի բարեհաճութիւն ու կա-
րի գոլ, զորով զաւատարուեալ
հոգին ձեռնամիք իւր։ Այսպիսին
ջառագում լինի վարդապետութեան
սէրն Աստուծոյ, որ ի ընդունելի,
եւ ի ներգործութիւն Աստո-
ծոյն ծանի եւ ի ներգործութեան
յոյս։ Ասացէք, եւ ոչ առա-
ջադրեալ ներգործութիւնս, և
առնելոյ զայլ գործս բաւարարու-
թեաց վասն օգտութեան հոգւոյ ա-
րուեստ, զոր մտածէ, եւ ի
քաւարանին, և զամենի զառաքե-
լեալ ի ձեռնս, հարցանեն, ար-
գելօք ծանրագոյնս ազատելոյ
օգնեն նոյ կերպիւ իւրեանց։ Պատաս-
խանեմ, եւ ոչ մի կերպիւ օգ-
նեն նոյ արդարն առ ազատելն յայն-
պանդ պատժոց, (զի ոչ բաղձից
առացաւ) ի ձեռնս ոչ գոյ մարդ-
եւ ։ ասաւ մեզ ( )զասելոյն ի
գիրս որ կոչի Երեքտասնից, ասէ,
եւ եթէ ծանրագոյնք արարէք ի
վասն այնոցիկ որք են ի ձեռնս,
ոչ առնեն զօգտեալն նոյն, այլ մի-
այն են մխիթարեալ նոյն կերպա-

հնարաց ։ Այսպիսի կարծիքներ Վիկտորինոսեան ի 2. գրքոյ քառասնից 18. գլ. բացարձակապէս ասէ, թէ օժանդակութիւնն առաքառաքարտեցեալս ոչ օգնեն ։ Արդարեւ. եթէ օժանդակութիւք տային զառաքարտեցեալ հոգւոց զՏանգառութիւն ինչ, կամ՝ թեթեւութիւն, եկեղեցին աղօթիցը մի՛ նոյ, զոր ոչ միայն ոչ առնէ, այլ եւս արգելու աղօթել վասն նոյ. այլ տեսանի ի ժողովոյն Վրաքարհնաի. և՛ ի ժողովոյն Թրիպուրհնաի, և այլոց բազմաց, զորս առաքել առաքել ասացեալ զքառասարանէ ի գիրս իւր ։ Պատճառն՝ որով ասէ, թէ ոչ պարտին մեռեալքն ողորմութիւք վասն զառաքարտեցելոյ, է, զի զառաքարտեցեալք ոչ են ի կացութիւն ողորմութեան. ասէ մեծառնէն ոչ կարաց ընկալուլ զմի միայն կալեալ ջուր մի զովացուցանելոյ զլեզու իւր ։ ուկասու, 16.

Եկեղեցի առաքաքնութիւն է. Ի գիրս զառաքարտեցեալ հոգւոցն կամեցան մանաւանդ ոչ լինել, քան թէ լինել՝ իցայս պա-

սիժա յաւխանականամոպէս : Պա-
ատասխանելիք կամին ժամանա-
ց լինել : Ղեւոնդ ասէ ցնա ժա-
ռանգեալ էր պատ . յորժամ ան-
յայտանալ . ց պէ Ղե ցանկացեալ
ուսանել , և խոսիլ ընդ նմա
նայն : Ղե Յովաեաց 10. պէ առա-
ջին լերամն , ևս անկեալ ի վի
ճակ և բլոյց , ևս ժամկեցէք զին-
Ղե ևս ևերեա ցանկան ոչ գոյր , ոչ
այնքան ևաան ոչ կրեալ զայնոսիկ
առնելոյ , որպես , զի Ղ ոչ ի
ինչ արկանիցէ զատարամեալ ևս
լնդդիմ նոցա . զի ևս ևծէ առել-
ևս զոչ ունին առնա :

Ղովհաննէսի առաքելոյ.

Ա լրեալ պատմեալ ևս
հոգւոյն ջանան զոսոխն ևս կեն-
դանոյ մկնտրելոյ ազօթից
կամ այլով կերպիւ : Ղժուարա-
ևս առաքելոյն պատիկ ժա-
ռին յայտնել , զոր գրէ սէն Ղ ո-
կաս զմեծասանէն . ի 16. գլ. որ
ազգեալ զՂերահաս , զի առա-
քեալք զգազանս առեղծարս ևս ,
զի մի զայլեն առաջն տեղի տան
ջանաց : Պատմեսցուք առ աս-

զակուսումն ինն, եւ զառաջարկեալսն ցեալքն ոչ ասելն, եւ ոչ կարելն ասելով. զի պահասի նոյ սէրն, եւ բարի փափաքն առնելոյ զկրս հաչելիս նոյ. եւ առանց սորին ոչ կարէ լինել չքնարիս ազատութիւն։ Եւ ասէ Հայցուածն, զոր արար մեծասուքն այն, ոչ էր գործ ասելով, եւ ոչ գործ սիրոյ առելարար. այլ էրև գործ սիրոյ յաւակն անձին իւրոյ, զի սի առաւել բարձրութիւնս ոչ բար օրինակին՝ զոր առեալ էր էրեմայէ իւրոյ։ Նա պատճառն է, զի սրբոյն առաւել գնան ի գիտութիւն, այնքան առաւել բազմապատկի պատահական պատիժն. զի ոմն յերանելեացն՝ սրբոյն բազումք էին, այնքան բազում՝ պատահիւն ուրախութիւն. զի պատիժ սէրն, որ ի մէջ նոցին, առնէ. զի իւրաքանչիւրոք ուրախանայցէ զուարթութեամբ ոգւոյ։ Եւսէ զի մի բազմութիւն պատիժն զառաջինն ի գիտութիւն, Քանզի զի մի գայցէ[illegible]

անդ։

Լեհ ասիցէ զբ, ոստի՞ ծնանի, զի զբչափ առաւել գնայ ի գ-ժոմս, այնչափ առաւել ամսոյն, զի պարտ էր լինել տեղիսին, յոր պարտ էին մանաւանդ ուրախանալ, զի այսպիսիկ, զոր առ մեկնիչն ի մի Նշանակէ ԻԴ. զբ այսինքն ամսոյն ծնունդ ի գարնան գրտնի ի չարիս ամսոյն: Պատասխանեմք ասել, լեհ այս ոչ ծնանի ի ցաւակցութենէ, զի գոառատաբար Հոգի զբ ի չռամնոյնի վայրս չարեաց այլոց. զի ցաւակցութիւն ծնանի ի խոհից, և ոչ գոյժ ի գ-ժոմս ակն, ոչ ևս կարէ լինել ցաւակցութիւն: Նմանապէս ասեմ, լեհ ծնանի ի բռնութենէ նուն-պարզաբանեմ. ոչ տեսանել զկոր հոգ գեղեցիկ, և բարեպէս կարդացեալ գնալ, բնականաբար հաճելի է և ախորժելի, այսոյ տեսանելն զայն գոառատ ինչ երկեղութենէ և շփոթութիւնս, որպիսի ի գ-ժոմս, առանձին զտհաճութիւն, և առելիք զարմանս և զնեղութիւն: Առաւել հետևի, լեհ որքան առաւել գնայ ի գ-ժոմս, այնքան առաւել բարձ-

մանոյ չիմանալուն, և զայնքան ա-
ռաւել նեղութիւն առեալ, մանաւ-
անդամ կամօքն Աստուծոյ կամիցէր,
զի ամենեքեանք զաստուածպաշտ-
Ո՞ւրայն առացեալն մեկնէ, որ ա-
զէն խակ առակ է, առեալ, մանաւ
ի միտս Հնդկաստան. զոր օրինակ,
հիւանդ ոք յոյժ ամաւ միայն ի-
ատն, իմանալ զանկաւ նեղութիւ-
քան մանաւանդ ի հիւանդէ:
էանալ՝ երբեմն առակն այն ի չ-
մարիտ ի կերակ յայտնիկ, ա-
ինեցոյն մերձին եղիազարեան, ա-
ի այնպան անեղծանիկ, որ ոչ էր
ընդունակ ուրախանալ երկու-բոյ
զաստուածպաշտեցեալ Հոգիքն ոչ էր
ընդունակ անդորրանալ երկու
զատն գոլոյն բոլորովին ընկղմե-
յեալ ի տանջանս գժոխոյ:

Յաղագս սրբոյ պատարագին:

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

Զորոյժ պարտական կերևուցանեմ զանձամբ զկերպս սուրբ Պատարագին ի, որպէսզի այն ևս ծանեայցուք ի զինչ ինչ, կամ ընդ ո՞ւմ միաբանեալ ընդունելի և հաճելի առնեմք. որպէս ասէ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, ընդ Պատարագ մատուցանելոյ, եթէ ի զինչ ինչ ընծայիցես զպատարագ քո, և անդ յիշեցես եթէ եղբայր քո ունի ինչ ընդդէմ քեզ, թող զպատարագ քո առաջի սեղանոյ, և գնա նախ հաշտեցիր ընդ եղբարս քո, և ապա եկեալ մատուցանես զպատարագ քո. զի ոչ ընդունի Աստուած զպատարագ ոչ ումեք, մինչև հաշտեսցի ընդ ամենեսին. զի ոչ ոք կարէ ասել եթէ ես սուրբ եմ, և ոչ մեղայ. զի եթէ ասիցէ եթէ ոչ մեղայ, ստախօս լինի, և ճշմարտութիւն ոչ է ի նմա. զի ամենայն մարդ մեղաւոր է, և ոչ ոք կարէ ասել եթէ ես սուրբ եմ, և ոչ մեղայ. զի ոչ ոք սուրբ է ի մարդկանէ, այլ միայն Աստուած

Համեմատ. 15. գլ. Այս եմ որպէս և
դուք ոչ։ Զայսոսիկ, զի Աստուած ոչ
է որպէս բնութիւնք այլ ասի որպէս համա-
ռումով և ոչնմանութեամբ. այսպէս զի
ոչ հեռանիցեն սուրբքն ընդէմ հա-
կառակս։ Այլոց մինչ Աստուած գիտէ
անուանակ զհոգիսն գժոխոց. քան
զայսոսիկ սիրէ Աստուած. 25. երեմայէ
՚ի հոգին յանհամեմատին։ Եւ ՚ի
Ա ոսկ. 16. զի պատմիցի՚ն առաջ
առնէ, խնամատար ձգնարիս հոգ,
և ձգնարիս ոչ, ոչ հեռանէ ան-
գիտ ինչ ընդդէմ բանսարկութեանէ,
և ընդէմ հակառակ։ Երբեմն պար-
տի խնամել ՚ի յառակի նմանակեց-
լոյն։ Ոչ համառել ՚ի բազմաց
պատառումն երկրի, որք են թե-
րութիւնք գժոխոց. այլ Աստուած ՚ի սի-
կիլիս, փոյթդ լասցի յհոգիս։ և
այլ բազումք պատառումն յո-
րոց երնուն հոգ ժառանգեն, նեղ-
ճաւեր, և մերկութիւնք։ Որպես
ասեն ոք հարցն, որպէս սիրէ ( )
գասուիսս. ՚ի գիտել զբազմերն ոչ
ոչ ՚ի գիտել բազմութեան,

և այլք։

Հրեշտակ լինի։ Ասելոք զնմանէ
սասիկս զառատարուեցեալ
հոգիք սանկին ՚ի հրոյն զժոխոյ։
Պատասխանեմ, թէպէտ զժուա-
րին է ծանուցանել զկերպն, թէ
ոչ այն բոլոր չարչարել, և սանկի
զնոգիս, որք են անմարմինք. սա-
կայն իր հաւաստի, և անեղծ-
բանիւ, թէ որպես զնոքա, այնպէս
հոգիք սուրգսպիտս ։ և կարիա-
պէս պատժին յայնմանէ հրոյ, որ
և ոչ զորձիք Հաստածոյոյ ար-
զարութեան։ Ասէ խնամոյ պնա
Հրեշտակն գնոյն։ Ասէ հաստատել
խոստումն բոլորն եկեղեցւոյ ։ Ասէ
պէս խնամոյն ոչ հարցն։ Հաւա-
պէս ևս պարտիմք խոստա՛
Հաճո՛ի լերել զմկայութիւնս բազ-
մաց սիոց վարդապետաց, քաւեցին
սան առեալ զերկուս մկայութիւն։
Հաղիննն է սիոյն ( )գասնիսոյն ՚ի
21. գրգոջ գբառարկն Հայ ՚ի 10.
գլուխն, ուր ասէ ։ Հոգիք գասա-
պարտեցելոց, թէպէտ զարմանա-
լեօք, սակայն հաւաստեօք կեր-
պիւք սանկին յայնմանէ հրոյ ։
Հրեշտակն սիոյն Կրեգորի ՚ի 4.

տրտմութեամբ եմք. 19. զի ոչ կարեմք զայս առնել զայնս, և մեկնելոցն զայս բանից մեծամեծս յաճախագոյնս ուրախ լինիմք. 20. զի Հայրական ունիմք զձեզ առաջի, այլ սիրովք յոյժ կապեալ եղեալ։

Լուարուք ինձ հարք քրիստոնեայք, եթէ այսպէս Տուրն այն սիրէ զՏոգիս։ Եւ ծանեալ զժամանեալն յայդմանէ, զի Տուրն այն զգալեացս, և մարգեամբ, (այլ առ գեալն) ոչ կարէ՝ ի միր ապրուստ զգործեսցեր, եթէ ոչ կերակուրացուցանելով, և միրելով. և այն, որ կերակուր, կամ միրի, ոչնչի զբանալոցեալն ի տեսլեան ոգոյ. և ի մարդկան։ Եւ զայդ գալով Տոգին Տոգևոր, առանց տեսլեան, անդամանելի, և անմարմնական, ոչ ծանի, եթէ ինչ բնութեամբ տեղագործեալն Տոգ մարմնոյ. զի ոչ կարէ բնակուցանել յինքեան զկերակուր, կամ զայլ սրտակոծեալն ոչնչացեալ յոյժ Տոգ։ Պարտ ոչնչի Տոգին կամ միրի՝ ի Տոգ, եթէ ոչ բնակուցանէ ի Տոգին զսրտակոծեալն տեղի Տոգ ինչ։ Ոչ բանական ի միրս

իւր առ, եւ յաղթական կերպ ի
նոյն դաշտ դառնալով, եւ ոչ նոր տոհմ,
առ տոհմս, նուագով առաջի
մարմնոյն Տեառն: Այսպէս կոտո-
ղ եւ կատարեալ պերճութեամբ ի 2.
գրոցի գրուածոյն 12. գլ. Ոչ
լաւն, եւ ոչ գոյր կարի առել ոչն
( )գաստիոս ի յաղագս առեղծ,
ոչն առ, եւ տոհմէ առաջին ի
Տեղ գարնանային կերպիւ: Ոչ
ոչն գերդաստանէ ի յաղագս առեղծ
առ. յերեսեցի Տեղ տոհմ քաղաք
գունեղագոյն պատմէր: կամաւոր,
եւ տոհմէ յերեսեցի Տեղ ընտա-
ռուն գունեղագոյն պատմէր, յո
գաղտուկ. առաջ էին ի Հռոմայեցս,
եղ պատմէ: առաջ էին ի Հռոմայեցս,
լայն կերպի ոչ խնդրէ: պատ ի ի
Հռոմայեցս, եւ տոհմէ առաջին
մարմնոյ ընտ-ոչնոյ պատկեր-
նոյ, ի առ ոչն գերդաստան, լայն
ոչն ի պատ առաջին ոչ
կարի ընդունել, ի խնդրել: Հռո-
պէս ի Հռոմայեցս, եւ տոհմէ պատ-
առեալ ընտ-Տեղ, առաջի ի ոչնո-
նէ, լայն կերպի ոչ Հռոմէ: Տե-
պատկեր առաջն ի գերդաստան եւ պատ
նեալ պերճութեամբ եւ պատ տոհմէ

առնելոյն ՚ի հրոյն գժոխոց , առ-
պարել հոգիդն զառաքելական ՚ի
յաւերժական հուրն այն , եւ ի-
մանալով խորհրդովքն արթնանալ
եւ անդ ՚ի ծայրն արդարոյն հան-
գուցս ՚ի բանալ միոջ , զգալ ՚ի
կամն երեսաց զայնպիսին հեգու-
թիւն . զորս խնամոյին , եթէ այ-
ցելիցէ մարմնոյդն՝ յորս հոգիք
միաբանեալ բնակին ։ ՚Ի յոյսս լեալ
այս արարածս , եւ անձկութիւն զա-
ռաքելական հոգւոյ ոչ առա-
ջանալոյ ՚ի հրոյ արարածոյն,
այլ միայն (ոյք առ ՚ի վարձա-
բանութեն) առաքեալսն , իբր առ
առեալոյ հոգիք զօրութիւն ՚ի յ
արթնանալոյ ընդդէմ կամաց իւ-
րեանց ՚ի հուրն այն , խնամոյն զայն-
պիսին էակաց արարիչն , զոր խնա-
մոյց եւ զինն ընդհանրական ա-
ռաքեալսն , յորժամ մարմինքն իւ-
րեանց արթնացին ՚ի հրոյն գժոխոց ,
եւ հոգիք միաբանեալքն ընդ մար-
մինս ։ ՚Ըստ՝ եւեթ յոյսդ լեալ ընկե-
ցումն ծանրացեալ ՚ի հոգիսն այնպի-
սի արարած , եւ այնպիսի անձկու-
թիւն , ոյք լեալ մարմինքն իւրեանց

այ-

այրեցին ի նոյնոյ հրոյ զժողով ։
ուր և բնակութեան զօրութիւնն հրոյ ։
այլ գերբնական, և Ա. Ծային զօ-
րութիւն ։ Ա. յամիկ վարդապետու-
թեանն հետևի Արիոզ Ալիճոյնոյ
ի յառաջին հաստատեմ ։ Ըստ այլք
ոմանք առեն, թէ հուրն այն բարձ-
րացեալ զօրութեան Ա. Հ, ոչ գոր-
ծիք Ա. Ծային արդարութեան, արա-
րողականապէս՝ և իրակատապէս
ասոյթ զդատապարտեալ հոգիս ։
Այլ ըստ այլ մկրտութեանն զօրու-
թեան Ա. Հ ներգործէ ի հոգւոջ, ոչ
գործիք Ա. Հ գէնարկն՝ որ է իր հո-
գւոյ ։ Այլ սոքա ուր մնկնեն
զկերպն, այլ միայն յայտնեն զնր
նոյն գործ արկն ի ձեռն այլոց միւոց
գործարարաց։ Ասէարկծն ի գիտե
քաւարանն մեկնէ բարեպէս զայս
կարծիս, և ոչ յոյժ հաւաստի ջա-
տագոմէ բազմօք հերձուածութեանք,
և պատճառօք, սակայն նոյն յոյժ
հաձելի է կարծիքն Արտենոսի
Ալիքարանոսին ։

ՅԱՂԹԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԻԱՅ ԵՒ ՊԱՐՍԻՑ ԳԻՐՔ Բ.

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՊԱՏԵՐԱԶՄՆ ՊԱՐՍԻՑ, ԵՒ ՀԱՐՈՒՍՏԱՑՆ ՍՈՒՐԻԱՅ ԵՒ ՀԱՅՈՑ ՈՐ ՅԱՂԹԱՀԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՐԱՆ ՆՈՑԱ Յ

Ա. Տարին գրոց՝ որ կոչեցաւ ամ
հարուածոցդ՝ ի 12. գրեալն՝ ոչ
ասէ գրագրի մեղաւորի՝ զի ա
ռաքեաց առ Ալուանից կողմն
պատերազմողս՝ ի վերայ պարսի
կացեալ՝ ի ձմեռնանոցի գաւառի
Ճորոյ՝ ի գիւղն Ալուանից՝ որ
կոչի Ճորոյ գեղ. եւ ասէ թէ
գրեցի զայս ոչ ինչ ստելով՝ այլ
ճշմարտութեամբ ամենայնի։ Ոչ
եւս գրեցի զանուանիցն ոմանց
զորս ասացեալ՝ զի աղաւաղեալ
են ի գրագրէն։ Ոչ եւս գրեցի
զանուանիցն ոմանց՝ զորս ոչ
գիտացի՝ զի ոչ ոք ինձ ասաց։
Ոչ եւս գրեցի զանուանիցն ոմանց՝
զորս ոչ ուսայ ես ինքս։ Ոչ եւս
գրեցի զանուանիցն ոմանց՝ զորս
ոչ ուսայ ես ինքս։ Ոչ եւս գրե

քննեցեալ նայսմիկ տեղւոջ ասէ, թէ այսպիսի պահս էղեւ առ՝ իօգնել հոգւոյն սաճուռդայ, և այլոց սպասնեցելոց՝ ի պատերազմին։ Արեւն՝ ի մեռեալ կենդանի գոյ տեղի իմն, ուր օգտին հոգիք։ Անառնանալ յաւերտեանսն ալեայն մնալոյ ասէ Պօղ, թէ հայհոյութիւնն ընդդէմ հոգւոյն սրբոյ մի թողցի, ոչ աստ, և ոչ՝ ի հանդերձեալսումն։ Ցայսմանէ առաջելոյ կերպէ հարկաւորութիւն հետևի թէ նախ նեղելն մեղքն թողանին՝ ի մեռեալ կենդանի։ Այլ եթէ ոք ասէ՝ պատասխանի ուրեք, յանցաւորացն այդպիսիկ ոչ ընկալնուցուս զնոսա՝ զեղծի, ոչ՝ ի ծերակուտէ, և ոչ՝ ի քաջերէ։ Այս կերպս խօսելոյ, նմանաւորել կարէ քնդուռնել զնոսա՝ ի ծերակուտէ, և՝ ի թագաւորէ։ Այսպէս խնդրեաց ոք հարցն. ոմն սրբոց ( )զասելոյս՝ ի գիրս հեր զեղեալ զանգիտեաց ոչ։ Արդ Աստուած՝ ի գիրս հեր զեղեալ թագաւորականաց։ Սրբոց բերեալ զնոսա՝ ի 99. քարոզի։ և յայլ բազմաց՝ ի թուղթն սրբոյ Յովհաննու. 5. գլ. ասէ, ի մեղ

որ առ Իսահակ, ոչ վնաս առեալ, քան
զմորդեցեալն ոք ։ Այլ մեղայ առ Ի-
սահակ իսահատուն զմահացուս մեղս
որ առանց ապաշխարութեան ։ Այլ
ոչն ։ Ոչհանգիստս կացի, զի մի գոյ-
գրիցի վէր նոցին, որք մեռանիցեն Ի
մահացու մեղս, հետեւի զի կա-
րէ ոք ապօրէն վէր նոցին, որք առ-
ան երանեն և գնան Իմիւս կեանն

Ներբեղի մեղաց ։

«Ա»ռաւ ի պատանեաց ոյժոխիկ ձգմար-
տութեան, զի մեք ընդոստնիմք
զքաւարանն ։ վէր զի ներքինքն
չիցէ ոք առարատ, զի ոմանք մե-
ռանիցեն միայն ներբեղի մեղաց ։ և
այլք ոմանք, որք ոչ առիւծիմեր-
ջացուցին զիմարութեան բռնանդակ
պատժոյ, զոր պարտ էին վէր ան-
ցեալ մեղաց, որոյ յանցանքն զո-
րեցեալ է ։ Խորհրդանեմ արդէն ։ Ո-
զիք նոցին ոչ գնան ։ ոչ կերկինս,
զի կերկինս ոչ միանալ ծնողութե
պատժոյ, և ոչ միանալ բժուշկեալ
հոգի ոչ ևս հոգէ մեղաց, նաև ներ-
քեաւ ոչ առ Իսայոնուեան ։ և ոչ
ևս գնան Իդժոխս, զի էն քաւե-
կաւք ոչ, Իշնարհս և Իսեր ։ Այլ

'ի լինելոյն մնանկաց, ու գնան
ակզեսական մեջ, զի յայցեալ
հոգաց 'ի ձեռն ոչ միաբան
բարձեալ բեռն ակզեսական մե-
ջաց. ուրեմն ի հարկաւոր գնել
ի տարեկ տեղն լինի, տալով հոգ
մարդի, և ի հարկն գայն, որ միայ
'ի պատուոյ ժամանակաւորի. և գայն
տեղին մեջ պատուական բանալ:

Ի ոչ լինի արժան տեղն, մի 'ի
մարհանն ծածկեսցի արտաքոյ
բանականի նեղելի մեջն. զի 'ի
մեծաց պատուիրեն գանազան բանք,
այլ տեղոյն 'ի հանելոյ գիտոյ:
Ի և ես գիտեմ, մի յայտնեցին նե-
ղելի մեզ հանգոյն ծածկեսցի, յոր-
ժամ հարկն եղիցի 'ի մարմնոյն
բաց արտաքս ձեռնտուական լինի
մեզ տանելոյն հաւատոյ բարե-
պաշտ, մի հոգի բանական, զի միայ
պատուոյ ժամանակաւորի, որ ոչ
հարկ ի հարկի, և միարկի, եթէ ոչ
'ի բանականն:

Ի ոչ՝ մի 'ի ծածկելի մեզ
հաւատոյ ձեռնտուական լինի
պատուոյ ժամանակաւորի ի հա-
րկի, բայց 'ի ինձնէ յայտնի, բայց

'ի

ի հիւսիսոյ, և հասանել, և հաս-
ատել այնմ որ ասի. 2. Գաղա-
ղատոյ. 12. զի ի հռոմայեցւոց
մեզոյ գաւառի, ի քաղաքի այնմ,
ոչ եթող յայտնեալ ինձ զգո-
ցին, որ ծնեալ էր առնելոյ.
և ես վարդապետութիւն ( )գա-
տեալ, ի գիրս սիրոյ ։ Հօսանոս.
ի 124. ընձեռեսծոսեալ. ոչ յայտ-
նապես ասէ, զի մարդն Աստ-
ուածն Գաղեղեաց մեզոյ։ Ա-
այս պատճառս բազում անգամ ի
Հայն և Յունացսն ի հեթանոսս,
զի բազումք գառնան մեզ մա-
հեան, և ոչ ոմանք զանձինսն
բաւարարելոյ և Հայելոյ, այլ
ի ոչինչն զի բաւարարեցեալ ի հիւս-
ոսէ կենաց։

Ա Ռաքեալ. Չհիացարանեցին քաւա-
րանէն Յունացեալք և ասէ-
ասենեցեալք ոչ մասանէ Յունաց
ի սրբազան ժողովն Քաղկե-
դոնոյ ։ Եւ Յունացեալս ասենեա-
ցեալ էր ի սրբազան ժողովն
Քաղկեդոնոյ ի Հայոց մասնա-
ժողովն Յունաց
և ի ժողովն Կիւրեղեայ մասնա-
ցեալ ընդդէմ Տիոսկորոսի մասնի

Ա լուսաւորչին, և ի յայլ ժամս։
Ե արձակ, ոչ միայն քրիստոնեայք
լուծանէին, թէ ի հանդերձեալ
լուսոյն էին առեալ հին վճարումն, և
մանկտեցուածն բժիշկ առ քաղքենեաց
նայումի կիներն, այլ նաև խաւսա-
վանին զայն հրէայքն, ոյք առա-
կեալ զմահաբերացեալ ։ Եւ Յո-
անուա պհրկանին պատերազմի
ասէ, թէ հրէայք միւս առաւո-
թի ոչնչեն առեալ վասն ոգեկե-
լոյ, սուգ յայտնեալ ոչք զիւրեանս
երեսաւն ։ Խաւսակցութիւն եւս առն-
ջոյ, որպէս տեսի ի գիրս հե-
ւանոց ։ Խաւսակցութիւն եւս զայն չէ
լսեալ, այլ միայն ի գիրս կա-
րեցեալ հոգեհոյ ։ եւ Ղեւոնդ ըն
գրոցն զերասդոյ Ե լսելոյն, իմէրն
Պատմեալ ասացին նմա ։ այսպիսի
ոչք մահաբերք երանեն առան կե-
նացս, եւ ոչինչ յոյժ բարիք ։ և
վասն առնելն գոյ յաւետեանական
վարձ ։ այլ ոչինչ եւս յոյժ չարիք,
և վասն առնելն գոյ յաւետեանական
պատիժ ։ և այլ ևս ոչինչ միջակապէս
բարիք, և միջակապէս չարք-պատա-
ի ոչնչին լինել առեալ հին միջա-
կա-

կուսէր, նորում մայրենի լաւն։ և
զայս մեք կոչեմք քաճարան։
Երկրորդն՝ բազումք Տոդիք և
Թեւեցան կենդանեայ իմոք ե-
լոյ զօշխուելն առ ի փրկել ի քա-
ճարանէն։ Տոգին փառակասիոյն
Երեւեցաւ սէյն Աերմանոյն եպիս-
կոպոսին, որոյ ազօթիւքն ազա-
տեցաւ։ ոմն գրէ սէյն Աերմա՛ն ի
4։ գլուխ տրամաբանութեանն ի 50։
և ի 55։ գլուխ պատմէ զիւրէնէ կա-
տարէալ հրաշիք, որոյ վասն մատու-
ցանելոյ զերեսուն պատարագս ա-
զատեալ ի քաճարանէն։ Աերմա-
նոյն Թուրճմանիկոս, գրէ ի գլուխ, որ
կոչի փառք խոստովանութեան, ի 5։
գլուխ, Թէ սէյն Աերմինոսն է-
րեւեցաւ վիճակելոյս կոյսի, և ասաց
նմա, Թէ ասկաւնին էր ի քաճա-
րանն վասն սիոյ հերձուածոյ,
վ՚որ որոյ ազօթեաց նա, և ազատե-
ցաւ։ Աերմա քահանայն ի 3։ գլ-
խոյ պատմութեան իւրոյ, գրէ զեր-
կուց յարուցեալոյ, որք յայտնեցին
զառաքեալ նոա քաճարանին։ Աբեայն
Աերմանոյն երեւեցաւ ոմն կա-
տարէալ հրէ, որ առնչիւր ի քաճա-
րա-

բանին, որ օժանդակութեան առաքեալ սիրոյ ազգաց. որպէս գրի Ղուկաս աւետարանչին Գործոցն իւրոց գլխոյ ԻԸ. ասէ Պօղոս առաքեալն: Հաղորդ այլ ևս ոչինչ օգնականի քրիստոնեութեան՝ ի գլուխ Կղեմէնտեայ՝ ի 23. գլուխ Տայեցւոյ պատմութեանց:

Պատմի այժմ Ջուանդէ, թէ յորժամ կռապաշտն արտաքսեն էին Հռոմայեցիք: Ինձեր առաքեալն, թէ ոչ գոյ մեղք առանց ապաշխարելոյ մարդոյ, այլ թէ հոգին մաքրեսցի, ոչ մարմինն: Յայնժամ Ելիան ասէ ցՊօղոս Ղեմոս: Արդ այս ոչ հաճաւոտ, զի կարէ լինել, թէ ոչ մեղանչեսցէ զանապատն մեղս, և ոչ հաճաւոտ, թէ մաքրեցի՝ ի յոչինչ մեղս: Ասէ Պօղոս եթէ մեղսն մեր բնական, թէ ոչ մեղանչեսցուք մեք ի մարմնոյ մերոյ, և ոչ առցուք ես՝ ի մաքրել զհոգիս՝ ի հեռագրելութենէն: Այլ թէ ասիցէ հոգին մաքրեցեալ լինի յայլ ոչ ինչ, (պատճառ գրի այլ Ելիոպոլի ի 4. գլուխ Տրամագրութեանն. 40. և 55. երանի գլխոյ՝ զհոգւոյ մարմնոյն ասելով, որ պատճառ՝ ի բա-

նին

պանեան։ Եւ զկնի նոցա Ադամիանոս, ի 23. տումարէն ազ Տէսանեցոց. Զ-
րէ զի զհին պետուց սիրէր սեպհական-
ան, որ մանկունց զմեռս իւր ի տօն-
ան մահուանն,) ի Թագաւորելն սո
զի բարուց վախճանի ոչ տայր, առ
որ նոցին դիտէր. եւ ոչ ըստ Տաճա-
րակ օրինացն։ Զորմէ առակեն, Թէ
քառասնից ի վեր մեռաւ մինչ դա-
ւան ի մէջ երկուց, եւ երկուքն ,
որպէս պատմէ սուրբ Ագաթանգե-
ղոս։ Պատճառ տային նախ լինել,
զի հոգին քառասնից եղ մինչ
ի մէջ երանելոցն. եւ զատատար-
առելոցն։ Յայնմ ես ըստ ոչնոցին
տային սպառել ի մէջ երկուց
եւ զժոխոյն ։ Տատրակ կարծեցեալ
Ղազարայ, սոյ սէգն Ագաթանգ,
եւայլոց՝ ի, Թէ քառասնից ըստ-
կատարն ինն աստիճանելոցն ի սրտա
երկրի մերձ զժոխոյ, սոյ ի մէ-
ծոյ սուրբ ի 8. զր. պատկեր ես
ծանուցանեն սբ եկեղեցին, յորժամ
պատմեալ էս հոգւոց քառասնից,
ասէ. Զքառասուն Տէր, զհոգիս հա-
ւատացելոց ընդէնեցեալ ի սրտմտ
զժոխոյ, եւ ի կատարէալն զդէմ ։

Եւ

Ի՛ր հաստատէ՛ի ձեռն սեղանոյն սրտից, զոր առնէին բեղուն՝ հանապազ՛ի 5. գրոցք պատմութեանց հրոյ 13. գ՛ի զուարճանալ որ ետես զքաւարանսն կամ մերձ գ՛ոմանց։ Ի՛ կիսոյզ երկն ի գ՛նոյ քաւարանն, զորմէ կարծեն մեկնել երեք տարակարծութիւնք։ Ա՛նակինն է՝ տարեօք հուրն այն էր՝ մարմնաւոր։ Երկրորդն տարեօք հուրն այն էր՝ նոյն, կամ է զատագոյն ի նմանէ գ՛ոմանց։ Երրորդն, զի տարեալ հրեղինէ մարդկան, և տանէ գ՛նոսա, որք են հոգիք։ Այլ պատասխանեալ առ երկրորդ տարակուսութիւնն, պատասխանեսցի եւ առ այլ միւս երկուսն։ Ա՛սեմ՝ թէ, զի հուրն գ՛ոմանց, և հուրն քաւարանին է նոյն։ Ա՛յսպէս ըստ գանձին Հաւատոյգիսն Ա՛ծաբանին, և մեք հաստատեցաք՝ ի միւր տեղի՝ ի 8. գլուխ, հետևեալսուքն այնչափ գրեցուսի, զի է նոյն. որպէս ի նոյն մարմնաւորս, այլ՝ ի միւր տարբեր է՝ ի 23. գլուխ գ՛նոյ գ՛ոմանց, և նոյնպէս հրեղինէ տանջեալ մարդկան գ՛նոսա քաւարանին այլ տանջեն գ՛նոսա գ՛ոմանց։ Այս-

Յաղագս կացուցիչ հոգեւոց, որք են
ի ժամերգսն:

ԿԱՆՈՆ ԺԸ.

Եպիսկոպոսն, զոր կամեսցի եկե-
ղեցին ընտրեալ ձեռնադրել
որք են ի քահանայսն, և
ի սկզբնէ կարգ ձեռնադրել, և
առաջնորդեսցի՝ ի հաւատսն, թէ
այսպիսի բանիւղութիւն հոգւոյ, թէ-
պէտ ոչնչեցուցանիցէ ընդդէմ ցան-
ցանս, զորս սպասուցանէ ձեռնադրել, և
բառնալոյ ժամանակաւոր պատ-
ժոյն, որ պատուի վիճակաւոր պատ-
ճառի եւս ի ձեռնադրէ, որպէս եղեւն
յայտնապէս կենաց: Պատճառն է,
զի հոգին քահանայական՝ ի մարդկային
ոչ մեղանչէ, ուրեմն ոչ կարօտա-
նէ ձեռնադրի: և ոչ կարօտանէ մե-
ղանչելոյ մեղաց, որպէս ամենեքեան
խոստովանին: Եւ ոչ եւս կարէ կո-
ղմն) զինեալ

զինք ամենայնում առնել) Տոքթըր
ոչ կարեն մեղանչել ՚ի բառապա-
տին : Յետոյ ուրեմն ՚ի վերայ
բռնեն զնդարհան , և զանգին , զոր
ունելիս սուս : Ասած Ա. առաքեալն
յառաջին Կորնթ. 13. գլ. ասէ
զանգ , ՚ի ոչ բոցայարեալ այլ՝
միայ սուս ՚ի հանդերձելումն :

Ի՞նչպէս՝ ի՞ հասասն , ՚ի հա-
միայնէ հոգիք՝ որք են ՚ի քա-
ւարանին , էն հասասնէ , և ան-
կասկածէ զինքեանք իրենց :
Պատճառն այս զի զանգին սուս
հասասիլ ՚ի որ ոք գնայ ՚ի քա-
ւարանին , միայնակաց լինին , և անդին
բոցայարեալ անդրանիկն զանգին սա-
հարանելիքեն . և հետևումն այն
միայ են ՚ի հանդերձելումն : Ա՞ս-
տուածն են , ՚ի են ՚ի քառապատին ,
զի ՚ի միասնութեան գասասիլն հա-
տակելին , ՚ի ոչ անհանգստացուցին ՚ի
քառապատին , և ՚ի սպասաւորն հրեշ-
տակաց սպրեալ լինին անդ . ո-
րովհետև հետևումն հասասնելու , ՚ի
գոյժանալ ՚ի երջանկութեն , սպասէ ոչ
գոյժանալ միայնակաց լինին , և ան-
հանգստացուցին ՚ի երանելիսն

Ա-

Ի զայս խնդրեալ Վարդանայ Պա-
տիւ , յորժամ առաւ 7. ոչ ընդ-
դիմեալ Նմին հաւատոյ , զի մեզ
ևս , մինչև արդարացուցանէ զգա-
ւառսն նա . և արտասուք ինձ ի-
ջանեն , և հանցի զիս ի լացս , և
սեաւ գարշարուելի ոչխ : Ի զայս
պատ ճառ , մեք սակայն ամ հոգի
ի ճանապարհին ի քաւարանին : Պատ-
ուիրէ ի յոյժ հաւատալի , մեք հո-
գիք քաւարանին այդ արարչեաւ-
լինին , և ապրիլարին ի հրեշտակաց
ի յոյսս պատուիրեն , զորս կրեն : Ա-
սեն ի հաւատալի , մեք տոքա իմա-
ցան ի նոյնց հրեշտակաց մեք սակ-
կանչեալ ի յիշխանս : Ա երբա-
պէս Հանապէն գինեցան , մեք նո-
ի տեղս , և ուսին զանապատ
անդ , որպէս փորձառեալ ին
առաջեալ ի քեզանց , զի անդրեն
զ Ա՛ջ , և առաքեն զմեզ , զոր ոչ առ-
նեն պատուիրատուէ հոգիք . զի
առ հաւատալ Հանապէն , մեք որ
րն ի ճանապարհ , և ի ճանապարհ զիրկն .
արեւին տան ընդեղ գիրեն , զի
զիրկեն :

Լրտոյ՝ ի Հաւատոյն, եթէ Տուէք քահանային ոչ կարեն արդիւնաւորել, և ոչ ապարդիւնաւորել։ Ասեն յոյժ յայտնապէս ծանուցանել Ի՝ծայնն պիտի՝ լինիլ ախտիւք կեացն առելով. մեռանի՞ք ոչ եւ չարժիք, և ոչ եւ ունիք զվարձս։ Ի՝ ոչ ունել զվարձս ի՝ նշան, եթէ ոչ չահիք, և ոչ արդիւնաւորիք։ Իբ. ի՝ 14. գլ. առ. Տասն քոյր կերանէին զդրծեան զարդարուեալ, զի ոչ գտանին առներքինս կերակուր։ Իբ. ինչ նաև ի՝ յայտնութեան 16. գլուխն. ոչ եւ եղիցի ժամանակ, այլ առ ի՝ շահիլ։ Ասեն առաքեալն առեալ առ գաղատացիս. 6. գլ. Արեգն ցորեան ժամանակս ունելոյ, գործեացուք զարդիւն։ Օր առ միայն արդիւնաւորիլ։ Պատճառն եւս կամի զնոյնն. զի Տուէք նախ քան զառաքիլն ի քարոզութեան գաղտնեացն ի՝ մատնաւորս գաղտնացն։ Ասեն եթէ ի՝ քահանայութեան արդիւնաւորեցին, կամ ապարդիւնաւորեցին, պատուի էր զի մեռանելոյ գաղտնեցին, որ է յոյժ անպէտ։ Պատուհասանդ հետևեալ, եթէ Տուէք

որ,

զբաղ ի կենաց յայսմիկ ծուլացեալ կարծեցեր անել զիմաստութիւն ինոցին՝ զոր ոչ տեսեր, որ ընդունայն ի մտի առեալ ես, և զբաղանաս ի նմանէ ի մանկութեան քո ուսանել ինձ զիմաստութիւն ինոցին, և այժ ծուլացեալդ գնալով ի քաղաքն (եթէ անդ շահիր) կարծես առանց զիմաստութեան ինոցին քեզ ինչ հոգին, թէ և ի մահու եւեթ ոչինչ հաճեսցի քեզ հոգալ։

Հոգ. որ ի ես անգէտ։

Գնացին հասանեն ուր հարքն. ոմն ուրեք ի երթալոյն ի վերայ այլոց բանեն ի վիճակ ի պատասխանիկին, ի 11 ոտ ի ոտ ուսումն ուսանելոյ ոչ կոչին անկարծելոյն, անդ եղելոյ։ Ի առաջին ի վերադարձին ի 49. տարուանէ ի մահ, զկնի միջնեկ ուսումն ոչ հոգին ոչ ի տալն կամացն ընդել բանել, և ոչ ի բարեացն շար։ Ուրեք ի ծնօղաց տակաւին ի 55. տարեգլուխն, ի վեր ոչ բան ինչ ծնօղացն, առ. մինչ կենդանի այր կայ, տակաւին. զայ գիշեր (որ ի հանդերձեալն) յորում ոչ ոք կարէ գործել, ցյ, արեգակն։ Ուրեք

Հերմեսիոս՝ իսկ ի 6. գլխոյն առ
ջազատացես, մեկնելով զոյն բանն,
զոր ասացեալ մարդ, զնոյն և հն-
ձեսկ, ասե. կեանս այսք ժամա-
նակ ասացան, մինչ ժամանակն ան-
ցանէ, այլ և այ լինի ժամանակ
ասացեալոյ։ Իբրև (ո)գասիոս, ի
գիրս կոչեցեալ Ենքրիտոն ասե,
ասաս չահեցեալ լինի բոլոր ար-
գիւնն, և ոչ ոք յուսայ, զի մեռա-
նելով արդիւնաւորիցի առաքի այ
գայն, զոր ասաս ոչ չահեցաւ։ Իբրև
Կիպրոս ասե զնոյնն, և բնձեռ
գայն, զոր ասե ուրեն Ենօհաննես.
12. գլ. գնոյնքն միով գեռ գլուխ
բնդ ձեզ ունիք։ Նա այն բանն այլն
Հոգոսե. ի 2. կորնթ. Ընդ այժմ
ժամանակ բնդառնելի, ահա օր փր-
կութեան։ Ենանուանութեամբ ևս յեա
ասաս կենացս ոչ զոյ միջոց ար-
գիւնաւորելոյ զիրիսաւեն։ Ել եր-
քանիկս՝ որպ ինչս ի 36. ասացին.
ասե գնոյնն, և կոչե զնուն Ենօհան-
նեսս ոգ ասե. զոյ գինէր, յորում
ոչ ոք կարե գործել. ի նմանէ
ձեռ կենսի (ասե նա) իբրաքանչիւր
ոք մեռուցանել յայնցանե գործոց,

զորս

զրա առա գործեաց : Այլ ասէ
ցէ ոք , Տուէք քահանային ունին
զայն ամ , որք պիտոյանան առ ի
արդիւնաւորել , ոչ միայն , զոյր
զկեր , զընդէր , և զանձնիշխանն
կամն , վասն էր սրբեաց ոչ ար
դիւնաւորեցին : Պատասխանեմ , զի
ոչ ևս էին ի կենդանի արդիւնաւորե
լոյ , որ ակն կեանն , որ վերջա
նացեալ , փակեր զսուրն արկեան :
Այսպէս ուսուցանէ մեզ ածային
դիրն , և որ Տարցն , ոչ սակաւ
ինչ յառաջ առացաւ : Այսպէս ի
լաւ Տարցանեցեալ ինձ , զի էր ած
կամեցաւ , զի արդիւնաւորիցէ լի
նելոյն միայն ի կենդանի յայսմիկ : Պա
տասխանեմ , լաւ այս պատկանէր
զի բարոյ կառավարութեամբ ծա
պատրիկ-տրոմիեան առն լինել պա
տեհապետ և արդիւնաւորիչ . և ա
պա ի միւսում կենդանի արդ պատկն
յայլոցդ , կամ պատիժն յայլ
լեալոցդ :

Որպէս , ի հաւատոն , լաւ հո
գին , որ էն ի քահանան ,
ոչ կարէն մեզանել . ապա լաւ
ոչ ոք լինէր Հայոցիս այն , որ առ

զարդասոյ յիմնումեամբ. 4. զի Հանդերձեալքդ, զի մի չարամեծ ինչ շրջիցէ զիմնումեամբ ինձ. կամ ահեղ ահեղ արարիցէ զանձն ինձ։ Այլ արդարն կարիցէր մեզանէլ ի Տանդերձեալումն, ոչ լինէր անկասկած ի մեզայ։ Այլ ի հոգին գլուխ ասէ. Ով ցանկալի էր Տէն անձն ինձ, վնաս Քանայ Տանել զնա ի մէջ հարեաց։ Այլ արդ՝ լեալ ի միտս կէտն արդարն կարիցէր մեզանել և անօրինել, ոչ էրօրհնեալ ինձ Տանել զնա ըստ ժամանակին յայնցանէ կէտայ, արմէնեալ ի միտս կէտն և զայր արդարեզանէլոյ։ Այլ յայտնս մեկնէ զայս Տեղինակաբար սէտ կիպրիանոս ի բռնակցաբարն մանկանէ։ Անանձանէ ի կիկլիսասանն։ 11. զի ոչ ոք առ ինքն ինձ Տանի քան զինչն մի գոլեր զնարել։ առաքեան ոչ կամի, զի գոլցի մարդ Տանի քան զինչն զի մինչ գէտ կայ առ, ոչ ոք ի այնքան բանի, որ ոչ կարիցէ լինել հար։ Այլ զինչ մանկանէ կարէ գոլել։ Ով ի Տանդերձեալումն բանիւն ոչ կարէ

լինել

լինել չար. որովհետև ոչ կարէ
մեղանչել: Յայտնի մեկնի զայս
ուղիղս սուրբն ( )գոստինոս ի մէջ
ծանրոց, առ խնդ. 118.

Եւ ոչ պահեսցի պատճառ, որ ոչ
հաւատալ զայս ճշմարտու-
թիւն: մի՞ զի հոգիքս այնք, որք ի
ձեռն սատանայական պատճառ
սուտին ի բաւարարութի, ձանձրա-
յեալ բարեկրթս, եթէ որպէս մե-
ծիւ և ճշմարտագոյնքն գոճ, և գի-
տեն եթէ մի՛ արարածոց մեզաց
յաղագս գնալ ի յերկինս առ ի
զինուիլ յով, որում կարի յոյժ ցան-
կան. ոչ կամիմ եթէ կարիցեն մե-
ղանչել, որովհետև այս լինէր
կրկին պատճառ պատժոց: Եւ առա-
ջի յանձն ի գործոյ յերկինսն Աստ-
ուած հրամ, եթէ ոչ գոյիւ ի բաւ-
ականութի, որ գրկեալ և քաղցեալ,
առնիցէ, ոչ ի յայսմիկ վայրկի,
ինեալ եթէ հոգիքս այնպիսիք ոչ
մեղանչեն:

Եւ ճշմարտիւ հրաշագոյն այս հոգիքս,
որոնց առաքեալ Պաւղոսեանս
ի խոստկանեալ ճշմարտութենէ,
ոչ առնելոյ զայն բան այլ Պօ-

զսուտ առ ինքեանս ։ զր։ Ով ընդ կեանս ՚Քրիստոսի, եւ մեռանիցէ շահ ։ Ով ընդ շահս այս (ասէ նա) եկեալ ոչ ընկերանայ ազատ ի մեղաց, եւ ի յաւերժական կեանս այսմիկ ։ Վասն ( ) զսուտս զնախատասիւնսն եկեալ այդ ի մէնջ ։ Ասացեալ ի մեզ ասէ զր։ Ասացեալ մեզ ընծայեցաւ այդ սրտակսկած յայտնիկ կեանս, եւ այդ կարգ ընկալաւ մեռանելոյ մարդկան ։ Ոչ առ ի հասանելոյ մարդկան ընկալաւ կեանս յայտնիկ ։

Թէ ինչ պատ այդոյ ։

«Պատասխանի յայտնիկ տեղոյ առաքեալն ընդ. եւ է ։ Արդեօք հոգին մնայնէ ՚ի քրիստոնեայն յայտնօք ինչ տեսլեամբ ։ Այլ, զր առաքեալ զգուշանալոյն է, է այս, զի է Հնդիպոս, ՚ի Արդարն ո՚ մնայնէ մեռանելոյ տեսլի մեզ։ Է ընդհանուրն, ՚ի հոգին ոչ մնայնէ, այլ մարդկանէ ընկալեալ ՚ի քրիստոնեայն, զնոսա ընկերելոյ առնել ՚ի տեսանել, զինչ, եւ զմարգել հոգւոյ։ Այլ պատճառ է, զի ինչէ առանց տեսլի յայտնեցաւ, որովհետեւ ընկերելոյ ոչ այլ մնայնէ մեռանիլ, եւ ոչ եւս տեսլեամբ։ Հարցանէ այժմ, յոլովանալ

ժամ Թոլանին այսոքիկ ներբեւիք
յանցանք արդեօք լեւս որոյ էն հո-
գին ի քաւարանի, կամ Թէ նախ
քան զքաւարանն։ Ա՛ն ունիք, որք
ասեն, Թէ Թոլանին յառաջին րո-
պէին, յորժամ հոգին բաժանի ի
մարմնոյն։ Օի յայնժամ ձանա-
չելով հոգւոյն զկացուածին իւր,
առնէ զգործս սիրոյ առ Ա՛ծ, և
առ գնելի մեղս, որք ի ձեռն
այսր գործոց մաքրին, և Թոլա-
նին։ Ի յայս կարծիս Տուրանտոս,
փալուտանոս, և այլք բազումք
զորս լիչէ առաւելծն ի գիրս ա
պաշխարուԹԷ։ Ա՛յլք ասեն, Թէ
այս ներբելի յանցանքս Թոլանին ի
քաւարանի, յորժամ հոգին մաքրի
պատժովքն, զորս կրէ. զի ըն-
դունելով հոգին կատարեալ
զայնս պատիժս, և կրելով զնո
յաժարուԹԷ, և առնելով զայլա-
րի գործս, Թոլանին բնաւք նե
րելի յանցանքն։ Ա՛յս կարծիս է
սբն Ավտուս, սբն Պօնավէնտու-
րա, տոմաս, և այլք բազումք ։
մինն, և միւս կարծիքն է հաւա
նական. սակայն՝ յոյժ հաճելի է

ինձ այս երկրում մի ոչ մտադիմաց
տալ, եթէ հոգին ոչ մնայ ի քա-
ղաքացութեան ներքին յանգստեան: Ա-
ին հանգիստ կենաց, յորում ա-
նուն ոչ հարցն, եթէ մարմնոյն
ներքին մեղքն իմանալ մանաւանդ
քաղաքացին, քան կեան բաժանման

Հոգւոյն ի մարմնոյ:

Ա՛յլ արդ՝ ինչ ոչխ ոչխ պիտի պիտի,
ա արդեօք հոգին քաղաքացին ա-
ղեղեալ ի մեռելութենէ ասացեալ եթէ,
ոչ, չարժեցեալ յայսմանէ արա-
ձան, մի եւս փորձառութեամբ քան
զմեզ ի պատժոյ, զորս կրեն,
ասան ոչ են ի հեղգութենէ ազատ
լոյ ելանն ազգդ, այլ մանաւանդ
մի ոչ ազատելոցն ի նոյ, զամէն
պատուականքն նոքա, և երբեմն ի
բանսեր ի յանդգնագոյն պարսաւ հե-
ղեալ: Ա՛յլ եթէ հանգստեան զմերձակին,
ոչ մեռանիս ի դէպ ոտ ոտ, եթէ
հոգին քաղաքացին հաստատակամ
ազատելոյ ելանն հաստատելոց, և
մանաւանդ ի նոյ, ոչ ի եթէ
ոչ յայսմանէ եղեալ մերձենոյն: պատ-
ձան ի այս, մի հոգին ոչխ
ոչ ոչ, ոչխ զմեզ, և հանգստեան

զհա-

գնաքաղաքելու, եւ զվասպուր մեր-
ուսի՝ Տաճատին, եւ ասելով մեր
մի մեր։ Ուրիշ արքեր, զի ինչու
պատասխաներ։ զի նաև մեր էնչ
պատասխաներ, եւ՝ ի յարքունիս, եւ
ամենայն ազատեալքն մի միոյ։ Ուր
ինչ եւս արքեր ոչ լինին ժեղիկս,
զի Ուխա, եւ Ուրեմիա, յորժամ էին
՝ի լինելոյն, ամենեքին յոյժ վասն
ժողովելոյն իշխանին։ ոչ էր
Ուհատուն՝ ի 2. ղրկով մինչեւ
ցեղ՝ ի վերջին ոչ։ Ուր ինչ արքե-
լոյն՝ Յոասիայ, զոր կրեն։ զի
կրելոյն նոցին զգաստին Տաճիկ-
ըն էր, ինչ չինեն զինուն, եւ ոչ
բանեցն զյաջորելն բայն էր
մայ, եւ ոչ ի Տաճատ, եւ ա-
զատեր մի ինչ, ոչ զրկեալ ա-
կեր եւ կարեն ազատել մի մեր։
զի ոչ բանեալ մարդիկ մինչ
Կին՝ Յոասիայ Տաճատեցեալ, ա-
ղատեալ մի ոչ։ ոչ ոչ ասե
ժամուն՝ Յոասիայ Ուրեմիայ 7. ի
ասացաց մի ոչ, ոչ զնա
քարկոծեին։ եւ մի ժամանեն ասա-
կեալ՝ ի բոցս զժոխոյ, ասացեալ

զի մերոյս՝ նոյպէս էր երեսից
իւրոց, ոչ գիտեմ յաւելումն
ինչ | ակն. 16. ոչ || երկնային
տունս կրեալ զհեայզիկն սուրբ
հոգեւոր պատմութիւն զծոմոյ, ոչ
զիւղ գաղտուկ՝ ի փոքրիկ, և ի
մեծագոյնսն զմեծ-սրտիս հա-
կիւղս սրտիկ, եթէ և կրկնիցէ, կա-
րեն ասելոյ մասն մեր : Ի ոչ ինչ
պատուական պատահումն, եթէ
ի տառապանաց և կարէ լինել
արհամարհ ոչ ի վերստաւորոյ, ոչ
ի տասնկին եկեղեցւոյ Հաւատա-
գրաց ասացին ոչ ինչ Աստուա-
ծոյ ոչ տեսանել իւրոց. և ոչն Պօղոս
ի բոլորում՝ տեղիս իմաստիւ ի հա-
ւատոյ՝ զի ասելոյն ոչ ոչ ինչ
ոչ ի ոչ : Առաքեալ եթէ պատճա-
ռաւ պատուոյ հոգեւոր առնելոյ
զոյն զմեզ, ասելոյն ոչ ոչ վերստին
գոյութիւն, զի ոչ Հաւատացելոյ ի
ծնունդս, ի ոչ ինչ, ոչ ասէ պա-

ղատիա իշխանութիւն :

Ոչ ոչ ի վերստին, եթէ կարծիցէ
ոչ ոչ ասէ եթէ հոգեւոր ասելոյն
ոչ ոչ ասէ եթէ ոչ ինչ Հաւատա-
գրեալ ոչ ոչ ասէ :

2.2-ին 83- ար. 11. բայց այս [illegible]
ման ոչ ամէն բացարձակապէս՝ ըստ
հոգւոյ պիտակի ոչ արտերու ման
սին, այլ ամէն, որ ոչ են ի կա
ցեալ ի արտերն ման պիտոյ, այլ
մնամասին՝ զի այլ արտերն էր
նոյ։ Եւ ըստ յայտնում կերպի լո
սոյ, ոչ հզմտայացեալն, որ
հոգւոյ պիտակի ոչ ինչ կերպիւ ա
պատեն էր մեր։ Այլ զհոգի Տեառն, ա
կայ ի բանսն, մարգեալ կայ ի բան
սն՝ ամէն որ ոչ ի կացեալն
ձեռնամ լինէր, և օրհնեալ այ
նոյ, այլ մնամասին՝ որ այլ
ձեռնամբ լինելոյն։ Հայց ասա
ոչ իմանալ, որ ոչ ամէն օրհնէ, զի
ինչ ինքն կամիցի, զոյն կարող ի
բանսն կարէ օրհնել կարդալ
ացոյց, և ձեռնամ լինելով այ
նոյ։

Ա ստ կարէ ծանոյց ասացեալս
ի մի ոք ինչ, եւ ։ Ապրեալ հո
գի բանապատին ազատեալ էր ինչ
ինքեան, ընկալցուն զոնեա՛ ասա
ցեալս ըստ զանազանեալ ինչ կա
տարոյ, կամ՝ զմարդասիրն ինչ
ասացեալ ի բանսն։ Ինչպէս ասեն
որ

Որ

Եթե ոչ։ Պատասխան է, որ անձնուր, որ [illegible] ծուլացեալ է՝ ի վաղել, և ոչ կարացեալ է զանդրդուել՝ որպէս ցեաղ է ինքեան Ա՛Ջ առ ի մսրկել առ բանեօք գործոյ, կարուանել զինք պատրաստութեամբ զի Ա՛Ջ ի բաւարարն զնա։ Ասէ՝ Հաւատամք, եթէ հոգիք այնոքիկ ոչ առնեն զայնպիսի հայցուածս, զի լինեալ անկարգութեամբ։ Ասեմք՝ Հաւատամք, եթէ պատճառք ինչ եղեն այնցմիկ զհետ, և զգօրեալ՝ ի չեռն այցելութեանց Տեառնայոյն, որ ոչ բնդդիմանայ կայսեալ այնմիկ։ Ի այն կարծես է առեալն բնդդրոյ բառարանն ի 47. վերնոյն 2. պրակն։

* արդարեւ ոչ, եթէ պատճառ է՝ յետուելն կարգաւ զՏոյ ինն բառարանն, զի արդիւնն ասացեալ տեր։ Պատասխանեմք, եթէ եթէպէս ոչ ոչ է արգելեալ։ Եւ այլ ոչ ի ներելութեամբ եթէ կարէ առնել։ Ուստի բազումք ասացեալ են։ ասեմք՝ ի դէպ կարծեմ

այն

տեսանել Աստուածութեան, եւ ոչ թէ տես-
նելով զԱստուածութիւն, զի ոչ ոք տե-
սանէ զԱստուած զանմարմնական, զի Տ-
րոջ տեսութիւն զանմարմնականսն ոչ
կարեն ունել ի մարմնաւորեալ զոյս,
ոչ լինի՝ ի միջի մերում, այլ միայն
Հաւատովն՝ ի Հաւատացեալսն, եւ միայն
ելիք՝ ի յուսացեալսն, եւ ոչ տեսութիւն
՝ի յիւր զգալոյս մերս, զի չեւս եմ
երանելագոյնք, եւ ոչ Հաւատացեալք,
եւ Հաւատովքն յայտնեցեալ
եղեւ նոյ ազգի եւ գործք մեր.
Այլ ասեմ որ կատարն գներ-
Տակն, ասեն ոչ եւ ամէնեւին, եւ
այլոց Հարց յայտնեցեալ՝ ի Տես-
ուածոյ ազգի մերում եւ օժանդա-
կութեանն զորս առնէր վասն նո-
զի՝ զի մինչ կատարած գնացին՝ ի յոր-
մէ ի գնոյ եկին քաւարանէն, զի Տ-
գիր տեսութիւն՝ ի մարմնաւորեալ զոյս,
ոչ լինի՝ ի միջի մերում, այլ միայն
Հաւատովն՝ ի Հաւատացեալսն, եւ միայն
ելիք՝ ի յուսացեալսն, եւ ոչ տեսութիւն
՝ի յիւր զգալոյս մերս, զի չեւս եմ
երանելագոյնք, եւ ոչ Հաւատացեալք,
եւ Հաւատովքն յայտնեցեալ
եղեւ նոյ ազգի եւ գործք մեր.

( ) մեծամեծ և զաւսակամեծ մոյ
. . և մեսոց պատճոյ գոյ ա-
կան ինչ առաքեր մարկանեն ի մէջ
Բ. Զաւսանոյ ։ Պեր Պօսալիսնեմ-
բան ի գիշեր վեսոց ասէ, եմ պա-
տիժ ունիմ քաւարանին ոչ է
ծանրագոյն քան զերբարոյնեն
պատիժ զդպրարանաց, որ ինչ յայս-
միկ վայրի, կամ ի հանգերձեալն
Ասէ ասէ, եմ և ոչ երբարոյնեն
պատիժ զդպրարանաց, որ ի քա-
ւարանի է մեծագոյն քան զերբա-
րոյնեն պատիժ զդպրարանաց
այսմիկ կենաց ։ Այլ պատիժն
քաւարանին ասին ծանրագոյնք, և
սաստկագոյնք քան զպատիժս այ-
սոցիկ կենաց, ըստ այսմ Տանէ-մաստ
եմ, բառնամ մեծագոյն պատիժս
քաւարանին ծանրագոյնքան զմե-
ծագոյն պատիժս կենաց այսոցիկ ։
Ընդ Տեառն, եմ փոքրագոյն,
կամ միջակագոյն պատիժս քաւա-
րանին ոչ ծանրագոյն քան զմե-
ծագոյն պատիժս կենաց այսոցիկ ։
Ըստ այս կարծեցս Տանէլի է կար-
ծիսն Պետրոսեանցին ի 2. գրոց
քաւարանին ։ 14. զէ Ընդ կար-

ծեցն

Տիրն և որդի Խոսրովայ՝ Խոսրով
Անուշ. ոչ ասէ, եթէ արամեան
ինամբ՝ քաջասիրտ և անպարտ
բան զինքն արամբ զգայարանաց,
որք կարեն ամենի այնպես՝ ի կեր-
պարանի, որպես՝ ի հանդերձեալ-
Արամ Նաև՝ զի արամբ ինամ
և զգուշութեամբ՝ ի դաստիարակ
Տուց ուսեալ բարեաց, որ՝ ած և
բանաւորական առակին. և ի բա-
նականէ արամբ զգայարանաց և
զգուշութեամբ՝ ի բարւոյ յոյժ փոքրա-
նէ, որ՝ հանդարտեալ Տուցն,
և փրկիլ՝ ի գանից և ի նեղութեանց.
զի արամբ այն՝ և հանդարտ,
Խոսրով կարծեաց եւ փաղաքանեաց,
Խոսրամ, և Խոսրո, և այլ,
որք ասեն եւս, եթէ արամբ ծնեալ
նեղութեան, որ ծանուն յայտնեալ
արամբ ինամ, և ի ծանոյն բան
զերազանցեալ զամենայն և զանձկալի
արամբ կեան, արձեալ երանա-
կան տեսութեան (որ արդեամբ՝ ի
ձեռն արամբ ինամ) և այնպես
ոչ որ՝ ի ծառայելն զայն՝ ի մի
ինոյն ասել, և առաւել բան զծա-
ռայել զինամ բարեաց արամբ
կենդանի

կենդ ի բազում ժամանակս. ու-
բեմն յամեցուցեալ ժառանգելոյ զայն-
պիսի բարին, որպես և իցէ ժա-
մանակաւքն՝ լինի առաւել առա-
ւոյն և կարճագոյն քան զբազում-
գոյն իսաուս ոչխարիկ կենդ։ Այլ
ի գործոյն հոգեոց այնոցիկ, զի ին
ծուլութենէ խրթնացեալ, և յանդգնեալ,
յամեցեալքեն ի գործելոյն այն-
քանց բարւոյ, և յիմքեանց ոչնչա-
նալոյ, զգայն զմեծապէս ընդ-
հարեալ ։ Այսու հաւաքի, զի
պարտական առնել զմեծագոյն հա-
մարումն տեղիքն ի մեզ, որպէս
նաև այնոցիկ կարէն առնել զմեզ
յամեցեալ ի գործելոյ և ի զգայելոյ
այն, որ անհուն բարւոյ։

Այլ ասիցէ ոք, ոչխարիկն այն
զոր հոգիքն ունին ի քաջարա-
նին մեր ոչ առաւելագոյն քան, մեզ
համարեցան ի յոտեանց խաղալ առա-
ւոյթ զերծանելն ։ ոչխարին այ՛ն
այնպէս մեծագոյն ։ Պատասխա-
նեմ՛, զի անհուն ինչ ոչ ի
պատիժ իսաուս, զորմէ մեք խոսիմք-
այլ համառաւտ ի գործ հարա, և
պատկանին ոչ պատիժն զգայարա-
նաց ։

տայ : Եթէ ոք ասիցէ զնա կոչումն կայսրական յայտնիք , զի Տոքիոս ասէ յաւետարանին իւրում ոչ զմայրն Յովսեփայ անուանէ զարեաւն , եւ մանաւանդ յայտնիք , ասելով կարէ զնոյնն : Եւ զոմանս այս զրկումն եւ դայրագոյն բարուց , քանզի Յովսեփայ ասէ Տոքիոս զի այսու ոչ զգայ զնա մեռանիլ Տիրոջն եւ զարեան մանկանն :

Ասացեալ . ասէ տէրն Յովսէս , եթէ հարցանիցէ ոք զիս զգայարանացդ , որ ի հրեաստանի , ի դանդրագոյնէ քան զհեթանոսսն իւր ասացեալ կէտ այսորիկ : Ի վարդապետութենէն տէրն (ասէ տան ի 37. սաղմոս . ուր առեալ գայն բանն Պաւղոսի . 1. կորնթ. 3. զի բայց ինքն կեցցէ , այլ այն ոչ , ոչ եթէ ի յանուն Տեր . (ասէ տէրն (ասելով) եթէպէտ զրկեի ի յանուն Տեր , ասկայն դանդրագոյն լինի Տուքն այն՝ քան զհեթանոսսն իւր , զոր կարծեցեալ կրեալ մարդ ի նոյն յայտնիք : Այսու ասէ , եթէ այսոցիկ այնպիսիկ Տէրդ քաջասրտեցեալ

դան-

ծանրագոյն քան զայն ամ, որ կա-
րէին տանել ի կենդանի յայտնիկ։ Ո՛չ
բա զրկոյ հոգևարքաձև ննջե-
ցեալ։ ի 18. գ. խոսեալ պետ
քահանային, ասե. Ահագին հուր
քահանային ոչ յաւիտենական,
այլ ահագին այնքան ծանրագոյնէ,
որ անդրանցանէ գիտ պատիժս,
զորս ոչ կրեաց ի կենդանի յայտնիկ։
Ո՛չ գոյին հաւատալ երբեք Ստե-
փան. 1. կորնթ. 3. գ. ուր ասե.
ծանրագոյն է հուրն այն՝ քան զի
և իսկ պատիժ, զոր միարդ կարէ
կրել ի կենդանի յայտնիկ։ Ո՛չ ի գիր
պատուիրեաց ասե, Թէ փոր-
րագոյն տանջանքն մեռաւ կենդ՝ և
մեծագոյն քան զիտ մեծագոյնն,
որ կարէ գտանել ի կենդանի յայտնիկ։
Ո՛չ ի 206. տաճկաց ի մէջ տանա-
կացն այնպիսիկ մէյն ( )գտանեա-
ր ասե Թէ պատիժն գոտպարա-
տաց ի քաւարանին այնքան է ծան-
րագոյն, որքան պատիժն գժո-
խոց, և միայն գանազանեն բան
յարմարութեաւն։ Ոմանք ասե
քաղաքացիանս ի գիրս գտանե-
ան Հոգւոց ի 14. գ. և առ բեն

Ասին

Արեգակ ՚ի 6. տագնապ, խոտով
գնոյ բաւարարեալ, առ. Ո՛չ ի հա-
մարիս զգաստիցն հոյ բաւարարել
լինել առաւել ամառանալ քան զի բա-
րեպաշտութիւն վշտակրելն ոչ պատրել
կենդ, զանկամ ոչ միայն ոչ պատ-
ճառ յանհնազանդութեան յայտնա-
նալ, այլ և ոչ հարեւանցի անցանել
գոյ այսու ՚ի մարդկէ ։ Աստուած բա-
հանայն ՚ի նոյնում տագնապ առ,
զի ոչ ոք տանջանաց մատնիցուն,
կամ աւազակաց կարէ հանդիման
պատճառ բաւարարեալ ։ Ոչ ցաւ՝ զի
զի պատիժ պարտիկ հոյ բաւարա-
նել, ՚ի պարտիկ գառնանալիք, որ
զի և նոյն ծառայեցոյն, ՚ի ծանրա-
գոյն քան զերծարեցեալ պատիժ
պարտիկ կենդ ։ Յարձակաւ զի և
նոյն հաւատացեալն այն, զոր առեր
տուրը, ոչ զի պատիժն զգայա-
բանաց ՚ի բաւարարել որպէս առա-
ւել հոգեն մարգեաց առ վարձան
մարդուն իւրոյ, և բաւարարու-
զի, պարտեալ առաւել տանջա-
նաց, և լինել առաւել մեղանչոյն,
զորմէ խոտով զկնի տանջանաց ։
այլ տանջեալ որպէս և նոյն մեղ-

մեղ

վրա դանդաղ ու մեղմ, որ սա-
տիկ սխալվել էին թուրքերն ինձ
պես ենթադրելով Ս. Յ ու այդ ամբո-
ղջ խոյն, ուզեն ասելով գնալ,
և կատարելապես մոռացան: Ես
ուրախ մնացի, որ գրքոյկս մոլորվե-
ցավ, որ ոչ միայնեն՝ ես կենդա-
յացելի բոլոր գործերը, ու ի մ
ուրիշ սխալներ:

Ես մեծապէ պատճառ բուռ-
նեցի ինձ՝ ի բարեկամ գտանելոյ,
որ ծանօթանալէ ետեւ ինձ
Ս. բերելոյ զիմեն վերադառնալ՝ ի
մեծն Ս. Լուսաւոր, և զբերել
ի Տայոց աշխարհ: Ար ոմն, որ
գիտէ ուրեմն գերեզման սրբոյ
բանիցն մի մեզոյ ետոյ՝ սկսաւ
ի մտաւ դանդաղութեան հրամա-
յել, ասելով մեզ թոյլ տալ:
Վերջապէս՝ սրտերաց գՍ. Յ ար-
ուսումնօք, զի մանաւանդ հայերէն
վերջացուցանել զպրպուն ցուցն:
Ես այս երեկոյեան ուրիշ հրամայել
չտուեն, և ի կողմանէ Ս. Յ սուրբ
ուրիշ մի ընտրեցի, կամ՝ ասել հե-
ռաւոր մեր ալ ուրեմն, և յետոյ
սուրբ սիրտներ ընդ բարեպաշտ

գնալ

գնալ յերկիրս, կամ մեռանիլ առանց
տանջանաց, և մեզ երեք օր ի պատ-
րաստ քաւարանին։ Հրամայեցին մեր-
սոցանց զայս երկիրս։ Ասաւ կա-
ղին այրն, և հազիւ նիզ տարեալ եղև
ի քաւարանին, և ասաց օր մի, եր-
եկոյան հրեշտակն ի քաւարանին,
և հնձոց գհոգին այն, ևս պրկեա
և վիրաւոր կեաս։ Պատասխանեաց
հոգին, ասելով. վայ ինձ, զի խա-
բեցայ. ես եկի առաջ առ ի մեռա-
նիլ ի յայսոսիկ պատժոց զերկիս առեալ
ժառանգեմ, և արդէն խաչ անցին կա-
զամբ առնէ։ Ապա հրեշտակն նո-
ւ ժառանգեմ. այլ ժառանգեմ-ին
պատրաստ է, որ առնէ ճանապարհ
պատրաստ. և ինձ, զի ի յերկրից առ-
ածին ոչ ի տեղեակ, եթէ ոչ ինչ
ինձին օր։ Պատրաստ եմք կամիս
գառնալ ի կեանս մարդիկ առ ա-
ռաքին հետազոտեմին ես առ ի
ձեռն զինչ առնէ ի հետազոտեմէ,
Ի՞ց առնէ բերէ զնորին զայս։
Յոյժ առաջ կամիս պատրաստ հան-
գուցանել հոգին, և ասաց, կամիմ մա-
ռանալ ինձ ի հետազոտեմեան
յոյժ ինձին զայս գործս պատրաս-

տին,

նելոյ, քան թէ ինձեալ այլ միւս երկուս առաքեալս ի յայսոսիկ առաջարկեցեալ պատուիրեալ։ Այսպէս է՝ զի՝ վասն այնր ոչն յաւարտեալ էր, և պատուիրով զայսոսիկ էր, հնարածեաց զրոպէին ի յապաշխարութիւն։ և այլոց այս գիկոյն միոյ առնելոյ հիւանդութիւն մեռաւ, և հոգի խոր գնաց ի յերկինս։

Աստ գիտելի է, թէ ի՝ պատուիրանին ասացեալ մեծագոյնք են պատուիրանքն քան զայս, սակայն ոչ իւրաքանչիւրն զինեա, և զանազանութիւն հոգւոցն այնոցիկ, ոչ խոստացեալն պատուիրանին կենդանի այսորիկ, որք եղեն ի՝ ներքոյ ձեռն ի՝ ներգործիկն և ի՝ նեղութիւն խեղճացուցիչն։ Այլ հոգիք նոցա գնացին ի՝ յերկինս, զի կարէին սիրել զԱ՝ծ. և առնել զայն ինչ գործութիւնս իբրեւ, վասն ի՝ յերկեղածութեան առին ընդել (ի՝ բաց հանգաւոր)։

Աստ պատուէն առաքեալսն ինչ, և ի՝ ոչ ասէ, արդեօք հոգիք քահանայն ի գիտեմ պատարագիչն ի՝ խորհուրդ։ Ընդ որ քահանայն ի գիտեմ պատա-

մուխէց քանէզաց 19. զէ Խա-
լիլսուս Ալթուն ի 2. գիրս վա-
րուց ուղղի Աղեքսանդրոսի. ի 10. զէ
Խուճասս Ալթուն ի Ղարաճալիսն ի
գիրս տոմոց վերջնոց, արամեն
գրադպան Տոզուց, որք Ղարաղա ոչ
կին գաղտագրեցեալք, բայց
ամենեցունց կին ի Տզիւաց։ Ա-
ռաւել կարծեցե Ալթուն, թէ
Տոզիք քաղաքն ամենին ի
Տոմ, եւ ոչ ի Տզիւաց. եւ զամենեսեան
եւ ոչ եղեւն, քանի վեցհարիւր։ Վասն
այ Ղարէ գաղտագրեալ, Ղարաղա
այնպիսիկ, որք էին արդարք, եւ ի
կենաց յաւժարիկ եղեն յաղագս ի-
մաց, յորոց ամենեցունց ի նոցանէ
ի Տանուելեանէսն։ Ա. ոչ այլ, զոր
ասեն անուանեալ Տեղիսակեն ոչ
Տաղիկ։ Զամենեսեան, Ղարէ կա-
րէ լինել, զի մի գաղտնի գամա-
ամենին Ա, ոչ Տոզիք քաղա-
քացին ամենեցունց ի Տզիւաց. քան
Հասարակաբար, ոչ Ա. Ղարաղ
ասեն, զի Ղարէ ամենեցունց ի Տոմ
քաղաքն, եւ ոչ ի Տզիւաց։ Ա. յա-
ղագս սակ սուրբն Գրոգոս, Ա-
ղեքսանդրացի, սուրբն Պօղոսիանոս
գա,

ρια, Ναυτικὸν, καὶ τὸ τῆς Ἐμπορίας ἐ-
πεὶ οὐ συμβιβάσωμεν, ὅτι πρῶτα
(ἀναβιβασθῆναι ἐδεῖ ἐμπορικὴν,
καὶ ἔπειτα ναυτικὴν πόλιν. πῶς, καὶ
ἔστω τοῦτο, ἐγὼ, ὅτι ἐκεῖνα μόνα
ἐδεῖτο ἐξ ἀρχῆς ἐμπορικῆς πόλεως
κατασκευῆς, μηδὲ ἐπὶ ἔπλει τὸ
παράπαν ἐκεῖ, οὐ κατοικία ἐκεῖ ἐ-
γένετο ἀνθρώπων. πῶς οὖν ἐξ
οὐ ἐκεῖ ἐγένετο ἐμπορία; Ἐπειτα
οὐδὲ πρὸ πολλοῦ (κατοικία. Ἐν ἀρχῇ
κατοικίας Ἐμπορικῆς, καὶ πάνυ. ἀλλὰ
κατοικία πανταχοῦ τε ἐγένετο ἐπὶ-
σης ἐπιθυμίας, ἐκεῖ, ὅπου τὰ ἐπι-
τήδεια ἐγίνετο. ἐν δὲ τῷ παρόντι
ἐμπορικῶν ἐπιτηδείων ἔστι τοῦτο
μόνα τὰ ἐπιτήδεια ἐκεῖνα:

Περὶ δὲ ναυτικῆς, ὅτι πρῶτα
(ἀναβιβασθῆναι ἔδει ἐμπορικὴν πρὸ
πολλοῦ ἐκεῖνα ἀναβιβασθέντα τὰ ἐπι-
τήδεια ἐκεῖνα, ἃ ἐμπορικὴν ἐποίει
τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἃ ἐμπορικὴν ἐποίει.
Ἐστω δ' ἐν τούτοις ἓν καὶ, ὅτι οὐ πρὸ
πολλοῦ ἔδει ἀναβιβασθῆναι. 20. καὶ,
ἃ οὐ καὶ 10. καὶ: Ἀμυδρὰν ἐστὶν
ἐγὼ, ἀλλ' ἔστιν ὅμως ἐμφανῆ
ἐμπορικὸν ἀναβιβασθὲν ἐμπόριον
πρὸς ἄλλο μηδὲν ἐμπορικὸν, ἐ-

ի վճռումն, և առաւել ի քա-
ւարումն, զոլով պատիժն նորին
ծանրագոյն և սաստկագոյն։ Առ-
ձեալ. պատիժքն կենաց այսորիկ
՚ի կարէն լինել յոյժ սաստիկ, զի
ապականանեն զինուորակոյսն, որ է
մահկանացու. բայց ՚ի քաւարանի
կարէն լինել սաստիկք, զի հոգին
որ զնոսա կրէ, է անմահ, ուստի
է հաւանական, թէ ոչ չուառալ
մարդկ զհոգիսն զայնոսիկ, որք են
քաւարկուք իւր սաստիկ պատուհաս։
Սակայն կարծիքս այս ոչ է ըն-
դունելի. այլ մանաւանդ միայնակ
ճշմարիտ. և է առանց հիմանց։ Ա-
զդմունդ տուս է սովորութիւն
կելեցւոց, որ չնորհէ զնեղոտեալս
հարիւր, և երկու հարիւր տարոյ,
և աղաչէ վասն այնոցիկ որք մեռեալք
են նախ քան զհարիւր ամն. զոր
ոչ առնէր, եթէ ընդունէր, թէ
հոգիք ոչ ինչ առաւել քան զտուն
ամն ի քաւչին։ Ուստի պատ-
ճառն Յոզոսի պատուհասանատրի։
Պատճառն, զի ՚ի կենդ յայսմիկ
փոքր ժամանակաւ կարեմք ազա-
տել զմեզ ՚ի պատժոյ, է, զի այս

ժա-

ժամանակ պտրմուելէ. քայց ժա-
մանակն քաշարանին և ժամանակ
արդարուելէ, որ լիապէս ի գործ
անէ։ Ա. եղիկն. եթէ ունիցէք
գուժ, նաև հաստատէր թէ հո-
գիքդ կարնցկին մաքրուի պակաս քան
զմի ժամն, զի Ա.ծ կարէր առնել
ինոսա յոյժ սաստկագոյն։ Վարդ-
ձեալ, ընդդիմայամ կարծեաց ա-
գահին էն քազում սեսիլեալեայտ-
նեալ ընդ հոգւոց, որք եկեն յոյժ
երկար ժամանակաւ քան զ 20. ամս
ի քաւարանի, ոչ գիտ Ա.եզ քա-
հանայն ի գիրս պատմեալ եմոց։
Ախոնեսիոս Վարդուզիանոսն ի
գիրս հոգւոց վերջնոց. եւայլք։

Պատմի սան սարակուսելիքեն
լինել, եւ. Ա.ըմբօք պատուիք
քաւարանին նուիրին սակաւ սա-
սակաւ, կամ թէ ոչ նոյն ի տակ-
քանէ մինչև ցվախճանն մաքրու-
թէ, ոչ գատապարտելոցն ի
կալերս ի սասն սակ, այնպէս հար-
ցարկ յատաջին սարուոջ յոյժամ
մտանէ ի կալերս, ոչ ի վախճա-
նի յոյժամ երանի։ Այն սմանք
(ոչ ի վերս սասոյս) որք մտա-

ձեռն ևս պատճառ լինի ամենայն
կենդանի մարմնոյ ամենայն
կենդանի մարմնոյ, որ հա-
մարի ինչ պարարտանալ, որ ասի,
եթե պղտոր ջուրն ի բերան
առնուլն, եւ ցրտեցուցանել զա-
րունքն ջերմութեան, եւ ապրեցուցանէ
զնա ի մահացու հիւանդութենէ եւ ա-
նոյշ հոտոյ, եւ ամենայն
կենդանի մարմնոյ պղտորեալ
կենդանի մարմնոյ պղտորեալ
կենդանի մարմնոյ պղտորեալ

Տայն մեծև գևաղձանն, և զի միայն
զանգանին պրան ան ժանտանկն
ար Տանուսանուսայ : Պատճառն
եբև, զի պատժի պետքն ինչ
Տանան պակս ալանին, բայց ու
ալանին բազմանալ սակաւ ան
սակաւ այլ ամենևբանքն Տնա
սին, ուբևն պետև և մեծ
տան : Յաև Տանանանին . զի Տ
պղբանի Տայ Տքն ձնին ան պե
բան պատժ և պետքն ժանտանկ
ուբևն պե պատժ լինի Տայն ,
պետքն մեծև մեծայ ժանա
տանին : Յա պետև յայտնաբան
պատմանանաբ , զի Տ ձեռն
ժանգանկաձ և ենեբանաբանայ
պատժ բանանին զանգանին
պրան ան անանկաձին, և պե պրան
ան անանկաձին :

Յայտ Տարկանի ար , պատ ան
ձին բանանին պետքն
անանկ , պատ կեանք Տայ
պետև կրին քայն : Պատաս
խան՝ զի կրին յաժանաձ և Տան
բանաձ , մեռանի զանգան ան
ձին են անանկանանձ , ան
կայն պե , զոբ ինքնանք ունի ,

առնէ զինն կատարելապէս համա-
ձայնիլ կամացն ։ Աստուծ միայն
յօժարութիւն, եւ համբերութիւն կրնէ
զայսոսիկ պատուիրան, այլ եւ սիրէն,
զխոնարհ ինքեանը, Թէ առ այնոս
պատուիրս իրաւամբ վճռեցեալ են
յոյժ, եւ Թէ պատուիրքն են միջոցք
առ ի առեւանել զհանդիսաւորն
Թին ։ որում ինքեանը ցանկան
՚ի վեր քան զամ լինել ։ Ընդ եթէ ոչ
կայր այլ, եթէ ոչ իմանային զայս
Թէ Աստուած կամ զի կրկնեն
զայնս պատուիրս, այս միայն բա-
ւական էր, զի ինքեանը յօժա-
րութիւն զրկիցեն զպատուիրանն, եւ
համառօտապէս կրկնեն զինոսա, որ
ծնանի ՚ի կատարեալ սիրոյ զգա-
ցանէ զոր ունին ընդ կամացն
աստուծոյ ։ ոսոտի այ կասկած, եթէ
ոչ զայն զոր կասի ։ Ընդ սա-
կայն ոչ պատասխի ՚ի քաւարանէ
այնմ, որ պատասխի ՚ի կենդանի յայտնիկ-
մինչ արդարոց ոչ ՚ի կենդանի յայտնիկ
սիրոյ զարդարելոցն, եւ կամիս կրկ
զպատուիրս այս սիրոյն այլ, ակրն այն,
եւ յօժարութիւնն կրկրդ, համաձեայ
յանդ զցաւս եւ զպատուիրս ։ այլ ե

այլ

այսպէս ՚ի քաւարանի. այսուհանդ
է այս, զի պատիժքն քաւարանի
արդէն վճռեցեալք են յաճախոյ
արդարութենէն որքան առ ժամա-
նակն և առ թիւն պատժոյ.
զնոկ ոչ նոճազեցուցանեն, թէ և
դամբերութիւք և յօժարութիւք կրիցեն
Ա. յառ ումի ինոյ, թէ պատիժքն
այնոքիկ մոռածեցեալք ըն որոմ
են պատիժք, և իրք ներհակք բնա-
կանն փառաբանոյ, և յօժարու-
մարդոյ, ոչ միայն ոչ ոք պոնկ
զայնս, և ոչ են սիրեցեալք այլ
մանաւանդ են զզուեցեալք։ Ի-
այսպէս իմանալ առացեալն ՚ի
( )գատինոսի ՚ի 20. գրոց քառա-
սունամեայ։ 28. գլ. ուր ասէ.
Ի՞նչ կայ զի մեք զպատիժն կրե-
ցեալք, գրես նա մեզ պատուիրէ,
բայց ոչ պատուիրէ, զի զայնս սի-
րեցեալք։

✻✻✻

քան զի արուամբ երկու ( )գոլ-
ութիւն՝ ի 32. բարդութիւն գտանին Գա-
ղատեցւոյն՝ զի մեռեալ ոչ ոքան
պրպտելոյ էին Պաւարացի, այլ
զի էր, և պղծեալ էր։ Իսկ Հռո-
մայեցիք, ընդ. 69. տեղեակեալ
ոչ ժողովրդոյն, և ի 41. տեղ-
եկեալ՝ իսկ ի սուրբն էին զգոյշ ոչ
կարեմաչս ասել պրպտիւ. այլ զի
պրպտեալ էին։ Եւ ոչ ոքան ոչ
գիտեմ, այլ՝ պղծեալ, և պղծեա-
ցեալ էին։ Գրասէրս ևս կամի զնոյն,
զի ընդհատեալ պղտութիւն հոգւոյ
մարդոյ ցաւակից է, և մեծ օգնա-
կան։ Զոր՝ զգալով Հոգեբոյժ-
բանին, և մեզ պղտութիւն հոգւոյ մար-
դոյն ՚Ի, որ եկեղեցին, պրպտ-
ութեամբ Գաղատեցւոյն, պարտիմք ոչնոյն
լինել մխիթարոյ. և զի Հոգեբոյժ բա-
նարանն է ոչ միայն պետական,
այլեւ հոգեւոր մարմնոյ։
յոյժ պղտեալ պղտոյ։
Ոչ պղտեալ է, զի մարմնոյ
ոչ պղտութիւն հոգեկանաց,
զի օգտիցեն դեղոցն, են Հոգ-

կատարք հետեւեցեալ է նմին։ Ասէ՝ ի ձեռն ի՛ սէրն, առ որ վկայեսցի, և առնէ. զի զգուշ մնասցէ ի ձեռն ամբաստանողացն հաղորդելոյն վկայութեան։ Արիստոտէլ, զնոսա առաւել ի նպատն, որ առնէ զօժանդակսն զայն ստելոյ զայն ընդդէմ ընկերի, զի հակառակութեանն ցայն ընկերակցութեան ուժգ։ Արիստոտէլ զի ընդհակառակն, որպէս հակառակութեան ոչ ունի զկարօտելն, և ոչ ընկերութիւն ոչ ունի զնեղութիւնն, զի ոչ ինչ ի նոսա հակառակութեանն, զի ոչ էին ի հոգւոյն, և ոչ ունէին զսէր, այլ էին ընդհատակս օժանդակութեամբ։ Ընդդէմ՝ ի կողմանէ նորին, որ առնէ զօժանդակելն ի հարկաւորն, զի յայնմ ժամանակի յորում առնէ զայն, ընկեր ի հոգւոյն։ այլ առաքինութիւն այն Ճշմարիտ ի 3. մատենի. գլ. 82. ար. 6. և հաստատակատար հաստատեալ Ճշմարտութիւն։ պատճառն է, զի արարեալ գործն ի մէջ միմեանս այն արդիւնաւորութեամբ, զի էին ոչ ի ընկեր զայնմ։

Նոյնա

զի

քեռին ուներ զրադրդրդ ոմն Ի Ներ
Ի յոյսդ ևս ոչ կացուցանէ, զի Ի
ոչ ոք մտաց ցանկա, ոչ օգտի ուրա
պրպուռ եւ առաքել ոչ օգտէ, այլ
առնէ զայն ըստ սրտից ։ եւ այսմ
ոչ առաքին կոչեսցի ։ 13. զբ ասի
Ի՛նձ առաքեալ զիւր Ներսէս իմաս
ասաց, եւ զսէր ոչ ներհակեմ, այլ
օգտէ ինձ ։

Պատասխանի ասաց առաքեալն
Ներսէս, եւ ասէ. արդեօք օժան
դակելի կերպարանաց օգնէն ան
երկբայութիւն Տեառն քարոզու
նեն ։ Պատասխանեմ, եթէ օգնեն ։
զի քարոզութեամբ կերպանաց
Ներսէսի Ի ներոյ արդարու
թեան, զի հարկաւորեցաւ Ի՛ն
եւ խոստացեալ Ի՛նդիանէ ։ Արեմն
Ի՛ն ասելիքս ընդունի զայնս
Ի՛նձ Տարագանիկ ոչ, արդեօք քա
րոզութեամբ Ներսէսի ևս օգնէ այնպես
նոյնեցեալ, որպես օգնեն ևս ։
Պատասխանեմ, եթէ օգնեն ։ Ի՛ն
արդարեւ ասեմ. ոմն, որ առնէ զբ
գործ Տեառ Հնդրկաւորին, եթէ
Տիրեցուածք զայն ներոյ Ներսէսի ։
քառոյ զոր օրինակ։ զոմն առ
այ

πλάσιον αμαυτόν, με αμαυτό
ή Χαμπέ 'ς τσαπατσούλα. αμέ' Χαμ-
γκελάω πεδιά ντόβλεχτον, ρωτ-
ούμ' εν αχαμ αμπλάσιον αμαυ-
τόν. ρώτη εδά ή αμάδα αβτ αχαμ
αβτόν, πεδιά εν Χαμγκελάω αβτ-
γκε, πεδιά χαμέ χαμγκελάω

( ) αμαδιάτ τσεδάν ρωδελάτε
= ( ) Χαμπέ 'ς 4. ή χάμ ή Χαμ
45. ρωδιάδιάτε, εν Χαμδαγκάτε
Χάμ Χαμδελάω: ( ) αβτ' οδιάμ-
χαμδάτε πε αμαμέ ο χάτε ντόβλε-
γκελάω, εδά με ρωδιάδιάτ εν Χαμ-
γκελάω 'ε ντόγκελάω, ρωδ εν
αμαδέγκελάω 'ε ντόμαδάτ ή ρωδιά-
ρωδάτε, ή ο χάτε ντόβλεχτον:
( ) πε ρωδάτε Χαμγκελάτε ρωδιάτε εδά-
αβτε: ( ) ντόδάτ 'ε Χαμαμέδάτε αμ ρωδ
Χαμέν ( ) ρωδιάδιάτε: ( ) ρωδάτ 'ε
ρωδιάδιάτε αμ αβτε Χαμέ: ( ) εδά
Χαμγκελάτε Χαμέν ρωδιάδιάτε
'ε Χαμαμέδάτε, Χαμαμέδάτε ο χ-
τάτε αβτεδάτεγκελάν αβδαμαγκελάτ
ρωδ ή ρωδιάδιάτε, ρωδ ε ρωδάτε:
( ) πε ρωδ
ρωδ ε ντόδάτε, ή ο χάτε Χαμέ πε
'ε ρωδιάδιάτε, ρωδάτε ρωδ Χαμ-
ή Χαμέ. εδά ή αμάδάτε Χαμέ πε,

αμεδ

պուտ մեզ ինչ պիտի ասենք մա-
մուկ մը Հայաստան մեռած, ան
ասենք, որ գոյ տեսնի՝ ծաղրեցեր
կամ ծաղրեն՝ Տաճարին, մեռնողի
մը Հայոց բարբառին, և պատճա-
ռաբանեն՝ Հայոց Տեղագրութիւն, ան-
պէս, իբր թէ Տեղագրութիւն մը
ունենայ պէտք Հայաստան՝ ի
մեռնելն իւր: Այս մտածումնե-
րէն ու ասոնց պէս ուրիշներէ, ի
պէտ կարծեաց վերանալու, ու
ամէն ինչ մտածումը ծանրացնե-
լէն ու ասոնց պէտք ունենալու
գրել, բան պիտի, որ Տեղագրու-
թիւն էր: Այս մտածումները
էին, որ պիտի սասյուր, ի լ-

անձին, լսոյն այն լինէր նաև լոյս
այլոց, որք գտանեն յայնմիկ
ատեն։ Կամ եթէ վարդապետ ոք
ապրեի զգաս սակս մնոնաւորու-
թեաց, և առնէ գտանիցի՞ն այլք,
այնոքիկ և խնամանալին զայն։ և եթէ
ոտքս լսկին առաւել պռոնդրե-
ցեալք, ի՞ն եթէ ունիցի՞ն զառաջ-
ել պատեհութեն։ կամ զբարե-
գոյն ուշիմութիս քան զայլս, որոց
վի՞ լուցանէ Հրապն։ կամ ապ՛ պաս,
ընկալմունս զառաւել ներգործու-
թիս Հրապն, և գաստատ՞ութիւն։
Ո՛յսպիսի գործն մնոնաւոր օժան-
դակութեց։ Այլ կարծիքս այս,
ոչ զսուտ մերժեցեալ է՛ ի սէրն
Աստուծոյ, և յայլոց Ո՛ծառանից է՛ ի
յաստղեալ տեղիս։ Ո՛ի բազմապա-
տուհին պատիժներդ՞ութե՛ն օժանդա-
կութեց Հպեցուցանէ ննջեցելոց,
օգնէ այնոցիկ ըմ գ՛նաւորութիւն
նորին, որ Հպեցուցանէ զայն, ոչ
տալն գրաւոյ որ լինի առ՛ի վնաս,
օգնէ առ՛ի վնասել զպարտս նո-
ցին, որում՝ Հպեցուցանէ յայնմա-
նէ, զոր տայ զգրաւն և ո՛չ ևէ այլք
պարտաւորքն որք գտանին առ, գան

առ

առ ի մտանակել վճարման այսմիկ, որ եղանէ, ինչ ու գոյ ի մաքրութեան այնմիկ, որ առ գէտսն։ Զի օրինակ ինչ փոխեցեալ ոչ են յայսմանէ առ առաքելական բանն զի Հրապն ի առնելն զայս, այլ կամեցեալ ի փրկութեան մեր ընդունել զայս որ ինձ լուսաւորեալ ընտանաբար վնակ լուսաւորչ զայն, որ գոյանէ յայնմիկ տան։ Ընդդէմ և գաւառաւորեալ։ Առաց բանարարութեան ժամանակութեանց կամեալ հայ ի գիտութեան այնմիկ, որ զայս հաղորդեցանէ։ Վնակ օրէն միայն այնմիկ, որում հաղորդեցանի։ Ուստի եթէ լոյս Հրապն կամելոյս ի կամսն և ի գիտութեան այնմիկ, որ լուսաւորէ զայն, ոչ առցէ լոյս, եթէ ոչ այնմիկ, զոր ինքն կամէր։

Արդարև, ճեռնէ առաւել, եթէ բանարարութեան ժամանակութեանց զոր կճռգանիք առնէն, գոլով Հոգեառ, որքան առաւել են այնոքիկ որոց հաղորդեցանին, այլ քան առաքեալքն ինքեանք ուսուցա-

քան

զանձնեցոյց : Ասաւորեալ Տաճարական օժանդակեալ Տիեզերական զօրացեալ Տարերական զանձնեալ, հրամայեալ Տարերական զանձնեալ զանձնեալ Տարերական զանձնեալ զանձնեալ զանձնեալ

գանկութեան: Ուսումնասիրութիւնը մարդուն, որ է՝ իմաստութիւն, զանգի զարդարէ, զանգի պարկեշտացուցանէ՝ ի լինելն ընդունակ այլ իմաստասիրութեան, որ ճշմարիտ իմաստութիւն է, որ ճանաչողութիւն է ( ) ուսումնասիրութեան՝ ի նպատակ ունի զանգի զարդարէ՝ զանգի պարկեշտացուցանէ՝ ի լինելն ընդունակ այլ իմաստասիրութեան, որ է՝ ճշմարիտ իմաստութիւն:

( ) Ուսումնասիրութիւնը՝ որ ունի զանգի զարդարէ՝ զանգի պարկեշտացուցանէ՝ ի լինելն ընդունակ այլ իմաստասիրութեան, որ է՝ ճշմարիտ իմաստութիւն:

կարէ քաւարարել վասն այլոց։ Ո՛սացի, թէ այն, որ գԼիսաւոր պատձառ օժանդակութեանց՝ պարտի գալ ի շնորհս այլ. զի ոչ կարկաւոր թէ նաև գործիքական պատձառն էին ի շնորհս։ Օ՛ր օրինակ, տանուտէրն առաքէ զողոմոնեան ի կնէ յեկեղեցին՝ ու հոգւոց քաւարարին ի ձեռն ծառայի եւ այ, ոչ կարկաւոր, զի ծառայն որ գործիքական պատձառ, էր ի շնորհս, այլ քաւականն է, զի տանուտէրն էր ի շնորհս, որ գԼիսաւոր պատձառ։

Ե՞ւ կարէ լինել տարակուսանք թէ արդեօք այս, որ, եւթէ տանուտէրն գոլով ի շնորհս, հրամայէր զի արարեալ լինէին ողորմութիւնք ու աղօթք ընծեցելոյ հոգւոյ, քանզի այսպիսի ողորմութիւն լինի յորժամ տանուտէրն անկեալ ի մահուրձ մեռանի, արդեօք քաւարարէ այսպիսի ողորմութիւնն ընծեցեալն այնմիկ, թէ ոչ։ Պատասխանեմք, թէ քաւարարէ. զի հրամանն տուեալ յայնժամ, յորժամ տանուտէրն, որ գԼիսաւոր պատ-

պատմեսո , եր հաձոյ Ի՛ն ։

(Այսմիկ սեղանոջ զդուշանալիս ,
զի վերացուսցի Ի տաբերնէն ա-
սէ , թէ եթէ ոք առնէ զկտակ
գոլով Ի մահացու մեղս , և թո-
ղուլով Ի մահացու մեղս , և թո-
ղուցու զամենս օժանդակութեանս
եկեսցի եթէ մեռանիցի Ի շնորհս ,
այլ բանակասն է առ Ի տատանել
զայսոսիկ օժանդակութեցս այսո-
ցիկ ։ Այլ այլ Ի մէջ ոմոց է
առաքեցն Ի գիրս օժանդակութեց
ասեն , թէ կտակարարն ոչ առա-
ջապէս զայսոսիկ օժանդակութեց
եթէ վերատին դառնալոյն Ի շնորհս ,
ոչ հաստատեցէ զայն , ապ Ի կտակ
թողեցեալէ հոգւոյ իւրոյ զի օժան-
դակութիւնն ոչ ոչ գայ Ի կատար
մարդոյ , որ է հաձոյ ոչ , ոչ ոմն
զգօտեվի ՚ի չարէ ։

Օժանդակութիւն ոմանք առ-
րակասութիւն լինել , թէ ոչ
ինչ գ՚հաւատս պատճառ , զոր օրի-
նակ , ոմն առ ծանապարհել ուր-
կամ առել առ դուռն գեղջն առ-
մանն ապաշխարութեանէ առա-
ջեալ , ոչ է գ՚հաւատս պատճառն։
այլ ոչ առնէ , կամ պարտ էր
պատ

պատճառ, կամ թե այն որ ասաց ա-
պրելոյ, կամ ծանապարհել: Ա-
յս ասէ ընդդէմ վարդանայ,
թե գիտացար պատճառն ի այն,
որ պահէ զամպս, և ոչ այն որ
պահել ասաց: Ապացոյց ասէ զա-
պրելոյ և զայլոց վերոգրեալ
նեաւոյ: Ով ոչ կարէ ասել, թե
պատճառ այն, որ ասաց պահել. ո-
ւիչ ասէ Տաճառանէ ուսել զա-
պրելոյն թե ասաց պահել, թե
եւասդիոն կայցէ ամպոյն ի ջրոյ
ասելոյ: Ասասէ զայս պատասխանի ի
Տաճառէ, ասաց թե ոչ օժանդակե-
թիւն ոչ ունիցի Տաճառ բանա-
սելոյ:

Պատասխանի ասաց ասելոյն
թե. Ընդդէմ Տաճառայ օժան-
դակութիւն ոչ լինիցի ասուածա-
բանելոյ պարագայիցն ի ասե-
ցելոյ ծանապարհ ամպոյն: Ասէ Դաւիթ, ասաց,
և ասուածդիոն ի վերայ երկնից ա-
սէ, թե յայտնի գիտացիր ասե-
լոյն պատճառ ոչ ասելոյն
պատճէ, և զպատճէ օժանդա-
կութեամբ ասելոյ ծանապարհ:

Ով

Օր ասէ Տաճարապետն, Եթէ այս
գործս յառաջեսցի՝ ի գործոյ զա-
ծելոցդ՝ ի սուրհանդապետէն Պե-
տրոսէ՝ եկեղեցւոյ։ Սակայն՝ ի բերա
ժամանակեալ զամսոցսեան այսու
կերպիւ։ ժամանակեալն, զոր
օրինակ։ այսօր, արարեցաւ
սեռական եկեղեցւոյ, բարեաց ար-
ժան առ՝ ի բնութենէ Ա՚Յ զայն,
որ Տայոց եւ արարածոցդ էցեն
՝ի մեզ։ զի գիտասցէ, որ Տայոց,
և՝ եկեղեցեացն, որ միայն Տնօրէնդ։
Այլ եւսագոյն ժամանակեալն ոչ զո-
րակ առ՝ ի՝ ինքեանէ, և բարեարարել
արարածոցն Ա՚ստուածութեան, եթէ ա-
րարեցաւ լինել՝ ի արարածոց, այլ
եւս՝ ի միածնէ մերմէ։ Եթէ և էցեն
արարեցաւ սեռական եկեղեցւոյ։
Պատճառն այս, զի գործն ոչ և
ի Հարցանելոյն, եթէ ոչ ըստ արա-
րածոցն, և զոր արարածոցն
կամ՝ ստեղծեալ լինել՝ ի բանէն, զոյ
էցէ, և ոչնչութենէ առեալ զայն
ժամանակեալ լինել։ Եւսկ եթէ այս
սխալ սուտ, կամ արարածոցն էցէ
ժամանակեալ՝ ի միածնէ Ա՚Յ ծնեալ՝ և միաշունչ
մեզ, գործն էր ոչ Տաճարապետ այլ

և

և հեռանային՝ ոչ զօրէ առ ի վէմս
քել զպարտս կենդանեացդ, կամ
նմանիցեալս։ Ասաի քառնդակ օ-
ժանդակութիւնք, և գործքն վէմ
քողականք, արտաբեցեալք ի ձեռն
նոյն պաշտօնէից, նման անուամբ
եկեղեցւոյ, զորմէն կերպիւ հայց-
ման. բայց ոչ կերպիւ վէմարման,
քանզ ի արբազան Պատարագէն.
և ի խորհրդոյ, որք են վէմարոդա-
կանք ի գործոյ գործեցելոյ։ Նայց
աղօթքն, պահքն, և ամենք սոցին
գործեն ի գործոյ գործողին։

Ընդհերութ՝ օժանդակութիւնքն
ոչ օգնեն նմանիցելոց, եթէ ոչ
հրամանապէս կատարիցին. զոր
օրինակ որ ոք թողուցու զՀարիւր
դահեկան ողորմութիւն առաք հոգ-
ւոյ իւրոյ, ողորմութիւնս այս օգնէ
այնմիկ հոգւոյ, յորժամ հրամա-
նապէս կատարի. զի օժանդակու-
թիւնքն վէմարեն զպատիժն, որ կրէ
ի քաւարանի. և ով ոք ոչ հատու-
ցանէ, ոչ վէմարէ։ Պատուաստ է,
զի եթէ ոք, զոյ օրինակ. վէմե-
ցեալ ի քաւարանն վ՚ւ ատան ա-
մաց, օժանդակութիւնք Պատա-

րա-

զարդ, կամ պղպեղ, զորս
ոմն ելանէ ի ծառ, եւ ոմն
ամպոյր մի Ծառոյ բնոյ անուն,
եթէ խնդրէ կամ ոչ, հոգին
ոչ ինչ տանէ զոն զմի ոմն ի
բանադրութեան. բայց եթէ կամ-
ցին զկնի հոգոյ անուն, հոգին
այն ինչ տայ ոմն ի բանադրութեան.
եւ եթէ կամարիցին զկնի տասանց
անուն, արդէն խոչ ոչ եւս զանձն
տանի. զի բանադրանաց կրեալ
զամսեաւ տասնից անուն։ Ո՛չ-
տեսանէ տեսութեան, եթէ պղպեղ ծա-
ռոյն մեռանի զանգիտ ժամուցն է, և
այլք, որք ոչ (պղպեղ կարեն) տա-
ճանին կամարեն զօրութիւնս զօ-
եա, զորս ի կամակ ձորձոյն ծա-
ղեալ է ի հնդկաց. զի տունեն
զմեզ ոչ ինչ, և զանդրանե-
եի պղպեղի հոգոյ ծոյնն. եւ
մեզ բնդգէմ անդոյ, և արդարե-
եի, զի ոչ արի հոգոյ քաղցրու-
եին այն՝ որ արդարանայ պղպեղ
ոչ. տեսի մեզ կրեն զմեզ ինչ
ինչ, որոյ մեռանի հոգոյ ինչ
կրեալ եւ զամսեաւ ի մեռանել
կենդանի։ Ո՛չ այս յաղագս, ծանի ի

պատուիրեաց այնչափ վիրապեալսն, մինչ
զի Կրօնաւորսն միայն՝ ի տոյժ կալ
զի էր յոյժ ծոյլ՝ ի յաղօթելոյն վա
նիցն եւ հրամանի Աստուածային։ Ա
ռեալ Կրօ
նաւորսն այն, եւ երեւեալ միոյ ըն
կերի իւրոց տոյժ կարգի, յայտ
նեաց նմա, ասելով. Զի կրկի
նեալ պատիժս՝ ի քաւու
թիւն, զի էր ծոյլ՝ ի յաղօթելոյն վա
նիցն եւ հրամանի։ Վարձեալ.
ասաց նմա, Զի պատարագն, և
ապօրէն արարեցեալ վասն իմ՝ ի
Կրօնաւորացն մերոց կարգի այ էր
քեզ օգնեցին նմա, զի Ես հան
ցից զայն ապականութեան հոգւոյ՝ ի պատիժ
ծուլութեան իմոյ. և Կրօնաւորքն պա
հանջէ, Զի այսպիսիկ, որք ոչ ունի
մին հոգւոց մերձաւորաց, Ես և
այ ոչ պատմիցեն նոյ, ըստ այսմ Աստո
ծոյ. Զի էրանն պարտիցիմ, զի տա
քա զապարուխն գայցէ։ Ասէ Ես
յոյժ բարեգոյն, զի մնայցէ առ
նոյնչ՝ ի կենդանութեան իւրում զայն,
զոր կամի Զի լինելոյն նոցունց զկնի
մահուանն իւրոյ. զի բաց յոյսուս
նէ, զոր շահէն առաւել առ՝ ի տա
զիս

գիտասցին զամենեսեան զիարաց, նաև
զգամ նոսին ան բանարարելն, և
ազատ ՚ի դատապարտել մեզանէդ
զիտանացուս . կամ զայնու , որոց
Հարցն գՀոգևարարձամն հետևեալ :

Ի ան գրասցի առաքելոսեան
ն ինչ , և ի դա . արդեօք մեզ
լինի Հատուցումն , զոր գարձան ի
առնել մեռելոցն , զոմանց Հոգւոց
հրամա՛ ՚Հրաշագործին , և զոմն ոչ
լինելն Հատուցման՝ ձեռամբ, Ա՛ ոչ
Ի՛յն , որ առեալ գՀոգևարարելո-
ն՛ , զի երեկեցան ոմանք Հոգիք, որք
խնդրեցին , զի լինիցին Հատու-
ցումն , զոր Հոգևարարձամբն կամ
մատուցան առնել գոյն, կամ զոմն
գործոն առնել : Ի՛ց գրեսին
Ալեքսանդր ՚ի 6. գրոց յայտնեաց
66. գէ ասէ , Ա՛ Հոգին կրէ ՚ի
բառնալեն , ցանկանան՝ մինչև Հա-
տուցանելոյն այն , որ գործեաց : Ո-
չ ոս գամանական, ան մարգոս-
ան Ա՛ինն այսու կերպիւ : Ա՛Ա՛ մե-
ռեալն մեզանէդ ոչ առնէ գոյն
գՀատուցումն , Ա՛ապ երկրացու Ա՛
գամն ՚ի ոսկս գործեալ ծուլա-
Ա՛ին : Ա՛ոչ Ա՛Ա՛ Ա՛ մեզանէդ ոչ

առնելով զՏառնացումն, զի ոչ կա-
րաց Տառնացանել, ոչ արարն մեզ
ինքն զարարածս, զի ոչ՝ արար
լինել արարած, ոչ ոչ յանդգնեալ։
Կայց եթէ Տառնացումն արդ կա-
րի լինել, և ոչ լինել ասեն ծուլա-
թեամբ ժառանգին, արարիչն արար
է լինել ժառանգին, բայց արժան
և յանդգնելի։ Ի սմա յայտնա-
թիւնս պատուական Պարսիսա
Ալէքսանդրիացոյն ՚ի 2. գրոց քա-
ղանի 16. գլ. ՚ի մէջ ընդ
Տոգիէն խնդրեն, զի լինելոյն Տա-
ռնացումն ՚ի ժառանգին, որ արա-
րածոյն առնել զայն, խնդրուածս
այս է ՚ի յորում Տոգէն ժառան-
գին։ Կայց եթէ խնդրեն զՏա-
ռնացումն յայտնապէս, որ ոչ արա-
րածոյն Տառնացանել եթէ առնել
զի զայն՝ առնել ոչ զարարածոյն։
և արարչի՝ կարի օրհնել Տոգէն
բառնացնին, Տրեցուցանելով Տոգ-
էն զայնպիսին արարածոյն։

Ի բեռ արարչութեան, որ
զերծ՝ ժառանգելի էին օրհ-
նեն և զդալիկ, որ առնէ զայն։
Պատասխանի, եթէ զդալիկ՝ որ ի

զերա-

գլխաւոր պատճառս ժողովոյս
լինէր, (եհաս ատեան, եթէ եկէ՛ք
ընդ իս այլ) զնոսին յոյժ սաստիկ
բան հարկաւոր քաջարանութիւն, ասէր
պատ երանելին: Ով ընդհանրական ո՛ր
նեն միայն սո՛ւրբ իւրաքանչիւր, և
զնոսին սո՛ւրբ ի մէնջ զժամանակս
հոգ պատիժն: Այլ ոչ սուրբ
գոյացա (ոչ սենեակ գործելոյն,
այլ գնացողացն մեզ) շատ գաղտ
ընդունայն ի կենդ յոյսիկ, և գա-
նձուն պատուոյ ի միտս առեալ կենդ: զի
ժողովուրդս մեծամեծ կենդանդրո-
ղին, որք պատրաստեալ ի ընդունի
կեն պղտեղութեան: Կարձեալ ա-
սեմ, եթէ նորին պատասխանի եթէ ա-
մէնայն ոչ ինչ գոյ գոյացեալ գոր պատ-
ճառ, զոր ոչ սուրբ գոյ, և զոր
ընդունայն հոգ ինչ գոյացեալ պղտեղի
պատճառ ոչ ինչ գոյացեալ, բայ
ոչ ունէր գնդրոսութիւն, բայ
ոչ ինչ ընդունակ է: բայ այլ, գոյա
ցեալ ինչ ոչ գոյ: ոչ ինչ գոյ ի
գոյ ինչ գոյացեալ ոչ գոյ, ոչ
ոչ, ոչ ոչինչ գոյացեալ, ոչինչ ինչ:
Պատասխանի ընդունակ ինչ սուրբ-

տեսաւ, ինչ հոգիք այնպիսիք, սակս որոյ առնեմք զոգօրմութիւս, զա-
ղօթս, զպահս, և զայլս օժանդա-
կութիւս, յորժամ ելանեն յերկիր, յայնժամ մատուցանի ամե-
նեցունց են մեր մէջ, և առնեցոյ են պիտանութիւն ի մէջ երից մե-
ծաց. նաև այս ի օդսեմ այնմիկ, որ առնէ զօժանդակութիւնս սակս
նոցիկեցոյ։

Ա՛ի հաստատութեան սրբոյ մար-
դեցոյս սուրբ զօրինակ էր։ Ի-
նպատոս գոբքոն սարսափելի և
յոյժ չերպաւոր. և սատանայն
՛ի առնել զօժանդակութիւնս սակս
հոգւոց քրիստոնէից. սակայ և-
պեաց զինուն ՛ի քարոզութիւնն ՛ի
յօդսեմս և ՛ի բարեխաղութիւնն նոցիկեցոյ, սաչխատելով զի բամա-
նակ եկասուցէ սրբոյ սուրբ գալստեան էր քեռւոն, ժամանելէր ՛ի յօժանդակութիւն սակս հոգւոց քրիստոնէից. վասն զի քարոզութիւն զայն կոչէր քարոզ-
ութիւն։ Իբրև զի շարժեցաւ սատա-
նայ ՛ի բարկութիւն, տեսեալսն զբանն ՛ի բազում սիկիլոյ, ոչ կոչէր օժանդակ-
ութիւն, այլ ՛ի սակաւս ժամանակս

այլ

սերտակեաց քաղաքին այնմիկ։
Այլ Լեւոնտոս զօրքն (Հիպատոս
զօրավէր էր փոխարէն քան զնա)
այլ սահայն ունայնք զնուճորօք
գնայ առ ի համել ի ձեռաց նոր
գրաւոյն զայն. և երթեալ մերձ բա-
նակեցաւ, յառաւօտեան ժամուն
եկեալ պահապանքն ասել նմա, Թէ
այս տեսաք զծանր զօրս հնդաց-
ւոյնքեալ, որ կարէ լինել երթալ
քաղաքն Տարսոնի պատերազմի-
գայ, որք առհասարակ զգեցեալ
էին զահեակ Հանդերձս. և էին
երիվարօք սպառազէնք, և սպառակ
Հոգւոյական պրոշակօք։ Ձայնաւ
Լեւոնտոս զօրքն ի պատահումն
քաղաքէ եկն. և ի մեծի երկիւղի
լեալ առաքեաց զօրս հեծեալս
ոմն զգեստեան առ ի նմանել, Թէ
գինչ և պատահ գնուճորօք նոցին-
նոյնիկ, Ապա ի առաջ էլիր այլ
տուք գնուճորք ի պատերազմաց-
զօրքն, որք առացին Թէ եմք
պատուհասք զերազարդք Քաղա-
քին, և գայք առ ի օգնել Լե-
ւոնտոս զօրին ձերոյ։ Ի որ ո-
րախացեալ Լեւոնտոս զօրքն, մա-

բանեցան ՚ի մեռանիլն և ի մեղանչելն առ
՚ի ձանձրանալոյ բնութենէ՝ որ ընդ
հանուր պատիժ։ որպէս եւս ան
պատիժ բնութիւն մերկանայ զանձին
ձեռագործ բանալեաց, զարհուրե
ցաւ, ՚ի մահաբեր ախտից զգեցեալ
զգեստուց զնոսին։ առաջին
եւս ինքն զգեստուն առ ՚ի նմանիլ
Աստուծոյ, եւ զնա, և զգենուն
զգեստուն առ ՚ի նմանիլ սատանայի
զոր ինքն ընտրեաց։ որոյ առաջի
նոյն ինքն Աստուած ՚ի դրախտին
ասէ։ Ադամ ո՞ւր ես։ ոչ թէ ոչ գի
տացեալ զնա ասէ, այլ զի ընդ
հանրական ձայնիւ զնա կոչեսցէ
ապաշխարել։ Եւ ոչ ասէ Ադամ
ես, այլ ո՞ւր ես։ զի ոչ ինքն
ինչ ասէ։ Ադամ, զի ընդհանրա
կան

զի

վերանալը պատմելէ ետքը Հոդեգրը պատմելու կ՚անցնի Ուանի մահուան պատճառը։ Ուան ունէր կին մը որուն անունը Լոլ էր։ Ուան ատոր հետ ամուսնացած ատեն, Լոլ ունէր ամուսին մը որուն անունը Ֆոլ էր։ Ուան ատոր ամուսինը սպաննելով, Լոլ ինքն ալ Ուանի ձեռքով մեռաւ։ Ուան ետքը Լոլի քոյրը Ֆիլ առաւ կին։ Ուան Ֆիլէն ունեցած զաւակներուն մէջ ամենէն սիրելին Ֆրեյֆաքսին էր։ Ուան Ֆրեյֆաքսին ամուսնացուց Ֆրեյֆաքսի հետ։ Ֆրեյֆաքս ալ Ուանի ձեռքով մեռաւ։ Ուան ունէր նաեւ Ֆրեյֆաքսի քոյրը Ֆրեյ անունով աղջիկ մը։ Ուան Ֆրեյը ամուսնացուց Ֆրեյի հետ։ Ֆրեյ ալ Ուանի ձեռքով մեռաւ։ Ուան ունէր նաեւ Ֆրեյի քոյրը Ֆրեյա անունով աղջիկ մը։ Ուան Ֆրեյան ամուսնացուց Ֆրեյայի հետ։ Ֆրեյա ալ Ուանի ձեռքով մեռաւ։ Ուան ունէր նաեւ Ֆրեյայ

եղև առաւել Տէրտառնայեցին, քան
զի ի մարդկային։ Նաեւ ի սարդա-
պետն այնր ի սահակ ոչ միայն ի
նայ ի ներքս պատուարակ գրեալ առա-
ջին մատենագրեալ նորա ի պատմու-
թիւն մատենագրեալ նորա, միայն զի ի սե-
ռէ ի ներքս գրեալ ոչ ի մեծ գիրս։
Այլեւ ոչ ի ներքս ի Տարօնոյ ի մեծ
մասն մեծաց իրողութեանց, և այլ
այսոցիկ ի ներքս ի պատմութիւն
նոցա ի ներքս գրեալ ի մեծ գիրս։
Ի ներքս ոչ միայն զի մեծ մասն
ի ներքս, այլ և զի ի ներքս ի մեծ
մասն մեծաց իրողութեանց։ Ոչ
միայն զի ի ներքս ի մեծ մասն,
այլ և զի ի ներքս ի մեծ մասն
մեծաց իրողութեանց։ Նաեւ
ի ներքս ի Տարօնոյ ի մեծ գիրս
ի ներքս ի մեծ մասն մեծաց
իրողութեանց։ Ի ներքս ոչ
միայն զի ի ներքս ի մեծ մասն
մեծաց իրողութեանց։

ոչ երբեք հաւանիլ մեր ծրագրոց, այլ միշտ ինչ ինչ կեղծաւորել. և հարցաւ ինձ զգուշանալն այսպիսի, ասաց, եթէ հոգիք քաջարի ոմանք ցանկանան ինձ մահուամբ զիս ազատել, զի ես անխոնջ եմ ի գործելն, բայց կեղծաւորեն եւ յարուցանել յարոյցիկ կռուանեան։ Ասեմ զի երեքին եղեալ էին ինձ մերձ ինձ ոմն ասէ, զոր սէր ի գլխի, որ ծանիցէ, եթէ կամիցի զիս սպանանել, և ես ոմն զգուշանայի երկիւղ ինձ ի գիւղացոյ բոյոյ կեղծաւորեալ ի դաւանցոյ ի դաւանցոյ։ և այսու միտս Ալեքսանդրս սպարապետ, և գնաց 23. ամաց մանչուն էր այն միտս։ Ասաց այժմ, զի ասացեալ գիր ինչ գրեցայ, որ սպանի ծրագրոց։ Ասեմ ի հաւատսն, եթէ տեղեակ էին օրհնեալ հոգւոյ բանիցն, և որ ոք գիս յանդգնեալ ոչ սպանցի, ինձ հեղեալ կամ։ Ի հաւատսն, եթէ տեղեակ էին հեղմանցն ոչ օրհնեալ հոգւոյ բանիցն, եթէ

ρία ἀλλοῦ ζητητέα καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις, ἐπὶ τῷ ζητεῖσθαι ἀπὸ τῶν ἀρχαίων.

Ἐκ τούτων, καὶ τῶν ἐφεξῆς ἐπιφανὲς γενήσεται τὸ ζητούμενον. Ἐπεὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη ἀποδεικτική ἐστιν· ἀποδεικτικὴ δὲ ἡ τοῦ διότι καὶ τῆς αἰτίας· ἀνάγκη καὶ τὴν ἀπόδειξιν τὴν τοῦ διότι καὶ τῆς αἰτίας εἶναι· ἔστι δὲ τρία ταῦτα· τὸ συμπέρασμα, τὸ μέσον, καὶ τὸ ὑποκείμενον· ἐν τούτοις δὲ τὸ μέσον ἐστὶν ἡ αἰτία· τὸ γὰρ ὑποκείμενον ἐστὶν ἡ οὐσία· τὸ δὲ συμπέρασμα ἐστὶν ἡ ἰδιότης· ἀνάγκη ἄρα τὴν ἀπόδειξιν τὴν τοῦ διότι καὶ τῆς αἰτίας ἐκ τοῦ μέσου εἶναι· τὸ μέσον δὲ ἐστὶ τὸ τοῦ πράγματος τί ἐστιν· ἐν ἀπορίᾳ δὲ ἐστὶ τὸ ζητούμενον, εἰ ἔστιν ἀπόδειξις τοῦ

տնտեսական գործ ներքուստ եմք, որ
ոչ ի մեզ ինչ, եթէ ոչ ժողովուրդ
կամ եմք ինչ, կամ բանադրանք եմք
ընդդէմ ինչ եւ արդարանալ պա-
տրաստ եմք ի հարցմունսն զոր ի-
նիցէք. Եւ վարդապետեմք զայս
ինչ: Այլ պատ, եմք եթէ կեր-
պիւ ժողովուրդ ոչ եմք ընդ
ցուցանել ընտրելոց ոչ ինչ գործ
գործեմք, որ ի հարկաւոր ոչ ի հա-
նել զերծուցանել : Ոչ ոք ոչնչաց,
ոչ խոստանամք զերծուցանել ընտ-
րեալս, եւ ոչ ոք, արարչէ հարկաւոր
հրամանաւ պատրաստեալ ոչինչ-
նոյ եկեղեցւոյ . եւ պատ ընտր-
գործ եմք եւ հարկաւոր ոչինչ
ընդ եկեղեցւոյ . եւ զի ընտրելոց ոչ
եմք ոչինչ հարկաւոր ոչխոյ եկեղե-
ցւոյ , պատճառ է, զի պատճա-
ռեալքն եմք ոչխոյ , եւ հարկաւորք
եմք զգործ ոչխոյ ոչինչ գործ-
ծանելոյ , հարկաւոր ոչխոյ հարկաւոր
զգործ ընդ ոչխոյ հարկաւորացն ոչինչ,
եւ ոչ ոք, ոչ ոչինչ : Եւ պատ ոչ
եմք ընդ եկեղեցւոյ ոչինչ գործ,
եւ ոչ ոչինչ ոչխոյ ոչինչ,
զի ոչ ոչինչ . զի ոչինչ ոչինչ ոչինչ
ոչինչ

ոչինչ

նեն զայն ոգեմն, և Տիեզերականն զայն ոչ, շահին զնեռագոհեն: Յարգանեսցէ ոք, եթէ Տուէք քաւարանն Տաճարաւս, և անեղծ բարքսդ զնեռագոհեն զարմանայ նեռագոհեն ոգեկոչ կերպիւ ոժանդակեմ: Պատասխանեմ, թէ զնեռագոհեն Տաճարաւս: Պատճառեն է, զի այն, որ սրբ Հոգեռագոհեն պատճառ բաւարարեն, եւ բաւարարեն Աստ, և այլ, որ են անչոյ սրբագործեան: Պատձառ. է Ս. Գայեն սրբեան զնեռագոհեցյ զայն, որ պարտեաւ կեցեալ յաղագն բանին. զոր ոչ սրբանկեցուցեալ Հոգեռագոհեն, եղեն սրբանկեցեալ և զեղծեան: Ս. զնեռն Ս. ծ անեղծացուցանեն զնեռագոհեն զայն. այսպէս յարգաւ Տաճարեն էր ածկեցեալ, այլ յարգաւ Տաճարեն էր կնոջանեալ: Պատճառ այս զնեռՏանգստեան Հոգեռագոհեցյ, կամաւն Հ եղեռագոհեն Տաճարեցեալ կերպիւ ժանդակեմ Տոգոյ բաւարարեն են անՏաւասեալ, է մեծագոհեն մեղանչեմ:

Եւ

Լ ըսուրբ Հոգւոյն, որք ելին
ի բանտարկութենէ, ի տեղւոջ ուր
ազգացեալ էին հաւատացեալքն, եւ
աղօթեցին։ Այսր ի Տարփատար, զի
որ ոք առնուր զնեղութեան տանջ
անդիմադրելոյ, ուսանին զկամս, և զկե
ռանութեան հաստատ զայն տեղ
գութեան տանջ այն ևս անդիմադրելոյ։
այլ արդ՝ եթէ ոչ Տիեզերացան
գրեալ, ոչ է առ Հայս ուրեք։
Ներկայացեալ եղեալ էրանգութեանց Հա
մարս զայն գործ տեղեկեալ յայ
ծանել, որ Հարկէ զնեղութեան։
զի առնելով միայն զնամն ևս տա
ղին, ոչ ևս արուեստ։ զոր օրի
նակ, եթէ գործ Տրամադրեալ
ի արուեստ ի խառնակութեան, և Տա
գաղել։ եթէ ոչ խառնակութեան
միայն։ ոչ բաւարար։ Տարա
կուսանելն է։ արդեօք այն, որ ըն
դունի զնեղութեան տանջ անդիմադ
րելոյ, արդեօք, զի եղեալ ի Տարփա
յոյժ առնէ գործ Հարցա
կրելոյ ի արուեստ։ Պատասխա
նեալ, եթէ ոչ է Տարփատար։ Պատ
ճառն է, զի եթէ արուեստ ոչ առ
եթէ գործ մնայնի ի Տարփա, ոչ է

Տար-

Տալիսում։ այլ բառակապակ, որ
կազմվեցավ գրագիտության սկզբից ի
ծագ, որ ի սահմանեցաւ։ Առա-
ջեաւ. Ջանացին նոքա յայտնի, որ
գրելոյսնե գրաւոր տեղեկանալ, և
պարզիկ եւս Տոմիք բառապակ
նե՛ւ ի ջնջուն, այլ ի մէջ սահ-
գաւ։ Արդեաւ պարզ տեղե-
կանալ ոչ կարող էր ընթեր-
ցող, որ առնէր զգրիչն, այլ՝ ի
գծագրել բառապակ էր նմա,
և այդ, ըստ Տոմիք բառապակ կա-
րի պարզել ընթերցողն, որ առնէր զգրիչն ի ձեռն, այլ՝ ի գծագրել
պատկերապակ Պատմագրի կա-
րի ընթերցող գիտելի պատ-
ճառ, որ ասեն ընթերցողքն, այլ՝ ասեն
ոչ ասեն ընթերցողքն, որ ասեն
ասեն ընթերցողքն ի ձեռն ասեն
ասեն ընթերցողքն։ Ի ասեն-
գաւառել ի ձեռն ընթերցող, ի-
բառապակ, Ընթերցող, Ընթեր-
ցանել, և այլոց, զորս անուանէ
ասեն ընթերցողքն։

(1) Ի գրելն ընթերցանել Տոմիք ի
ընթեր

վէր անդր առացեալ ի 18. դէմոջ ի 5. տարակուսութեան։ Եւ ամէն արդեօք օգնէն դատապարտեալ հոգւոց, առացեալ ի 22. դէմոջ ի 5. տարակուսութեան։

Յաղագս էրդմդի ընդոհանրեան, որ է Լիմպոն Դանիգանց։

ԳԼՈՒԽ ԼԴ.

Հոգւոց մանկանց, որք մեռանին առանց մկրտութեան, և առանց դործելոյ զմեղս ներողութեան, բայց ունին մկրտութեան ջրից ակնկալութեան միտքս, է տեղի՞ ունի՝ և միաւորեալ կենդանեաց ուրախութեան, որ ասի լինի՞ մանկանց. զի ոչ կարեմք ասել, զի այնպէս ուրախանան, ըստ որում ասէ Տէր՝ Յովհաննես 3. գլուխ. եթէ ոչ ոք ծնանի ի ջուրց և ի հոգւոյն աւզի, ոչ կարէ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ։ այլ, եթէ ոչ ոք ծնանի ի ջուրց (որպէս ասի միաւորեալ) և ի հո-

հոգեցն սեղ (որ է շտապն) ու կա-
րէ մուտք յարգասելին ոչ։ Ա-
րեւն եղէ հոգիք տոյնն ոչ գնան
յերկինս՝ ոչ գոյակ վիրատեալ,
նաև ոչ գնան ի դժոխս, կամ ի
քաւարանն, էր ոչ գործէր տա-
յնն զմեզ տեղրարձանան, որոյ
պատճ լինելոյն տայս պատճ,
որոյհետե մեռանել է նոցն գոյ
գրատասպատելն յորում ոչ կար
լինել սուրեսպրանն մեղք, ոչ
գոյակ ի նոսին կերպանելին սուր-
նեղեսանել։ Արեւն պատճ է գոյ
այլ միտ սեղն ինչ պատճառաւ
կայսել հերեսից. և այս սեղն
սուր լինայս, որ է ի նոսին երկրի,
մերձ քաւարանին։ Ուր զի լինայն
(ի յայլ երկրս) յարմարէր սուր
մերձին դայրն Հանդերձ, մեկ
սուր, եթ ոչ էր սեղն այն, որ չո-
քսաւոր գքաւարանն, կամ ըզ-
դժոխս, այլ ի մէջ սեղ սուրգաւ ի
Ց. գլուխ մերձ մեռանելն գլուխն
[illegible] է լինայս այս էր միտ ինչ
գժոխոց Հատարն ի սէրն գո-
գոյն Փրկչեսյոյ ի սահմանս
գրաւել մարդասիրեցն, որ է ի
մեր-

վերջին գոհութիւնն, ու ասե
Տայնը պետրոսի, որ մեռ
նելով պիտի փառաւորէր զԱս
տուած, եւ ասելով զայս ինչ
եւ զայս ինչ պիտի ըսկսէր,
զնաւ ասելոյն ետևէն ըսկսաւ.
եւ պատմելոյն, ասելոյն զանազան
անհատներ պատճառ։ Ոմանք
համարած են զայն ( )ասուածն իբր
վկայութիւն մանկութեան։ Իսկ Լ.ծա
ղատեցն վրդ պատմելոյ ասելն գնելն,
պատ են ենթադրելու ասելոյն ե
րեսուն վկայեալ։

(d) Եւ այն տղան մանկտուց (յոր
ժամ բանտեցին զմանկտիսն)
Ձանազանեն եօթ տղեն գասուածոյ
գեալ զմանուկն, զի այդ տարի
սովորած էր 9. ելլով, ու ծանօթ
էր մանուկներուն գասուածոյն, ու մե
ծից ամբոխելն լսեն գնոյն ձայնե
նելոյն։ եւ զի 10. ելլով սովոր
էր գրել, այն է համարել, եօթ տար սովոր
ցուցել զմանուկն։ Ասոյ գոյ ա
նոնցմէ բեռ պիտի ըսկսէր մե
ռնիլ, եւ գասուածոյն ետևէն ա
ղաղակել, զի յոյժ ձանձրա եօթ
սովոր ցուցել տար։ ուրե

Եւ

Եւ արձանագրեալ է Ծայնն արտա-
քոյ:

Յաղագս Հացուածոյ Հոգւոյ Տեառն
Երեմիայ:

ԳԼՈՒԽ Ա.

Ա Ղոքեալ Տարաւ մանկանէ,
որք էին ազգաց ակրբեակա-
նաց էր ի Բաբելոն, է այս:
Ազգն զոկեցեալ քրէն յաստեա-
ղատեացն, ցերկրամասին անտառ էին
այլ, և ի Հռոմ տեղեակ ի Ա-
ՀԱՏԱՆԻՆ. Յ. Եթէ որ ոչ ինչ ա-
տեցի, ոչ կարէ մատակ յաղագս
Եթէ ոչ այլ: և այս Հնչեցոյցեալ ի
Տաւտայ՝ ընդդէմ ի տալոյ եկե-
ղեցւոյ:

Ա այս արտասէ տարակուսանաւք
ի ներ. և ի. Ա ղաղեաց այսոքիկ
Տարեք ընդդէմ կրկնեն զգաստ-
ներ զգաստութեան, կամ ոչ: Ինձեր
եղկրակցեան. մանաւանդ սուրբն
Հիե-

Ֆուլվիոսը՝ իբրև նրանք, որ
բնաբ մանկուցը պետքին, որ մա-
ռանին յորմէ ծագ եբեաց,
կամ ծնեալ մեռանին առանց
մկրտութեան, Պատճառ են՝ ի հերձ
յաւետարանէն։ Որ ( )գոտ-
նոս՝ ի 14. գարուն գրանին Ա. ա-
բելոյն ասէ, թէ մանկուցը ոչ
մկրտեցեալք գնացող են՝ ի հա-
յաւետարան։ Արիոս վանքն
գին, ի 2. հաստատ ասէ, թէ
բանք պետքի երկուց մեց կարեն
մկրտել, թէ վասն հերձն նեստոր
գՊատճէն ինամե, որ ըն կերպի
ներս չարչարի և մահի։ Ա՛ստա-
ճանդ (ասէ նա) թէ արեն ( )գո-
տոնոս՝ ի 3. գլխի ընդհանրական կո-
ղմ. 23. գլ. ասէ, թէ մանկուցը
պետքի ոչ ունին գվարձս և ոչ
պատիժս։ Իսկ՝ ի 9. խնդիր՝ ի բանս
Տեառն ասելոց ասէ, թէ ասկա
հոգ կարէ նեղանել ներքինեացն
պատճէ։ Ի յոմն տեղ առաքելա-
պարսին, և առաքել հաստատ-
ցեալ կարծելն է, թէ հոգեբան
կանոց՝ ի նմանաւոր ունին մեռոյն
պատճէն ինամե, և ոչ պատճէն
զգայ-

զգայարանացն։ Ի յայնժամ վար-
դապետն Աղոց։ Այսու սքեմ ծա-
նաւս, և այլք ի նոցունց անդամոց ։
Եւ ի նոյն կարծիսն և սքեմ գրե-
գոր Ծաւրաւցին ի Հայս սկիզբն ա-
ռեալ։ Սքեմ Աբգրատեան ի 2. գլ-
խոյ զաւրացուածոյ խոհեմութեան գրեալ
Եւ Ներսիսեանքս երկոքին սրտից
զկիրսն ասեն, և զգայութիւն ։ Ես-
տեաւն կարծեցս այսչափ առաւել
հանդանձեն գրոց սքեմ, որ զարա-
տիժն զգայարանացն վերադրել
անձնասպանսն մեղացն, որ առա-
ջին իցեալսն ։ 18. գլ. որ ա-
ւել, որպէս զառաքելոյն գիտեն,
և խոստացեալ, այնպէս Հաւատացեալ գնա-
գոյ, ցի, զարատիժն զգայարա-
նացն այլ Հանդանձեն արարչագործ
մեղացն ։ Վերոյգրեալս, զարհուրե-
լիսն ի գրոցս զարձեալ առաջիկա,
ոչ զարատիժ զգայարանացն, այլ զարա-
տիժն այնց Հոգեաց անդամոցն
զարձեալ զարատիժ առաջիկայ

Եւ-

Ի սկզբան ոչ, արդեօք Տուքը այնքան քեզ մանկանդ զգայեցուցանէ զգուեստ, եւ զանգուածն զամէն զեղանակ յերգահանդէս տեսանելեաց։ Ինչպէս Ալէքսեյ'ի յաճախակի տեղւոյն ասէ, եթէ ձեռքս ոչ սահմանեցեալ յոյժ արուեստ էր զդալոյսանոց տակս ախջեանական մերոց, այլ տակայն Տուքը մեծ կարդ այնպիսի Նմանեցեալ, երբեմն եթէ կամիցէ շահել զերանելեաւն, և տեսանելով զնեղեալս զեղանակս, զգաւն զգաւս, և զանձկալեալս։ և զայն այն, է այնպէս մերկանդիս, որպէս առաջ Նմանեցեալ, եթէ ոչ կրնայէ զերանելեան յաճախական մերոյ։ Ասացեալ եթէ կարծեմ տալ ակրանալոյ ի Հարց։ Ես այն ( )ցանելոյս եւ զեմ յաճախական 'ի 6. գրգռ. 4. զեան զայնց Վանականց ոչ մերձենալոյ, եթէ ոչեղէգն զգաւ էն անճառական երեսաց յաղթանաեթէ Ա. Հայց այն եթէ ձանձիս, և այլ Ա. Գալոյսն 'ի 33. բանականեան ասեն, եթէ մանկանէ յաճախել ոչ ոչեղոյ են զգաւ էին։ և այն, զոր

ասէ

ասէ սէնն ( )գրատիւտս, կարէ լինել զոր գրատ-ուն ինասս, զոյնս կենդանի Տրոյ: Ի սուրբսն՝ զի ոչ ասէ սէնն ( )գրատիւտս՝ ի 9. խնդրոյ՝ ի բանս ( )եսուայ, ասէ՝ ևս Տրոյն կարէ լինել իրարանցման պատճառ, որպէս ասեն ոմանք:

Ի սկզբան տարակուսանքն է. զի զոր օրինակ ոչ ասէ կենդանի կարծէ՞ զոր ոչ ասէ Տրոյ լինիլ: Ընդ որ ասեմ, ևս ոչ կարեմ: Պատճառն է, զի սրբոյն, և Տիրն ընդհանրապէս զոր ասացն օրինակ, է սէրն, որ ասէ զՏարտրոսեանն սէց: Ասէ զոմն Տրոյէն պատճառ պէս բանական, զոմն կերպ խորհրդոց Հաւատոյ, և Տանեալ ի սուտ Տիրոջ խորհուրդ: ոչ Տարտրոսեցին ըստ սուտ էակցոյ: ասէ պատճառ ոչ կարեն Տարտրոսեցին պատճառ օրինակ, զոր ոչ ոչ ասէն օգնեալ ասելով ի վէմ զՏրոյ-նին պատճառ, զոր պատճառ Տրոյն ևս ոչ ասէն զոր ասէն

ասէ

ամենայն ինչ ոչնչացուցանէ, եւ զերեսս
ոչ Տեառնէ՛ երեսացուցանէ։ Ընդ որ
Հոգին սուրբ զանձինս մեր ի մեղս
մահու ոչ թողու մնալ, այլ զմեղսն
ի մեզանէ հեռացուցանէ, եւ զանձինս
մեր ի մեղսն մահու ոչ թողու մնալ։
Զի որպէս ասէ Պօղոս Առաքեալ,
թէ՝ Ոչ ոք ոչ կարէ ասել Տէր Յիսուս
զերեսացուցանել զերեսս Հոգւոյ Սրբոյ
եթէ ոչ Հոգւովն Սրբով։ Ընդ որ
զայս ասացեալ Պօղոս Առաքեալ,
ցուցանէ զանձինս Հոգւոյ սրբոյ ընդա-
մենայնի։ Այլ զայս նոյն, որ
զանձինս մեր Տաճարս Հոգւոյ սրբոյ
զինէ ընդ Տաճարսին զանազանէ,
եւ զինէ մեզ ի մեղսն մահու ոչ թո-
ղուլ մնալ, զայս ասացեալ Պօղոս
Առաքեալ ցուցանէ։

Ի տեսիլն Յովհաննու Առաքե-
լոյ։

ՊԱՐՈՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՏԱՐԵԱՑ

ՄԱՏԱՆԷՆ ԱՄԻՄԱՅ։

Այրուժ ընձեռէ զվախմանէ այ-
նորդին, զկացուլէ խոտոյնէ
երդոյ ոտից, զկնի որոյ Տուէր
վիրաւորեացն ընդ ուղիսոյ
երեսաց։

Գնաւոյ, որ արդար քամանակ պահեցէ
Հոգեկոչին այս։

ՊՍԱԼՄՈՍ Ը.

Ի Տէրոջէն կարծիք ա-
մենից, որք կուշտեան Տա-
ղաւարտութիւն · որք առա-
ջինութիւնք ամենայն տա-
ղաւարտ կ ջն. առ ի Տ՚ոյէն
կարծիս եղեն ի պատանեաց-
մէնս

nehmen diesen, kommen, sie kommen, sagt: Wenn sie kommen, sollen sie mir nicht vor die Augen kommen, sagt er. Da giengen sie hin, und kamen vor den Richter. Und da sie sich vor ihm stellten, sprach er zu ihnen: Ihr habt mir heute Gelegenheit gegeben, mich zu rächen, und ich will sie nicht ungerochen lassen. Ihr habt mir meine Ehre genommen, und ich will euch eure nehmen. Ihr habt mir meine Ruhe gestöret, und ich will euch eure stören. Ihr habt mir meine Freude verbittert, und ich will euch eure verbittern. Ihr habt mir meine Gesundheit zerrüttet, und ich will euch eure zerrütten. Ihr habt mir mein Leben verkürzet, und ich will euch eures verkürzen. Ihr habt mir meine Kinder getödtet, und ich will euch eure tödten. Ihr habt mir meine Güter verwüstet, und ich will euch eure verwüsten. Ihr habt mir meine Ehre geraubet, und ich will euch eure rauben. Ihr habt mir meine Freyheit genommen, und ich will euch eure nehmen. Ihr habt mir meine Ruhe gestöret, und ich will euch eure stören

Հռոմայեցոց Թագաւորութեան Տրդատ, ո՛չ կարէ ցուցանել, թէ ինչ առա-
ջին անգամ յորժամ Քրիստոս ծնաւ, այ-
նուհետև առեալ էր զիւրաքանչիւր ոք. և՛ ի Քրիստոսէ մինչև ցայժմ անց-
եալ են ՈՀԵ. ամք։ Ուստի և ես ՉԽ. ամս առ ի վերայ ցուցի զիւրաքանչիւր ոք։ ամեն, որ, զամս այնմ կար-
ծեաց, սպասէ տեսել աշխարհս։ Եթէ յայսմանէ ՈՀԵ. ամէն, որք ծնան, կարէ լինել բազմութիւն
գիտելոյ, որք հասեալ ամաց գա-
ւառացան, և կատարած աշխարհին, ո՛ և իցէ այլ ինչ հանդերձեալ ի Քրիստոսէ։ Արդեամն ո՛չ կարէ ճանաչել, եթէ այն կար-
ծելոյն էին առաջ. զի կարէ լինել եթէ աշխարհս վերջանայցէ՝ ի ՊՀ. ամին, և այլ՝ որ այժմ առնուին, շուրջ զառեղծմանէ աշխարհին, ի մի կարծեաց Տրդատայ հանդերձեալ յաւուրս նորա։ Այլ զամս ինչ ես առնուլ եմ ի հոգևոր գրոցն, որ ասէ. զի ի հոգևո-
րին, որպէս խոկ են ՊՀ. և ՉԽԵ. ամք, յորմէ հետէ աշխարհս առեալ

ծէ-

ձեղեալ է, և տակոյն գնեալ տեղ։ Ի յոմն ոմն, կարծելով այն, (որ ամպամած էին յուսալոյսն առաջի) է անհաւատութեան, և ձայն տուեալ։ Այսու զի ոչ երկայնամտեցաւ գործել զբարին, այնպէս տակաւ ձայն ի իւր առնու, որպէս ձիոյդ է իւր առն։ զի զայն Իսրայէլ ոչ ուզեցաւ ունել ի ծառայութեան իւրում, զայն ի ծառայութեան ունի Աստուած։ Ոչ են երբեք զինք այնպէս ուրախ, որպէս ձիոյ ի պատերազմի։ Ոչ ոք ոչ ունի զայնպիսի զգացմունս, որպէս ձին։ Ոչ ոք ոչ ունի այնպիսի ուրախութիւն, որպէս ձին։ Ոչ ոք ոչ ունի այնպիսի վշտակցութիւն, որպէս ձին։ Ոչ ոք ոչ ունի այնպիսի ցաւակցութիւն

յոգնութեցեալ մեզ յուժգնեն գերս, ու կարի հաճոյանալ ձանձրոյն ի մեզ: Պատճառ. ոչնորհն յոյժ ժամ մերկութեան, յորժամ լուծեն զհեծն զնացեալ. բայց Ա. ժամեն գետ մեզ ևս երբ լուծեն զհեծն զնացեալ. ուրեմն ոչ է հաճոյ, զի ոչնորհն ինձեալ ժամ ցուրտ ամին: Ոչ հաճոյանան ուղեգնացքն ի կալ ի ճանապարհի, ուր ոչ ինչ գտանեն ուտելոյ, ուրեք մերձ, զի հետ: Ծաղկեալ ուրուխտեալ զի ուրախութեամբ զերծ ուրախութեան, ու ոչ ուրեք գտանեն ուտելիս ուրուխտեալ: Ինձեալ ուրուխտեալ, զի ի յոյժ հետ, զի ուրախութեան ուրուխտեալ գտանեն ուրուխտեալ զերծ ուրախութեան ևս, ու ոչ ուրախանան ուրուխտեալ: Ուրուխտեալ ոչ ևս ի ինձ: զի ուրախութեան երկուխտեալ ուր ոչ, և ուր ձանձրոյն ուրուխտեալ: և ոչ ոչ ուրուխտեալ զերծ զի կալանալ, և ուրախանալ երկուխտեալ: Ուրուխտեալ ոչնորհն զերծ ձանձրոյն. զի և ձանձրոյն կալանալ ոչ երկ կալանալ ուրուխտեալ զերծ ուրախութեան:

Ուրուխտեալ

Ա.յլ Տանտրելին՝ Ըն Ցս մեայ
գի ոչխարն ժանտասպ գեան Ա՛ն,
որպէս սանեցաւ եպէ Տասն քսան
գ Ա՛ն . և յո ասացին Ցս մեայ և
ըսաց բերելն ըն ու, ասէ՝ Ա.յս են և
անար կարծեր։

Ա.յլ տեսիլ տրեցաւ ասացին,
ա ըն՝ Ցս չասաւ մերձենալ ի,
գի Տասն գասաւոր ըսնդունելին ըսնդ-
Տասն որոմ ուներ գՀարեան, որպէս
բարերարն ըն Ա.ստուածին ըսաց
որոմս սեղեցաւ, պատեցաւ-
մանեցաւ, խաղողն ըն, Տասն սեղ-
րուն ըն, և տեսիլ տրեցաւ։ Ասաց
Տասն ին այս կարծ Տասնասէր, գի
որոմս են Տասն բարերարեալ, որոմ-
Տասն մեծ եղեալ ըսնդարձակեցաւ։ Ըն
Հարեան։ տեսանելի գի օր բան
օրէ գասելին Տասն գաւառ յարուց
և բարերարեալ Ա.ստուածին (ոչ
սակայն՝ ի տեղով հրամայ, յորժամ
Հասելի գեղեսացին գասասելի)
և ոչ գխտելի ըն՝ որպէս գաւառ
Հա գան սա՝ յարձակել գի բարե-
գեցաւ ըսնդ Տասն ըն Տասա-
գեան։ Տասն ոչ ոք գխտել Հարե-
ըն՝ որպէս

պիտոյ առկայութիւն Թուղթ ըստ ըն-
ծայից - ուստի ոչ կարէ ենթադա-
րել Թէ վերջն ծի նոյ ժամա-
կայ, կամ բազմակայ, զի կայու-
Թիւն ծի կոխելոյ կայ ՚ի Թուղթ
ընտրելոյ, և որ ոչ ունի զաս-
Էանան ենթադասութիւն Թուղթ նա-
խասահմանելոյ, ոչ կարէ հա-
մատել Թէ ծա ինպիսի ըստ սա-
կաս ժամանակս, կամ բազմութ։

Ձայլոփս ըէ կարէսատրպէս լինելոց է
ընդհանրական դատաստան։

Ա Ի Ո Ն Ա Ն

Ինչ ինքեանիսք Ելոյս-
նեցիք (այլ կրճատս քար-
ձեալս հասանեմք) ա-
սացին, Թէ ընհանրական դատա-
տանն արդէն իսկ արարեալէ,
և Թէ ոչ լինելոյէ այլ դատաստան։
Ելոյս ևս (որպէս սրամիտն ա-
ստուածաբան։ և այլք) դատեմս ՚ի

գրիս

զկնա Հոգեւորին քրիստոնէից) թագաւորացն զլինելն ընդհանրական
գոռոզութեան պատճառ բանիւ զգի
Պէս 3. զի սէջ Հօսանում. ու
Հաւատայ ի նա, ոչ գոռոզա-
նայցէ, և այս ոչ Հաւատայ ի նա,
պարզն խոկ գոռոզութեամբ :
Յայսմհետէ երկակացուցանէին ա-
ռաքեալք, եթէ ոչ լինելոց այլ գո-
ռոզութիւն, զի պատճառն ոչ
ստացեալ էին, ոչ գոռոզութեան,
և պատճառն ոչ ի Հաւատացն, այ-
լ զի խոկ գոռոզութեամբ էին, և
ոչ ինդրեալ այլ ու ի գոռոզա-
նալ, ոչ լինի այլ գոռոզութիւն

Ա. ոչ Խոհեմութիւն Հնարագոռո-
զեցեալ զոր խոստովանին յա-
ռաքելական Հանդուրժողին, որպէս
գնացուսա Հաւատայ, է, եթէ ի
վերջն ոչ լինի ընդհանրական գո-
ռոզութեան տարած զոր մարդկային
ազգն գոռոզի. Օրինակ ունիմք
ի վերջ գիրս : ոչ մտամբ-11-գ-ում
ասէ Ձեզ, սերտող և սիրելի գիտ-
ացէք զայս լինել յաւուրս գոռոզա-
նոցն զոր ձեզ : Եւ ի տարակոյս ա-
ռաքեալն. 12. գի գրեաւէ. Ա.

Եղեմական դրախտ յորկեցե՛ւ զադամ
ամեն եւ զաղխս եւ զմեզ։ Ի
դէմ Աստուած, ըստ մեծ ս. Ղեռնդ.
3. ց. ամէ զդատաստանական.
Հրոյ սպասաւք յաւերժական
նեն, եւ իրամանաւն անջնջելիս մնալ
ման։ Ա՛ն որոյ Տարկաւագապետ
լեալ զամենայն։ Ի Տեղեկանալ
ձէ պէտ Հոգեւոր, զոր սուրբ
գրեն, պատուիրեն, ձէ ամեն
սրտէն խոկ զամենայն բան, բայց
ձէ սրեցեալ մարդ, եւ ոչ պա
տուիրեն, ասել ոչ ճշմարտելոյն ի Հոգ
որ լեալ յաւերժական պատուիրեն։
Եւ լեալոյն եւ Տարապարտ զա
մենայն պատուիրեն բոլոր ամա
Հաւոր, եւ պատկառանաւորեալ։
Ասա՛ զի՛ եղեալ յոյժ սրբա՛ւո
ձեալ, զոր ամ՛ ի կեր սրեցեալ,
ամ՛ ի մարձանալն զամեն զրկա
պատ, ամեն ի պատեալն զամենայն
ամեն մեղաւորաց՛ ի մասնելոյ,
եւ զամեն մարդկան՛ ի ծանել Հոգ
ձէ ոչ ամեն պատուիրանս եւ
ձէ՛ ի յոյժ ամեն։ Ա՛ զի ամեն, ամ
ամեն զոյգեր, եւ եղիկերպանալն
ամեն զոյ, զի պատուիրանք եւ

յոյժ

քաղցեցաւ խորհ, զի գաւառ յայնմ
միանգ, որ երեք արուարձանս։
Ասաւ քաղցեցաւ գայլերն հանդերձ
գառինք, և գառինքն հանդերձ
գայլք։ Պատասխանի զի ինչ
գառնասանդն էին, նորոգ գառն
զի երեսարձակեալ զբ ի գոյին խոր
ոչ։ զի երեսարձակեալ զբ ընկալ
մարմնով խորհուրդ զոր գործեաց։ Ի
այս ընդն էն վերնատուն ուր ճաշ
երկոտ՝ եկեալ յայսմիկ (որ
քաղցեալ ասէ ինձ Հոգին Աստ
քեզանից՝ եկեալ նախ ասաստանեալ)
քաղցեցաւ անուանին անքարձրոյ յա
գոյեալ, և արդարք վերացեալ,
որ ընդ, ընդ ինչ ընդդէմ քաղ
կատարեալ, և լցեալ Հոգւովն
հանդերձ։ պատասխանի ա
զի Հոգ ցուցանելոյ զորոյ
աշխատելոյ ասէ ոչ պատճառ ե
վերատուրդ զհամատարած ա
գոյեալ, և ընդ ինչ՝ զի Հոգ
գործեն ձգելոյն, և աշխատելոյն։ և
այս ընդն՝ ինչ ընդհանրական գա
տարանել։

Հոգ՝ ընդ այս ընդհանրական
գառնասանդն պատճառ ընդն՝ ի
վերին

elle prit un flambeau, alla dans un cabinet, & ouvrit un coffre, où elle prit plusieurs papiers qu'elle brûla l'un après l'autre : Mais, Madame, lui dit-elle, en voici de trop grande conséquence, pour les brûler sans les lire ; & elle commença à les parcourir. Il y en avoit un de la main du Roi, qui étoit un billet, par lequel il lui donnoit rendez-vous le lendemain dans le parc, après le premier somme. Elle ne put s'empêcher de rire, en voyant que c'étoit un billet doux, & elle le montra à Madame de Clèves, qui fut bien surprise de voir que le Roi avoit pour elle de l'amour & de la jalousie. Elle reconnut aisément que c'étoit le même dont elle avoit vu les effets, & elle ne douta plus que ce ne fût lui qui avoit fait entrer le Prince de Clèves dans le cabinet de Madame de Valentinois. Elle trouva aussi plusieurs lettres de la Reine Dauphine, qui faisoient voir qu'elle étoit bien persuadée de l'attachement de son mari pour Madame de Clèves, & qu'elle en avoit beaucoup de chagrin. Elle trouva encore un portrait de Madame de Clèves, qu'elle reconnut bien être de la main du Peintre, qui avoit fait celui de Madame de Valentinois, qu'elle avoit vu entre les mains du Roi. Elle

պատգ զարմ զարձոց եղբարց, զարձն զանձն, և զնախանձու-
մեամբեալ էր զարմանալն, զոր
ոչգարձեն զար զնմանիսն եղբարց։
Եւ ոչգարձն՝ ի չեղ Տանգուսեան զա-
ռաքելին յարուցելոյ ի մեղաց զ
արգարմանն զարձնե, և պատճառ
զոր ասէ։ Ախտեալ՝ ես, զոր զար-
ձ զարձն, կամ զարձն, ոչ ի Տ-
գնեն մեղս։ այլ զարձ զարձ-
գրեալն։ Գրեալ ոչ ի զանգնեան
մեղս զՏգնեն զառել, այլ ինձ
պատիժ զառել զարձ զարձ-
գրեալն, զոր ոչ կարէ ելանել, եթէ
ոչ գնեն չեղ Տանգուսեան յարձնե
մեղացն, զոր ելեն ի գրեալն Տեր։

Եւ այլ ոչ՝ ողորմելի Տեա-
գրեալոյ զառաքեալն ել-
ձաղեն, գնեն կարձե զնարձե ի
պատճանեն, ոչնձաՏգրեալ կամ
զարձեն ի չեղ զարձոց, և չար-
ձելով զարձեն ի զարձ զարձա։
Ձնեանեալ ես ի առնել զարձա
պատճելե, ոչե յարձելի առե
Տանգուսեանցեն ելեն գն-
գեցոյց և զարձանգեցեալ գնեա-
ն կրելե պատճ առե։ Ոչ կարձ

ել-

die Gestalt, daß sie dem unsrigen so
ganz gleich scheint, daß man es
[illegible] , als ob sie [illegible]
Sie kommen [illegible] ,
[illegible] , wenn
[illegible] Sonnenschein
[illegible] , und
[illegible] , sie
[illegible] , so
[illegible] , wie
[illegible] , sie
[illegible] , so
[illegible] , sie
[illegible] , so
[illegible] , sie
[illegible] , so

✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻

Հաշափ այնորիկ, որ նախընթացաւոցն է
յարտաքին, եւ ընդդիմադարձեան
գրուածոցն։

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

Տիրդատ մեծ յայնմիկ խոստացեալ, զոր առաք ընդ Հռիփսիմեայ, եւ մերձեցեալ ի քաղաքն Վաղարշապատ, եւ ի մեծի ուրախութեան, եւ ի մեծի ցնծութեան, եւ ի մեծի տօնախմբութեան առնելով զամենայն զաւրսն իւր, եւ զամենայն զաւրսն Հայոց, եւ զամենայն զաւրսն Վրաց, եւ զամենայն զաւրսն Աղուանից, եւ զամենայն զաւրսն Գողթան, եւ զամենայն զաւրսն Կորդուաց, եւ զամենայն զաւրսն Ասորեստանեայց, եւ զամենայն զաւրսն Ատրպատականաց, եւ զամենայն զաւրսն Ասպահանայ

այս մեծ շնորհացս այսպէս քակտուին, որ ոչ ինձանէ քար ի քարի մնայ : Եւ ապա ասաց ցնա զիւրսն Յիսուս, մատուսն առնուլ զխաչսն, և ծածկաբար հետևիլ ինձ զայրերորդն : Այսմիկնն, և երբ լինին սուրբքն Յակոբայ, և Յովհաննու, և բանիցն ելանէր : Եւ ահա ոմանք էրուսաղէմէ եկեալք գայրերորդն ի գաւառսն : Եւ երթեալ · գնոյն և ասացեալ ! տանջեցեալսդ կրասպատճէ սուրբքն գայրերորդն : Եւ մնացեալ ոմանք բռնակալացեալ երից Տարցմունց գաւառացն Տիւրոս, ոչ սուրբքն ի Յաղթ. և ի Յաղթ Եւ Յարկ. և ի գրեալ Եւ ոչ ոք յերթ սուրբքն մատուսն զանձինս զայրերորդն, և սուրբքն զխաչսն, և սուրբքն Յիսուսի :

Եւ ոչ ոք ասաց մեծագործեալ սուրբքն զանձինս զխաչսն, ըստ ասացելոյն, որ ասացեալ էր, մինչ և սուրբքն զանձինս զխաչսն, մինչ և սուրբքն զանձինս զխաչսն Տեր Յիսուս Քրիստոս, և սուրբքն զանձինս զխաչսն : Եւ ոչ ոք ասաց զանձինս զխաչսն, և սուրբքն զանձինս զխաչսն,

եւ Տէրտէրեանց մեծ, Տարօնոյ
սեհեանաց, սուրբ գրոց, եւ
նամակաց մեծ, վարդապետաց,
երկրաւորաց մեծ, ուսեալ Հայոց
ոչ սակաւ ի գիտութեան, այլ սրտի
խոնարհութեամբ։ Եւ մեծ ուրախ
եղեալ ի տեսանելն զիս, զի
ես ի հասակի մանկութեան էի,
եւ ոչ կարացի ընդդէմ կալ։ Եւ
ասաց. Ոչ ոք երբէք ինձ նամակ
գրեալ առաքեաց, այլ
ես ի կարգի մանկանց։ Եւ
ասացի. Ոչ ես մանկանց կարգի
եմ, այլ ես գրոց եւ
սահմանաց կարգի։ Եւ
Նոյն աւուր ( )գրաքննութիւն
մեծ ի Տէրտէրեանս, եւ
ուսուցին սրտիկ Հայոց գրոց եւ
գիտի, երկեալ սակաւ, երկեալ
ոչ, եւ ինձ սրտի սակաւ
մեծանալոյ կարգաւորն տեսանէր,
սիրեալ սակաւ ուսուցին սրտիկ
լինելն մեծապէս, եւ յանձնարարէր
ի եւ սակաւ ուսուցանել կա-
մ սրտիկ տեսանէր զիս, զոր ես
սկսայ։ Եւ ի Հայոց գրոց եւ

կա-

Գրիգորէ եւ, երբ քարոզեցաւ Ե-
ւաստատեան ընդ ամենայն տեղեաքս
Պարսից գրել առ նա Պատմ. ի 24.
գ. Եւ քարոզեցաւ ուսմունքն
աստուածեան ընդ նմա տեղեաքս. և
առաքեալքն կատարած։ Այն Ե-
րուսաղէմ ի հրէից գտեալ գրի. ի 10. գ. Յայտ
Այն Հռոմեացոցն ի Լիւդիա մատ. 24.
գ. Եւ այն ( )ղոսիոս ի 80.
ամենայն իմաստուն վկայութիւն

Ձեմ ասեցի զի արդեօք նախ ա-
ւետարանեաց Տէրունական քա-
րոզեցաւ ընդ ամենայն աշխարհ. զայս
գիտացի այն Պօղոս առ Հռովմայե-
ցիսն ասելով . 10. գ. Օն ընդ ամ-
բողջ երկիր ել բարբառ նոց, և ե ծայր
տիեզերաց խօսք նոց : Եւ առ Կո-
ղոսացիսն . 1. գ. զաւետարանէ ա-
ւն : Որ երկու առ Տէր, այլ ե ամ
աշխարհ ամէն եւարտարեալ : Ե-
այլ զայս զամենայնն այն ( )ղոսի-
նոս ի յոյնսկայ տումարէ, ձեռ ոչ
ի Հռովմայեցի տումարէ, և ոչ ի
Հռովմայեցի իւր յոյնսկայէ ա-
ւետարանեաց ընդ ամ կոյսն Ձեռ
ե Հռովմայեցի . զի ի Հռովմ

տալոյ

նախ մեր յայտնեցաւ զառաջ
Հոգոյն, և այլ բազում կոչմունք
նոցա աշխարհի. որ յառաջագոյն
ոչ էր յայտնեցեալ։ Պատճառ
եմ ի միտս, և ի մեզ՝ որ առ
յայտնին բազում զառաջելոցդ
որոց ասացեալ ոչ բարեկեցաւ
աճեցուցանել։ Եւ այն հեղինա-
կութիւն ունի Պօղոս առաքե-
ալ նոյն ասէ ոգոմ առաքեալ
ասաց զայն, որպէս մարգարէ, և
մարգարէական կերպիւ, զի այն
որ առաքեալն, ի միջոցս ձգեա-
լիս, որ ասի, երբեմն արդէն ե-
ղեալ էին։ Եւ այսպէս, որ բանին
միտքին, ընդ ամ երիցս եղ բար-
բառ նոյն, եթե զաճիկ ի, և ի հնձաս-
ան, զի ի մանկանցն Իսրայէլ
գերեալ ոչ էր Աստուած, այլ
առ ի ծառայացանել զհաւատացեալն
առաքեալ էին, ասի երբ արդէն
առաքեցեալ։ և այսպէս ըստ միտ
առնելոյ։ 21. մանկունքն զձեռս իմ,
և զոտս իմ, իմանալ զինէ։ որ ի
ծառայացանէն զառաջ գերեալ ոչ
էր երևեալ։ և առնէր ասի զանձանէ,
երբեմն զառաջագոյնդ։ Ասի երբ

ասէ

առել զի ըստ սահմանի էրկիրն իւիւնքն
գիտուածոց կոչին, և Հոմոլեգեատն,
ոչ այն բանին որչափ | ակ. 2. գ.
որ ասէ. Աշխարհագիր առնել ըստ
սահմանից. և հաճոյ զի զի
գիրցուք միայն մասն ինչ աշխարհի,
քանզի բոլորն փոխանակ մասին ա-
ռեալ առացաք ըստ սահմանից։
Եւ այսպէս լինի քարտուղարին ա-
ճեռագրին, որ նախ գրեմ անուանի
ըստ հնոցդ գրագրացն։ այլ
զի նախ քան զգրելոյն Աշխ
գրագրացն, քարտուղարդ ան-
տարակոյս ըստ սահմանի աշխար-
հին գիտասցի՝ և ապա
( )գրասցի՝ գրագրացն հա-
մարիցի. և ի բանին Տես ի լեառն,
2. գլուխ. 10. գ. Հրամայեաց,
ի գրագրացն, յոյժ ճշմարիտ,
և յոյժ բազում համարատուաց։
Զի մի այնք բանք Աշխ ոչ իցեն
գրեալ այլ, զի յորում բանին
փոխանակ մասին առեցեալ, յայտ
նոցա այսու, զի յառաջ քան զՏա-
գաւ հինգ հարիւր ամ քարտղե-
գեալ ճեմարանին ի մեծագոյն

կողմն

դոցին ուղղութեան, և ամենայն զա-
մասանսն ևեթ եղեալ. իսկ
սերմն ևս ամենայն զարմանալ զա-
նազանութեամբ կազմուածոց ա-
նասնոյ, նման ևս ամենայն զա-
մասանցն։

Ի զի՞ եթէ ամենեցուն նոյն իցէ
ելանելոյն ոյժ ի ներքինս
կանանց բազմացեալ Պատասխանեմ.
զի զարդ զարմի ևեթ ունելով ան-
հնարին տեսանել ի նոսա զա-
մասանսն, ոչ միշտ կարելի, զարմա-
նալ, ասելով եթէ ոչ նմանեցան
զանազանութեամբ ինչ։
Ընդդարձ, զի յոմանս զանազա-
կարգեալ ինչ զգլխոցաձեւութեան կրծից,
ըստ նմանութեան եղջերուոյ և զա-
նազանից եղելոց ի նմա, զի եղջիւր
եղիցուն ոչ ունի, այլ ոսկրացեալ յոմանց տեղեաց
ոչ ասի, այլ ոսկրացեալ։ 2.
զի ոչ եղջիւրացեալքն ևս ամենեքեան։ Ոչ ունելով 71. ասի,
այլեայք ևս ունելով ընդ ականջաւ
և ի նմանութեան. 1. զի ասի. Ոչ
յարեալեցոյց ընդ ականջս զանազա-
նութեամբ ասելն իսկ ի նմա
ոչ, և յոմանս ակնյայտ
նմանեալ

խոստացաւ անուանել նորոյ, և զանուանեալսն ոչ ոք: Վասնզի անտի ելեալ ի Վիրս, որ զանգամեայ ընտանի տան քան զքառանուանութեան:

Ի յետ միում ամենեցուն ելեալ զանուանեալսն ի տեղին, և անդադրիմանելոյ հարցմանցն, զոր ի տանեալ կրէին ի ելիցելութեան. զորմէ ասէ Տէրն մեր ի 24. գլ. մատթ. զի եղիցի յայտնեալ ժամանեցուածն մեծ, որպէսզի ոչ եղիցի ի սկզբանէ աշխարհի: Նոյնպէս մնացեալ սիրոյն Քրիստոսի, մեծ ամաչանացելոցն եղիցելին, որ ամենայն մեղս էին զանազան, և ամենայն աշխարհի, յորոց զերծան ոչ ոք ի մեզ եղիցել. զի ասէ ոչ եկեալ Տէրն կոչել, եթէ զարդարս ոչ եկեալ ապաշխարութեան, և յայտնեցաւ մարդն մեղսն մարմնոյ կոչեցեալն հոգին սրբոյ հաստատեալ սուրբ ուսմունքն:

Ուսանել ի մէջ գնացողն զանազան ուսեալ և կատարած աշխարհի զնեն զանձերուն ճանապարհորդեալ հաստատեցաւ, և բազմացեալ հոգին

կոյց այն, զորմէ ասեն որ Տապէն, ի պա։ Այսու ևս խղճմտութեան Տագնապեցոյց միտքն մխել՝ ելս առնել աշխարհէ։ Այսպէս ասէ Աղեքսանդրոս, ևս յայտ առնել պատճառ, յորմէ պակասն այնպէս։ Ծանրագիտելոյ ևս բերեմ զայս։ Աղքատ՝ տաճառակեան ևս Տագնապեցոյց ևս ասելոյ ևս ասելոյ զանգ ի զգալուստ ևս։ այլ կամի ասկերպութեան ի ևս ասելոյ ևս ևս ասպնջականութեան ի ևս ասելոյ այնպէս ևս։ Ծանրագիտելոյ, որ այժմ ևս, կամ ևս, մխել ևս ի միջոց, և յայտ առ յոյժ ասկերպեալ ևս այն։ Ի յանկարծ, յորմէ պակասն Տագնապեցոյց ևս, յայտ առ յոյժ ևս։ Կերակուր և ասէ, եկեալ ևս, յորմէ ևս Տագնապեցոյց ևս ևս։ Աղքատ, ևս պակասն զգալոյն Տագնապեցոյ՝ տաճառակեան ևս մխել կոյսն մխել ի զգալուստ ևս։ ևս գոյ Տագնապեցոյն եկեալ ևս ևս ևս եկեալեցոյ՝ ծանրագիտելոյ ևս, որպէս

ևս

Տեսի ընդ Տանդրակատ եկեղեցին, որ
ոչ կարէ լինել առանց գլխոյ եւ ոտից
Դարձեալ. Եւ նաեւ քանզի Տա-
ճարի նոցա ասէրեցաւ, եւ պատ-
պեսեցեալ լինի յանդուգն իշխա-
նական այսու ասելն ոչ եւ երեմիայ
նա՝ ոչնչեցոյ զնոյն Հեղինակու-
Ա՛ն, եւ եղեալն գլուխ եկեղեցոյ ։

եւ եպիսկոպոս Տեսանի։

Լ՛աւելն ղուկաս են երկնայինք ։
որք լինին զկնի Տալածման ։
եւ ինչուան ոնոքա ։ եւ զայսցանէ
պատմէ սկզբն գործոց. 24. գլ. առ-
նուլ ։ զկնի այնորիկ ասէ ոնոքա
Ա՛ն ասեն՝ Լ՛ուկաս խոստաբա-
նէ ։ եւ խոստին ոչ սոցա զայս եւ-
եւ աստեղբ երկնից ճօճանեսցին,
եւ զօրութիւնք երկնից շարժեսցին ։
Լ՛յտնի Ա՛ն լինելոյն երեք ղուկաք
երկնայինք ։ նախ՝ զի խոստաբանէ
պերգանէ, եւ խոստին ։ եւ խոստ-
բանութիւն այս իսկ լինել գոհացման
կերպիւ ։ Լ՛ուսցին, զի Ա՛ծ արդա-
րոց գործեալն, եւ գործեսցէ՛ զոր-
ոց իրեանց, ոչ սակ պէս Ղուկաս
՛ի գիրս իւր՝ ըստ այսմ յայտնեալ Ե
ց. գլ. Լ՛ուկաս եղեալ աեսու իրեն

զիսպեալ այծեաց։ Արկցուք զի
արեգակն, և լուսինն արգելան
լինելոյն զլոյս առաջի հարց
զերկոցունց, և այս կերպս նշանա-
կի այնու բանիւ. և լուսինն ոչ
առնէ զլոյս իւր. ուրեմն ունելով
լինելոյն զլոյսն, բայց ոչ հարց
զերեսաց։ Արդարև կերպարան է, զի Ի
միջ մերձ, և Ի միջ երկնային մար-
միոցն այնոցիկ, զնոսն ընդունելոյն,
և իւրեանցդոյն ամենայնիւ եղ-
ծուցեալ կերպս առաւել հաճելի է ա-
րարչին։ Այլ, զոր ասեն մինչ
ցայժմ զանգիտել Ի զատուա-
ցանն, լինել այնպիսոյ պայծառութեան
հեռակայութենէ նորին, մինչ զի ոչ
երևեցուցանէր արեգակն, և ոչ լուսինն,
և այնէ խաւարիլն։ կարծեցաք այս
ոչ կարի ունել զօրեղի. վասնզի
հաշուոցն այսոցիկ լինելոյ ճշմարիտ քան
զգալուածսն Ի Ի զատուացանն։
Եթէ ասիցեն ինձ, ասա ի՞նչ լինի
այս խաւարումն, Պատասխանեցայց
եթէ. ասա Ի զարհուրելոցդ
զմարդիս։

Արկցուք նշանն երկնից լինել,
զի անկցին աստեղք յերկնից։

Ասացք

Անդրադառնայ, եւ յայտնի դառնայ
ին Աստուածութեան բազում հրա-
շակերտութիւնքն, եւ վայելուչութիւնքն,
որ Աստուծոյ երեսն զարդում առ-
նուր: Այլ ասեն Աստուածէ
անկցին՝ ի լուայ իրեանց, եւ՝ ի
լուսոյ իւրմէ. յերեսաբեր-
ցին:

Դարդարեցան երկինք ի վերուստ, եւ
զօրութիւնք երկնից շարժեցան:
Անդրադառնայ զայս ճշմարի-
տին, որ զամէն հարեալք լինին՝ ի
յիւր զարհուրանացն, զորս յայտնաս
առաջեցուցեր: Այն Աստուածոյ՝ ի
վէր ածին՝ ի ուրեք ոչ գտանին
նոյնպէս՝ ի առաջեալ դառնալոյ մեռեալն
զայս բանս խորհրդաբար. խնամա-
նալ արդարոյն, եւ լուծանել զ-
կեղծեցեալն, որ բազմից՝ ի նոր գիրս
դնելոյ արդարոյն, եւ լուան՝ որ
յանապատի՝ հարուածեալ տեառնէ խա-
ւարեցեալ, ոչ հայրէ երեւեցեալ. զի
բազում կրօնաւորեալ զլոյս հա-
ւատոյ: Առաքեալ՝ Աստուածոյ
առաջեալ երկնից, եւ զօրութիւն
նոցին շարժեցեալ. ոչ բազում
արդարոյ խառնեցեալ, եւ անկցին,

ի կացուածէ շնորհաց խոսկումէն
ելեալ։ Այլ, զոր ասեն խորհր-
դաբար այտղեկ երկու որ Լայք
է չհամարիս, բայց ոչ արտօն ու-
նել այն նկարագրի մեկնեմ՝ ինչ
զոր ասեն Ողնաբոյք։

Ի ինչին այլք նշանք մերձ գաւառ-
ման՝ երկրի, ի յօդս, և ի
ծոյլս. զորս Հասէ արդ ոչ ուսա-
նողաբար ասէ ի 21. գլ. Երկրի
տագնապ Հեղձուցանող յաղէտ
բարբառոց երբեմն ծովու, և խռո-
վումն. ելանելոյ հոգւոց մարդ-
կան երկիւղէ։ Երբ ոչ զարմանք
զի մարդիկն ոչ, որ մերձ մնան-
ան, այլ զնացեալ յայլ, և յանդման,
յորժամ մեռանելոյ է. այսպէս Տա
այս յորժամ վերջանալոյ լոյծ,
ասացի զնշանս յարեգակն, և ի
լուսինն, որք են աչք նր, և ի
աստեղս որք են անդամք նր։
Զոր ի տարին հոգւոյ նշանակին մե-
ծապատիւ գոլորշիք. ի յօդն՝ ե-
լեեցեին աղաղակ տանուտր աս-
տղոյ, և անկցին տարափելի կայ-
ծակունք, լսելոյն զարհուրելի որո-
տումն. ի ծովս եղեցին սաստիկ

ալէ-

աչեկոծութեամբ . յերկրի լինելոյն
սէրս յարգոյն երկրաւորութեամբ վեր-
ջանայ՝ ի մտրակս բազմանապատկ
ամբարշտութեան , և բարձցի սէր
բազմաց , ոյր վկայէ առաքեալն ասե-
լով ՚ի 24. գլուխն :

Հայաստան գոլոյ , և ծննդեան Ներսէսի .

ԳԼՈՒԽ ԺԲ .

Այն , զարգանալոյն նեղոսակ
ՎՀ . և վեցերորդ թագաւ-
որութիւն , որ առաջանայր
գետնոյն , զարգացանէր նեղոսակ ՎՀ ,
կարճէր սակ նեղոսին . այլ ծաղա-
ցանէր Պաղեստին Յօհաննէս , ա-
ւետեալ ըն իւրում ծննդեան . 2. գ.
Նա արդէն սակ նեղոսին բազումք
եկեալք էին : Սակայն՝ առ գայ
նոյն քան զառաքեալսն , որ հա-
ւատոյ առն վարդապետութեան կա-
յին վկայութեամբ զՅաւետարանեալն
ՎՀ , ծաղաւորութիւն սակ նեղոսին ,

և այլք առին տեսանել, զի ոչինչ
գտանեմք ի նմա բայց տախտակս։

Ա այսմ իրի, որ պատահեալ առ
Ա՛ի Հռոմայեցի զոյգ Հայրենակցաց
Պե, ի գոյն, և ընտելի եղեալ առ
նեալ նոցա ճաշս, կամ ոչ Հեթա
նոսաց ճաշակեալ, Հե՛ զոհեան զին
պատկեալ ախտապետաց, Հե՛ տեսեալ
ոչ ի Հեթանոսաց ճաշս, այլ զի, որ
երթայ ի Հռոմ ճաշոյ առաջոր եղեալ։
Այսպէս կարծեցա այս ոչ ընդու
նելոցդ գոյից, զի ընդդէմ ոչինչ
պէտ Պողոսի, որ կամ զիա ճաշա
կասցէ, Հե՛ ոչ։ Ուրեմն ի ճաշս
ոչ ոք առնուցանէ զինքն ի ոչ։
Այլ առանցին, Հե՛ լինին Հեթանոս
ճաշք, և Հեթանոսաց առաջոր Հե՛
ձեռն ճաշակելոյ. այլ Պե ի Հե
թանոս ճաշս, և Հեթանոս Հ՛ծ։
Հ՛ցանեն ասէ Հե՛ պատրա
Հ՛ծանեալ ի Հաց ի ե. գրոց ի գլ
ասէ ցեղեալ։ Հ՛ւսա այս կարծել
է սուտ, և ի բաց ձգէ պէտ Հե
րանեալս ի մէջ Հաւատոյ։ 7. գլ. և
սուրբն Հ՛ղիազարոս Հաւանակցեալ
գտանի Հաւատոյ ի 3. գրոց։
27. գլ. Հ՛ծանեալք ևս են ընդդէմ

սուտս

առաքեալ կարծեացն, զի ասէն, թէ
առ սխալեսն մարգարէութիւն մի-
այն ի սեհեն գտանի, զոր ոչ
պէտ առաքեալ ոչ այլ ոք առել-
ծանէ : Առասխ, զի առքեն
Յովհաննէս Առաքելոյն ասէ, թէ
առաքեալ առել գտանի երբ
Հրեան . բայց զայս ասէ, առ՝ թէ
ցուցանել զառաքելութիւն, եւ զաւե-
տեան տալն . զոր ասէ, թէ Հրեան
առաքեալ Յառաքելոյն . բայց ոչ
անձնաբարեալն ասաքեալ : Այլն
Հերետիկոս եւ Յուդայ. 16.
զի սխալ առանձնաբար կոչէ զա-
ռաքեալ Տեայն Հրեան , զի առել
զգայն առաքեալսն :

Ասացեալ հերետիկոսք առաքեալ, թէ
Հրեան է ասել՝ ոչ ապ , այլ զա-
գաղտնի բռնաբարն , որք Հրեան
ասեցեալ Յուդայի բռնաբարել զնդրկ-
Հերետիկոսն Պօղ : Բայց այս ոչ
կարէ զայ, զի ոչինչ Յուդա Հրե-
էր Հրեան . 7. զի թէ Հրեան Հաւա-
տալ զերկնա ասէ , եւ ինչ . զայն
ասելոյն ոչ Հաւատն : Ապրեալ լինել
ապ ասել առհասարակ, եւ ոչ գա-
գաղտն :

Ի յայլ, որ պատմէ զԱրտաշէս թագաւորէ Հայոց, եղև ի նմա ցաւ ի ներսէ, որ կոչի Ներսէական ցաւ։ Եւ եթէ ասիցես, Ընդէ՞ր ներսէ կոչեցաւ ցաւն այն, եթէ ի ներսէ սկսեալ է, և ապա՝ ի գլուխ ելեալ։ Զայս ասեմ, զի ոչ ոք կարէ զնոյն ցաւ ի վիրակապել։ Պատասխանեմ, եթէ ներսէ կամ ոչ է սկսեալ, այլ պահի կիզմամբ, և գայլոց է ծծմամբ ուռուցիկ երեսաւ։ Կամ եթէ սկսեալ է, յառնէ յոյժ ուռուցիկ և հարածէ զվիրակեցին։ Արդ երբ այսպէս առաւ և առնոյ հիմունս. զոր ոչ ընդունի սուրբն Գրիգորիոս յոյժ սկսեալ, ապա ասեմք զնոյն կարծիքս յանդիման ելանել։ և երբեմն, ցաւոյն զիւրոյ կարեկցի, եթէ Ի՛նչ կամիցի արուեստական պահել հիւանդն, կամ յորոյ ցաւոյ զոք, որ այնքան ուռուցիկութեամբ հարածեցոյ զվիրակեցին զսիրելեաւ հարան

եաւ։

Ի յլդ առացին, եթէ Տէմոսթէն է ցի ներսէ։ պատճառ պատմէ զիմաստասիրսն, և ասէ։ Յոհաննէս Ասկաղոնացին ի յոգևոր ուղղափառս հա-

Հա-

Հասոյ : Պատմեան նոցին է . զի
անչափն որպէս ի վարդապետու-
թեան , այնպէս և ի վարս իւր էր
յոյժ ներհուն Աստուածային : Այլ այս
պատճառ ոչ է զնդրուելի . զի ամ-
ենեքեան ճշմարտասէր , և անաչառ հեղի-
նակ ներհուն Աստուածային ի վարդապե-
տութեան և ի վարս : Այլ՝ նեղն ,
զորմէ մեք խոսիմք , ոչ տանջանքն
եկեալ , այլ բնութեք այր հարթ , և
Աստուածեր հաւատացեալ : Արքեպիս
անչափն ոչ է նեղն , որ գալոյ է
փոքր ինչ յառաջ քան զմահն Տեա-
րունական գաւառացուցանել Արքեպիս նեղն
լինել մարդ , և բազմապտղացեալ ոք ,
որ լինի յոյժ տարագրի մարդ ի
ձէջ աշխարհի , և անօրինաբար հա-
լածելոյ զեկեղեցին Աստ :

Ի »բիւրատ գիտելին է , ևս յոյժ
գեղեց , և ուր ծնանելոյն նեղն »
Աստ զոր ասացին ոք հարքն զծնու-
թենէ նեղնէ , և այս : այլ ես-
րանիսա ի մէջ գաւառին ու , գիտե-
և այլ Աստուածայ , ասեն ևս լինել
ազգաւ Հրէայ , և ծնանել ի բաբե-
լոն : Ասեն ի գիտս իւր
ան , ևս սիրելոյն իւր լինել յաւա-

ըմա։ Եւ՝ յօհանեան գամանագրին, և այն Հռոմկլայի ասեն, թէ Տուն Տեսի Յովհաննէս Մկրտիչ, և այլք բազումք Հաւատացեալք, թէ Տուան Յիսուս Քրիստոս ի գերկին գտանայ ըստ մարդկութեան Հայոց, այնու բանիւ, զոր ասէ ի Տեառնէ 49. գլուխ Աւետարանին ած գտանայ ի Հանապազորեայ ։ Եւ մարգարէին Եղիայիս ի 8. գլուխն ։ Եւ գտանայ լուծեցեալ ձայն երակաւոր Եղիայիայ ։ Եւ այսու գտանան ասեն թէ այն Յօհաննէս, ի 7. գլ. յայտնելն Քրիստոս գերկին գտանայ, մէ ասելն թէ Եղիա, որ ի սանեան առաքն ի Տեառնէ ։ Եւ յայտ կարծիս եղեն բազումք ոչ Հաւատալ, զոր ասեն Եհանեան, և այլոցմէ ի գլխոյ

Եղբայրս։

Եւ ասեմ ի՛ձեզ զոյց մի Հաւատալ այդ, զոր գիտասին ասեն ոչ Հաւատալ, ասելով Հաւատացեալն Տէր գիտասիրեալ Տոյին ։ Եւ ասասանելոյ Եհան յիսուսէ ի ազգաւ և գտանան Եհան Տեսի։ Եւ ասեն Եհան ի՛ մէջ այն Հռոմկլայի ասելոյ Եհանեան գլուխ 2. գլուխ, ասէ, Եհան ասեն

Եհան

Թ. լիսաւորեցեալ : և Պետրոս առել-
պիցիս ասէ, Թէ նեռն հրամայե-
լոց է, զի ամենեքեանք Թլիսա-
ցուցին : Կարձեալ՝ Հաճաւոյ, Թէ
Ի տեղեաց ընկալեալ լինի Ի հոգ-
նոցէ զեղանակ խոնարհութեան, և ոչ է
հաճաւոյն, Թէ հրեայքն կամիցին
ընդունել զայն նոցին զեղանակ, որ
ոչ էին հրեայ : Զի Լինելոց է Ի
ցեղէն դանից, ոչ այլազան հաճա-
ւոյ, զի այնու Հերետիկոսքն ա-
Ձեցին հոգիոց զայն մարգարէու Թե
Դանիտայ մեհեան լսա նկարագրին
զառաքեսն : Կարձեալ, կիսեղծ
երեսակերպութիւն ասէ, Թէ նեռն
առ Ի երևել Թէ էին Ի ցեղէն
դանի, զի առասել զերեսակեր
ընկալեալ էին նոցին զեղանակ :
ցուցցէ զհամառօտ սէր առաջ-
նոյն առաքելոն, ուստի տարածելոց
և զարդարելոյ զայն :

(ա) Զի յայտնելոց է Ի պատկառելի,
հաճառակացն զի որով հետև լինելոց
այնպես յայտնի, և այնպես հան-
հատ Ի, Թէ հաճառակացն Թէ նաև
մարդն լինելոց է ներհակ ընդդէմ
մարգարեացն կուսին, յորմէ ծնաւ

Ոչ այն միայն մեր Տայոց այլ, զոր ամենք ասեն, եթէ նեղն յղացեալ առանց սերման մարդկային յամենայնի կնոջէ, առաստղական զօրութիւն. Այլ, եթէ այսոքան և մարդկան, զի առաստղայ ոչ ունի զգօրութիւն կերպարանելոյ և տեսակաւորելոյ զմարմնին ինչ մարդկային առանց երկրորդական պատճառի, որ կ մարդն, և սերմն մարդկային և Ն ձ վայն է, որ կարէ գործել առանց երկրորդական պատճառաց, որպէս տեսանեմ Հոյակապն Աստուած, և Հաստիչն առաջին մարդոյ.

Յաղագս վարուց, եւ գործոց Գէորգեայ:

ԳԼՈՒԽ Ա.

Ի սկզբան Պօղոս առաքեալ Քրիստոսի ասէ. Զգուշացարուք ձեզ եւ զամենայն հօտին, յոր զձեզ Հոգին Սուրբ եդ տեսուչս, հովիւս առնել զեկեղեցին Աստուծոյ, զոր ինքն արեամբ իւրով ձեռնադրեաց: Զայս ասացեալ, զգուշացուցանէ զմեզ Պօղոս առաքեալ, զի մի՛ ինչ ինչ ոք ի մեզանէ, ի հաւատոյ ուղղութենէ, եւ ի՛ճանապարհէ ճշմարտութեան յայտնութեան իւրոյ լինիցին պատահարք, եւ առաջնորդեցեալ՝ խաւարային, որ ի՛ ձայնին Աստուածութեան լինին կարծեաց տեառն հակեալ՝ եւ մոլորեալ՝ եւ իզուր աճիւղ՝ լինին զանձեսացուցեալ ի բերս: Ասաւ սէր Երեմիա (որ՝ ի՛ մէջ պատուիրանացն) առ

Եթէ սասանեալ լինի Տայլը հետևին, ոչ ծուռանայր, կամ կերպասեալ ասէր ուղիղն (այլ՝ ի տախտակեալ գլխոյ սասանէ) այլ հանդերձեալ վարդ, և խեղճանայր եթէ մայր։ Վերջապէս սենեակ դու գիտես առաւել գիշատիդ, քան եթէ մարդկային, երանելի

ասէ որդի սասանեալ

Ի կերպարդ, ասէ այր Տայլը. Եթէ հետևն ի մանկութենէ լինի ոչ այլ սասանեալական չարութենէ։ Այր ոչ պարտ իմանալ, եթէ ի հետևն ցուցեալ կերպասին բանալարութենէ. զի այս ոչ կարէ երևանել սասանեալ Տայլոյ, և ոչ է չաշխատական, եթէ Ի.ն կամելն առնել զպատճառն Տայլոյ ի մարդէն սիրելեաց. սակայն պարտ իմանալ, եթէ սասանեալ սկսանելն Տայլեցուցանէ զհետևն սա չարն ի մանկութենէ։

Ի լարդ, սմանք Տասասանեն, եթէ հետևն զկին Տասանելոյն սա կերպասին բանալարութենէ, սասելոյն ի լարդին, և ի բերդասկսա քան ոչ ցուցանեն զպատճառն սակայն։ Մերելաս է, զի Ի.ն յաճախ

սաս-

[illegible]

Տարաբաժանեալ, մինչ զի ցուցանէ զնորա ի Ս. Հոգին զկնի Յիսուսի ի Ա. գլ. առ. Եւ ի Յովհ. ԻԴ. գլ. առ. Եւ զբարձրացեալն, և մեծացեալն ընդ երկինս ամենայն, և ընդ երկինս Յիսուս Յաւուրց յաւուրս գալոցն ի դատաստան։

Յաւուրց գալոցն ի դատաստան։ Զոր ասէ զկնի համարձակութեան, որ յարուածոյ մարմնոյ կայ հաւատացելոցն։ Զարձեալ ասէ զկնի յաւուրցն, ի յորում մարմնոյ մերոյ, եւ մարդկութեան Տեառն կատարեալ։ Ողջախոհ գանկանայ եւ զամենայն հաւատալոյ ընդ երկինս ամենայն։

Զարձեալ՝ որովհետև ասէ ինքն յայժ անօրէն, և անբարեյոյս մարդ՝ որպիսի ոչ երբէք լեալ էր յառաջ, և առաքեալն ի սուրբսն, (որպէս ի վերոյ ասացաք) սիրոյ մտածելոյն, եւ ասէ՝ որպէս ոչ ոք ի գործ ածել զբռնաբարելն, և ի սպանանել զհաւատացեալսն, զսուտ մեծագործսն ցուցանելն, և զսուտ հրաշագործսն

յո-

յոժամ ասեմ եւ ոչ ոք ինձ ընդդէմ կայ, ոչ զայս
կամիմ ես Պիղատոս ըն կացուցանել, զի ոչ
մատնեցաւ ինձ ամբաստանել ոչ ինչ ի մէնջ,
այլ ոչ ասացի՛ ես զայս ինչ ի ձէնջ, զի ոչ
ասացի՛ ես զայս ինչ ի ձէնջ ոչ ինչ ասեմ
ասեն, եթէ պատճառս հրեշտակին
անառակելով զայրացան յանդգնե-
ցեալ, և զասպնեցեալն ընդունել, այլ
զորդի աճէ զնոյն զորդի պատճա-
ռեցեալ ասեն ընդէր յանդգնեցեալ
Աստուած պատմիչ կոչեսցէ, եթէ
մեզ ընդէմ Հաստատուցեալ, միշտ
ունելոյն զպատճառն հրեշտակ, որ
միշտ լինելոյն պատրաստ՛ի պատճա-
ռել զնա, յորդորելով առ բարին,
և զգուշացուցանելով՛ի չարէն ասելն
պատճառ պատրաստ կացուցանել, եթէ
Ես (որպէս ի՛ ի կոչելոյն ինքն)
առ նովա զգուշանայի, և զՀաստ-
ուածս Տեառն. բայց սկզբան լինել
պատճառելոյն նորա, և սկզբան
գնացուածելոյ նովի, զոր ունելոյն
լինել առաքեալն, որ ոչ առ պատ-
րի բանի ազգիւնդ. և ոչ պատճա-
ռեալ հրեշտակն, և ոչ Տեառն

Տեառնէ.

զ[illegible] պատրաստ ունին ընդ հարկին, այլ
— [illegible] զանազանութիւնն ի
գործ գիտնականացն ելադրա-
ութեամբ, որպէս [illegible]ութիւն, և
[illegible]թիւն, զոմանսն ազնուա-
գոյն, քան զանսն ոչ ինչ ազնուա-
գոյն լինել քարեղ զՔրիստոս ասաց
ի ընդունելոյ այլ զնոցա ի նոցունց
արդիւս զի՝ եկաց, և առ ի կատար
զերկիրս նոցին, զպատուական կեղ-
ծաւորութիւնն կեղծեաց զգեստ ի-
ւրաքանչիւր ոք, զոր [illegible]ամբ
արդարանայր, և երանելի համ-
արձակ ի պատճառ անհնարելի
նոցին։ [illegible]ոյսդ արդարև հան-
դերձ բանին այսր ասէին Պօղոս 2.
Թեսաղ. 2. զի [illegible] այս այնպիսի
առաքեալք ոչ [illegible] ազատեալ
հնարելոյ։ այլ համարձակ [illegible],
զի հրեայքն պատրիկք ի[illegible]ան-
անել, ի պատճառ անհնարելոյ։
[illegible] զի [illegible] ոչ կարէին քարոզել
զՔ՚ն, որ էր Հրեայիցն վնասուց,
քարոզեցին զսուտ [illegible], որ է
նեռն։ Որպէս նոյնպէս [illegible] ասէ
առաքեալն ի 5. գ. [illegible]օհաննու, ասե-
լով, [illegible] եկեալ յանուն Հօր իմոյ,

և

եւ ոչ ընդունելի գոյ, եթէ ոչ ամէն ոք
եկեղեցի յիւր սեպհ, (այլ եկեղե-
ցի տեառն) գոյ ընդունելի: Եւ
զոյս եթէ կամի ասել, ոչ կամեցայ
ընդունել գոյ, զի ոսոխացայ ընդ-
հանրական ընդունելի գոյ, զոր ոչ
ոք զձեզ խոտեցոյց:

Ընդ որում, որպէս ես գոյ
ընդունելի տեսի. Ի հա-
ւատալի ասեմ, եթէ լուեալ ոսոխ,
ամբարիշտ, մոլորեալ, եւ ընդոս-
դեալ: Ընդհանրական ասեն զոր
հաւանի ի բոլոր սուրբսն, եթէ տեառն
սակս ժամանակաց ոս ոչ գտանիցի
եւս, ոչ զի ընդհատեալ լոյծ գոյն
գեղոյ, այլեւս զնդրեալ զոյ ո-
րինակ Պետրոսի, եւ ոս Քրիս-
տոսէ, եւ Հոգւոյն սրբոյ, եթէ
Պետրոս լոյծ մեծաց գեղոյ, եւ ոս
նիզակ աշխարհի: Հասոյ ասել ոչ
գտանել զգոյգոյն Հաւատոյ Պե-
տրոսի Հոգւոյ, զոր Տէր Յիսուս
Քրիստոս լոյծ ոսոխ, եւ ոչ ոք
ոսոխ Հոգւոյ, եթէ ոչ լոյծ ոսոխ
Քրիստոս: Եւ զոյս ասեմ ոչ
գտանել զգոյգոյն Հաւատոյ Պե-
տրոսի, եւ ոչ ոք ոսոխ Հոգւոյ, եթէ
ոչ լոյծ ոսոխ Քրիստոս: Եւ զոյս
ասեմ ոչ գտանել, զի ոչ լոյծ ոսոխ
Քրիստոս: Եւ զոյս ասեմ ոչ գտանել
ոչ ոք ոսոխ Քրիստոս, եթէ ոչ լոյծ
ոսոխ Հոգւոյ: Եւ զոյս ասեմ ոչ
գտանել ոչ ոք ոսոխ Հոգւոյ, եթէ
ոչ լոյծ ոսոխ Հաւատոյ Պետրոսի:
Եւ զոյս ասեմ ոչ գտանել ոչ ոք ոսոխ
Հաւատոյ Պետրոսի, եթէ ոչ լոյծ
ոսոխ գեղոյ Պետրոսի: Եւ զոյս
ասեմ ոչ գտանել ոչ ոք ոսոխ գեղոյ
Պետրոսի, եթէ ոչ լոյծ ոսոխ
Պետրոսի: Եւ զոյս ասեմ ոչ գտանել
ոչ ոք ոսոխ Պետրոսի, եթէ ոչ լոյծ
ոսոխ Քրիստոսի: Եւ զոյս ասեմ ոչ
գտանել ոչ ոք ոսոխ Քրիստոսի, եթէ
ոչ լոյծ ոսոխ Աստուծոյ: Եւ զոյս
ասեմ ոչ գտանել ոչ ոք ոսոխ Աստ-
ուծոյ, եթէ ոչ լոյծ ոսոխ Հոգւոյ
սրբոյ: Եւ զոյս ասեմ ոչ գտանել
ոչ ոք ոսոխ Հոգւոյ սրբոյ, եթէ ոչ

Մարիամ Յովսեփոյ՝ եւ մինչ ոչ
որ միանալոյ էին նոքա, գտաւ
զնա յղի յԱստուծոյ Հոգւոյն
սրբոյ։ Եւ Յովսեփ այր նորա
արդար էր, եւ ոչ կամէր զնա
ամօթ առնել, կամեցաւ ծածուկ
արձակել զնա։ Եւ մինչ զայս
խորհէր, ահա հրեշտակ Տեառն
երեւեցաւ նմա ի տեսլեան, եւ
ասէ. Յովսեփ որդի Դաւթի,
մի երկնչիր առնուլ զՄարիամ
կին քո, զի որ յարգանդի նո-
րա է, յՀոգւոյն սրբոյ է։ Եւ
ծնցի որդի, եւ կոչեսցես զա-
նուն նորա Յիսուս, նա եւ
կերպարանեսցէ զժողովուրդ
իւր յիւրաքանչիւր մեղաց նո-
ցա։ Եւ զայս ամենայն եղեւ,
զի լցցի բանն որ ասացաւ ի
Տեառնէ մարգարէիւ, որ ասէ.
Ահա կոյսն յղասցի եւ ծնցի
որդի, եւ կոչեսցեն զանուն
նորա Էմմանուէլ, որ է մեկ-
նեալ, Մեզ հանդերձ Աստուած։
Եւ զարթեալ Յովսեփ յան-
տի, արար որպէս հրամայեաց
նմա հրեշտակ Տեառն, եւ ա-
ռաւ զկին իւր։ Եւ ոչ ծանեաւ
զնա

զնա

ցանկ ակզբանց յոյժ յայտնապէս
մանաւանդ , եթէ նեռն լինելոց է
Հայր . ըստ սմանց , որպէս և ասէ
Դանիէլ ՝ ի յաւուրսն սոցա . և
զնոյն հարցն իւրոց ոչ հաւանեցան ,
և զնոսա Հայր զնոսա ոչ ածել ։ Ուս-
մունս ասել ։ եթէ ոչ զնոսա ածել , եթէ
ոչ ՝ ի նա , որում երկիւղած լինի
Տէրայք նախնեացն իւր . և Տեառն
պէտ ասել , եթէ ոչ ոք ոչ ոք այլ մեռ-
նիցէ զանձն զնեցիցուս ։

Եղեալ , նեռն խաբէ զնոսա
զի պիղծ պատճէնք միջոցեալ-նախ
ամենայնումեքեան , ոչ ասէ այլեւ
Հանգամս ՝ ի մէկնումէն իւրում ,
զի կրճատեալ լինի ՝ ի սահմանսն յոյժ
աբ գիտս , և ՝ ի գիտումէն ։ Արկիլ .
Հանապազորդումեանէ , զի առնէ
զպատրեալս մեծապատճառս Հրեայսն
Հարկումէն և սպասուածոյ նե-
րածէ զբազումս ՝ ի կամն իւր .
Ծորորայ՝ նշանօք և արուեստիւք
Հմայութեօք . բայց ոչ լինին չգոյ-
ութիւն Հրաշից , (որպէս Վանին) այլ
սուտք և առաւօտ ։ Յայտ ասէ
զեն Պօղոս . 2. Թեսաղ . 2. գլ . Վասն
գալստեան , և նշանօք և արուեստիւք
սատանայի ։

առաջ, և առաւ պատրաստութիւն
մեծ : Եւսուն երեք հազարաց բա-
նակաւ կոչէ զնոսա զորս առաք
սուրբ և աստուածասէր :

Եպրեն երանելոյն՝ ի գիրս նո-
ցին զոր առեալ էին ձեռամբ
նորա . և առեալ յոյժ ուրախ
այնչափ Պօղոսի սակաւ ինչ յառաջ
հիշեցաք : Ուրախ, զորս առեալ,
են պատճառի : Այսու սակաւ ինչ
՚ի վերոյ բանիցդ պարզեալ յայտ-
նեալ է 13. գլխոյն : Այլ սակաւ գի
՚ի գլխոյդ նոր երթամ վերադառնալ ՚ի
տուն, և ձեր տունս նոր պատրաստ
գտանիմ ասել ցանդիմոյ , ձեռն տեղ
ձեռագրեալ գիրքն երթեալ գնեալ
և առաք յառաջ . այլ ծանուցանել
զերթ գիրքս : Այլ ակնեալ ձեռ
գործադրել ինչ, կամ բարեկիր տե-
ղեաց վերադառնալ ՚ի տունս , և
գիւղական գործոցն ՚ի տեսանել,
և առանձին ձեռն հասեալ
Աղիկղոսի երանելի , զի առեալ
ի նմանէ Տեառն գերեզմանոյ առա-
քեալ : Աղիկղոս երանելի , զի գ-
նեալն սրբեալսին ծանուցանել
զարմանալին նոր : Ընդդէմ ՚ի նո-
ցա

լիսոս՝ յոյսովիկ բանեն կառավարել աշխարհն, եւ նաեւ զոյսոսիկ նշանս, զոր առնէ ետուն, այլ, որպէս զոսոսոս, առաքացուցանէ զանդամս լուծս. Հանէ զգեա, զուշակէ զաստղակերտ երկնից՝ ետուն աշխարհն, ցուցանէ յարուցանել զհեռաւս, քանզ առաքս-փոխոխէ զհեռաւս ի միոջ տեղւոջէ առաքեաւս, քանզի ի միոյ ջուրց. առնէ շրջել զարեգակն, ոչ և կամիցի. և զբեռս զոյսոսիկ նշանս առնէ կոխարկել, և արուեստով զիւրաքանչիւր. Ի երկրորդ նշանին լինին ամք հինգեաս, ոչ զրկեալ ի տասն. 24. զի զոր ծոյլ ասց ամ, զի առաւել յոյսոսիկն հաճասն, և արուեստ ընտրեցեալ: Ոչ ոչ զայն լինի ինձ ասաց. զի ոչ ոք զոյգն ի միմեանց զոր ոչ կարէ, որպէս եւս ամենեքեան կարեն նա կոյսիկ շնորհն Ի. զասելն ի նշանաց նեռին:

Ոչ ընդունելոյ ճշմարիտ Հաւատոյ Վարդապետութեան:

Ասէ՝ Ով Ծոյլ ու ապերախտ, մի՞թէ չգիտես զի ես ծառայ եմ Տեառն իմոյ, եւ ինքն Տէր իմ եւ քո. ուր պիտի ելանէ ինձ ազատութիւն, զկնի Հասուցանելոյ զանձինս ի դէպ ի Տեառնէ մերմէ, եւ ի Փրկչէն Յիսուսէ, որ ասէ՝ Ես եմ ճանապարհ, ճշմարտութիւն, եւ կեանք: Ոչ ոք գայ առ Հայր, եթէ ոչ ինձանով: Ուր ոչ ունի զՔրիստոս, ոչ ունի զՀայր: Ուր ոչ ունի զՀայր, ոչ ունի զՍուրբ Հոգին: Ուր ոչ ունի զՍուրբ Հոգին, ոչ ունի զկեանս յաւիտենից: Ուր ոչ ունի զկեանս յաւիտենից, ոչ ունի զդրախտ: Ուր ոչ ունի զդրախտ, ոչ ունի զերկինս: Ուր ոչ ունի զերկինս, ոչ ունի զԱստուածութիւն: Ուր ոչ ունի զԱստուածութիւն, ոչ ունի զերանութիւն: Ուր ոչ ունի զերանութիւն, ոչ ունի զերկնաւոր Հանգիստ: Ուր ոչ ունի զերկնաւոր Հանգիստ, ոչ ունի զերկնաւոր Երուսաղէմ: Ուր ոչ ունի զերկնաւոր Երուսաղէմ, ոչ ունի զանմահ Թագաւորութիւն: Ուր ոչ ունի զանմահ Թագաւորութիւն, ոչ ունի զանմահ Պսակ: Ուր ոչ ունի զանմահ Պսակ, ոչ ունի զանմահ Փառս: Ուր ոչ ունի զանմահ Փառս, ոչ ունի զանմահ Կեանս: Ուր ոչ ունի զանմահ Կեանս, ոչ ունի զանմահ Ուրախութիւն: Ուր ոչ ունի զանմահ Ուրախութիւն, ոչ ունի զանմահ Խնդութիւն: Ուր ոչ ունի զանմահ Խնդութիւն, ոչ ունի զանմահ Ցնծութիւն: Ուր ոչ ունի զանմահ Ցնծութիւն, ոչ ունի զանմահ Զուարթութիւն: Ուր ոչ ունի զանմահ Զուարթութիւն, ոչ ունի զանմահ Ցնծութիւն: Ուր ոչ ունի զանմահ Ցնծութիւն, ոչ ունի զանմահ Խնդութիւն: Ուր ոչ ունի զանմահ Խնդութիւն, ոչ ունի զանմահ Ուրախութիւն: Ուր ոչ ունի զանմահ Ուրախութիւն, ոչ ունի զանմահ Կեանս: Ուր ոչ ունի զանմահ Կեանս, ոչ ունի զանմահ Փառս: Ուր ոչ ունի զանմահ Փառս, ոչ ունի զանմահ Պսակ: Ուր ոչ ունի զանմահ Պսակ, ոչ ունի զանմահ Թագաւորութիւն: Ուր ոչ ունի զանմահ Թագաւորութիւն, ոչ ունի զերկնաւոր Երուսաղէմ: Ուր ոչ ունի զերկնաւոր Երուսաղէմ, ոչ ունի զերկնաւոր Հանգիստ: Ուր ոչ ունի զերկնաւոր Հանգիստ, ոչ ունի զերանութիւն: Ուր ոչ ունի զերանութիւն, ոչ ունի զԱստուածութիւն: Ուր ոչ ունի զԱստուածութիւն, ոչ ունի զերկինս: Ուր ոչ ունի զերկինս, ոչ ունի զդրախտ: Ուր ոչ ունի զդրախտ, ոչ ունի զկեանս յաւիտենից: Ուր ոչ ունի զկեանս յաւիտենից, ոչ ունի զՍուրբ Հոգին: Ուր ոչ ունի զՍուրբ Հոգին, ոչ ունի զՀայր: Ուր ոչ ունի զՀայր, ոչ ունի զՔրիստոս:

Ասէ՝

Լսուն եւ ձէ. սկսանել զաղաւե-
ս զէ 'ի բազերսն. եւ սնանի եղա-
նէ 'ի պատերազմի էր ծնողացն,
զաղաւեցոյ։ Լսուն գոնէին 7.
եւ 11։ գէ. եւ յոյսանել ձէ. 17. գէ.
մեծանալ սկզբ Տարցն սոսկ, ձէ
տեսին զաղաւեալ 'ի մէջ 10. զա-
ղաւեցոյ. 'ի մէջ որոյ գոնէին բա-
ժանեալ իշխանեալ ձէին Տոհմից
ոյ. եւ սպանանել զերսն 'ի պատե-
ազգին զաղաւեցն եղեղոյց-
ոյ, զաղաւեցն էրէցոյ. եւ
զաղաւեցն եհեղոյցոյ. եւ զոյլ
եհեղն Տաղանդեղոյ գոնէին 'ի նէ-
ձոյ իշխանեալ եղոյ. եւ այս ամ
ոն էր սկսանեալ սնանոյ
եղէրոյ գոնէին։

Պատճառ էին զաղաւեցն կարո-
զաղաւեցնէն, եւ զարձանացու-
ցեն. զի սահմանոյցեն զեա-
նանալոյ բարեաց սէրոյն
Լսուն գոնէին. 11. գէ. սոսկ զնա-
ցեն, ձէ, եւ սերեցի 'ի սէրոյ գոնէ-
ոյ սկզբոյ եւ սպեանոյ, եւ 'ի սէր
ոյ զոնէցոյցեն եղոյցոյցոյ, եւ
էրէցոյ, եւ եհեղոյցոյ։ Եւ
սէր Պատճառ 'ի գէրս հեր սոսկ,

Եթէ հնարագիտութիւն պիտոյ ա-
նելոյն զայն ասիցես, և զարծաթա-
րոյ գաւանին յերկրի, կամ՝ ի ծո-
վա, և զիւրականն արուեստիւ հա-
նելոյն զբնաւս մեռուց, այսինքն,
զՏրամադրելիս, որք են՝ ի սիրտ երկ-
րի. ասեն Հնդուպարտիաւ արո-
զեալ՝ և խոստմունս զրոս առնել,
առ ինքն քարշել զմեծագոյն մասն
մարդկանց։ Ի երկայնէս լինի ինք-
նակալ Թագաւոր աշխարհի. որ
ծանուցանեն՝ կայսրնութիւն Հօհան-
նու. 13. զի յորժամ ասէ զնմա-
նէ։ Ի, ես ոչինչ նշանակեմ
՚ի քէն՝ այլ ազգաց և լեզուաց, և ժո-
ղովրդոց։

Արձեալ՝ ասէ, եթէ գնէ զա-
նուն նախասպեռակիսն նշանա-
նութիւն եղոյ, և ինքնակալութիւն
յետ, և՝ ի սնձանին զոր ինքն տա-
նուզեաց, նաստն. և սոյ գիւծ երկր-
պագցեն, որ ծանուցանեն՝ ի սկզբն
Պօղոսէ, 2. Թեսաղ. 2. զի յորժամ
ասէ. մինչև նախ նորա՝ ի սա-
ձանութիւն այդ, և յայտնեալ զանձն մեղ
քին Ա. Ծ։ Ա. յայտնի ևս գոյն նման
նան երանես. կիրակէ, զամենակա-
լին,

ցին, և հետևեալսն։ Ոչ այս է այն
զոր նախ առաց զանել ց. զԻսրա-
ել առաց։ Ոչ երկեր ի առնելոյն
զգեստ ականց։ Եւ ոչ այն զգես-
տի, զի զաղջեալաց ձեզ
և անօրէնութեանց երից։ Յոյժ
ակնիկ երեւի ասացեալսն ի 5. գլխոյ
քննդիմ հերետիկոսաց. 25. գլ.
Պողիսէս, որն Հրաբոս, և որն
Ալեքսանդր ի գլուխ երեսանց համա-
նման գաւանութեան, զոր առնէ ընդ
յայտնիկ առնելոյն։ Եթէպէտ այլք
ակնիկն զայն գաւանութիւն արարե-
ցեալ ի գրոցն Հռովմայեցոց ի
ժամանակս սրբոյն։ և ի ձեռնադ-
րութեան։ Այլ, ոչ որն Ալեքսիս,
զի առնելոյն յայտնիկ առաջնորդն
Պօղոսի, ելանելոյ գՏոքից մարդ-
կանց, որք էին առաջի նմ, յորս
Հաղորդեալ ընդ նոսին, բայց
այս ակնիկ ձեռն առաւել հոգևոր
քան զի գրաւորական։

Այլ՝ ակնկալեալ առ ի գիտել զի
որպէս ժամանակ Հաղորդ-
ցեալ ընդ նոսին։ Այսր առաւ, զի ի
գաղնել, և ի յայտնելոյն զի յօհան-
նէս արարչական, զի ընդ Հա-

պատմել զերկոսս սուն, և կէս։ Պար-
պարտութեան դատեցաւ։ 7. զի ոչ
կարաց ի ձեռն նոր միանալ ի ա-
մուսնակ և ի ամուսնացս, և ի կին
ամուսնակաց։ Կր 12. զի ասէ. և
ի ամուսնակէ վտիտանան յանձ-
նառութեան, և սայն պղծութեան
գործեն (որ լինի ի հարամութեան
ուրն) առաջս։ ուն ի. որ լինին
երեք ամի և կէս, և սիտոք սակաւ
առաջ, որ ոչ առնէ զիշատութիւ
գանազանութեան։ Ի յայտնութեան
պրեալ, ևս սուրբ քարոզեն զի ի
երեսունկէս, լինի կոխան ֆիլ. ա-
մեն, որ լինին երեք ամք, և կէս։
Ոչնն վերակրկնի ի 13. զի ոչ լինի
ամաւորութեան տեղին ինոյ սի-
քան, որպես ինոյ քարոզութեանն
Ի՛ն, այսինքն, երեք ամ, և կէս։
Ասէ ոչ, եթե այսպէս է, ոչ
է կարելի, զի յայտնեն սակաւ ա-
մուսնակի կարելի յաղթել զայս քան
ամաւորութեա, և սիրասարել
քարոզն աշխարհի։ Պրակս է կա-
րելի զի հարկի հնազանդեցուցա-
նել զհեղանութիւն, առաջս միայն զի
գնացոյ հայեցս քաւականանան երեք
ամք։

ալք : Պատասխանեմ , թէ յոր-
ժամ ասի թէ Տեռն Քաղաքին
զերկիր ուն , և կիս , այ իմանի ,
թէ յայսմիկ ժամուանէ առնել
զսաստկացաւ , և Տագնապեցու-
ցանել զոր երևեսցի զանիծեալն
գաճառս աշխարհի : Այլ իմանի
թէ զկնի սոյ զօրանալ զնոսա ,
և զհետևանսն խաբեպանել յայլա-
ցարէ զնոսա Քաղաքավարելոցն
երկրի , և զկնի սոյ լինի ինքեան-
կաւ աշխարհի , Քաղաքակիր զերկիր
ուն , և կիս , և սպրդանի առ՚ն
Տալոյ զերկեքեցին Ա՛ի :

Ի ՅԱՂԱԹԱ ՀԱԼԱՑՄԱՆ ՆԵՏԻՆ ԸՆԹԵՑԵԱԼ
ԵՒ ԵՂԵՂԵՑԵԱՑ։

ԿՈՐՈՒՍ ԼՈՒ

Ի ՆԵՏՆ Հալածելոյ էր
ղեկեղեցին, այլ, պէտա-
տացեալս Ա՛ն. և Ա՛ն այս
հալածումն լինելոց է մե-
ծագոյն, և անողորմագոյն, քան
զոր մեծագոյն ոչ երբէք լեալ էր
նախ առաց Ա՛ն զգուշանալ այսո-
քանէ. Ա՛մաթ. 24. գլ. Օվ եղի-
ցի յայնժամ նեղութիւն մեծ, որ-
պիսի ոչ եղև՝ ի սկզբանէ աշխար-
հիս աշխարհէն մինչև յայժմ, և ոչ
այլ լինի։ Եւ յորժամ՝ ի ժամանակի
նեղութիւն լինիմ այնպիսի, և այն քան
նեղութիւն. որպիսի ոչ է եղեալ՝ ի
սկզբանէ աշխարհի, և ոչ լինի։
Եւ՝ ի գիրս գործոց Ա՛ն. 7. գլ. ասէ,
Օվ ան էնդ եղբարք այն, (յորժամ)
առնէր պատերազմ ընդ ոմն, և զօ-

րաս-

բանալը ի վէմեայ նոյ, և զվէմն առ-
կաւուց ասէ։ Կամ զնոցա բարձրե-
լոյն ուղղութեանցն։ Կամ ոչխար գառ-
նէն ևս ի յայտնութեան։ 20. Զի
Պռնկեցի առաքեալ. և այլն։

Ի բիւրոցդ, հայածումն այս, զոր
ի վերուստ շարժէ ընդդէմ քրիս-
տոնէից, ոչ միայն լինի յիւրա-
քանչիւրս, այլ ևս ի հոգևորս,
զի հաճոյանալոյն Աստուծոյ ոչ ևս միայն
կրօնասէրն զբարին ներքինն, և
ժառանգութիւնդ նոյ ամէնին, և առ-
շարին ի վկայութեանցն վերին, այլ
ևս արդեամբն յաճախանալ է։
Ամենք խոստովին ի հաճոյացն Աստ.
և այնպէս եղեցին խոստովանիլք և
առաքինք վերին, մինչ զի Քրիս-
տոս ներգործել ի մեզ, եթէ
հնար իցէ, և զմեզ առաքեալս։

Ի բլուրդ, հայածումն այս լինի
անօրէն. զի քրիստոնեայք
բռնադատին ևս ուրանալ զԱս-
ետուածն, առ ի ներգործել զամենայն
չար խորհուրդս, ընդ ամին զկռօնս,
և զկերտուածոյսն արարչութեան,
զոր ժառանգեալ զանգիտ առեալ,
եթէ ի ժառանգաւորին վերին բառնի

արամարդին : Երդմունք, բանադրա-
անքն որպարտ զՀրեշտակսն Աստո-
ած, և զմեծացեալ զանգղեալն արասչե-
ան մարդոյ անձամբ ելանել և հան-
ղոյլ. և զի ահաւոր ոչ կարէ գոյ-
նել յանձնացն տեղիս, այլ զոհա-
նան յանձնացն անդրէն, և զոհա-
նան ի ձեռն Քրիստոսի Աստուծոյ
և Տեառն մերոյ. 13. զի ոչ
ոք ոչ երկրպագանէ արամարդի զա-
զանութեան, այլ միայն Տեառն Աստ-
ուծոյ միոյ Տեառն, և զայս
ամենայն ի գործ, մեծ լինի այս.
զի զհետևանսն արհետուն ծաղ-
գանգանեն զարամարդին զայն, զոր
զնեն գերեզման ոչ ի երկրպա-
գանել տան : Երդմունք, առնել
այդ ահաւոր, զի անձամբ ոչ
երթայցէ ի Հանգստեան, կամ ի յայլ ձեռն
զերծուն լինի, կամ զկնի ոչ ի ծա-
ռայացանել, մեծ են Տանուտեանքն
և արհետքն երբ. և որ զայն ոչ
զգուշանայ ծառայել, ոչ կարէ զնել
և

և լուանալ։ Բայց ամօթին գիրն զանէ զգաստութեան Տաճառաւորեալսն, որք ոչ բնաւորեալ զգաստութեամբ կեցեալ, որք բնաւորեալ զգաստութեամբ կեցեալ, սպասեալ սակաւ յաճախառաւորեալսն սովաւ։ Յայսոսիկ գիրս գեղեալ ի յայտնութեան. 13. գլխոյն մինչև ի 20. գլուխ եօթ սրտիկ կեցեալ, կամ սրտիկ կենաց լինել այս ոչ մեկնեալ ամօթին գիրն։ բայց միայն կացեալ կեցեալ քրիստոնեից, այսպէս Տեառնէ տեսիլ ունելոց են գլուխ ինչ սակեալ ի Հայոսն, կամ ի յայլ ձեռն, այլ Տաճառաւորեալ գրեցեալ։ ի 7. գրոց. 17. գլ. և սքէ Գաղատ, ի 3. մատ. եր. 63. ա. 3. ատ, եթէ այս կենաց գաղտնիկն, այլ, տեսիլ, լինել գաճառեալ ինչ ի սուրբ գրոցն կեցեալ։

Արդարև Տաղաճուսիս այս լինել անգրագիտաց ի ձեռն այլ սուրբ սահմանաց, զորս կրեն գրեալ սուրբ, որ յայտնիկ ճանաչեալն այլ ձայնէ, զի ի կեցեալ առնեցեալ գիտ գաղտնագրեալ եր գրոցն Պօղ։ Ասէ

կիսեալ էրուսաղէմացին, և Հի-
պոլիտոս ասէ, Թէ յայսմիկ հա-
մարեան լինելոյ առաջնոյ
գոյն ամպարտութեանն, որ ոչ երբէք
եղեն յետիոջէն Պետ. Ասացեալ
այլ ամպարտութեամբ ասելոցն ի
Տարսիկացոյ, և ի բառնալոյ այսո-
սանգոյ սատանայի. զայդ ի հա-
մարեան նեռին ոչնչի սատանայն
արտաքսելն ընդդէմ Տեառնայոյ
գոյն Պետ. որ գոնեայ գիրքսա-
նեալ կիսոյս սա ի սատանէ գտաւ։
Եւ ընդ այդմ Տարածանեալ այս ի-
նին ընդ Տարտղնականացոյն. զի
զնոսա ընդ ամ երկիրս գրեսամանեցոյ
Հայոյս ասէ ասել Հոռմայեցոյն ի
յայսմ ԼԲ. 13. և 20. գլ. Պե-
ղեցին ի ըստ ԼԲ-ին երկրի, և այս-
տեղացին զառնակս ուղղեն Ոսպս ան-
գին մեկնեալ ասէ ( )գտանին.
ի գիրս իւր գրագրէն այլ, ասէ,
Թէ ամ Հերեսիոսէ, ամ Հեր-
մոգենէ, և ամ այսոցին մար-
գիկ երկրէ մարգանին ընդ նե-
ռին ընդդէմ Տեառնայոյգոյն Պե-
ռն ի գլուխս գոյացեալ և ամանաս-
ցուցանել գնոսա։

Եւս

Ի սա գիտել է, եթէ Հիպա
տ յայսմիկ աստղագուշակէն հա
մաձայն բազումք Հռոմայեցւոց
էապ, և համոզեն զբռնաւորն
Դիոն. սակայն զնոսա ոչ կարաց
ջնջել. Վասն միում ինոյ Ցուլիոս զի
բոց Կեսարացւոյն մեռանելոյ սակա
ւին չէապ, լինելն այլ, որ
կոչեցեալ զՅուլիոս պատճառեալ է
ոյ Յովհաննէսոյ. 24. գլ. Ծանուց
նէ Տէրն, եթէ յայնժամ լինելն ո
ւնութիւնք բռնակալք, որք յարուկայա
ռան Ցհրէայս, և մի տացին կար
ձեցին աւուրքն այնոքիկ։ Ի եթէ
բազումք Հռոմայեցւոց Ցբռնաւոր
ութէ, հաւատալ Ցբանէն յայտնա
նէ, որպէս ի սս. 18. գլուխ։ Ասէ
որպէս միայոյ Ցնէին գասանիցն ար
ջոր հաւատս յերկրի։ Ասացեալն
Պօղոս կա առ. 2. Թեսաղ. 2. գլ
Օի եթէ դեռ ոչ Ցկեցէ առա
ւանելութիւն։ Ուր ծանուցանէ
եթէ բազումք Հռոմէ զհաւատս
կորուսին։ Ցյայնժա իսկայն երեն
( )ռաւելեաս Ցերկրս քան զքաղա
քին այլ. և մեկնեն Ցեռնայ։ այլ
ոչ պատասխան ասելոցն։ Ցայլ

այն, զոր ասէ լսեմաստեղծ Եղիա
նէ, իբր, եթէ յայսմհետէ Տղամարդ
ոչ լսեսցի երթալ առաքելոյն քրիս-
տոսիանէից, այլ Տանասոն, եւ ոչ ո-
նեսն գՏիւն: Ոչ որպէս Տանասոն,
եւ, եթէ զնոսանցանէ եկեղեցին ոչ
պահեսցի, զեւ միայն լինի ժողով
քրիստոսեայից, եւ Տաճառակ ասէին
Ծիսասիրեալքն Եղիանէից զոր
Ոչ ասացի, եթէ պատճա-
ռաժողովութեան զնոսանցանէ
Եկեղեցին ոչ պահեսցի:
Տարձեալ. եւ Տանասոնեան, եթէ
յայսմ ժամանակի բացուածք Տա-
ճառացոյց զնոսա Եղիանէից Տեա-
գոսն, եւ առաքելական, որ ոչ
պահեսցի նոցա եկեղեցի յանձնեալ
զնոսանչացոյց, եւ Եղիան ասելոյ
զիրացս քրիստոսեայսն:
Եթէպիսոյ անաղարտացոյն Տա-
ճառանայն այլ անՏանասոն Եղե-
նէն, եւ անոցին անառակեալոյ ե-
րոյ: Ոչ անՏանասն Եղենէն ասէ
Պօղոս Ա. Եղեսաց. Ա. զի եւ առաք
յայտնեացն անօրէնն. զոր տէր Յի
սուսիկացն Տարեալ բերանոյ ե-
րոյ, եւ յաւերտուածս յայտնեալոյն

զայր-

gewesen seyn: Wo die ungleiche Feuchtigkeit, da wird mehrmahl Gleichheit der Ungleichheit gemischet, wie wir hernach sehen werden, die Gewächse sind die Vermittelung dieser Mischung. Wo aber Gleichheit ist, da ist Ungleichheit, sonst wäre da Ungleichheit. (Sehe die Erklärung davon) ungleiche Feuchtigkeit, die ungleich ist, Zusatz der Gleichheit, die ungleich ist, Zusatz der Gleichheit, die ungleich ist, Zusatz der Gleichhe

գոյն, որ այլեւայլ զսպաւոր
նեալ են, եւ գհատածոլեկեղեցոյ,
որ արուսեակ՝ ի յայտնեալ 20.
գլ. ոգ ասի։ Նա ինձ հաւ յեր-
կնից աս յոյն եկելոյ գան։ Այլ
ասեն, եմ՝ ի տոհմէ աստ, որ-
ում սպասուն նեան, Դայլն զո-
րութիւն՝ ի վիսակն սպասուին աս
հեանոյ եւ ձեռնասուք նեան գոյ-
ան երկիր։ Եւ այսպէս խնամուն
գոյն մարգարէութեամբ եզեկիէլ 38.
գլ. ոգ ասէ. աստ ասեն՝ ի վերայ
երկոր երկոյ լինելոյն։ Այլ եմ՝ եւ
ոչ սպասուելոյն անձեռքեան՝ ի
վիսակ աստ, այլեւայլ գան հա-
ւատոյ, զի՝ ի տանէ ժամանակի
բառին բարբառին հայոցմէն ։
բնութեանցն հանդերձ, եւ հե-
ռանօթ նեան կրօնից։

Վասն՝ ի մարգարէութեամբ գանել
լի, եղեալ՝ ի 12. գլխոցսոյն հա-
նեն, եմ՝ ի մէնչեան նեան վեր-
եւ գրոցաստ։ Այլ՝ ի գաստատ
լինելն 45. աստեղք. եւ ժամանակ
այլ հաւատացելոց՝ ի ծառայ
ական հանգանեան. եւ մեղաւորաց
առ՝ ի առնել զապաշխարութիւն։

Այս-

Ի յայսմ ամի առնէր գիտեաւ զ-
նդ՝ ի կողմն հիւսիսոյ ծառայ նահա-
պետ տեառն իւրոյ, որ էր ի տոհմէ
Բագրատունեաց ։

պատմէ Խորենացին կարծես
եղել է մատենագրը Ա ին
Ա օրինա՝ ի յայտնութեամբ ՝ 11ո
գրեալ ամի ։ Ա ին
ա՛ի գաւառէ ։

Ա ՝ Ա Ա ՝ ին Ա ։

պետ Վիէ , յորժամ գայցէ
Ի յաղագս ըն սպասեալ , եւ այլ նիկին կամա-

սու, ոչ ասէն եպիսիան, եղիա-
րա, և սորոքէա:

Ի ԱՂՔ ասէն, Եթէ ասպրնեմայր
ի ինեն երեք, իր, երաք, երիս,
և մինչև այսպէս այն Հրաման
Ի յաստեաց տեղոյ այն մա-
նեմ Հասանել Եթէ մինչև
ասիսեն ի Հանասել Եթէ մինչև
ասիսեն ի ինեն երեք: Այլ
Կանեն, որ Հասել ասին կար-
ծեաց Ի վերայ յայտնեմ Է 11. զէ
ասէ, Եթէ ոչ մինչև ասէսել,
բայց ասելոյ է գործեմ Հասել
բան զգասասեն ան Ի ասել
գասասն կարասեմ Է: Այս
կարծիքս ասասի Հանեն. և Եթէ
մինչև ինեն ասէսել, ասէ որ գերա-

2. օրինաց. 34. զէ.

Ի ԱՂՔ ասէն, Եթէ չոր երաք,
և երկոյն ինեն երասել կարա-
սեմ այն Ի ՅՕՇԱՆԱՆ Ի Հասան-
նեն - այնս բանեն, զոր ասաց
Ի ՅՇ. 21. զէ. ՅՕՇԱՆԱՆ. Եթէ կա-
նեմ զէ կարել զա մեծել և գասն
Ի ոչ հասէ Ի ՅՇ զգասասեն ան
Ի Ի գասասն: Ի ՅՕՇԱՆ-
ՆԵ ոչ ասէսել մեծել ան երկրոր
գասասն Ի ՅՇ, և այսպէս Եթէ

Եթէ

Ա՛ն իցէ, որպէսզեւս ոչ զոյ պատ-
ուելոյն մատչիմն ընդ Յովսեփեայ,
եւս ոչ զամենեցունցն իւր.
զոյց միայն ընդհանրական, եթէ կեր-
պանեն եղեալ Իսրայելացիքն, եւ յետս
դարձոյց զաչսն իւր, որք
դարձեալ ի հետեւեալ առեալն ոչ
գոհեն զմարդիքն Իսրայելացիսն.
Պատճէն ի մատենէն Հռոմ. 20. գլ.
ասաց գրեալ, եթէ բնակեաց եր
գրեաժողն մարդասիրութեամբ, զոր
գեղեցն ոչ էաբր, որպէս զայլ ամ
առաքեալսն, որք մեռան ի միկայե-
լէ Տաճարաց. որպէսի բնութեաց
գոյն ի Տարագ մահ տեառն. եւ այս-
պէս լինի այն, զոր Տէրտոսին ա-
սաց առ Յովսեփեայ ի կայսրութեանէ
19. գլ. Պատմէ զեզ կրկին մար-
գարէանալ ազգաց, եւ ժողովրդոց,
եւ լեզուաց, եւ թագաւորաց բազ-
մացս. որ ոչ առնուն ընտրեցեալ,
եւ ոչ լցցի, եթէ ոչ լցի մինն
ի կարգաւորացն Ա՛ն: Ի երկուսին
գտանին եթէ գոյցէ Տաճ
Յովսեփեայ, եւ ասցէ զի կայսրեթի զո-
րեցաց Տարսէ, ոչ եղեալ ասցէ
զորեցաց գարձարարացաց, Ինչ

զո-

զօրինաց բնականաց։ Այլ կար-
ծես և Տիրոջիսոս Ի բանս կատա-
րած ի սմանէն։ Ինչ Հաւատոյ
պատուիրանին Ի Հասն Լուսա-
ւորչի։ Ի 7. գլուխ Ի 16. տող
կարծաց։ Այսու սահման մեկ-
նութեան Ի վարս Հաւատոյ։ Ա-
ստ[illegible] յառաջին գրոց կոչեցեալ
Սկզբանէն։ 8. գլ. Ի տոմ եթէ
պիտոյանայ Ի վերոյ այսր բանէ.
այսպէս կամիմ, զի կոյր գա։
Պատասխանի, Ի ծնող. 2. Ի քրիստոս
Ջեսու Ի գործս առաքելոցն. 2. Հա-
տորն, Ի 2. գրոց. 9. գլ.

Ոչ այլ ընդդէմ ասելն ասեն,
եթէ սրբոց Հաւատոյ ոչ լինել
լոյս և տանջանաց Ի վերոյին գա-
ւառսն։ Այլ եթէ լինելն միայն
էակաբ. այսինքն եթող, և ելեալ։
Պատճառն ասելի այս, եթէ սրբոց
Հաւատոյն մեռանէ. ոչ եթէ խոկոյն
Հոգի նոյն էակն երանելոյն, այլ
եթէ ոչ էակեղելոյն ոչ Հոգւակիցէ
գործակցելոյն նոյն։ Այլ եթէ
դա լինելոց էակն կատարելա-
գործ
եր ոչ երանելոյ Հոգին այլ
վեր-

վերամին միաբանեալք ընդ մարմնոյ
մահկանացուին, և չարչարելոյ, և
ընդեր մեռանելոյ հրաշք։ Այլ ոչչ
Հօտանաւէտս էր մեռեալ, առեալ զա-
ղաւեաւ հոգւոյնէ և ոչ հարկ-արարեալ
ոչ ընդ Հերովդիանս՝ ի գիտս եկեալ
ցանկալի պատմութեանդ, ասէ զնոյն
Հօտանաւսին, տիւրաստեալ աչօք
ծերութեանն, զինի ինչ ասելոյ չարչա-
րանաց Տեառն մերոյ, և մերձ գոյիցէ
Պաղատարապին Գաւիթեցւոյ։ Այլ
ընդհատանեալ ձերիցդ ընդհատ-
ցուածոց մնասիցեմք ընդեր ի
հոգւոյ ժամանակի։ Ուրեմն, ըն-
կալարուս, ընդհատուիս, և այլք
բազումք ասացեալ ի սուրբսն,
ի գիտս ներգոյ հասանելոյն։

(ա) Եկեալ ասելիին կարծելոյն Տա-
ճառանալոյն Հելլենականութեանդ
այրանանոյ վարդապետացդ, առհասի-
պիս երկրորդիւ ընդեր առաքել Տա-
ճառանալոյն, զի նոցին ինչ ոչ Հօ-
հաննէս ի 11 գլուխ, յայտնելով
պարզապէս ասէ, ընդ կարապետ-
պէս չարչարելոյ էն ընդերոյ տեառն
էն երկու։ Ասասի ես զարմանամ
առաջոյ կարծելոյ զերանելի

այս-

պատասխանատուն : Այսպէս ու այլ բազում Ա. Գրոց կամիս զկայ- ցէ գալ մեզի ես գալ : Այս ըստ Ա. Յովհաննէս առաքեալ եղեւ , և մեր Տարագնացս առանց Տա- ճառելոյ զկէ նիզ : Այսպէս ասեն ոմանք Յօհան ասկէբերան , և ոմանք կեղեր : Եւ որ ասէ եմուս կեն- դանեաւն Յովհաննէս , անուք ասեն , եթէ էրկ անհատական և անապա- զի Ա. պատճառ Տագոյն պատճէ 'ի պատճառեալ հետէ , ասէ եթէ մե- նաւ : և եթէ նման կեղծաւոր մեռաւ էրկ 'ի Յովհաննէս , ոչ Տեսնէ , եթէ ոչ էրկ մեռաւ : Որպարագայ հե- տոյ ոմանք Յօհան ասկէբերան 'ի 26. Տեղեկագրեն ու Տեղացի , ասէ , եթէ բազում դանիսական պատճառ եղեւ Տեղացի : Ա. ոչ այն բանն բա- դարեալ , կամ անպատճառ եթէ , պատասխանատուն և ոչն Տեղ- նեմն , եթէ ոմանք Տեղացի զկեաց զանպատճառ եթէ , յորժամ եղաւ 'ի մեռանել կամաց . և եթէ ոչ յոյժ Տեղացի զկեաց զանպատճառ եթէ , ասելոյն զկեաց ասաւ Տեղ- նեմն , ասելոյն զկեաց ասաւ Տեղ- նեմն զկեաց

և

եւ ինքն կամաւորութեամբ մեռաւ զինքն
ի մահ ըստ Պօղ, զմարմնաւոր կա-
ղապատ ասել եւ նոյնպէս ըստ,
եւ ելից զՀոգին մատնեցոյց : Ա-
ռաքեալն ասէ Քրիստոս, թէ ոչ
մեղանչեալ մատնեցաւ, այլ բռնա-
ւորութեամբ մեռանելն ըստ Պօղ,
այլեւս այն, այլ ըստ Պօղ կրե-
ցաւն, եւ դժուարեաւ, կամ զոյ
ձանձրացեալ էր, եւ յոգնեալ ի ճա-
նապարհէ ի մահ . եւ զայս եւս կրե-
ցեալ Յովհաննէս : Արդեօք առա-
ջադրեալսն Յովհաննու ելեւմտին
առ Քրիստոս, եւ առ այնմ, կա-
րի հնարեալ զաչեառութեան խորհ,
եւ բռնացեալ ելեւմտին ի սուր նո-
րին : Եւ այն պատճառաւորե-
ցեալն, եւ լինելոյն ինչ ոչ զօրե-
ցուց ընդդէմ, Պատուհասեցաւն,
եւ առ այս ոչ լինի հարկաւորութեան
Յովհաննէս, զի ի հարուածեան տե-
ղին լինելն բազում էր, եւ ա-
րագ ի ելեւմտենէն, որ ի պատ-
ճառէ ելեալ, եւ պատուոյ ոչ ըն-
ծայեցեալ օրինաց ընդդէմ :

Յա-

✻✻✻

ծոյ . և այլ ոմանք գաւառք , զի
փոխեաց գնաւած : Յե՛կիզելսա-
ւետն պետրէ , ՚ի 44՝ գլ. նոյք հա-
ւատացին ոյ , և վերափոխեցաւ ՚ի
գամասոն : Յաւաքեալն առ եբ-
րայեցիս . 11. գլ՝ ասէ . հաւատով
եւոք փոխեցաւ , զի մի զնաւն ա-
շակերտէ : Յայտնաւոր տեղեաց
հաւաքի յոյժաւոյն , մի՛ եւոք ոչ
իցէ մեռեալ : Որպէսզի և ասէ
ոք գիւր , մի՛ այն վերափոխեաց
զերկա յերկինս առանց հոգւով .
4. Թագաւորաց. 2. գլ. և՛ յե՛կիզէ-
սիաւուէն՝ վերակրկնի տոյնն : րա-
նոյնն հաւատուն ոք հարք , որպէ-
սըէս ( )գաստեաս ՚ի գիրս մեզոյ
սկզբնակատարեալ . սըէս Յերոնիմոս
առ փամփաքիոս ՚ի 61. առաքելոյ .
սըէս Ա. մեքսոս ՚ի 4. գրոցն հա-
ւատոյ , սըէս գրիգոր ՚ի գիրս բա-
նականոյն . և զայլս բազումս ա-
ռաքեալ սուրբ ՚ի 55. վէհն , ա-
նգամ ոմանք հաւատուն՝ մի եւոք .

և եղիա պատիր կերպանէր :

Յ՚ետքն տարակուսանի , առ
որ վախճան կերպան պատի
Ն՚ զայսոսիկ երկուս , այլքան
ժա-

ժամուտակ, զի կարէր յարուցանել զնա յոյժ ժամուտակի, որք զա- րդ կու եին. կամ ըստէր զայն, որք զաղանին յոյժ ժամուտակի, որպէս նեռն ոչ պակասէր ի հարցմանն ընդ- դէմ ոսկեբերանն, քննեալ, և յարուցեալ զնա պատասխանի։ Պա- տասխանեալ, եթէ ոչ կարեմ կոյր ի ծնընդենէ, և ի սկզբանէ ոչ ե- ղեալ ոք. որպ պատճառեսցէ Ք՚ս- զինն կամքն։ Վասն որոյ ոչ հարցն ասեն զոչ պատշաճութեանն, զի Ք՚ս կամէցաւ այսպէս՝ զա ի ժամուցանել մարդկանց զանա- հասին կերպս։ զոր ասա ոչ ի բ- նեկութենէ և ըստ կեղծաւորի հոգւոյ. և զի եթէ ասա կամէցաւլինէր, կարէր այսէր ի մարդս զանազանել, զի ոչ երբէք ասցէ ոչ յաւելուած զնոյն։

Լուսոյ ասպնջականութեանն է, Լուսոյ ընդ, և եկեալ ոչ ե- ղծանեալ է. և զնոյնն ասէ, կամ ոչ։ Պատասխանեալ, ասացա ասել, եթէ ես եղանակեալ է, այլ ինչպէսցոյս կացոյն ի ծնընդենէ. ց։ զ։ Գաղտնիս եկեալ ի գիտ-

եալ,

լու, և քաղաքին գիտասարեալ
փառացն Վէի։ Նայց այլք առնէ
զներհակն, ցի, Թէ ոչ կացեն երա-
նեալք, ոչ ըստ հոգւոյ, և ոչ ըստ մար-
մնոյ։ Պատճառն է, զի այսոքիկ
երկրբեանցն ապաստանեցեալ լի-
նելոց են հրամանաւ նեռին, մին
առնու ինչ յեղոյ աստուածութեան
մարմինք նոցին ոչ են փառաւո-
րեալք, զի լինիցին ատամնք, և
անձաւատարիլք։ Ապա ոչ են երա-
նեալք ըստ հոգւոյ. զի նախքան
զՎէն ոչ էր բացեալ արքայութիւն
երկնից, և ոչ ապրցաւ փառք ա-
մենց հաւատացելոց հարց։ Յետ Վէի
եւս ոչ են փառաւորեալ հոգիքն ա-
ղին, ապա Թէ ոչ նաև մարմինքն
կացին փառաւորեալք, զի Ի փա-
ռաց հոգւոյ հարկաւորապէս մար-
մինն լինի փառաւորեալ. և մարգն
Ի Վէ եկեալ հրաշք, զի փառաւո-
րեալ հոգի ոչ կացէ Ի մահկանաց
ցս մարմնի։ Եւ Ի նոյս կարծիս
են բազումք հարք, այլ Յեսու
նաւեայ մարտիրոսն, գրեցաւ Ի Ծա-
բաւոն, որ Երոնիմոս, Նախիմոն
և այլք բազումք։

Ղորդոյդ սարսակուսումնեմ, ար-
դեօք այսպիսի երկու նախըն-
դացք եցե՞ն ի կացուցանէ արդիւն-
աւէտելոյ, կամ՝ ոչ: Պատասխա-
նեմ, եթէ գոլով սրբոց Հանապար-
հորդք, եւ՝ պակասելով ոգոյ իւր
ինչ հարկաւոր առ ի տրտիւնաւո-
րելն, զի են ի շտրտս, եւ բարեկամք
այլ, ունին զհաւասար, զյոյսն զսէր,
երեւի ուրեմն, եթէ կարին արդիւն-
աւորել. սակս եթէ ոչ էգանիցեն
վաստաւորունն կացուցանէ քան
զայս, որք են Հանապարհորդք:
Պատուիրէ վարիցին զվշտալն
գեաւոս, զի այժմ ոչ զնայցեն աւել,
Նաեւ ոչ շահին զիւն վասն հան-
գերձելոյն առ ի զնայլիլ աւել քա-
զեւակս: Պարձեալ. ոչ թոյլ եթէ
պատկանիցի մեծուցեն Աչ, որ
ինչ վէր ծառայուեալ երթայ այն-
քան ժամանակ զայսոսիկ երկու
զինուորս զրկեաց յերուսաղէմ,
Նաեւ զրկիցէ զնա ի կարելուեաւ
արդեամբ, ի սաստկանալ մեծագոյն
չարչարանաց՝ եւ փառաց: Պակայն այլոց
Թոյլ առաւել Հաւատացեալն, եթէ
մինչ կան տրեալ ոգի ի պահեստի,

ուր

ած արդէն իսկ գտանին, ոչ լսեն
ի կացուցեալսն արդիւնաւորելոյ։
Այլ յորժամ ելանեն առ ի հա-
տուցել զպաշտօն կարապետութեանն,
յայնժամ արդիւնաւորելոյ են, զի
լինին մարգարէքն հոգեկատար ա-
կեղեն պատկաւ, և շահին զառաջին
շնորհսն, և ի սուրբ։ Ոչ ոք զարմա-
ցի զնոսա առ այս կարծել, և այս-
պէս եղեալ յայնքան երկար ժամա-
նակի արդիւնաւորելոյ են, անդրան-
ցանելոյ են արդեամբ գործոց, և
ևս զերանելոյն կոյսն, որ Քրիս-
տոս։ Ոչ պատճառեն որ առ-
նեղհատին, զպատասխանեն, թէ ոչ
մահուամբ ի յայլոյն զաղարել ար-
դիւնն, այսպէս ի սուրբ զաղարել
արդիւնն։ զի անդրադարձութեամբ
տալոյն առ այլ կերպ կերոյ է հո-
գևոյն մահուան։ Զարձեալ,
կարէ ասել, թէ կերպիւ իւիք ոչ
են Հոգեսպարհոյդք, թեպէտ ոչ
տակաւին լցեալ ի կերպէր, զի ունին
զգամազան կացուցիչսն զգամազան
կերպ կերոյ, և թէ երանելոյն
տոյն այնքան Հարուածոյ ամօք
յառաջելոյ, և ծնայցեն նոսա երբեմն

յաբստրանս, այսու ամենի ոչ կրան զպատուիտ ինչ. զի կանոնադրապէս հանդիպեալին կամացն այլ։ Արձեալ, Ճակրեան, յորժամ անդրապոխեցան առ այն կացուցի, յոյժ արդիւնաւորեցան և շահեցան սրբոյն, և հնազանդութիւն խոնարհ։ և յորժամ եկեցեն առ Ճմուքսուիլ քաղցիմ ներելին, նաև յայնժամ արդիւնաւորին զբազումս։ Ասուն յոյժ բարեպէս հաստատեցան նոցա պահարկին յապագային երանութիւն նացին։ Այսր երկրորդ կարծիս Ասէարկեն. Ի 55. վիճակի Ճգիտ իւր. և ինձ հաճելի նաև առանձին կարծիքն։

Ինգերսոլ տարակուսութիւն, Ճրութեամբ ենաք, և եկիս ուր գտանին արդեն, կարեցե՞ն մեզանել, կամ թէ են հաստատեալք Ճ ընտրեալս։ Պատասխանեմ, թէ այնպէս հաստատեցեալք են Ճ ընտրեալս, և Ճ բարին, զի ոչ երբեք կարեցեն մեզանել։ Պատճառն է, զի եթէ գտոմ ինքեանք արդարք, ոչ կարեն արդիւնաւորել, ոչ ևս պատկանի, զի կարեցեն

զեն ապարդիւնասէրսն. ապա թէ
ոչ կացուածն նոցին լինէր յոյժ ո-
գորմելի : Ասեն պարտի հաճե-
ասանիլ՝ թէ սքան ոչ են թախան-
ձեցեալք ի շարժմանց , և՝ իսան-
կարդ ըղձից, որք ծանրացուսանեն
զհոգին , ապա թէ ոչ ոչ լինէին
ի կեանս հանդարտս : Միոչ սքան
վն ծառայելոյ Աստ համբերութեա՛ն
ասելն զյաղագուն երանութե՛ն ,
պատկանի , զի և ասծ առնիցէ նոց
վայելել զհանդարտութե՛ն սրտի, այլ
զի ոչ իցեն թախանձեցեալք ի
յանկարգ ըղձից : Այսպէս ասէ
սրեն Աստուածոյ զհամբերձմանէ
Տե՛ն : Ասացեալ է յոյժ հաւատա-
լի , թէ յայսմիկ աշխարհի, ուր հան-
ուիցին զրպարտ Տոգեաց միտ-
թարութիւն , և զնծացին յաջոյս
թե՛ն պատրաստութե՛ան կացուածոյն
երկնից , և թէ բազմիցս այլ ա-
պարեցեալք լինին ի հրեշտակաց ,
և թէպէտ և անհաւատն , արիւթ
սեանսիցէն զմարդկութե՛ն Աստ ,
սակայն է հաւատալ , թէ երկնա
սեալ և խոսեալիցէ ընդ Աստ
յաւուր Աստուածութե՛ան :

Ա եղեալք տարակուսութիւնք, Ա՛րդեօք են, եւ էիցես տես՝ նա՛ եւ մարմնական կերակրոյ, կամ թէ առանց ուտելոյ զօրանալ պահին։ Պատասխանեմ. Տա՛ս առնէ, թէ Ա՛ծ, եւթէ կամիցի կարէ պահել զնոսա առանց ներքին կերակրոյ. զի եւթէ միջնորմութիւն ծառոյն կենաց կամէր հանգիստացուցանել զմարդն մինչդատաստանն, կարէ եւս պահել ինքեանս, եւ զօրութիւն իւրոյ, ըստ այսմ բանին Տ՚ն, մատթ. 2. զբ Ա՚ի միայն հացեա՛ կեցցէ մարդ, այլ ամ՛ բանիւ, որ ելանէ ՚ի բերանոյ Ա՚Յ։ Ի՛ մոլար առանց կերակրոյ պահեցաւ Յ՚Ա՚Յ ՚ի լերինն։ ես. որ։ Ա՛րդ թէ Ա՚ծ արդէն պահեցէ զնոսա առանց կերակրոյ, Ա՚ծային ոմն ինչ ասէ զայս։ Այն Հերոմեմոս ՚ի 61. Թղթոյ մատթէ, թէ ոչ ունին զկարօտութիւն կերակրոյ մարմնաւորն։ այլ թէ մանանեն միայն հոգեւոր կերակրով, որ է կատարել զկամն Տ՚ն։ Այն ( )զատանոս ընդ դէմ հերետկոսաց օրինաց ՚ի 2. գլ. գոլ. 15. գլուխ ասէ, ընդ թէ

առա-

առաւել հաճոյ, եթէ Ա.ի զօրհն
զնա առանց նեղութեան կերակրել,
զի այս կերպս թուի, եթէ առա-
ջել պատկանիցի Ա.ի, զի ցուցա-
նիցէ նաև յայտնի զկարողութիւնն
իւր. պատկան եւս ասցա զի լցեալ
ազգաք ի մտածմանէ ուսելոյ և
լինելոյ։

Յաղագս տարակուսելի է, եթէ յորժամ կոչման աշխարհն լցեալ այսոքիկ երկու կարգաւորեաց Ա.ի։ Պատասխանեմ, զի հասարակ կարծիք ոչ հարց, եթէ այս ոչ կարէ ձմեռային հաճոյանալ։ և եթէպէտ իմանայիմն ասէ զինոքա եթէ անդրադարձեալ ի դրախտն, սակայն հնարաւորութիւն այս ոչ առնէ զկրկին հաճոյանալ, զի բառս այս (դրախտ) ի տարբերութիւն դրախտի ուսանելոյ ասէ զդրախտն, ուր կան երանեցեալքն։ Ի կրկին ուսանելի դրախտն երկրաւոր, ուր եղեալ Ա.դամ։ Ի մեռանել ուսանելի զերանելեացն զհաւատացեալս ասէ։ Ա.ոչ ոմանք ոչ հարց ասեն եթէ հնոցն եղիա են յերկրաւոր դրախտ

առն. ՚Ի յայս կարծես է Յոանես, ոչ ըն Ի՛ճանաս, ոչ ըն Ի՛ոսեփոս ամարտիրոսն. ոչ ըն (՚)գոսդինոս և ոչ ըն (՚)ոսիոս ՚ի 3. մաշտ. խա. 49. պ.

Ա՛յլ կամեսն զդրախտն ըս ես. զոր ոտն ոչ անցանեմք, և առեն ՚ի ճնոջ և ելիա անդրանիկեցան ոչ ՚ի դրախտն ոչ էր փայտն կենաց, այլ յիսուք զնձարձակն ՚ի գաղտնի տեղւոջ. և ՚ի յայս կարծես է ոչ ըն Ենոք. և Ի՛ուսեբիոս ՚ի գիրս ճշմարտից, քայց տացեք ՚ի ճնոջ անդրանիկեալ էին յերկրաւոր դրախտն, ոչ ասի յերկինսն դնել, ոչ տեսեր ՚ի արդէն էին և ելիայի ՚ի տանջուր տեղւոջ, զի քաղաքն առեն՝ ՚ի երկրաւոր դրախտն աներեալ ՚ի ջրհեղեղին, ոչ գրե Ի՛ոնաթիոսն ՚ի գիրս իւր Ա՛ր ելեր էին Հնոքայ, պարտ է ասել, ՚ի ճնոջ առ ժամանակս ջրհեղեղին անդրանիկեցան այլ տեղիք. ասեն ոչ ՚ի հաճասան ՚ի, ոչ արդեօք այժմ քնակն ընդ երկայն։

Ա՛ ան այսորիկ այլք առացին, ՚ի ճնոջ և ելիա անդրանիկեալ

խոսեալ

խնամք էին ի տեղի նոր եկեղեցին
վերանորոգ քան զերկուքն : Յա-
ջող ժամանակն այն Հերման-
նոս ի 9. գիտէ Յունուար . այն
Աթիրատոս գրեցաւ . 3. գլ
Տառնէոս ի գիտէ , որ կոչի սե-
տեմբեր . և այլք : Պատճառն այնքա
ն , զի ոչ գիտեն տակաւին զերկայն , զի
ել յերկինս առաքեալ Տումինէ Պաւղ
յայտնեաց Ղեղիտացոց զի ոչ հասեալ
էին նոքա և երթալ էին յերկինս ,
զի ունելով զայնու զնարձիս հե-
ծեալս և ուսկուտացս , երկիրս
առաւել պատկառանօք տեղի վա
ղոյն քան զերկին : Զոր յորժամ
նա գիտեաք զերկայն էին եկե-
ղիցիս , նմանի օրինօք երկիրս ,
առաք էլ , ոչ առ ի բնակիլ նոք ,
այլ կամի ասել , զի անդրանի-
կեցուս ի յոդն առաջն ժամն եր-
կիրն , ուր այժմ գոյանէ և բնակե-
ցուս հրեայ Հոգայ : Առեմ երկրորդ ,
զի ի յոյժ հաճոյական , զի ոչ ինչ
երկրաւոր գրեցան , զի զայնու-
զի կարէր ոչ պահել , զի ոչ աճե-
ցուսցէ ի ջրտեղեկ . կամ զի յետոյ
ոչ վերանորոգեալ էին զայն առ

Ի բնակեցուցանել զայսոսիկ երկու
սիրելի ծառայս իւր, որք զմեծա-
մեծ չարչարանս կրելոց են վասն
սիրոյ նորա։ Եւ նա հաճոյական է
այն, զոր ասէն սէն Պետրոս,
և Պաւղոսն։

Ներեցարուք տարակուսանօք,
եթէ զինչ է պարտուն անելոց են
այսոքիկ երկու կարապետքս Ի հա-
ւատս ձեր։ Պատասխանեմ, եթէ
պարտուն ոչինչ լինի քարոզել
զոտզիմ խաչելութեանն ձեռին, և
Յարութեանն։ Պարտեալ-սա-
կաւն զմեծագոյն նշանաւ, և զՏէր-
չապարծելիս Ի հաւատսն Քրիստոսի
հաճոյ Աստուծոյ Պետ։ Ասսի քարոզել
սրտացեալք Ի քարոզսդ ձեռին,
գաւառաւն Ի հաճոյն Պետ, նաև
քաջալերելն զայլս առ Ի կալ հաս-
տատուն և ծիր Ի պատուհաս Հմար-
տութեան այլ։ Ոչ այլոց նախապատ-
կեաց մարգարէս մարգարէից ասե-
լով։ Ք գլ և ահա ես առաքեմ
առ ձեզ զԷլիա Թեզբացի մինչև
եկեալ իցէ օր տէն մեծ և երեւելի,
որ դարձուսանէ զսիրտ հօր առ
որդի և զսիրտ որդւոց առ հայրս իւր-
եանց։

եանց ։ Զի ասէ՝ Մատթէոս 12.
Թէ երթայ եկեալ և հաստատեցէ զնմ։ և զերկոցունց պատճառէ
Լուկաս ամենայն ։ զ։ Թէ լինելի
վնասք ոչ, մի որչ սպասանիցի ի
պաշտօնէից տեառն յեղեմ, և լինելի
պղծասացեալ մարմնովք Ին ։
Ի տեսլեցդ Տարակուսումն է ։
մեզ եթե այլք բազումք կա
րելի առնել զայս պաշտօնս, վասն
ի՞ր ած բնութեաց մնասական զոյ
ասին քան զայլս ։ Պատասխանեմ
Թէ զյաւուրս պատձառն միայն ած
գիտէ, և ոչ յայտնեցեալ մեզ, սա
կայն բարեպէս ցուցանեն սրբա
զան պատմիչք զպատկառանօրհնե
Թիս զայս, զի նոքա եղեն գերա
զանց, և ընտրեալք ի յաձախապատ
Թիս ։ Զի եղիս եղև ջերմեռանդա
գունեղ և ախոյանեալ նախանձա
յոյզ Հմայրսումէ ։ Պարձեալ գո
լով սրբա այսքան Հնազոյնք, ի
վերջն աշխարհի քարոզութիւնն
ապին լինի առաւել զարմանալի և
գործունեայ ։ Պերճապէս գոլով
Եռաբ բնականն ծրիւն, և եղիս
գրաբողականն փրնիկացուցանէն Թէ

նոյնաձեւ է հեղինակ երկոցուն օրի-
նացն եւ թէ նոյն հաւատոյ ի Քրիս-
ի սկզբանէ մինչեւ ի կատարած
աշխարհի։

Յանեղորդ տարակուսումն է, թէ ոյր եկեցեն այսորիկ երկու կարապետքս, եւ որքան ժամանակ տեւելոյ է քարոզութիւն սոցին։ Որ զայս առեն ոչ հարկն ի վերայ յայտնութեան, է այս։ Այսր եկեցեն ընդ օդն ի յամսոյ ոմանս, կամ ի հատս հրեղէնս։ ոչ եւ երկու, յորժամ կերկրէ անդրանիկեացս կեղծին, կամ այլով ամենեւին ներծին։ Երկրորդ, յանկարծակիութեան ի մէջ երուսաղէմի, կամ յայլ հեւսկատար քաղաքն։ Երրորդ, քարոզութեան նոցին տեւելոյ է ամիսս։ Որպորդ զկենսոյն գերծան, յոգեյանելով զհաստութեան վարուց, զաղքատութեան, եւ զխոնարհութեան։ Հատ քարոզութեան նոցին առաքեցեալ բազմացս առաքինութեանց, եւ հրաշից, զորս առքս առնէին, եզիցին կրկնութեամբ ասի ի պատճառ յայլ ի հաւատոյն Քրիստոսի, եւ ասի ի ներքսագոյն զիմաստասիրութեան։

Նոքա

Եվ ասեցի ես, որ ի յափրանս
ասաս ժամանակի կարէ ոչ-
ոքիւ երկրեաս քարոզել և աս-
պիտի, որ յայտնի լինի բոլո-
րովին ապականեալ սուտ
հնարն : Պատասխանեաց, Եթէ ու-
ղիղ հարկաւոր, զի սրբոց շնո-
րհն և աս երևիր, և քարոզիցեն և
աս սեղիս, այլ բաւական զի քա-
րոզիցեն ի մայրաքաղաքս. և Տա-
ճառական Եթէ ի գործն առ ի քա-
րոզել բաժանին ի միմեանց, և Եթէ
ոչ միայն ձայնիւ, այլև գրով հա-
ւատաս օգնեն ընկերաց, և Եթէ
նաև ունելոց են գաւակիցս, զոր
առաքեն առ ի քարոզել ի զանա-
զան տեղիս :

Վարձակալ ասէն, Եթէ հնարն առ-
ժամայն միոյ լսելոյ զգալուսան
և զգործս նորին, Տալոյ մտհմ-
զան առելոցն, և պոռնկ և աս
սեղիս, և Տարկ զկերպս կանանց
զնացեն առ ի սպասաւորել : Այլ
այնպիսի եղելն զօրեղ Տարեցեալ
Տոյնն պոռնկ կարծեցեալ Քաւարա-
Եէլ զինքեանս միոյն առ սահման
հնացեալ ժամանակն յոյժ : Ասէն
յոյժ-

յայնմիկ առլոյ յայտնելոյ, 11.
զի ասէ, եթէ ոք կամիցի ինամել
տալոյ, երկչի Տեր ի բերանոյ տա-
ցին, որ պղծիցէ և կորուսցէ զՀոգ-
ին, այսինքն առօթիւք նոցին
իրացանէ Տեր յերկինս ընդդէմ
Տանուտականց խրատուց, որք երբեմն
եկեղ տուրքս առնել, և պրեալ.
4. Հաղաւոյ յառաջին գլխին
Երջանիկն՝ ի Տառնել ժամա-
նակին՝ որ առնիանեցեալէյոյ,
պաղարին առնել զՏրաշագործու-
թիւն, բնդեռնին և ապառնին Տրա-
մանաւ ներել: Պարձերն ոյնին
ինան զերիս աւետս և կէս՝ ի մէ
երկրի Հայոց զերեզմանն, և ապա
՝ի Տնոցումն ամենեցուն յառնել,
և գոյ ձայն ինչ յերկինց, որպէս,
երկեր ասա: և վայելապին առաջի
ամենեցուն որք անդ գտանին երա-
նելոն՝ ի մէջ լուսաւոր ամպոյ մի:
Ոյսմ ժամու ասէ ցնծան-
նեա, լինիր ինձ և սատակ երկ-
պառաջորդութեան ինչ, որպէս անկանի
սատանայորդ մանն քարտիրն, և ա-
ռանին եօթնեհարիւր մարդիկք. և
այլ գարհուրելիք ասն գիտաս
լինին.

Էյֆա Էրկնից։ Այս ամ գրեալ
կայ ի յայտնութիւն. ու. գէ յորմէ
Տամասիսեսարի, թէ քանզարն, ու
լինի պղտիկ ցեղատ, լինի Էթե
ասիկա։ Օն ասէ, թէ պղտիկ
էրկրպեանքս մեռանին յայնմիկ ա
ժէ քանզարի, ու և Տէրն ապրի
խաչեցաւ։ Նա ոչ ասացեալ
թիւն, թէ ոչն Յովհաննէս կոչ
զայս քանզարս ասիմ, և էզ խոստա
վանի այս խնդրոյ պլտրանութիւ
նեամբ, և զայս ասէ ուսո
գտնելոյ և աւօրհնութեանց
ոչ լինին յայնմիկ քանզարի ի ժա
մանակի Տալոժման նեռին։

Յաղթ ընդդեմ Յարուցելոյ։

Ասանկ ան, որ ընդա-
դայ ի մարդեսանէ ներսին
մնալ ի գաղտուստ Աչէ ի
յառաջատես, որք ընդեր
առաջք ելեր։ (այլ ի վեր առացեր)
երկինք տան զնշանս կատարածի
աշխարհի։ Ասոյգ ժամանակի
հետևեցի մեռանիլ ամեն մարդ
կանոյ։ Յորժ քաջատանին վեր-
ջացուցանեն զպատերազմ իրենց
գոլով լեռնի մարդերեցուած։ Ի
ոչ ևս լինի քաջատուին։ Յայնմիկ
ժամանակի վերջացուին լուսոյն
գնացողներն փոյթ ունեն, ան հետևիլ
ոչոյ յառնել քաղաք մարդիկայնն ան-
կ՚ ուզէ ան ի գիտել ի մարդասէրն.
ա Յարուցեալն ոչ այլ ևս ոչնչեցնէ
զոչ յառաջ ի մարդասէրն ի կեանս
զոյն հոգւով, և զոյն մարմնով. ան
կինն

լինել ի կատարած ի աշխարհի՝ առ-
կաւ ինչ յառաջ քան զընդհանրա-
կան յարուցանելն, այնպէս՝ թէ
ոք ոչ երևիլ մնայն, անդ ոչ կարէ
լինել յարուցեալ։

Այս պատճառի տարակուսելի
է ինչ, և այս. Ի մէկէլիոն ընդհան
գաւառականին քաղուած գտանին
կէնդանիքն, որք վասն յատկելոյ
ի այլոց, պարտ է զի մեռանիցեն։
Հարցանեմք այժմ զայնժամ և որպէս
մեռանիցեն նոքա։ Պատճառն ի մար-
մնոյն մէնջ։ և այլք, ասեն
թէ այն հուրն, որ գայ նախ քան
զդատաստանն, սպանանէ զամե-
նեսեան թէ ջարդարս, և թէ զմե-
ղաւորս, զի յաւերժին ի այլոց։
Պատասխանի ասեմ՝ թէ Աստուածն
որք ոչ կարօտին մեռանել ուրուք,
Ընդային զօրութեանն այնու մնայու-
ամբ, որ լինի ի ձեռն Տեառն, ոչ
զդամն ցցաւս, և ոչ զերկիւղ հինչ։
Այլ արդարքն այնպիսիք, որք ու-
նին զեռն հինչ ներելն, կամ՝ թէ
վճարելոց են զպատիժ հինչ ժամա-
նակաւորս, մեռանելով ի ձեռն այնը
հրոյ, բոլորովին մաքրին։

Աստուածոյ՝ ի գերեզման նոցա առնել, զի
յարուցցէ զնոսա ի վերջին աւուրն՝ ի հրոյն
յաւիտենից, ըստ որում ասէ. Թաւալ-
գոր. զի այրէ զքեզնասիս ներ։ Այլ
զարդարեն նոքա բարեկամք իւր. ո-
րովհետև ոչ այրէ՝ ի հրոյն։ Եւ ես
յորժամ հաւատս այս ունիցիմ յիս-
կիր, արդեօք իսկ անձնեբեան լի-
նիցին յաւուցեալք։ Աստ ուրեմն
ընդ սակս Մելխոսի առ Ղեւ-
ատ. 2. զի Ընդ սակս Հասուկ-
նոսի՝ ի 20. գլուխ զարմանայն ոչ
20. գլ. և ընդ սակս Յուեղմոն-
առ Ղամնեաց 15. գլ. զի Մա-
գարդեն յաւիտենականացն՝ ի յոյս
գնացեալ ընդ առաջ Քրի։ Ասեն
ասէ առաքեալն. 1. Թեսաղ. 4. գլ.
Յաւիտենականացն ընդ առաջ Քրի
ի յոյս։ Եւ յայնմանիկ յաւիտենա-
կան մեզանացն առնայեն, և հա-
կոյն Ծայեն զօրութեան յառնեն,
և ոչ ևս կարօտին Ընդարձն այ-
նոքիկ մարդոյ Թէ ոչ։ զի ա-
նձնեբեան վերանայեն մարդկեցեալք
ի յաւիտենականն Թէ, և ի հաւատոյն
նեալն։ Եւ եթէ յայնժամ լինիցի
ոմանք անօրինեալ, կարի ասել, Թէ
մե-

մեռանելոյ յայն վիճակին նշանակ առաքեսցէ, որ լինելոյ երկիւղալից էգ քաղցեալ զրոյցիդ, վասն լսուելոյ, և կայծակելոյ, որ ճաճանչելոյն յերկինց։ Կամ կարէ ասել, եթէ նախկին քոյդ Տրդատ, որ նախընտրեալ զառաքելն կոչէ զմեզ զայսոսիկ, որք յայսմիկ ժամանակի զառանին կենդանի, և խնդայր յառնելն այսպէս ի մեռելոց հաստատեցեալ քեզ Տեառն զառանիկ զնոսա յարուցեալս, ոչ ասէ Աստուածս։

Ի սկզբան ոչ, եթէ անհնարեաւն մեռանելոյ, որ լինի Հայրական այն, զոր խոստացանելոյ ի Հանդուրժակն, պատճէն, եթէ Ձեր զարդ է ի զառանել զկենդանոսն և զմեռեալս։ Ի մի պատկի, և այլոց ժամանակաց Հելլինակաբեաց, ոմանք ասեն, եթէ ոմանք առանց մահուան անցանելոյ առ անանձհակն կեանս։ Այլք այս կարծեցեալ ոչ է բարւոյ, և ոչ հաճոյ, զի Ձեզնէն ոմանք ոչ զառանիցեն զմահ, եթէ անհնարեաւն մեռանելոյ են։ Առ այն ասէ զառել ի 88. ասպոս։

Ալ է մարդ ոչ կեցցէ, և ոչ տեսցէ զնա: Իսկ առաքեալն վերոյհիշեալ զվճիռն արդէն արեցեալ, ասէ երբ, 9. գլ. և զոր օրինակ կայ մեզ մարդկան մի անգամ մեռանիլ, և յետ այնմիկ դատաստան: Իսկ այն հեղինակութիւնն պատասխանէ սրբոյն Յովսէս՝ ի վերայ յիշեալ ի 78. գլ. 1. մաս՝ ի վերջին նշանսն եւ հանդերձեալ դատաստանն յորժամ՝ Ոչ գայ՝ ի դառնալ, ոչինչ լինիմ կենդանիքդ, և վասն այսր, մեք գայ՝ ի գառնալ կենդանիս և զմեռեալս: Այլ նոյն կենդանիքն՝ նախ քան զմահանալն Պէտ՝ ի տեսլի դատաստանին, մեռանիլն, և իսկոյն յառնեն որպէս առաջ ինչ յառաջ ասացաւ:

Ասէ՝ մեք՝ ի կատարած աշխարհիս, քանզի մարդիկք, որք եղեալ են՝ ի սկզբանէ աստի, յորժամ սկսան մարդկային ազգ նոյնքն յառնելոց էին, ի ձմարտութեան հաճոյ: յայտնեալ՝ ի բազում տեղիս Ծագման գրոց: ոյք ասէ, յտե. 19. գլ. կեսեալ զի փրկիչն իմ կենդանի է, և՝ ի վերջում ա-

Հար

Ըստ յառնելոց եմ յերկրէ. և զաշ-
ձեալ ըստ իմ սրտիցդ մխիթա-
րեմ։ Յեսայի ասէ. 26. գ. Յա-
րիցեն մեռեալք, և կանգնեցին
ոչք իցեն ի գերեզմանս։ Յասա-
գեալն զայս նոյնս ասելոյ բառիւք
մեկնեալ, 1. կորն. 15. գ. ասէ-
լով. անեծքեալ յարիցուք։ Նոյնն
ի Յեզեկիէլի. 37. գ. Յերկր-
պարգեալ մանկաբարձելոյ. 7. գ.
Զայն ձգնարարեալ առաքեալն
մեզ սէր ներգործելն ոչ զնուաստա-
հաւասարս ի յիւր հանգամանակս. ի
յառաքելականսն, Յարութեան մար-
մնոյ։ ի ներկայականսին Յարութեան
մեռելոց։ ի հանգամանակի սրբոյն
Պաւղոսէ, ի գալստեան որդւոյ ամ
մարդկիւք յառնելոց են մարմնով
հոգեաւոր։ Ո՛ հարկաւորի առաք-
եալ զկնի յուսալ ասել զհարցումն, զի ա-
նեղբեալն խոստովանելոյն զնոյն ձշ-
մարտութեան։ Յոչ պակասելոյ
պատճառք առ ի հաստատութեան
այսր ձշմարտութեան։ Ո՛ զի արդա-
րութեան պահանջէ զի նա վարձա-
տրեսցէ, և պատիժն, որ արդա-
զգործս արժանաւորս վարձուց։ ոչ

հրա-

խրատանքն պատուպարտն նա՝ որ ա-
ղար զարժանն զորձս պատուպար-
տութէ ։ Եղ՝ զբարն զորձս ոչ
միայն արար հոգւոն . այլ և անձն
բարեպրեցեալ՝ ի հոգւոյ և՝ ի մար-
մնոյ ։ Սրբեալ վարձն պարտի բո-
ղոքի մարդոյն , որպէս և պատիժն
մեղաւորի , որ լինիցի՝ ի միասին
հոգւոն և մարմնոյն ։ Պատահ հե-
տեւի , թէ ամենայն մեռեալ մար-
մինք պարտին յառնել և միաւորիլ
ընդ հոգւոց իւրեանց , առ՝ իներ-
կայանալ՝ ի պատուհասն , յորում
բարին վարձատրեսցին , և չարքն
պատժեսցին ։ Պատկանի սրբեաց ,
թէ մարմինն որպէս եղև գործիք
՝ի գործս , այսպէս իցէ և հաղոր-
դակից վարձու , կամ պատժոյ ։

Յաղագս Հաշտութեան, որ համարձակութիւն
ես առ՝ի առնել ցմարդիկ։

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Ասէ, որք համբերեալ են մարտիկ։ Այսոր կանխէ Աստուած պատճառս արտաքսական, և դիտաւորութիւն, զոր հաճեսցի, թէ յարուցանել զնոսա ոչ կարէ եղանել բնական զօրութեամբ, այլ միայն Աստուծոյն կարողութեամբ։ Ասաւ Աստուած յարուցանելումն զմեռեալս խոհականաւք հնարիւք զի հրաշիցն այն ոչ կարէ եղանել, եթէ ոչ յայլ, քան ասացն զօրութենէ։ Առաւել եթէ հնար առ՝ի ընդունելեաց լինել երբեմն զնա, ձեւացեալ ցանկ գինեցն յարուցանել զմեռեալս, բայց չէ մտադրեալ ոչ յարուցանել գնոսա, զի առնէ միայն շարժել սակաւ

լինել

ին՝ զմեռեալս միջնորդութիւք դի-
մաց Քարոյ տալոյ նոյ զկեանս. և
ոչ որպէս զԱՒ, որ յարուցեալոյն
տիրեանէ՝ տալոյ զկեանս։ Ալ այլն
Ալոնգոյս արիապազայեն՝ զոլոս
Ա՝ծայնն ասեմք՝ կոչէ զյարու-
ցեալն Քրիստոս ածայեն, և զեր-
բեմական։

Ա՝րիկրորդ, լինել այլ զպատճառ
գործիքական ձայնին Ա՝ի Տ՝ն
ելոյ. որպէս նախասացաւ Քրիստոս
ասելն Ոչհանեսս, յորժամ՝ ասէ. Ո՛ւ
գայ ժամանակ, և արդէն եկեալ է,
յորժամ՝ մեռեալքն լսեսցեն ձայնի
որդւոյն իւրոյ։ Ա՝ւ ոչկաս ինչ յեաղ
ասէ, Ա՝մենեքեան որք ի գերեզ-
մանս կայցեն՝ լսեսցեն ձայնի նորա։
Ա՝սէ այլեւ Պաւղոս ի գիրս իւր,
այլ ձայնն բնականն հնչմամբ խօսիլ
զարմացուցանէ զոք, որ լսէ, և
յարուցանէ զնա. այսպէս ձայնն
Ա՝ստի յարուցանէ զմեռեալսն Ա՝ստ՝
ձայնս այս (այլ հաւատասէն ածա-
ցեալքն) լինին իրականն օտարացեալ՝ և
յաւիտենական ձայն, որ է հաւատա-
կեան, զի ասիցէ (այլ սքեն Ա՝ստ-
ուածոյ զրկէ ի կեանսն կրօնաւորաց)

Ա՝ստ

Աստուծոյ մեռեալք, եւ եկայք ի պա-
տասխանի։ Զայնմ այն գերբնա-
կան, եւ Աստուածային զօրութեան լսե-
լի յամենից մեռելոց յիշատակեալ
հրաման ասելն ուխտէին։ Յայտ-
նապէս ասելով զայն բան
տալմտութեան։ Հաւ ասացէ Աստուած եւ
ասեմ զայն զօրութեան։

Բաց յայսմանէ Աստուած լսելոյն
զոլ Հրեշտակաց. եւ մանա-
ւանդ Հրեշտակապետութեան Միքայէ-
լի, որոյ հնչումն ասէ զմեծագոյն
զօրութեան բոլորն աշխարհի։ Այս
ամենայն նախ առաքեալ ի Տէր յաւե-
տարանին որդին Աստուծոյ ասաց։ Նմա-
նապէս զհրեշտակս իւր ղրկեսցէ, եւ Աստուած մեծաձայն, եւ
Տալտեացեն զընտրեալս նորա ի չոր-
սից Հողմոց։ Նոյնպէս Պօղոս առ-
1. Կորնթ. 15. գլ. ասէ։ Ահագին
ձայն Հարկանի, եւ մեռեալք յարու-
ցեն առանց ապականութեան։ Նո-
ա. 1. Թեսաղ. 4. գլ. ասէ. Ով
ինքն Տէր Հրամանաւ, ի ձայն
Հրեշտակապետի եւ ի փող ոմն Աստ-
ուծոյ յերկնից, եւ մեռեալք ի Քրիս-
տոս յարիցեն նախ։ Ասացեալ

 ինչ

պղտիկ իմանան զձայնն հրեշտակական, որ ի ձեռն մեծամեծ հնչման ասի վոդ։ Այլք ասեն, թէ լինի ձշմարիտ վոդ։

Արտոտ, առգայցեն անդ բազում հրեշտակք իբրև զպատուական ընտանեայս ի յարուեստ հաւաքելոյ զանկեալս, և զիմաստ տեսողացս մեռելոց, զի խրատասիրեսցէ հոգի մարմնոյն ի յառակս մարմնոյ ելոյ։ Ասան սքեն Արկտոր ի 4 գլուխ քաղցրակատաց։ Ե. գլ. ասէ. սոսկալի է ինձ վարել ապաստարանել ի հրեշտակս ի յիւր մարմնատուրս, զոր առնէ։ Արդ ի յոյժ հաճոյական, թէ ամենայն ոք յառնելոց է յոյսիկ տեղւոջ, ուր է բոլոր մարմինն, կամ մեծագոյն մասն նր։ Այլ ի և հաճոյական, թէ հրեշտակք առնելոց են զիմաստ և զգրուեալ մասունս հրապարակելոյ մարմնոյ անդ, ուր է մեծագոյն մասն նր։ Այլ եթէ ոչ ամենայն մարմնոյ բնաւ մասունքն գրուեալք լինեն, այնպէս թէ յոչ ամենք տեղոջ լցի մասն ինչ նշանաւոր, յոյժ աւելի հաճոյական է, թէ ի հաւաքելն հրեշտակաց

զմա-

զնաւսեաս այսպիսի մարմին բեր-
ցեն առ այն առեալ ոչ տան մեռա-
զի այր յառնիցէ. եւս զի (որ
առաքեալ Տաճառայն) բերցեն զնա
Երուսաղէմ, ոչ լինի գաւառացն,
եւս յառնիցէ այլ ոչ եթէ այր գաղղէ:
Եւ յետ միոյ ամսոյ առաքեն, զոր
ոչ առնեն Երեզաղէմ, լինի ժո-
ղովել զգունդս յարուցեալս ի գա-
ւառացն կողմանս աշխարհին Յաղուդ
Յաղուդ, ոչ լինի գաւառա-
ցեալն: Եւ բազմապատկեալ յաճե-
ալոցեան արդեւք մանկտոսն. 24.
զի ոչ ասէ զի առաքեալ զՏեր-
ոչ ոք, այլ ժողովեն զնա-
բերան յաձնէց կողմանց աշխար-
հի: Յայսոսիկ ամաւսնանալոցն,
ասէ տէր Աստուած Երեմիա ոչ, զի
զգեաւսոյ Տոյն ոչնեալոյ Տրէշ-
ալիմայ: Եւ Երեմիա, զոյգ տա
իշխան եկեղեցւոյ: Ասաղ առքեն
զգուշ-
ալոյ:

✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻

Թէպէտև ըստ յորմէ ժամանակի լինելոյ
ինչ Թարամբեն։

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Ժամանակն յորում լինի Թարամբութիւնն, ունիմք ի սրբազան գիրս, Թէ լինի ի վերջնում աշխարհիս։ Յայսպէս ասէ Թոբ. 9. գլ. Թաշուրն գետնում կերկիղ յառնելոյ էր, և Նարթա առաց Կին. Թոմ. 11. գլ. գիտեմ, զի յարիցէ ի յարուԹիւն յաւուրն վերջնում։ Եւ Ննդմում աւուրց լինի գառասաման։ Եւսաւն ասէր Պօղոս գրելով առ Հեբեսա. գ. գլ. շարակցեաց զգալուստն քո ի գառասաման։ ըստ յարուԹեն։ Այսու յորում լինի յարուԹիւնն, և սրբոց Մռտնում ի գիրս նոր, և Յայտնի է զի լինելոյ վատ ըստ ասացեալն է, Թէ հաւատացեալքն ասեն, Թէ հասեալ

Տէր ընդ արեւելս, եւ լուսինն ՚ի յա-
րեւմուտս, զի առ այն ժամն ասէ
Քէ յարեւմ. Ի՞ւ Տէրն մեր։
Լուսիկ ոք, եթէ այսպէս զինչ
է ուխտ նա՝ զոր ՚ուք գիրն ասէ, Թէ
օր Տէրն ետրեա զգոյ ՚ի գիշերին։
Պատասխանի ՚ի յառաջին նահա-
նոց առ Թեսաղ. ե. գլ. (որ ըն-
ձեռն վարդապետն Հնոց) ասէ
Հաւատամբիմաստասէր, Թէ Տէրն մեր
եկեալ ՚ի միջ գիշերի մի առա-
ջի Հերովդեականէ, և Թէ յայնժամ՝
լինելոյ յարուԹիւն։ Բայց լինելոյ
այնքան պայծառաւորԹիւն, զար-
ուեստական Պնի, մինչ զի Թռչելոյ
կէս օր։ Յառ ասի յոյժ հաւա-
նական Թէ լինելոյ է առաւօտս
զի ՚ի նմին ժամու գոյոյ յարու-
ցեալ Տէր մեր, որ գլուխ,
վայելուչ Թէ ՚ի նոյնում ժամու
յառնելոյն անդամքն։ Եւ առ հե-
ղինակութիւն սրբոյն Պօղոսի կարէ
ասել, Թէ ցուցանէ միայն, Թէ
Տէրն զայ յանկարծակի, այլ զայ
զոյն ՚ի գիշերին։
Զոր սրբոյն ժամանակ ծախի ՚ի
լինելն յարուԹիւն։ Պատաս-

խաւարեալ, եւ ի լուսոյ արեգական մեռեալք մնայցեն, եւ լինին ի մեռեալս լուսոյ. այսպէս ծանուցանէ տէրն Պօղոս. 1. կորնթ. 15. զի յոյժ սակաւ ինչ կարծելի յանկարծ համարիլն, եւ մեռելոցն յարուցեալ անապական լինելն: Եւ զի եթէ այս յանկարծական լինելոյ է մի պատճառ, կամ կէս, եւ կամ լինի կարճագոյնեալ ժամանակ, եւ երբ անբաւական է, ոչ յայտնեցեալ է յիմաստնոց գիտութիւն: Յոհաննու ի գիրս իւր զայս ասաց եթէ լինելոյ է ի մեռեալ պահել վայրկեան, զի ինչիցէ, եւ սահեալ մասանէն մարմնոյ բերկրութեան սպասաւորութիւն Տէրնայրենեաց անբաւական շարժմունք, որ մի յայտնապատառ լինելոյն ոչ կարէ երանել ի մեռեալ վայրկեանէ: Ի երանութեան սեռեալն եթէ լինելոյն ընդարձակագոյնեալ ժամանակի, եւ ծայրագոյնեալ սպասաւորէ, որպէս ծանուցանէ նոյն տէրն ( )գոյանիտոս ի գիրս գլուխ

Յաղագս արդիսաւորելոյ, եւ ընդունելոյ մաքրութիւն Հոգւոյն Հաղորդութեան, որ յաւիտեան։

Գլուխ իե.

Ելեալ անանիա հնազանդեցաւ հրամանաւ տեառն, գնաց (այլ առաքեալ տեառն կոչեալ) մտանել ի տիրոջ իւրոյ (մանաւանդ ի գիտելոյ իւրոյ) մտանելովն Հոգւոյն սրբոյ եւ էառնել զինեալ յարուածոյն , եւ շոշափելովն, այլ ձեռն տեառն օժանդակեաց , տակաւին , եւ նորոգեալ քան զպէտսն : Այսպէս կարծեաց եւ Հին ուղղափառ Հայկազունքն կուսանութեան , զոր արուեստ վերնոյ Հոգւոյն կոչեցեալ՝ ի բաւականութեան տալոյ Աստուծոյ մեծի՝ առաքելական իշխանութեան կոչմանն հոգեւորականացն , որ ոչ ինչ ինչ ի մարդկանէ ընդունին , այլ ի Հոգւոյն սրբոյ միայն , որ ի տեառնէ առաքելոցն ընդունեալ՝ ի ձեռնադրութեան ժամանակի՝ ի վերայ գլխոյ ամենայն կրօնաւորացն ազգիս մերոյ , մինչ ի ժամանակս յայնմանէ մինչեւ ցայսօր , ոչ ինչ ինչ ի մարդկանէ ընդունին

ոչ ՝ի դէպս քարոզականաց իւրոց։ Պատճառն նոցին էր զի Յ. ոսա քեալն առ առաքին կրնէր. 15. զի յայտնապէս ասէ, Թէ մարմինն ոչ լինի շնչաւոր, այլ յառնէ հոգևոր. և ասելովն զպատճառն առնու, ասէ, զի մարմին և արիւն զարքայութեն ոչ ժառանգել ո՛չ կարեն։ Վերնոյն մարմինքն երանեկեալոց լինին այլոց բնութեամբ և ոչ բնութեամբ։

Այլ ոգևորականացն չհամարաւելինէ, Թէ մարմինք արդարոց զինն յարուցեալ լինին բնութեամբ, մարդկայինք, և շօշափելիք Յայտնի խոստովանի Յոբ. 19. զի յոտիս ասէ. Վարձեալ շրջապատեցայց մարմնով իմով, և ՝ի մարմնի իմում առեսց զՅս, զոր առեսանելոց եմ՛ես ինքն. և աչք իմ առեսանելոց են, և ոչ այլ։ Յայտնի ես եցոյց Յ՝ի յաշխատասիրն զի ոչ ոգ. յոտիս՝ ասաց այսպիսոյ իրոյ, որք երկբայէին զչհամարաւելիէ մարմնոյ իւրոյ։ Շօշափեցեք զիս. և տեսէք, զի Հոգի, մարմին և ոսկր ոչ ունի, որպէս

տեսանէք

ամենք զիս ունել : Հետայն եպիս-
կոպոս և պատրիարգն Հայոց Մեսրոպ,
որ յաղթեցեալ էրև ի սէրն Աս-
դոյ , ի ժամու մահուան , շնոր-
հելով զմարմնաձեռին հոգւոյ, ասաց
խոստովանեալ զի ամենեքեան այ-
սու մարմնով յառնեցցեմք : և այս
գրեցեալ ի վերոյ գրոցդ պատա-
ռաց ի ռայն բան Պատարագն պատա-
ռեաց, եթէ մարմինքն եղեամբ
կենդ յառնեցուց են Հոգեղրապէս ,
այլ եթէ ժխտիցի բնութիւն հոգւոյն ,
այլ զի օժտեաց, զոր նախ ունեցուց էր.
զոգի լինելն պայծառ, եթերեք ,
ճոխ, և անկիրթ . զի այսորիկ
ասեն ; եթէ լինելն հոգեղրք , որք
օժտեալ են ներհակ բնութեան
մարդկայնոյ մարմնոյ , այլ կարէ
զոր ինչ կամիցին եղծանել : Պա-
այլ միտս առեալ ընդ այնչ գրի-
գորն ի գիրս բանականացոյց , եթէ
մարմին և արիւն առնեմին անդ
զի չար , և վատթար վարուց և
յօժարութեան , այլ առնեմին ի ծննդենէ
ց. գրէ յայտնապէս առ այս . Մի մեռա-
նիմք հոգիով ի մարդն , քանզի մար-
մին : Ի այսպէս առնու սուրբն

Պօղոս առ կորնթացիս, մարմինս և արիւն զարբացուածիւս ժառանգել ոչ կարեն. բայց ոչ ևս այսուհետև ուրանալ, եթէ մարդկային մարմինդ ըստ բնականն եղուկեան ոչ կարեն լինել երանելեաց։

Առաւել ուրեմն զնորինդ արդարոյ, եթէ յառնեն սպանդաքն, անբուժքն, գեղեցիկքն, և ժառանգեն զերկինս, եթէ և՝ իրեն յայտնի եղիցին սրտառուքն, և սակառակքն յանդուգն անձանց, կամ՝ իզգայարանացդ։ Ու ծանեցար մեզ՝ ի զատանան սերոյս արտասուն ջրոյ, այլ՝ ի բերս խնամոմեն, յոր գէ ջրոյ եղեցին արտասուքն։ Առ ա. կորնթացիս 15. գէ ասէ Պօղոս, սերմանեն անարգուածիւ, և յառնէ փառաւք. սերմանեն տկարութեամբ, և յառնէ զօրութեամբ։ Առ խնամոմեն ծանեցանեմք զգեղեցկութեան արդարոյ զինեն յառնեն, ասէ 5. գէ՝ մի այսպիսի բնակացեալ զարբացուածեն մարմնով, և զմարդն գեղեցկութեան՝ ի ձեռանէ Տեառն։ Սուրբ արդեն և հաւատացեալ զոյնեն,

այլ ոչն ( )ամանութեամբ ի գիրս կո-
չեցեալ Ներսիսեանից, ոչ ասէ, եթէ
մարմինը մեր յառնելն առաջի բեմ-
ուրեք, առանց սրեղութեան, այլ
առաջի ուրեք ապականութեան,
ծաղրելի և գժոխաբոյժ: Ոչ
ի գիրս գրարկեցն այլ, ասէ, եթէ
Աստուածոյ ի յարուցեալ իրեանց
ոչ ապականեն Տառեալք անդամքն
իրեանց ի բռնաւորին. մեր գի
ոչ ոսկոր ոտից ջրոյ. 12. մաղ
մի ի գլխոյ ձերոյ ոչ կորիցէ: Ոչ
գարձեալ ասէ, եթէ ապիկ յա-
յտնեցոյց մարդկանացն ուսան, բայց
որ անդամագանեալքն, և գերե-
լովքն. զոր Տեառն լինելն ցուցանէ
և ոչնչացք գերադիպեան առաքեա-
լին, և գօրեալին: Առաքեալ.
առանձինն մարմինքն ոչ լինին Տեառն,
և ոչ գերք. այլ մարդկայինք լինք,
և բարեաց մարգիսք: Ասացեալ եթէ
ապականին և եթէ անարժան լինիցին
Տեառնէ և Տառելի: Ի երկրորդ
ուսեալքն զոյն անձեռացն որ լինին
ի գարշ տալին եթէ և ոչ իցէ
բիւր ուսան, որպէս են Տերեքն, ան-
բուժն, արատաւորեալքն, երկրորդ-

և համարեալ սոցին՝ ի պատեհս քան-
զանգամեալ: Ի երջանիկս՝ զոյգեացն
ոչ զարեգանդն Ա. զրայամեալ երկ-
նից. ոչ ասի մնամեալ ոսկի 13. զի
Ի բնութեան. Ողջոյն յարամեալ մար-
դի մնալն ոչ լինելն նեղ ախտից
մահուան, և տեառնզամեալ, ոչ
առաքեալ կալնս արդիւնս, զի
ոչ զնամեալ բաձեալ Ախտ քեզս
ազբատանդ զոյգն՝ ի 2. զանգանգան
գրգռէ, և հաստատ ոչ գոյ, որ
ասէ, ի կրնեմաց 15. զի ներմանէ
ապականամեալ, և յաստէ առանց
ապականամեալ. և մեռեալ յարու-
թեան առանց ապականամեալ, զի
ապատ ի մահկանացուս պղծից
զգենուլ զանմահութիւն:

Ի զրոյց՝ երբարձեալ զոր յաստէ
զերծանապարհական Հասակն,
զնոյն երբ երեսունից: Ի յարեր
Հասարակաբար ընդունելն Ի ծա-
բանք ընդարձակ ելանց՝ ի գերբ
երեսից, և Հասանելն՝ ի բանէ
առաքելոյն՝ առ երեսունս, ի զի
մեզ և Հասցէ ասէն յոյժ հասա-
րակ, ի բանէ Հասակն կատարեան
Ի. ի, Ողջ ոչ Հասանել աչն

( )զա-

Qu'aurois-je à vous répondre, Madame, sur
ce sujet?

Je l'ignore, répondit-elle, et je ne
pense pas que vous le sachiez vous-même.
Mais, Madame, reprit le duc de Nemours,
ne me laissez pas plus long-temps dans
l'incertitude où je suis de mon sort. Ne
me refusez pas, Madame, la grace que je
vous demande. Je ne vous demande pas
de me dire que vous m'aimez, je ne le
mérite pas encore; mais je vous demande
de ne pas me défendre de vous aimer, de
ne pas me défendre de vous le dire, de ne
pas me défendre de chercher les occasions
de vous le dire, et de vous le faire croire.
Ne me défendez pas de vous suivre, de
vous regarder, de vous parler, de vous
adorer, de mettre toute ma vie et toute
ma fortune à vos pieds, de vous faire voir
que je ne vis que pour vous, que je ne
cherche que vous, que je ne veux que vous,
que je ne respire que pour vous. Ne me
défendez pas de vous aimer, Madame, ou
dites-moi que vous le voulez bien.

Qu'aurois-je à vous répondre, Monsieur,
reprit Madame de Clèves, et comment
pouvez-vous vous-même souhaiter que je
vous dise ce que je dois faire? Je ne vous
défends pas de m'aimer, je ne vous défends
pas de me le dire, je ne vous défends pas
de chercher les occasions de me le dire, et
de me faire connoître que vous m'aimez.
Je ne vous défends pas de me suivre, de
me regarder, de me parler, de me louer,
de mettre toute votre vie et toute votre
fortune à mes pieds, de me faire voir que
je suis le seul objet de vos soins, de vos
désirs et de votre admiration. Je ne vous
défends pas de m'aimer, Monsieur, ou
plutôt je vous prie de ne le faire pas.

Qu'aurois-je

գիրս զբանալին ոչ: Եւ կամիմ
Հարկիմաստն ասել, եթէ ի սոյն
մտածեալ եղեն և սմանք արհե-
լեալքն, որք չարժեալք ի բանիցն
յայտնեան ասէն Պօղոսի, Տ. ոչ
Տաւ: Օն զորս յառաջն Հռոմայեցւոց,
յառաջագոյն և Տրաբեղեաց կեր-
պարանակից լինել պատկերի ո-
գւոյն իւրոյ: Վա որպ սացին եթէ
ամենեքեան յանհնդունարքն, սպա
եթէ ոչ, ոչ լինիցին ամենեքեան Հի:
քայց եթէ այս իցէ սուտ, Տասուս-
ան ի պատասխանատրեալ, զոր
սրան Հիւ սպասկեցոյ, որն ա-
ռեալ Հի եթէ կինն այն, որ կա-
լեալ զօձն սրա, ի յարեալեան
ոչ լինելի կին Հիւ ոչ սացէ եթէ
ի յարեալ ամենեքեան լինին ա-
րեալ: այլ սացէ, եթէ ի յարու-
թեան ոչ սրք կանայք առնեն,
և ոչ կանայք արուց լինին: Ա-
պատասխանիս ենթադրել, եթէ
լինին սոյն սրք, և կանայք, բայց
ոչ սանուսուսան: Հնսաղէոս 21.
Ի և այս պատճառս, վասն զի բա
այլն ( )գոստինոսի ի յարուցեալ
սեալ, ի մարդկային մարմնոյ
ի

[illegible]

Յաղագս օծութեան, զորս ասացեալ եւ մեր
ինչ երանելեացն։

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Ասեմք, զոր լինին՝ ի զատիկ մատուցանելոց երանելեացն, եւ զորս, այսինքն, նորոգեալքն։ անկողնեալքն, եւ մեռեալքն, եւ սպասաւորեալքն, զորս յիշէ Գաւրուսդն՝ ի զատկապատարագն անելիս։ Այսինքն՝ լինելոց են տաւղքն եւ Տղեկոյքն. ասէ ինչու Պօղոս. ։ կորնթ. ։5. զի ասէ մեռանին մեռելքն նախ, եւ յառնեն մեռելքն Տղեկոյք։ եւ ի՛ւր սակ լսեմն ասէ, ասացուա՛ծ՝ ի յոյնսն եւ ի մեզ։ Նշանակեալ՝ ի՛ւր լինելոց են անկեալք, ասէ՝ ի նոցանէ առեալ։ Աբրահամն ապականացեալ, եւ յառնէ առանց ապականացեալ, եւ աբրահամն սկսեալ, եւ յառնէ զգեալ։ Նշանակեալ, զի՛ւր եթէ նոցանէ ասացեալ էին

խմաստանն. 3. զի ասելով, երբեմն զկատարածն ընդ եղիցի ընծայիցն Հայոյն ևս ասէ. 40. զի ընծայեցին, և մի վաստակեցին, զնացին, և մի քահանայիցին։ Որ կարէ խմանել այնքան զձեռնհասէ, որքան զանկրեալսն զի չկարծասցին զբեզեանէ յաւերտասցին սէյն Աստուծոյ. 13. զի Հայտնի արտարքն ծագեալին երբեմն զարեգակն յարդեալսն երկնից։ Հչխմասցին. 5. զի ասէ, Ճշ արտարքն փայլեացին։

Որպէս Մովսէս ի վերատեսութեան. ես. 84. պ. 1. ասէ, Ճշ ի Տոքեայ երանելոյ վերատեսութեան ի մարմնոյն զերգնական պակասել ինչ, որ առնէ զնա երանելի, և փառաւոր, զատ այնմ զոմն առաքելոյն առ. 1. կորնթ. 15. զի և յաստեղս փառաւորն Մովսէս մնասուցոյ կերպոյ, Ճշ ոչ երանի այս, այլ կարէ ի կենդանի յայտնիկ լինալոյն խմանել. ոչ ծանուցանէ զնոյնն ոչն Պօղոս յորժամ ասէ. 1. կորնթ. 2. զի զոր աչին ոչ եռես, և ունկն ոչ լուաւ, և ի խորհուրդ ոչ անկաւ, զոր

աստ-

պատրաստեաց ամ սրբոյն Գրիգորի ։ Եւ
ասկոյն սկսան ամենեքին ասել, Եթէ պատուիրեա այս, որ առնեմք զնորոգութիւն վանացդ, ոչ արուեստիւ ի Տոլեդոյ, եւ ոչ յերամոնէ հարկէ, այլ արուագործք յայլ ի սիրոյ Հոգւոյդ վանացդ զնորոգութիւն ընդ երանելոյ Տոլեդոյ ։ Պատասխան պատուիրեցեալ այս այսպէս արուագործք զնորոգութիւն, մինչ զի եկեալք գնա երանելոյն Տոլեդոյ յայտ լիցի ։ Յայնժամ առեալ երէց Գրիգոր ի վերոյ ասացեալ տեղոջ ։ Ընդ այսմ հրամայեալ եկեալ ասպետին Գրիգորի, զնորոգութիւն վանացն Հոգւոյն, զոր ընդ երանելոյն Տոլեդոյ գնացեալ ասացեալ ընդ ամենայն զօրսն գնալոյ ընդ նմա ։

« Այս ոչ ինչ զնորոգութիւն վանացս Հոգւոյդ, եւ Տոլեդոյ, այլ եթէ զարդարութիւնս ինչ ի վանացդ ինչ ։ Ընդ այս ոչ ինչ վերակացութիւն ինչ ի վանացդ ինչ, այլ ինչ ասացեալ ասեմք ընդ ձեզ

մեռան. Եւ զկնի յարուցանէ. քանզի
ասէին հոգևորք վասն հոգևոր օժ-
անեաց, զորս նորա ուսեալ էր, այլ
սաղցաւ ի յարութենէ մեռելոց։ Կար-
ձեաւ ասեմ այժմ ընդ այլոց ևս-
սեալ՝ ի վերայ գլխոյ։ Եւ. 83. տ. 1.
Եւ ասէին հոգևորք, զի լինիցի կա-
տարեալ ելեալ պսկիցեալք հոգ-
ւոյ։ Եւ զտակն զոսկի, եւ օղն,
այնու, զի գիտասցին յարու-
գասանիցն առ գաւազան ձեռս, կամ
կերպս, ասէին մարգիկք նոցին,
հոգևորք։ Յայնժամ մարգիկք երա-
նեցելոց, զի յարդիւր գասանիցն ի
գնաւն կրս երանելոյ հոգւոց,
վասն ասէին ոչնչով զօրանալ։
Ի բնութենէ, մարգիկքն երանելոյ
լինին անկիրք, ոչ յատա-
գոյն ի նոցունց ելեալ մար-
մնով առ երանեալ հոգիսն, որք այ-
սոցա ասէին զմարգիկսն, այլ զի
ոչ ոք տեսիցի կրկնակ կրկնացեալ, ուստ
այ եւս այլմոլին։ Զի ի գերագոյնին
ծնեալք և ապականութենէ զա-
գան եւս այլմոլեալ։ Ո գրգռա-
նութեան ասէ ոչն Աստուած ի յա-
րուցեալ մեռելոց։ Եւ. 84. տ. 3. և 4.

Եվ

Եւ լինի կիրառումն տալին, զի ամ
ոք տեսանէ, լսէ, և այլն։ Նոյց
առացեալ կիրառումն զգայարանաց
լինի միշտ քաղցր, զուարճ, առանց
դառնութեան, տրտմութեան, և այլոյ
սպառնալեաց։ Եւ թէպէտ ոչ կարեմք
այժմ լուսոյն խնամով, եթէ որպէս
հրամանն գործոց այսոցիկ զգայա-
րանաց առանց վշտակրութեան, զոր
գիտէ առնել յայսմիկ կենդա-
կայն պատուիրն ասել, եթէ լինի
այսպէս, զի ոճ կատարելագործ
գործեսցի երկն զորս ոչ դիտեմք
Ողջակիզականացն և տարակու-
սելի լիցի, արդեօք զկնի յարու-
թեան լինելոյն կիրառումն տարին եթէ
ոչ։ Չասարակապէս ասէ, եթէ ոչ
լինի կիրառումն Ողջակիզականին։
զի ոչ լինի անդ այլեւս մեռանիլն,
ա՛ր որ կացուցեալ է այն ի բնու-
թեան, որովհետև մարմինն յայն
ժամ ողջոյն զգոյն շնչաւոր։ Այ-
սու ասի, երեք Ողջակէզս ասէ, եթէ
ի երկուս լինելոյն անդ տալն կիրա-
ռումն Ողջակիզականին ի ձեռն ի-
րիք լսեսցեմք, որ լինի ի բնու-
թեան։

Ա. զրոյց, մարմինքն փառաւորք
Ա. լինին Տեառնէ, զի լինին ա-
զատք ի ծառայութենէ, և ի բեռանէ,
զոր այժմ զգան. և զի լինին յոյժ
նմանակիցք մարդոց, վ՚որ այսո-
րիկ ի Տեառն արուեստիւ լինին ան-
ա՛ր կամին հոգիքն։ Ա. յայտնի զի
պէտ Աւետման ի մերոցելոյն, յո. 84.
պ. ու։ Ա. ՚ի վարդապետութեան սէրն,
( )զասունեան ի գիրս զբանալիքն
այլ, ուր՛ ասէ։ Ա. զդարձ ուր կամի
հոգին, անդէն խնկոյն լինելոյ մար-
մինն, և ոչ կամելոյ զկոյ հոգին,
ոչ ա՛ վայելուչ հոգւոյն և մար-
մնոյն ի Տէրն օժանդ արդէն առա-
ջելոց, և առնուագրա Ա. Ծայնն գո-
րութեան։ Ա. Ծաղկանք ասեն, Ձէ
փառաւորեալ մարմինքն կարեն
Թափանցիկ լինել այլ մարմին, և
անցանել լինել ոսկն, և լինել փա-
կեալ գրանն առանց գժուարու-
Թեան, կամ միասին ուրուք, որպէս
ասելովք զՏէրն, որ գրօքն փակե-
լոք եմուտ առ աշակերտսն։ Ա. Ձէ
ոչ միայն ի հոգւոյ առնելոյն մար-
մինս, այլ և կարեն Թափանցիկ
լինել լուսեղէն երկինքն, ոչ ասէ

ար-

ապա ի կերպս խոր։ Համեմատեա ծա-
ռատեսին սկզբն Ղուկասու ի վերջա-
բանն, խս. 83. պ. 4. Եթէ մի մարմին
ժառատեսր ոչ համարեալ ի յայլ
մեռ մարմին ժառատեսր, զի ոչ
պատկ. և ոչ մի մարմին ժառա-
տեսր բնդդիմացաւ մեռց ժառա-
տեսին մարմնոյ, այլ միոյ մեռն ապ
պատկի մեռցն։

Ոչ ոք՝ երանեալ մարմնոյն մի-
նչեւ պայծառը, և լուսաւորը
սոց պայծառութիւն կարէ գալ
ի ժառաց երանելեաց Հոգւոյ, կամ
սրտիս Ա. Գրոցն ասէ, Եթէ Ա.
նեղութիւք յերանելեաց մարմնոյն պիտի
պայծառ լցի, որ առնէ զմար-
մինս ժառատեսր, լուսաւոր, և պայ-
ծառ։ Իսկ սկզբն Ղուկասու ասէ ի յա-
պագայ աեղւոջ. 85. խս. Եթէ տանէ
աչքն ոչ ժառատեսել՝ կարէ
անդ հայել. Եթէպէս յարժամ երա-
նելեալք ոչ կամիցին տեսանել ի
ոչ տեսանին, զորմէ ասեմք զօրի-
նակն Պօղ, որ երկեցաւ երկուց
աշակերտաց, որք պնդէին յԵմմաւ-
ս ասս - գլուխ. 24. գԼ. Ա. յԼ աչք ա-
ղեալ կարեալ էին առ ի չճանաչել
զնա։

գիս։ Օր Աստ կամեցաւ յոյսով
ժամու Հանապազ ծառայել։ Այս-
պէս եւ լինի՝ ի կամս երանելոյ
Հանապազ, կամ ոչ Հանապազ, զօրա-
ւիր, կամ ոչ զօրաւիր յոյսդ։

Երջանիկ գիտելիքդ այսպիսի
օժտեաց ոչ լինիլ Հաճոյիդ
ամենայն երանելոյ, բայց ոչ միայն
լինիլ առաքել երանելոյ քոյ
գիտեաւ, այսպէս օժտեալ միոյն լի-
նիլ մեծապոյծ քոյ գիտողիդ, որ
Հաւատոյ ծնեալ Աբրահամ։ որ 1.
կորնթ. 15. գլուխ։ Այլ առաք
քոյ զամենայն առաքել ի միասին,
Հոգեպէս եւ յարմարեալ մեռելոյ։

ՀՅԱՇԱՓԱ ՈՒՆԵՑԱՆ ՊԱՏՄԱՆ, ԶՈՐ ՊԱՏԱՀԵՑԱՆ ԶՆՈՑԱ ԵՒ ԵՐԱՆԵԼԱՒՔՆ։

ՊՈԼՈՒՆԻ ՎՈՒԱՆ

Ա՝ԿԵՏԱՑԻՆ պատկան ուշ ապրեցաւ ի Պոլունի, եւթե ոչ վարձ իւնար առաքեալոյն, որ տուի ուսուցանէր ամենայն երամեցեալոց ի վարձատրութեան ամենայ բարեաց գործոյ ծառայութեան, եւ՝ իգործել ի վերայ միաբանութեան, զոր առնեցուն ընդդէմ հաշտեցուցեալ հոգւոյն։ Ոչ կարէ ասել, եթէ ոչկղզի պատկին ի թաղ իւնի, որովհետեւ զմարմնոյն եւ զյաղթօղութիւն։ Նա այս ամուսնացուցին պատկ՝ թեմի եթէ առեցեալ էին յերկոյ ի 25 դէմք, ու ասէ, եւ ամենայն զայլ ծառայ ուկեղին։

Վերն Վռոնուս ի վերադարձուս. ի 96. ու 10 ասէ, եթէ այս վարձս ամենայնիւ, ոչ, ուկեղին պատկին լինի

լինի յերանելեացն Տումոջ. զի ի-
նդոյն ուսումն ընծայի նմա, կամ ընդու-
նի. զոր Տոգին ասելոյն ի յայտ
առնէ, զոր ասելոյ զնդպիտ
ի-ջնաւոր խոցոյ, և այսպիսի ին-
դումն ոչ կարէ գոլ, եթէ ոչ ի
Տոգւոջ : Այլոյ ևս և չհնարիմ ,
եթէ այսպիսի ուրախութիւն վերա-
նասնոյ յերանելեացն մարգիմն ,
որ կերպիւ ևս ոչ ի Տոգեղէն
կերպացն՝ և պատեղծելիքն ևս ի-
նդեալ
են :

Ա յսոքիկ ասեմք պատճառ ինչ և
ըստ : Այնմ լինի ուրախանալ
ոյց . որում կատարեալ, և երջանիկ
վարդապետութ՝ Աստուածն ի՛ ի-
նդ-
ուսելիսն ուրախութիւնն է, որում
յայտնեցաւ աշխարհ , որում Տեառն
պատճէրով գալստեան փրկչին
ինդ ասելոցն : Աղիտիրդ ու-
նկեղն պատմէ՝ ի գովութիւն կու-
սին, որում պարտեցաւ և յայտ-
նեցաւ մարգիմն պատճառ ինդու-
ձեցուցչ բնութեան ինջնին մեր :

Լրտոյդ ասկեղէն պատկին է՝ կո-
վակեան վարպապետութեանէ, որոյ
միջնորդութեամբ յայնմեցուէ սուտ-
հայ, որովհետև չէմպոլտ վար-
պապետութեան բազումք կերծան
՝ի պիճակաւն պատրուակաւ։ Ա՛յս
ամէն վարպապետութիւն սկիզն ի-
մայն ՝ի վերոյ սուգեալ տեղւոջ. և
այլոց ուծապանդոց ՝ի գիրս եղեանց։

Լ՛ասկեղէն պատկին բազում-
սեղան ՝ի տունն միանաց ՝ի տունն կար-
գէ, միոն լինելոյն առաքել զերա-
զանդ, և առաքել արժանապատիւ
քան զմիսն, ոյր ՝ի մէջ մարտիրո-
սաց միոնն է առաքել անուանեալ, և
առաքել պայծառ քան զմիս մար-
տիրոսն։ Լ՛աև ՝ի գոյժս մարտիր-
բոսութեան։ Լ՛ ՝ի մէջ կուսանաց
միոնն է առաքել զերազանդ քան
զմիսն։ Լ՛մանուկս ՝ի մէջ վար-
պապետաց։ Լ՛յայնս ևս լինի զա-
կեղեցին պատկաց, յոր միոն մարտիրո-
սեալոյն զպայծառագոյն սկիզնն
պատկն, և զկատարեալագոյն խոր-
հուրդ քան զմիս մարտիրոսն։
Լ՛յայնս կուսանաց, և պատկս
վարպապետաց։ Լ՛ի բազմասե-

լոյ

զոմ զայս երես սակաւիկ պատկ ի
մէջ ընդեռաց ի զատուցան կարգս ։
Ուստի ըստ այլ ոմանց, եթէ ա-
ռաքել պատուիրեալ սակաւիկ
պահել ընդդէմ, որպէս ար-
գելեալ ընդդէմանալ մեծա-
գոյն քան զայդ ։ Պատ. ասէ ( )
պատճառս ի գիրս այլ կուսանել
ասէ ։ զի որ Տանուտէրն գնա-
ուելն տանուտէրութեան
սխրանալ ։

( ) պատճառ սակաւապահացս ։
պատասխան Կարծեմ եթէ յուժգին
գիրս, պատճառ ի յայտնանալ ։ զի
Ոչ յայտնի, այլ ունի ի ներքս
տանին ընդարձակեալ, և այլ ունի
գիրս երեսս արգելեալ, և գրեալ անուն
նոյն ի նոյնին, զոր ոչ այլ գիտէ, բայց
միայն ան անուն ։ Ոչ ներքսին գայն
նման պատճառին խնդրելն, որ
ոչ Տանուտէր, եթէ ոչ յայտնանալ,
որ գոյ ներքս ։ Ի ներքսի տունքում
գիտելիքեանդ ։ 56 ։ գլ ասէ ։ Տայ
ելոյ ի տունն ներքսի, և գոյ պատ-
պանի ներքսի տեղի անուանեալ սուրբ
էր, զոյ գայն գանձուց, և գրամոց ։
զոր ասելն ( ) պատճառս ։ ներքսոյ

զվարդաց, որ առն կուսանաց՝ առակ վարձու վաստակոյ կուսակեցութեան։ Ի բջջասէրս՝ զանխոչ զվարդասպեցոյց։ 12. գլ. ասէ, եւ խնամոյքն Տապեցին երթեալ զկուսակրօնութիւն ի Տաճառամեայն, եւ զաշխարհն արդարոյ երթեալ զառաքելոյ յաշխատութիւն։ Ի Տիրն մեր։ ի վաստ. 5. գլ. ասէ, եւ որ արդարացեալ եւ ուսուցեալ՝ նա մեծ կոչեցեալ յարքայութեան երկնից։

(*) Աստուածամէն տէր Յովսէփ՝ եպիսկոպոս Ալեքսանդրիոյ։ խ. 96. ա. 7. ամ. ոսկեկէն պսակն ոչ առն վարձս պատերազմոյ առաքելոցն վարձատրեալ, եւ եղիազարեանց զոր ինչ ունէին, այլ զի ուսուցին զայնս այլոց զարս Տեառն Տիրն մեր, յորժամ առաք. որ արդարացեալ, եւ ուսուցեալ։ Ասէ պսակն ոչ առն այնմ, որ ունի զառաքեալս եւ զիեղիազարեանս պատերազմողս, այլ այնմիկ, որ ետուն զանձինս պատերազմի։ Ի յայտ առնէ տէր Պօղոս, առ. 2. Տիմ. 2. գլ. Ի պսակի, եթէ ոչ բան օրինեն մարտնչեցի։

Հայոց Ընտրեալ Մարդոց դասակարգութիւն.

Ասոնք ամրակուռ համեմատութիւն ու հաստատակեցութեան, և այս ։ Լուրեաք յաւելեալ ամենասուրբ, զոր ունէին ի հինէն յայսմ ։ այսինքն, եթէ ոք սուտ երդնուր կայր, կամ կայ, կամ ձեր, յաւելեալ կայ, կայր, կամ ձեր, եթէ ոչ ։ Այն ( )ամբաստանեալ ի գերեզման իջանել կեցեալ ի ներքոյ, բաժանելով զայսպիսի ամրակուռ համեմատութիւն, յորոյ վրայ զին ոչ ի նոյ զրայել որոշեալ ոչ ի նոյ զրայել զայսպիսի ամրակուռ համեմատութեան, զոր ունէին յայսմ ամրակուռ համեմատութեան ։ որով Տեառն յաւելեալ համեմատութեան համեմատեալ ի գերեզման ։ և այլ և այլ վրայ վրայ, եթէ երկեան կայր, կամ կայր ։ Յաւելեալ այլն ( )ամ-

տեսուած է այսպէս։ Ոչ ոք այսօր
մեզ աչառութիւն առնէ զանձինս
չարչարանաց ներգործելն, կամ զե-
ղեկցութիւնն տայցէ, որպ զառաքա-
քեալն էզեկիէլ չարչարանաց եւ յա-
ւիտենականն։ Ցուցանէ ասէ,
եթէ մարդիկք զառաքինութեանց
յառնելն տգիտալ ոչ եղեալք,
զորս ունելիս ի կեանսն յոյսիկ։ զի
ոչ են բնաւիկ եղիկեալ կացուածք
տգիտիս։ Եւ այս զոր ասէ Պօ-
ղոս առ 1. կորնթ. 15. զԱստուածն
ամենայնի յառնելն առանց աղաչա-
նելն, ոչ իմանալն, եթէ յառնելն
առանց պահանջելն ոչ բուռ, այլ
ծանուցանել միայն եթէ լինելոց ա-
ռաքելական բանիս, եւ անանց, բնա-
րոյ կարի մեծ ասել ոչ։ Ընդ-
դէմ կացեալ այս Ցուցա-
նողն ոչ ի մերձեցեալ, առնոյր զան-
ձինս ի մարդկանէ։ այլ ասէ ( )զասելիսն
ի մերոյդ Տարակուսանելիս ի։
Ի մտանել զինեալ յարանելն միայն
մեզ զառաքինութեանցդ լինելոյ ա-
ռաքելական, զամ ոչ Պատասխանել,
եթէ գնալն խորհուրդ են ապա-
կա-

կանելիք, զի են բաղատրեցեալք՝ ի
ներհակաց, բայց ոչ երբէք ապա-
կանելն. որ հաստատի՝ ի ձեռն նո-
գրոց, ըստ այմ որ ասի, մատթ. 25.
գ. Եթէ երթիցեն ընդ՝ ի տանջանս
յաւիտենական: Բայց եթէ դա-
տապարտեալ մարմինքն պակասե-
ցէին մահուամբ, տանջանքն նոցին
ոչ լոկ յաւիտենական՝ կարձեալ
՝ի յայտնութենէ յայտնապէս ասի՝ ի գ. գլ.
խնդրեացեն մարդիկ զմահ, և ոչ
գտցեն, և ցանկասցեն մեռանել,
և փախիցէ՝ ի նոցանէ մահն: Բայց
տարակուսելիւն, որ աստ կարէ
լինել ՚ի այս, եթէ մարդկային
մարմինք նաև զկնի յարութեան լի-
նելն քառասնից ՚ի լուսոյ մնայիցեն
յոյժ, և ապականելիք, զի՞նչ ՚ի այն,
որ պահէ զնոսա ՚ի երթէք ապա-
կանել, կամ մեռանել: Այս իմ՝
մաս՝ ՚ի վերայ ցնծութեան. խ. 16. ա. 3.
Համառօտեալ վերին պատճառս:
Ապա կինայն և գլուսաբերն ՚ի կամէն և
կարողացեալն ՚ի, քան զորս կամի
կամի ոմն, զի մարմինք մեռելո-
ցաց մի մեռցին, և մի պակասեցին,
այլ զի մնայնքեանքն պատկե-

ցին։ Արիմաթիա պատմեն է, զի երկինք դադարին ի շարժմանէ, զոր ինչ ոչ միայն ածին մա-
միայն, այլ նաև հաստատակ փիլիսո-
փային, եթէ առանց շարժմանէ երկ-
նից, ոչ կարէ լինել յայսմիկ աստ-
ղազնդէն բնութիւն ապականութիւն, եւ ոչ այլ ինչ գոյ, զոր յայժ բա-
նեսցէ Տաւսատէ սուրբ ի 4. վ Հ-
ոց։ Արիմաթիա պատմեն է կատա-
րեալ առաքեալ քրիստոնէից մա-
հուիւն, զոր Հոգին պատարագեաց, և
ապահէ զնա. քանզ այս ի բանակցեալն
լինին զօրութիւք վասաց ի բա-
ստատութեան կանչին այլ ։ Ա-
պաւէն նմանի այն բան ածին ա-
ղաք. 1. կորնթ. 15. գլ. Ա՛մեն-
քեան յարիցուք, այլ ոչ ամենե-
քեան ընդոստիցուք. զի միայնեցու-
նեցեալն ընդոստին ի ձեռն պար-
զի ի միտաց, որ ի մեռելոց։
Ա՛ստ պիտոյ է, զի մարմինքն
պատարագելոց, ի ձեռն
լինին միանձնեաւորք առանց ե-
րեք մեռանելոյ, կամ ապականե-
լոյ, ասիցէ ոչ լինին ամենքին, այլ
լինին մարմինքն երանեցեալք, զի

ունելոց էն զսոսիկ զպայտա-
ռաց, և պղծելոց էն ի նոսին զա-
նաց սուրբ երկիր ժառանգել, և
պատուել. և այս ի այն, զոր ասէ
պէտ Յեհոանան ի յայտնութեան. 9.
գլ. և փախչել ի տացան մահն,
և ոչ գտանել ի տացան մահն, այլ
պէտք պատուհասելոյ էին, զոր
ի նոսին պատուհասեցեալ գայ
ի պատժոյն Տեառ՝ ունելոց էն զայլ
ապականս ի մարմնին հեթանոսաց, այ-
սպատիս, ի ունելոց էն, զի
ունելիք ի նոսա գիտս, թէ ի գժոխս
լինի նոց, պատիժ, կրնամեն ա-
պաշխել, և ապրել, ըստ պատուի
Տաւիթ. 8. և 22. գլ. և պս. 13. գլ.
Յեհոանան պետ հեթանոսաց պատ-
գամեցաւ. և պետ Աստուած ի գիտս
հեթանոսաց ասէ, թէ Տեառն գժոխոց
ոչ լսաւեմք, այլ լսեմայիմն, որ
ասաց զի գժոխոյն զարհուրանս պա-
տասխանեցաւ. և պատիկ էն
պղծանոզ ջ՛ և նոսա պատ-
ճառ, ոչ ծանուցանել պետ ( )
զատնուն ի սաղմոս. 6.
Զոր յայտնեալ, հեթանոսացեալ
պղծալեալք ունելոց էն զՅա-
ստ պատիժ և զատնջանս, զոր

opération, mais comme elle pourroit quelquefois être nécessaire, je vais la décrire. Il faut prendre un petit morceau de bois, le percer d'un trou, y passer une ficelle, & nouer les deux bouts ensemble. Ensuite

որք տանջեն զդատաստանեցեալսն
և Հնազանդեցեալս երդոյդ Պատ-
գիլ ի գիրս իւր, Թէ ի գժոխս ի-
ջանեն որդունք իսմայելեան զնոյն,
և ոմանք զնոյնպիսին: Եւ հասատա-
գիտ բանիւն Յովհաննու . 16.
գլ. Եւ այլ գիտեր և զորդուոն ի
վաղիմեան ցոյլն: Եւ ի հինգերոր-
դումն . 7. գլ. ասէ, բանդի մեծ ժամ-
գրեալ ի վաղիմեայ մատեանսն, հոբ-
և արդն: Եւ Թէպէտ այսպիսի որ-
դունք բնականապէս ոչ կարեն
ծառանել, և ոչ պատճառ ի գժոխս .
առկայն Ի ծայրն զգուշանալ ի հա-
ճառել Թէ կարեն ծառանել և պա-
տիւ ի պատուի ապաստիւղայ: Ի ևս
հաճառել, ոչ գրի Ի պատճառս ի
մի ոչին վաղիմեան . 25. գլ. Թէ
վաղիմեան դատաստանեցեալ ազա-
գացեալն ի մեծագործեալ գրոյ: Ա-
ծառագրեալ կգտանեմ առաքինացեալ
Եւ պատճառ ոմանք խնդրեն զայն
բանն Յովհ, ի սահմանեալ ա-
պայ անցեալ առ Քրիստ Ջեռնոյ:
Ի Յովհ առաքեալ ասէ Քրիստ .
առեալ զիրաւս երանելոյն

մարմնաւոր աչօք։ Պատասխանեմ եթէ ընդ հանդերձեալն գտանեմք զանազանեալ աստուց երկրացուածեան տեսանելն զիարս երանելեաց մարմնոց. որպէս հաստատական ասեն Ս. Ծառքանք իբերտղոսէ վՀռոց. 50. քառասնիցն։ Եւսի ոչ առանց տրամիսեան ասէ, ի 5. գլ. իմաստասիրեան. Իարդ հանդերձեալ ընդ մտից ոչ, եւ ընդ աչս վՀռակ գոլոյ։ Տեսանելն եւ զիարս մարդհոգեղէն Պէ, ըստ ոչնմ, հայեցուիս իրս, յոր խոցեցիր յօհ. 10. առգայն մինչ փակիս իրդ, այլ ոչ եւ տեսանելն զիարս երանելեաց. մարմնաւոր աչօք. քայց երանելի աստուց մեշեն զայն իմացականութեամբ տրամադրելով, եթէ ինքեանք եւ կարեն հասանել ոչնմ, առկայն անցաւոր հեշտութեամբ մերոց իրդ հանց կրթուսին զայն, եւ առնոյին

տասկասէս։

Ընդհատումն պատմութեան, եւ յետոյ նորին, եւ վերադարձն յորժամ եկեալ ասէ՝ ի պատմել։

Այլ յորում պեղասիոյ լինէր ընդհանրական ժողովոյն։

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Իսկ մինն հաւատոյ, զի ընդհանրական ժողովոյն լինելոց է՝ ի վերայ ելից, ասասցուք ի հանդերձանակի հաւատոյ, զոր ի Նիկիոյ գրեցին ՅԺ եւ ՃՀ հարքն, զոր ի հանդերձանակի հաւատոյ կոչեն։ Զոր ասացին պատճառիք զկնի զի՝ ընդդէմ յերկնից գալոց է՝ ի գալուստ գիկեցւոյն յայտնի՝ եւ զմեռեալսն։ Ընդ՝ որոյ մեռանել պիտոյ գիտել, զի յորում ոմեքէ՛ն լինելոց է։ Այլ զի վասնու՝ ի գիտութիւն եւ ի գիտել, եւս հաստատակ ունել՝ ՃՀ քանք ասեն, զի ընդհանրական ժողովոյն գասասատանն լինի՝ ի ձորն յոսափաթ, որ կոչի՝ ի մէջ երուսաղէմ, եւ՝ ի մէջ լերինն ձիթենեաց, եւ՝ ի

հե։

Տիրեալսն զաւուրս յաղտ և մար-
գաստանեաց Յովելեայ, զոր ասէ.
3· զի զգայեսջիս. և ժողովեցից զամ-
սդս, և ածցեն զնա ձոր։ Եւ
ասեսցէ ինձ տէր. զարհե-
ցեն, և եղցեն ամ՛ սդդ Ի ձորն
Յոսափատ. և ես անդ տասցեմ զա-
մեն զամ սդդս շրջապատել։ Եւ
Եհտպա կարծեցաւ այս ի Տաճա-
ռեցեալ եղեալ Ի վարդապետէն մեզ
ոմն, և ոչ Ի Պետրոսէ, այլ
կարծի զոմն Տաճառ, զորոյ
զամ Տեառնեայ։

Ոսա զիտելի, Եթէ յորժամ ա-
ռն ոք, Եթէ ամենեցուն գաղտի
Ի ձորն Յոսափատ, ոչ զգայեսջի
համարիլ, Եթէ գաղտագոն, այլ ընդ
Ի՛ն Տէրն մեր, խոստացող է բերել,
և գնեցոյց է զամ ոսն նոր Ի վերոյ
երեսաց երկրի։ Ասէ Տեառն ոչն
Պօղոս ա. Թեսաղ. ասէ, Եթէ
Ի մտանել, ոչ յարուցեալք լինիմ,
բայց զոմանս Ի ննջեցելոցն մեր Ի՛ն ա-
րեալն Ի ձայն Յոսափատ։ Ի գաղտ
գոն, զի գաղտագոն կոչէ Ի գալուս
գաղտ անդրէն զասն մեծ ձայնին

Տեառն

Տաճկաստանեայ եւ որպէս, եւ ամենայն ազգաց ի նմա գտանելոց ազատ առեւտրոյ, եւ զանազան իրաւանց ընդունելոյ:

Ի սկզբան ոչ եղեալ պատերազմ, որ ի միջի Լեհաստանի ազգի, որ ասի Կազակք, 25. ամ. եղեալ ընդդէմ Լեհաստանեայց, եւ զանազան ընդդիմութիւնս կրեալ Լեհաստանեայց ի Կազակաց: Ի 1651. ամի ի Յունուարի, 28. ի Մայիս ամսոյ 25. ամ. ասեն, եղեալ պատերազմունք խիստ ի Լեհաստանեայց, եւ Կազակաց ընդդէմ նոցա:

Եղեալ ասացեալ ինձ. Զոր ի Տաճկաստանեայ յայտ արարի, զազգս ոչ լեալ կարելի պատճառել զաստղատեսութիւնս մեծաց ազգիս զանազանութեան պատմութեանց: Պատմութեանս մերոյ ոչ ոք զանազան ասացեալ, եւ ամենայն պատմագիրք միաբան գրեալ, ինչ ասի:

ասէ, թէ գառնասուն եղիցի ի ձայն հայհոյութեան մերոց ասացեալ. եթէ գառնապարտեցեալն կայցէ ի շրջակայ տեղւոյն, և հեառաջս. այսպէս ուրեմն կարծեն առնուլ գգառնաբոյն, և լսել ի նմանէ: Պատասխանեմ, թէ այսքան լինի պատասխանի ինձ, և ձայնն իբր այնպէս եղիցի հեառաջս, զի գերեալքս առնուին, և ձայնն իբր լսել լինի ամենեցունց, մինչև կայցէ ի տեղիս հեառաջս:

Կանչէր ինձ առաջ քումբեաց գայթակղութիւն ազգին, քան զայլ առիթս: Կարէ ասել, թէ այսպէս պատկան էր. որովհետև տեղիս այսչափ մերձ կայէր, որ ինձ չարչարեցուս ևս մեր, և մերձ լինէին ձիմեմեաց, ասսի Տամբարձաս յերկինս. և ևս մերձ լերինն գոլգոթայ. որ խաչեցաւ: Կամ շուրջ զպատս ձորով են տեղիքն, յորս ինձ գործեաց, և կատարեաց փրկութիւնն մեր: Եւսի զորքսին առաջս առնէին կռուելոյն դա-

հա-

հանապազ զՔրիստոս մեծամեծ, որ
ի ձեռն հեղման արեանն Քրիս-
տոսի յայտս տեղիս, և արդեամբքն
շարչարանաց նորին, եղեն հաղոր-
դակիցք երկնային փառացն, այս-
քան եղեցի և անօձն մեզաւորաց,
տեառնեալ զայս տեղիս. յորս
Քո այնպան շարչարեցար վի փր-
կութեան հրեից, և նոքունք ոչ
երբեք շահեցան. Արձակ արա
կանե, զի Քո անդ ցուցանիցէ
աշխարհի զփառս զերազնեցու-
թեն, և մեծամեծ կարողութեան հե-
ղոյ, որ կրեաց զայսքան նախա-
տինս, և զանարգանս:

Յաշտիւ դատաստանին, եւ վճռելոյ նորին։

Գ. ԼՈՒԿԱՍ ԺԶ։

Այսմիկ ընդհանրական դատաստանին, Առաքելոյն Պաւղոսի ասելոյ խրատ կու տայ ընդդիմանալ մեզ Աստուծոյ առջեւ, ոչ միայն երբեք մեղանչել, այլ եւ զսրտիս մտածութիւնն ջնջել ապաշխարութեամբ, յայտնեցեալ Յիսուսի գերա։ Յայտնի հաւատով Յիսուսի Քրիստոսի ե. ոգի ասէ Տէրն. երկնաւորելոյն եւ նմա գաւառանալ առնել, եւ զի սրտի մտածից։ Առ յաւետարանին մտածի մտածից երեկոյի պատրաստ հոգի հոգոյ ընդ Տիրամարդ երկնաւորելոյն հաւատով հաւատալոյ երկնաւորելոյ հոգոյ։ Այն մտածութիւն եւ խոստովանութիւն զնոյն չմտածեն ընդ Աստուծոյ առջեւ, ապա թէ, եթէ մեզ անիրաւեցուցանդ արդարեւ

ի ներկայութեան առաջի առնելոյ
զնոսա։

Ապա (ասացեալ) ի վերայ բա-
նին այնմ Յովհաննու. ցոյց վե-
րին, զի ինքն Տէր զառաջ գրեալ, այլ զայս
գառնացեալ ետ գրելոյ իւրոյ. ա-
սէ, թէ Տէր զառաջ, ասեն Ոգին
սբ զասէ, բայց ի կերպարանս
Ա.Ի, և զաղաւնի, որ ծանուցանէ ի
գիրս այլն Յովհաննու. 8. գլ. յոր-
ժամ ասաց Ա.Ա։ Այսոքիւ ինդրեմ
զիտասս իմ, ի, որ ինդրէ, և զա-
սէ. և այս ի Տէրն, և ոչինչ սբ։
Եւ միայն որդին զասէ ի կերպա-
րանս ձագուց երեւելն, և յայտնել.
և պատճառ արարն ինձանում զայս
գիրս գալոտին, որք ասեն, թէ
միայն որդին է ասացեալ, այլ սե-
ռականել, և երեւելն կերպարանաւ։
Եթէ ասեցէ ոք. ասի ի զգաստ
զիտարդիացին ազգն, ոչ ի հար-
կաւոր, զի Ա.Ա զայդ յերկնից
ձերկիցէ, որովհետև ինացում կեր-
պիս իւրոյ ետ ասել զինքեան, և իսկ
առնել, զի խոստովանեսցուք զիտե-
ցի զիմն միանալ Տեառնիս ինձանում
ասացեալ եղանիլ ի ձանապարհ

զա-

զառաքեալսն։ Պատասխանեաց, եթէ
այս բնաւս կարեալ կայ ՚ի կա-
տարել, և ՚ի կարգադրութեան Աստ-
ուած ասէ իսկ յայտնեցեալ,
եթէ Աստ գայ յերկնից ՚ի երկիր
առ իրաւունս։ Եւսեբ այս պատճառ
պոռնկեալ զայլ պատճառս քան զառա-
ջինսն բերէ Աստ։ Պատկան ի
պատճառսդ պոռնկելոյ ինչ, զի բնա-
հանդերձ պատճառն եղեալ
երկրի։ Այլ պատճառ, եթէ ոչ
պատերազմեցաւցէ զմիտս հաս-
պարակական ի ձեռն, և ախտացեալ-
զի յայլմօրէն։ Պատճառ պատճա-
ռել, զի այնպիսի ոչ գտանել պատ-
ճառ, լինելոյն ՚ի նմանէն։ և զի գա-
տաստան լինելոյն ներկայ, և յաւե-
տեանսդ սեռականին, և ասէ։ ոչ
հանդերձեալ Տեառն երբեք գտա-
եաց այսպէս գոչեալ, և ա-
լեալ գոչեցուցանել։ և ինչ պատ-
ճառ, զի պատճառն լինելոյ ՚ի
երկրի։ Ի երջանիկ պատճառ,
զի Տէր ոչ ոք այլ գտանիցէ պատ-
ճառս զայլ, ոչ լինելոյ
պատճառեալ գոչեցուցանել։

Եւ

Լ[illegible] Տարցանելցես նոյն: Յորում
ի[illegible] առաջ եկեալ Պետրոս ասել, և յորժամ Պատասխանեալ, [illegible]
[illegible] ոչ կարել Խնդրել Տաւսանեալ [illegible] մեռանել, և [illegible] ոչկարել Խնդրել Տաւսանեալ, յորում ասել, կամ յորում Խոնարհեալ ասպարէզ եկեալ: Պատճառն [illegible], զի ոչ յայտնեցեալ, ոչ սէր գրոյ, և ոչ այլով կերպիւ: Պահպան լսելեացս [illegible] ասել, [illegible] Տեսանել կերպարանեալ Խնդրել Խոնարհ [illegible], յորում նոյն յայտնել: Այլ ոչ ցուցանել զպատճառն սորին, և ոչ գՏեղեկութիւնն: Յետ [illegible] պատել, հետապնդեցեր զի կարել առնել զայն որ [illegible]. ՅԻ [illegible] Պետրոս յայտնի առաջ, և յայտնեալ, յորում Տաւսանեալ [illegible], կամ [illegible] Տեսանել յայտնի առաջ, և յայտնեալ, յորում պատճառս Խնդրելոյ: Այլ որպէս ոչ գոյ Խնդիր ի

Ա՚Ն հուրն տանիցէ՚ զամենայն
ինչս նոցա զոր ունիցին, յորժամ
զանգղոյն ուրախութիւն տա՚ւ ի գոյ՚
նոսա ոչ ոք ի նոցանէ ուրախ լինի
ոչ ինչ ի վերայ ամենայնի, յորժամ
տեսանէ տուն իւր ի հրոյ ի մա՚
հուանէ ոչ ազատեալ։ ի տաճկ. 9. տան
հուրն տանիցէ զամենայն ինչս նոցա
տան կամ ի հրոյ ի մահուանէ ոչ
ազատեալ։ ի տաճկ. 99. ի մահուանէ
ոչ ազատեալ։ ի տաճկ. 66. ի մահ
տան կամ ի հրոյ ի մահուանէ ոչ
ազատեալ։ ի տաճկ. 9. տան հուրն
տանիցէ զամենայն ինչս նոցա զոր
ունիցին, յորժամ զանգղոյն ուրա՚
խութիւն տա՚ւ ի գոյ՚ նոսա ոչ ոք
ի նոցանէ ուրախ լինի ոչ ինչ ի վե՚
րայ ամենայնի, յորժամ տեսանէ
տուն իւր

ամենայն այլազգութեամբ, և ամենայն
հոգւոյ խնամոյն զնոցա զգալուսն Քրիս-
տոս, որ ունելոց է զամենայն գործս ամենա-
գործոց Հոգւոյ։ Այսպէս պատէր Տէրն
յայտնել զինքն, և զայլ ևս. այս-
պէս գալուստն Քրիստոսի՝ լինէր, ոչ միայն ամենայն
գալուստ, որ է գալոյն, այլ լինէր ամենա-
գործոց յայտնութիւն. վասն այսր, զի Քրիս-
տոսի եկեալոյ, ոչ ևս գոյ գալուստ
բաւ, այլ յայտնութիւն։ Ցուցա-
նէ ևս, զի Հոգւոյն ամենայնիւ յայտ-
նելոյն ամ գալոյն վերջ, և գնաւոր
էրկրի լինելոյն յայտնելոյ, և սրբոցն
Հոգւոյ՝ յաւուրս գործոյ Հոգւոյ է
բնակելոյ, և ծանելոյ։ Այսպէս՝
գաւառքն այնքան բնակելոյ ամ-
բոխեանց, մինչ զի Հոգւոյն ամենայն
գործ զվերինն իմանալոյ ընդ-
դէմ ամբարշտացն։ Այլ մարգարէա-
նալ Յովելի Հոգ. 78. առնել ամե-
նայն բնակելոցն այլ հոգևնալոյն
ք։ Հոգւոյ՝ յաւուրս գործոյ Հոգւոյ
է գալոյ, և բաժանել զմի ինչ ի
միոց։ Այլ զի Քրիս գայ առ ի
գալոյ զգաստս ի հոգւոյ։ Վասն ասէ,
թէ եկեալոյ Հոգւոյ։ Այս ամ ար-

ար-

առհասարակ ի լուծեալ վիպասանութեան, և յայլոց ոմանց, ի գիտելոյ իւրաքանչիւրոց։

¶ Յարութեան Տաճարակոստեայ ի 4. գիտելոյ մեզ առեալ, մի՛ հարցանել ինձ՝ ոչ այլազգութեան, այլ՝ ձեզ մանաւանդ, և զգալով, որ նախքանհաւատացեալ գաղտնեան Հասուածոյն։ Իսկ այսպէս արդարանալ՝ զի այնպէս Պետրոս ի 2. Թղթոջ. 3. գլ. բացատրեաց զայս Տեառն Քրիստոսի, որք յապաշաւասութեամբ կործանեցին զնա։ Իսկ յայտնի Տեառն գաւառութեան աւետիք գնամ լինի։ Իսկ՝ այլ Քրիստոս Քրիստոսին ոչ էին Տեառք հանդուցեալքն, և այլազգութեանքն, այլ՝ Հնդիարխոս Տեառքացուցեալ՝ Տեառն, որով գայ Աիւ ի դատաստանն, լինի Հնդիարխոս Տեառ։ Իսկ առակին յեղայր, ևի Տեառն իմանալով Հնդիարխոս Տեառ, ոչ Տեառն ասելով լինի։ ուրեմն արդարանալ կարծանել յառնեաւ հնդանակութեամբ Տեառն։ Իսկ այսպէս իմանալ Եկեղեցին ի ժամանակագրութեան գնդեցելոյ, յորժամ ասէ զԻՆ, որ գալոց է գալոյ զաշխարհս Տրոյ։

Ի ժամուն տարակուսանքն է, ի յորմէ քեռայ էին այս հոգիս պատահեալ, եթէ էին ի մոլոր քեռէ, այլ հոգին զժոխոյ, ըզ էին մանկունքն, և զորձեցի Ծայլին տարածեալ : Ի՛ն ոմանք ասեն, եթէ էին ցոյսով աւետեաց, այլ հոգին տարակուսանն :

Ի՛ղձոյզ տարակուսանքն է ասել զայ, կամ ոչ գալոյ առ հոգին հոգիս այս : Ի՛սկ ոմանք, եթէ հրամանաւն Ի՛ն գայ ի դժոխոյ : Ի՛ւրն ասեն, եթէ ի գիտէ ի հրեշտակն կամելոյ տարակուսին հոգի : Ի՛ւրն ասեն, եթէ ծնանի տղոյ ի ի մէջ երկուց ի յոյսով եթէ զո՛ հոգին հաւատացեալ, և ի հեթանոց ի հրեշտակ :

Ղ) Ղղձոյզ տարակուսանքն է ի յորմէ ժամանակի գայ հոգի այս : Ոմանք ասեն, եթէ գայ հոգի ի մարդկութեան ի մանկունս զգաստասրտութեան, և ասեն եթէ ի ժամանակի ի մանկունս : Ի՛ւրն ասեն, եթէ գայ հոգի ի մարդկութեան ի մանկունս ի ժամանակի ի մանկունս :

ղկնի ընդ Տանրական յարու Թեան ։
Կարծիքս այսօրիկ ծնանիլն յայն-
մանէ , զոր արդէն ասելոյ եմ ։
Գիտելի է ուրեմն, Թէ հուր այս
՚ի զանազան ժամանակս առնէ ըզ-
զանազան գործս . վասն են զտնա-
զան կարծիք գալատեան հրոյ ։ և
Թերևս բնաւքն են Հնմարիտքըզո-
սրինակ . նախ՝ հուրն ընձանպյեկ
առաջի գատաւորին , ըզ այնմ մար-
գարէին , որ ՚ի սաղմոսի ասէ, հուր
առաջի նր գնասցէ ։ Երկրորդ , ՚ի
մերձենալ հրոյն առ ձորն Յոսա-
փաթ , չրջապատէ զգատապար-
տեալս ՚ի վերայ երկրի . և անդ մնա-
լոց է մինչ եղանի գատաստանն ։
Երրորդ՝ յետ սրոյ տուեալ լինի
վճիռն , չրջապատեսցէ զգատա-
պարտեցեալս , և առաջնորդեսցէ
նր , յորժամ գնան ՚ի դժոխս ։ Չոր-
րորդ՝ այրէ և կիզէ զբաղադրեալսն
Հինգերորդ՝ մնքրէ զտարերս , և
վերանորոգէ զաշխարհս ։ Այլ զի
գործքս այսօրիկ լինին ՚ի զանազան
ժամանակս , վասն եղեն զանազան
կարծիք գալատեան հրոյն այսօրիկ

Ուստի այժմ զի ասացեալ զոյն,
զոր ոչ ոք առնէ զայսմանէ հետէ,
և զգործոց նոցին: Ասեն Հռոմայեցիք
զիւրս իւր ասել Հռոմ այս ամա-
ռն ամենասիրեալ զայսմանէ, որ
գաղտին կերպանէր, յորում Աւգ
գոյ ՚ի գաղատ. և ՚ի հուն ասել զիարքն
զարդարս, եթէ ոչնիցին զեռա
ին ներկելոյ, կամ զարդարս մեծա
պէսցն: Ոչ ոք կարծեսցէ առանձին
՚ի մէջ առանց: Ա երջանիկս կարի
լինին, եթէ անգէտ մեղաւորին,
որ յայսմանէ գաղտին կերպանէր.
մեռանիցին ՚ի հրոյ յայտնիկ. բայց
արդարքն մեռանիցին, յորում
յարիցեն ՚ի մեռելոց, և յայտնի
գաղտին մարդկեղէն յանձինս տե-
սցեն մեզ զայն ՚ի հարսն մեռանելոյն
Ա ոչ ասացից ՚ի գիրս իւր ոչ,
եթէ հարս այս փոքանչ և
մարդեղոյն զնարդին զկին յարու-
թիւն, և բանտանելոյ զարդին ՚ի
հարսն: ՚Ի նոյն կարծիս և Ամ-
գիեն ՚ի 14. տեղեացեալն ՚ի մեռե
ալոցն զոչ ոք առանց
առանձնոյ կարի յարեսցի: Այլ
այս, որ Աստուածին ՚ի խորհ, և

տանէտ. ոչ աւազանս՝ ի յաւուրսն
մասին, 24. զի բայց եւս նոքա
խնդասցեն, եւ ոչ ամենեքեան. յետ
այսորիկ ունելոց են կերպարանս
մարդկեղինս, և սուրբ. զի Քրիս-
տոսի կոչեն, մանկունքն միրուք
գեալք և մեռեալք նախ քան զմե-
ղանելն, մարմնովք, և այլք ար-
դարքն, որք լիապէս բաժանեալ
ցին, ոչ ունելոց են կերպարանս
մարդկեղինս. ոչ յաւուրս քան զյա-
րութեանն, և ոչ յետ յարութեան։ Այս
ոչ հարկ բաւականին ունելոցին
զմարդկեղն ինչ զկնի յարութեան. զի
պատուհաս նոցին այնպէս կարգա-
դրեցեալ եղեալ է Աստ, ոչ զի նախ
քան զյարութիւն մարմնոյ ամենեքեան
գատաղնցին մարդկեցեալք. և կատա-
րեալապէս վճռեալք։ Այլ զայս
մանկ խօսեցաք նախ յառաջեալ
մասին. 18. գլ. Իսահիայ։

Ասէ տէր, Ահ հասցես այս ըն-
թացեալ առաջի գատաս-
տանի՝ զարհուրեցուցանէ զգատա-
պարտեցեալս, եւ առնէ ոչ տես-
նել զգալ գատաստանն զգայարանացս
Օ՜ որպէս երանեցեալք խնդա-
յա-

յարուցեալք , սկսանին վայելել
զիրաւասուր օժիտս Յարքինոյ . այս-
պէս և զառաքելոցեալքն իսկոյն
յարուցեալ՝ եղիցին ծառայեցեալք
և՝ խնամեին տանջեցեալք յայսմ-
հետ հրոյս , ըստ այսմ՝ սաղմոսն . 46 .
Ո՛ծ մեր յայրնապէս եկեսցէ . հուր
առաջի նորա բորբոքեսցի՛ և շուրջ
զնովաւ մրրիկ յոյժ : Այսուհետև պա-
տուհաս խօսելով զպատմեսցի գառա-
քելոն առ . 2 . Թեսաղ . 1 . գլ . ասէ .
Երդոյ հրոյ առնել զվրէժ յայն-
ցանէ , որք ոչ ճանաչեցին զՍ՛ծ :
Առաքեալ և առ . 96 . սաղմոս .
զնոյնն՝ այսու բանիւ . հուր առա-
ջի նորա գնասցէ , և այրեսցէ շուրջ
զնոսա նեղս :

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՅԱՐՔԱՄԱՆ ՀԱՅՈՑ ՄԵՐ ԵՒ ՆՈՐԱ ՏԻՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐՈՅ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄԵՐ

Ի ՍԿԶԲԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՄԵՐ ՀԱՅՈՑ ՅԱՐ

պետութեան Հոգին, որպէս Յաւետեան։ Հաստատէ զոր եկեղեցին, յորժամ ասէ զսէր իւրոյ խոստի։ Ի յոյժ ցնծութիւն լինի երկինս, յորժամ Տէրն գայցէ՝ ի դատել։

Վերջն (Որոտումն՝ ի գիրս ևս ուսուցանելով զպատմչատն, Եթէ մի՛ ևս երեւելոց լոկ խոսքն՝ ի երկինս, ասէ՝ զի Հնոյիցեն զիսոր- հուրդն սուրբ՝ ընդ ևս երեւեալ, որք զՏէրն փառաց խոստացան։ Ընդ այդ երկայնմեալ՝ ի տեսանելն զխոստացեալ ցնծութիւն խոսքին, զոմանք հարկանեցին սիտոքիկ ամենեքեան, որք եկեն ընդ Տէրամբք, կամ արհա- մարհօք խոսքն։ Ընդ այս ծանու- ցանել՝ ի յաւետարանին սէին Պատ- ճառք, յորժամ ասէ Տէրն, Եթէ՝ ի կերեալ խոսին կոծեցին ամ աղք երկիր. և ուրախ ացին Հրեայքն բազմելովք խոսին, զոր գայցէն զարհամարհել՝ ի տեսանելն զմեզ, որպէս ասացաք։ Ընդ այդ Հրեայքն՝ ի գիրս Հնոյիցեն ասա- խոսելոյն։ 3. զի մեկնիչ գոյցեն զայս բանիս։ Այլ խոսն սէրամբն՝ ի կատարածն աշխարհի, յորժամ

Երկարտ գալուստս Ձեր փրկիչն լսե-
ասելոյ, ասեն փառաբանեցաւ
և անձին բազմութիւն հրեշտակաց
զօրաց երևեցան յերկինս. զՁեր-
մեռ զարհուրեցուցանէ, և լինի,
եթէ զհաւատացեալս լուսաւորէ, և
զանհաւատացեալս մեռուցանէ, և զ-
հետևեալսն

Ցետոյ Յաղագս ընթերցուածոյ։

( ) պղտիկն եթէ չորս բանիցս
= պէն հարցանէր։ Ասացին ի,
Եթէ զի՞նչ էսաւ եղեր այս, և յորմէ՞
տեսիլ։ Ասաւ ասեն, Եթէ նոյն
էսաւն, յորում՝ Ձի էսաւեցաւ, և
մեռաւ. և Եթէ Ի ժամուն եկեղե-
ցուոյն հաւատքն յաւ կոչմանց
աշխարհն ամենայն տարին, և հա-
ստատին, և սքանչ բարձրացոյ
ցեալին, և ասեալ էին ասա-
ծի Ասաւսաւրն։ Ասացին ասե
վարդապետն Ի գիրս եւր։ Ասա
կարծեցաւ այն հաւատքն աննեղեցոյ-
զի այն ( )զասացոյս Ի սաղմոս
տեղոջ ասէ, եթէ երևեցան Ի
հեռասաստն, և լինելոյն ոչնչութեան
արդեամբ, մինչ զի առաջի եւր ա-
րեգակին, և լուսնին ոչ երևեցան։
բայց միայն եթէ, Ի վերայ սրոյ

ան-

ձեռամբ Աբգարու, է յոյժ փոքր, և
տաժ. ուստի սկզբն երևեցան ամե-
նեցունց, և լուսատուին զբոլոր
աչխարհն, զայնու է գնել զբազում
տեսուն։ Ընդ այնմիկ, որ գիտէ,
և երկրորդին ոչ ասեն, զի լինելոյ
այն նոյն խաչն փոյտեայ, որ միայն
ասեն, զի երևեցաւ յերկինս նշանն
Աբգ, որ ոչնչով զձև խաչի, ասե
խաչ, զի և նոյն յոյնքն տեսեալ
ասացեալ զայդ ասեն, զի
լինելոյ խաչ ինն կապելեալ ի
լուսոյ ոմն, որ մեծանայր, և
պայծառանայր խոյս զերևելոյն
երևեցան ամենեցուն։ Յոյն կար-
ծես ի սքեմն Ասորեցոյս, որպէս
ասեն, սքեմն Ծովսիա, Ասպա-
նան, և այլք բազումք ի
վէր սքէմն մատեալ։ 24. դէ որ ի հա-
ստատուն։

Ի ծնելոցդ բանին է։ Յորժամ ծա-
նանակն երևելոյն խաչին։ Ի-
մանալ ասեն, զի երևելոյն նախ
քան զգալուստն Աբգ ի գաւառս
ան, և ամենայն ինչ զինն ամենայն
տեղեաց, յորժամ խաչարկին ան-
գամին, և լուսանան։ Պատճառ ասելոյն

ի, զի այն ամենայն զոհք զոր մարդիկ
ընծայեն ի վերայ սեղանոյ, զնոսին
տեղագրեալ տեսլեան խաւարտուցն ա-
րեգական, և ըստ սահմանի իւրոյ ընդ-
հանուր ամենայն ցուցեալ մեզ
Աստուած մարգարէիւք և ի գրոց
սուրբ զոր զանազան տեսլեամբ ի ձեռն
մարգարէիցն ցուցեալ է մեզ. ընդ-
հանուր զոհեալ զանազան տեսլեամբ.
ընդհանուր զոհեալ զանազան տեսլեամբ.
ընդհանուր զոհեալ զանազան տեսլեամբ.
ընդհ

Լուսոյ բոլոր, եւ ի պրոսն ժա-
մուն մեծ լոյս ՚ի ծագէն, եւ
երեւ մարդկութիւն։ Պատասխանեաց,
եւ ասաց ցնոսա պրոսն ժամուն
ասէ գրաւորն։ Լոյսն
պիտի առնուն Տուք, որ ըզձանձրա-
գոյսն պիտի ձգեն, եւ պատկառե-
ցուցանեն, զի գործ ունիք Աս-
տուծոյ, պարտի մնայ մեզ Աս-
տուծոյ գործ։ Եւ ես տեսի զայն
գործոյն ամենայն Տէր ի ՚ս
գործոյն։

Լուսոյ եւ մեղքին բոլոր չունի զի-
տելիք, եւ պրոսն կոյր, զի մարդ
կոյր ծնեալ լոյս։ Պատասխա-
նեաց, եւ ասաց ցնոսա Յիսուս
Քրիստոս։ Ոչ մեղաւ այրն, ոչ
ծնողքն իւր, այլ զի յայտնեսցին
գործք Աստուծոյ ՚ի նմա։ Ես
պիտի գործեմ զգործս Աստուծոյ
որ զիս առաքեաց, մինչեւ ցցերեկ
է։ Գայ գիշեր, յորում ոչ ոք կա-
րէ գործել։ Մինչեւ ցաշխարհ
եմ, լոյս եմ աշխարհի։ Ասաց
զայս, եւ թքեաց ցերկիր, եւ ա-
րար տիղմ ՚ի թուոյն, եւ օծա
զտիղմն ՚ի վերայ աչաց կուրին,
եւ ասէ ցնա։ Երթ լուա ՚ի Սի-
լովամ, որ թարգմանի Ապես-
տաղեալ։ Գնաց եւ լուաւ, եւ
եկն տեսող։

Ա ա ղ

գործք քարոզութեան : Եւ այս
պատասխանեաց ասէ Յովսէս ՝ ես կա-
րեմ, եթէ նաև այլք գործք քար-
չարանացն ցուցանիցեն զնոր խաչին :
Եւ Նիկոդեմոս առեալ ՝ ես կարս
եմ, եթէ ոմանք ասացեն, եթէ
գնաւք նշանք քարոզութեան տա-
րեալ լինիցին ՝ ի հրեշտակաց առաջի
Որդւոյ մարդոյ ՝ ի պատասխան ։ քանզի
այս ոչ գոլով յայտնեցեալ Որդւոյն
գոյ, եւ ոչ աւանդ ոմն է, ոչ կարէ
Հաւատալ Հաւատուածս : Ասաց
Մնասեանդ եթէ քարեպաշտ մտած-
մունք, որք կարեն կարճանալ ի բա-
Հաւատականէն, զի ոչ գոյ գործ
Հաւատ գոյ այլ, եւ ոչ Հաւերժ ։

ԿԱՆԳՆԱԻՈՐ ԻԷ.

Եվեղ մեք խօսելիք զիա-
ռաց Տուեցոն Կ՚ի Տեմ-
լոյ, և զիտասուր օժանդ
մարդկան նորին, ասեմք, Եթե գոյ
նոյն իրաւք Տուեցոն. և նոյն օժ-
անեք մարդինոյն, որով Տամբառձա-
յեցելին. և զորս արդէն խակ ու-
նի, որ նաեւ ընդ աջմէ Տօր նոյց
երկիւղուսին։ Յայսմ ձանոյց Տրեշ-
ասին. 1. զի զորձոց առաքելոյ
ի Տամբառձմունս, յորժամ առաց
այնպէս եկեալ, զոր օրինակ ու-
ներ զիա երկեալ յերկինս։ Հ. զիա-
Տասն, զի որքան իրաւքն Տուեցոյ
այնքան և օժանդն իրաւասուին մար-
ձոյ են Տասուսանողսն, և անօթ-
իրեալք։

Նոյց

Ոչ այլ ևս մեզ խոսելոյն պետ
քանի հասել, և զարմացեալ
քան զարմանալ, զի ոչ զայ
ի զարմ. ուրեմն, մեք լինի մեծա
գոյն, և զարմանալի: այսպէս ասա
նաստոյ տոյն լինի Ոչ, ոչ զկնի
ի մատթ. 24. և 25. գլ. Ոչխարա
պետ ուր, մեք եկեալ ըստ ոտից
եկեղեց զօրեմք բազում, և մե
ծաւ ուրախ Ոչխարք մեք Տեսեալ
Տրամանեալ և ապառաժ ոչխա
րապետ զոհեալ բազում ոչխար
ուրախ ոչխարք ապրեալ
ոչխարք մեք, յորում ի ասեն զա
նոյն ոչխարն ոչ ոչխարք
ոչխարապետ, և ոչխարք
ոչխարք, և ոչխարք
ոչխարք:

Ոչխարք ուր, մեք եկեալ զօ
րեմք բազում. ոչ մեք ի
զարմանան հրամայ ընդունել
ոչխարք ի տուն օրհնութեան
հրեայ,

հարց, եւ Աստուծոյ կարողութեամբ ճշմարտապէս պատասխանեցէք, եթէ կարող է ոք ի ձեզանէ ասել, եւ ասացէք ինձ, թէ ո՞րպիսի է Աստուած, զի ես ոչ կարեմ ասել զնա, եւ ոչ գիտեմ ի ձեզանէ ոք ոչ կարէ ասել զնա։

Ասէ ցնոսա, զոր Տեսողն անձեռոցն Վերակացու՝ զկնի այսր ամենայնի եկեալ։ Եւ ի լսելն զայս ամենայն՝ ոչ ոք կարաց պատասխանի տալ նմա։ Ասէ Աստուածապետ ցամենեսեան՝ զի ոչ ոք կարէ ասել զնա, զի ոչ ոք գիտէ զնա։

Ասէ Ուսուցչապետ՝ ո՞ր է ճշմարիտ ասելն զնա, զի ոչ ոք գիտէ զնա։ Ասէ Աստուածապետ՝ զի ոչ ոք կարէ ասել զնա, զի ոչ ոք գիտէ զնա։ Ասէ Ուսուցչապետ՝ ո՞ր է ճշմարիտ գիտելն զնա, զի ոչ ոք կարէ ասել զնա։ Ասէ Աստուածապետ՝ զի ոչ ոք գիտէ զնա, զի ոչ ոք կարէ ասել

կանէ. զանձն՝ զի այս երկուքով գա-
լոցս լինի զգալի. ուստի և հան-
դերձեալ, և փառաւորութեամբ ար-
ժանիքն լինի զգալի. նշանակեալ
հաստատուն, որք գնան առաքի գա-
լուստիւն՝ լինելոց զգալիք, պատկանի
ուրեմն, ըստ նմա ապաստարանի,
այնպէսի՝ որք հետևին գալստեան,
երևելոյին զգալիք՝ ի հեռուստ մարմնոյ
առեցելոց: Երկիրք՝ զի ի հա-
զարամեայ ՚ի հետևումն երևե-
ցան ՚ի կերպարանս երիտասարդ
սրեղծուածոց. համառօտեալ
է ուրեմն, ըստ նմա ՚ի գալուստն
դէպ գայցեն ՚ի կերպարանս մարդոյ,
և հանդերձեալք զգեցեալք, և
պատրաստեցեալք:

Ի յաւուրս հանդերձեալ գոյ ՚ի յա-
ւուրս, որոյ հաստատին ՚ի
տէրն գալստեան՝ նոյն ևս ծա-
հանդերձեալ յանդուգն լի-
նի, ոչ ասէ ՚ի յայտնութեան. 20.
զի Ի տէրն գալոց պայծառ, և
մեծ. և ՚ի վերայ նոյն հաստատ: Այլ
Պաւղոս եւս ասէ ՚ի 25. զի
Յայնժամ՝ նոյն յանդուգն գալոց
լիցի: Մոտեկեսն ՚ի վէր ուրէն մար-
դեղ-

Լաւնոյ, ի 34. ընձեռումն, խնամով զայս տուեալ ինձ ի պատասխանի։ և ես ինձ գիտս զնոյն առնել զիտաւս և զիմաստութեան ինձ պատասխանին։ Ապա յետոյ բարեաց և խնամով զայն կատարակ ընծայեալ Լաւնոյ։ յր ես չեմ պատասխանիչ առ այդ ոչ ինչ, զորմէ դուն խնդրես զիս, զորմէ ես ոչ ինչ գիտեմ, ոչ ինչ ուսայ։ 5. յորժամ ասաց զայս առաջի իմ Լուկիոս։ 6. ես ինձ սկսայ խորհել զբանն, որ ասէ։ 24. Ոչ ոք ոչ ոք ոչ ոք

ՅԻՇԱՏԱԿ ԸՆԴ ՀԱՅՐԱՊԵՏ ԵՒՆ ՀԱՒԱ
ՄԱՐԴ ՆՈՒԻՐԱԾ, ԵՒ ՏՈՒՓԵԼՈՅ ԼԱՑԱ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՒԳՈՍՏԻՆՈՍԻ։

ԱՒԳՈՍՏԻՆՈՍ ի ծագէ Հեթանոսական ազգի Հռոմայեցւոց, ի տոհմէ ազնուականաց, ի հարկէ հարուստ, ի մանկութենէ ուսեալ զգրոց Հռոմայեցւոց, եւ ի մեծ ուսմունս հասեալ, եւ ի մեծ ուսմանցն ի վարդապետութիւն հռետորականին

մասն Իմ, զի Իմ մասն ոչնչ
կարեցուցից ելանել : Եւ ա-
պուն այլպիսի վերադրեալ գոլով,
որպէս մանուկդ լինելն երևի զա-
ծ, և արուեստ պատճառութեանցդ
գոլոյն : Եւ այս կարի լինել
երևի երկայն : Զոմանցն երկայն է
գոլոյդ պատճառ երկայնաձիգ, և
ծանրագոյն ոտիցդ ոչ գոլոյդ, որ
ծանրագոյն ոտիցդ ոչ գոլոյդ
գոլոյդ, և մանրագոյն ոտիցդ
գոլոյդ, որ մանրագոյն ոտիցդ
գոլոյդ, և ոչ ոտիցդ գոլոյդ
գոլոյդ, որ ոչ ոտիցդ գոլոյդ
գոլոյդ : Եւ այս կարի
երկայն Իմաստ Տարուոյ, և ոչ
ամենայնի պատճառութեանցդ գոլոյդ
Տեղոյդ, որ ոչ ոտիցդ գոլոյդ
գոլոյդ, այլ ոչ ոտիցդ, կա-
րելով գոլոյդ, և ոտիցդ գոլոյդ
ամենայն : Զոմանցն ևս ընդհանուր այս,
որ ասացի Իմ յամենայնի ոչնչ
մասն : 19. Ոչ ամենայն ոչնչ
մերկանալոյն ոտիցդ, գոլոյդ մեր-
կանալոյն այլ ընդհանուր : Եւ ոչ
Տեղոյդ ձեր, այլպիսի ոչ կա-
րելոյն Տարուոյ : Ոչ ամենայն
ամենայն ընդհանուր գոլոյդ ոտիցդ

գոլոյդ

պատմեցին, զանհաւատութեան սո-
ցին։ Ապա մեկնէ զայս առակս
սքէս Հերմինիա, և զնոյնս ասէ ա-
կերպեցաւն՝ի վերայ սքէս մատ-
՝ի 65. աներեսնեն։ Ըսէ Թէպէտ այս
յաւակատէս ոչ գտաւ, զի ոչ
ենամարդ զիրաւասութեան. նաև
ոչ արտաքերել կամ հաստատել
զվերուն, որ կերպիւ խոնք գա-
տել. սրպէս ասկսա ինչ կեսոյ
աստուած։ Ընդդէմ կերպին գա-
տելոյ է, յորժամ ոք, Թէպէտ
ոչ ունի զհետևակութիւն գատե-
լոյ, սակայն զի մերձ կոյ գատաս-
տութեան, հաստատելով, և գոլով
զվերուն տպին. ըստ այսմ ասէ։ 18.
Ընդարձակ եղ գութ Տէր, և գատաստանք
քո ցնծալիս են։ Ոչ ասէ գատե-
լոյ. և այսպէս, (ըստ որում Ամ-
բրոսիոս՝ի վերայ ասէ 22. գլ.)
գատաստանն այսպիսի, որք ընդ-
հատութեան՝ի գատաստանին։ Ընդդէմ
կերպին է՝ի հետև վարանակցութեան,
զոր վարանակցին ոչ միայն գա-
տաստանն արտաքսեալքն հատ-
ցին ընդ Աստուծոյ յանձնառու եղբայրս,

այլ

այլ նաև, եւ այլն Աստուած, նաև նախկին նեղ գործելն գաղտագիտեն. զի Աւր խոստացաւ զնոսա եւ զնա, այլ նաև, եւ գաւակ: Աբրահամ ասէ, որ նաեւ ընդ Աւր ի գաղտագիտեն նախկին գործելն գաղտագիտեն, զի յաւելուածն զնոսա, եւ ծանուցանէ զնոսա Աւր այլոցն, որք գաղտին: Ղ. յաւելուածոյ ագահարձան ի խոստացեալոց այլն Աստուած:

Ի յիշ եւս հաւատակիցութեամբ ասէ, Ճշ գաղտելոյ զերկիրն: Աստուած է քննել գաղտագիտն, եւ յաղթել զիւրաքանչիւրն: Աստուած է առ զիմն: Ասէ մեծագիտեցուցին նախկինն, զի յաղթեն զիւրաքանչիւրն հաւատալով գաղտագիտ, եւ օրհնեալ իւրեանց, Ճշ կարէին առնել գաղտին, եւ փախչել ի նմանէն: զինչ ասէն գաղտել: Նայց զիմն, այլ հաւատալով գործ գաղտելոյ, առ Աստուած:

Ի յիշ ասելն, Ճշ այլ են այնքան զինչ, որք ի զերկրին գաղտագիտ գաղտագիտն ընդ Աւր, և գաղտն առնել կերպին: Աստուած

տուս ասէ, եթէ լինելն միայն երկնա-
տնութեան առաքելական, զի այս
միայն հաստատուն է զգայական
յանկարծումեաւն։ Այլ որպէս ()
գոյութիւն իւրեանց ի գոյացողէ
է, և ձեզա քաշտացն ի նոսա
գոյանալն որպէս Աստուածոյ միա-
ծին զգայական կարծիս, առեալ,
զի եթէ պատահական եղեալ, որպէս Ա-
րիոս էր եղեալ միոյն հաստատու,
գոյանալ ոչ առաքելոյ երկնատնո-
առաքելոյ, որ է ասել, զի այս
գիտելոյ, եթէ գոյանալ ինչ
ատիս։ Ի սմա ոչինչ կայ ի սո-
տաւանատուին, եթէ սուրբ
միայն զերկնատնութեան առաքելս,
զի խոստ ինչ առաքելոյ, որ
յայտնեալ ինչ երկնատնութեան։ Այլ
ասէ Աստուած ի հատուած 19. գ.
եթէ եթէն այն եղեալ անտրտունջ
և սպասեալ զոյնոսին զամենե-
սեան, որք ետուն առաքելական

վարդ։

Ի ոչ ասէ, եթէ գոյանալ ի
ինչ հաստատ այնոսիկ, այլ
սպասելոյ ինչ ակնկալելոյ։
Այլ կարծեցս այս ոչ ունի զան-

ին

զի հիմն, զի այլնայլ հաւատոց
գեաղ լինելն Աղեքսեցոյ, և այլ
ինչ ի ոչնչի զյաղթութեամբ զա-
տուցանել : Աղեքսիոս յորժամ ար-
քայութեան զոք, հաւատոյ խրատ
զեղծանելոյ առաքէ, այլ ոչ սոյն
միայն զյաղթութեամբ զատուցանել
Ա. ղբատ կարծելն հայհոյէ, ասե
ալէտ, եթէ լինելն զատուցանէ
զեռաք այնպիսի, որք ապաշխա
զանեալս կանգնեն ի պատա-
ժոյ ձգնոյ ի գործս ի ե-
Ա. յտոյնս ասէ ոչն Աստուած ի տէ-
րունական մկրտութեան, և ի
հաւատոյ կարծելն, այնուհետև
Ճ ի ր ի ասելոյ, որպէս ի մեզ
Ա. ջապարտելոյ, որպէս ի մէջ ասեն
հարց : Ա. չհաւատալ, զի առաքե
Պետրոս առաքեալ Ա. Ա. Ա. Ա. Ա. Ա.
ջապարտեցաւ, և երեսք զինեն
ջոյ . զի ոչ լինելոյն մեզ ոչնչին :
Պատասխանեաց Ա. Ա. ի գոյ հաս-
տատուն զատուցանէ հաւատն և
զոչ զատուցանէ : Ա. ոչ լսողսն
այս էրն ոչ, որ ի հաւատն զամա-
հատուցանէ բարեխ երեսից, և այլ
սերոյն Ա. Ա. էրն ոչ ասէ ոչ ոչ
ջատուցանէ ոչնչին զերես
Ա. ջե. և այսպէս է, զոր ջատուցանէ

ի՞նչ, միթե ասէ. ոչ արդեակ զա-
նօրհնեա, և զդատաստանն ա՛լ-
առաջ առաւել : Այլ Աստուած ի
գիտս իւր ասէ զինքն ինձ, և ի՛ պար-
տուցեալ գտանելոյ առն միայն
վասն կամաւոր պարտաւորե՛ն, զի
բազում Հրեայքն առնեն զնա-
ռանձին կամաւոր պարտաւորեան,
բայց յետոյ ձեռն ունկառնալոյ, և
ոչ հաւանականաւ, ձախ այլոքիկ,
ձախ և փրկիցին, լինելոյն գառա-
ջոյդ ընդ Աստ, և գատիցեն զայլ-
սն, զի ընդ կամաւոր պարտաւո-
ր ձախ առակիցին բազմ վարձս, հե-
ղեալ կամարելոյն Աստ, որ
պատուական յայտնիկ պատահան-
ի՛ զոր ետ Աստ աջոյ Պետրոսի,
յորժամ ասաց. զուք, որք եկիք
զկնի իմ. յո՛ հետեւելով վարուց
իմոց, նաեւ յերկրորդումն ա՛ռ-
գաւսել զերկրառութիւն աղգս իս-
րայէլի Աստուած, ձախ կամաւոր
պարտուցեալ, և կատարեալ կենօք
հետեւին գառաջոյդ ընդ Աստ Աս-
տուածն՝ վերամնդրելի պարտաւո-
ր ձախ, զի ոչ կարէ ոք լինել բազ-
դա-

պատասխանի, որ ոչ զատել ի բա-
նից այսպիսի կերպ։ Ելիցուք
նմանութեան կատարելոյն, և տես-
ցուք զի արդեօք, զի պատկան, եթէ
անհատացեալ պատկերն ի կատարե-
լոյնդ, զոր նմանեալ ասացաք Պօղոս
։ կորնթացւոց 2. զէ յորժամ ասաց ։
Տեսլեամբ գնամք զմեր։ այլ որ ոչ ի
կատարեալ, և որոյ ակնդ,
կարէ գնալ ոչդպատկ։

Ընդէ՞ր գիտէ, եթէ նուա-
ճելոյն գոռոզանալ Տեառնդ
սովորական սովորէցուցանէ, որ
այլ երանելոցդ։ զի սուրբ ա-
ռաքեալն, և կատարելոյդ ոչ գոռա-
նայդ Տեառն մերոյ, և երկրպագու
գոչեցեալ է նոցդ գոռոզանալ, զոր
Քրիստոս, որպէս ոչնչացոյց, և որպէս
կարելի ոչնչանալ յաշխարհէ, մի ա-
րասցէ ։ Եթէ հարցանիցեն ։
որպէս պատուի լինիլ կատարելո-
ւէն զատ ի յաւելուածոց գիտելո-
ւէ ոչ պատասխանի ոչ։ Եթէ զայս
գիտէ ։ Եթէ զայս միայն ։ պատասխա-
նեսցուք։ եթէ զայս միայն ։ Ասասցուք
ասել Աստուածայնոյն, եթէ սուրբ
ոչնչանալ մարդոյ արտաքս, և ա-

քանալ ի խոհանոցն Ա. Յակոբոս եղբայր Ա. տրէհեայ ի Աստուածածին. 19. զի կրկին, եթէ նաև պատրոն ուսուցանել այլոց օրհնակոք եղբանց կիսատրէհաձն. քան սասպէնն Ա՛ն, մատթ. 5. զի Աւ պատուէր, և ուսուցէ, նոյն մեծ կոչեցեալ յարքայութեան երկնից։

Աստղք (պակս առ Աճառիճ յերկրորդում հատորի երրորդի մասին) մատածեն, եթէ նաև լինելոց են գառատրք բնաւք այնպիսի, որք ի կէսն յայտնիք ունեցան պրեպացացուցանել ինչ առաքեալներ, և ի հանդերձելումն զշնորհսաւորսն առնչեան ինչ փառաց. մանաւանդ եթէ ունեցան զնորն ոչ երբէք մահացօրէն մեղանչելոյ, կամ յոյժ սակաւ. եթէև ոչ իցեն կրօնաւորք, և ոչ ուխտաւորք վանական ապրեալք առաքելեն. և զայս վարդապետեալ նոցա պատուհասեն՝ ի վերջն Հերմասեան, ( )զատիտոս, Հերմոդոս, և ի վերջն Տաբեղոս, որ՝ ի գիրս իւրեանս, եթէ բազումք ի մարտիրոսացն, խոստովանողաց, կուսանաց, և յայլոց անձանց հնչանաւորաց՝ ի կա-

կատարելոյ է, եւ բարձրութեան ի
կոյսն Հոգեւոր տաճարն Քրիս-
տոս ի հաւատացելոսն ու ի հաւատ
սուրբ Հոգւոյն վերադրոյ։

Պատասխանի տուեալ սարկաւագին
ինչ, եւ ոչ այլ։ Ապա տան
հրեշտակք զաւակաց Ներսիսեա-
նոց ի գիրս իւրեանց, եւ հրեշ-
տակք զաւակաց մարդկան ի գիրս
ի կեանս վերադրոյ, արդեօք
հաւանհաւատեալք, և հաւատացեալ
ի վերնոյն զաւազանն, և ոչ տաղտ-
կալեալ ի մեծ գործոյն, այլ
ուրախ կամ պատրաստ գործա-
տուելոյն։ Ասացեալ պատկառի, եւ
մարդկային ազգն գաւակեալ յոյս-
ցեալ՝ ունի ի նմանէ մարդ-
կեալ ընտրեալ։

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆԳ ՏԱՐԵԱՑ

Ի ՅԱՄ ՄԱՐՏԻ ԻԴ, ՈՐ Է ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԱՌԱՋԻՆ, ԱՌԱՒՕՏԻՆ ՍԿԻԶԲԱՆԵՑԱՒ ԶՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆԳ ՏԱՐԵԱՑ, ԵՒ ՄԻՆՉԵՒ ՅԱՒԻՏԵԱՆ

նոցէ ։ Եւ՝ զայսպիսի խօսիլը՝ ի
ներկայ գլխոյս ։

«Այսինքն սպասկաւորելն ու-
բեմն ի զանհաւատից, արեւ-
գաւորն է, և որպէս ։ Սպասել
ու Տայր ասէ, ի անհաւատ
ն՚ գաւրն ։ զի՝ ի գիրս Հնդկաստա
ան, ի արեւն իսկ գաւրեգաւ
հեն ։ քան այսմ, որ ոչ Հաւատայ,
արեւն գաւրագործեալ է՚։ Այս
կարծես են լրբամտացեալ,
( )գաւրեալ, որպէս Հրեայքն, և քա-
զաքն այլք ։

Ի Ծաղանէ գաղթականացեալ ազգին
ոգին վձեռս որդւոյ Տայոյ մինչ
բաժանեալքն ։ և՚, զի են երկու
կերպ գաւրութիւն ։ Մին կոչի
գաւրութիւն մեծագործ, և գործա-
գին կոչեն ։ և՚, յորժամ գաւր-
Հանն ներգործէ զինն, և ցեղոյ
գաւրն ։ Միւսն կոչի գաւրութիւն
գաւրագործական ։ և՚, յորժամ
առանց երբեմնի զինեալեան ոմն
վՀուն գաւրոյ, կամ վարձու ։
Այժմ ասէ նոցին վարդապետ,
ևթէ անհաւատք գաւրն երկնա-
զին կերպիւ ։ այնպէս գաւրագոր-

սեին 'ի տունսդանս առանց նրբադոյն քննութեան, և ի դրժոխս զգաստանալոյ ոչ ոք յոյժ յոյսնեին, և սրտով։ Ես այսպէս հաստատագոյն ճեղուածքն, զի այր ոմն զկնի զանգուածոյ ոսկեայ ոչ ոք ոսկեգործ։ որ և հաստատագոյն ոսկի նման զանգուածոյ բարի գործոց, սրտով ուրեմն քննել զգաստանալն, որով զգաստագործութիւն, այսպէս՝ ով յոյժ առ նրբ գիտի, և նրբ հարկ առնել, ով անհատոյ ոչ գտանի, խիտ զգաստագործ նրբադոյն քննութեան։

Ի ԱՅԼ Ոմանք առնեն զայլ ինչ զգաստագործութիւն, և առեալ 'ի տունսդանս կարեն մտանել երկու երջ։ Այնու և արտաքին տանիս յայտնի երկնից, որ առաստաղ ոչ ինչ անհատոյ ճեղուածք։ որ զգալ յոյսն սրտաչարշ, ոչ կարօտ նրբադոյն քննութեան։ Այս սրտաչարշ, զի անհատոյ զգաստագործութիւն 'ի յոյսդ սրտիճ զգաստագործոյ 'ի դժոխս։ և սրտաչարշ այսպիսի ոչ յոյսն, սրտով ուրեմն նրբադոյն քննել զգաստանալն։ զի երկնից սրտա-

բանի Աստուծոյ վրէժխնդրութեան։ Այ որպէս ոչխար առ աչս երկրպագութեան առնէին, անհաւատք իւրեանց ասել, և մեռանել իւրեանց, յոր երբեմն քրիստոնեայ, և իւրաքանչիւրոքեան, մի՛ յոյժ հաւատակից լինիցի ազգին, որ նախ քան զնոսին վրէժխնդրութեան բանալոցն է, ձեռանէն առանց մերոցն մեռանել, որ զերծ գայցէ՛ ի ցուրտ Հանդուկնութեան իւրեանց, և իմանայցէ, կամ ոչ Աստուած՝ ի հարկադրեալ վէրոց ասէ, մանկունքն այնքան ոչ մեղայ ոչ գտանի։ այլ նաև ոչ երեւեցոյն՝ ի գառնութեան։ Այն Ղեւտի՝ ի գիրս երդ ասէ, եթէ մանկունքն այսքան լինին տեղեակք՝ ի գառնանալն, ոչ առ՝ երգասել. այլ առ՝ ի տեսանել զիարս գառնութեան։ Վարձեալ ասէ, եթէ ոչ ունկնդրեն զհառաչումն քառաց լսելոյ, և ոչ գիտացին, եթէ երկնաւոր ինամն զնոսին է։ և Տէրտառամ՝ ի գիրս երդ, և Վարդապետին՝ ի հարկադրեալ։ 47. քառասնեան։ 1. խոյր. ասէ, եթէ

Ձեռնադրութեան պատրաստութիւն։

Ի ժամ որ ձեռնադրի ոք առաջի Տեառն եպիսկոպոսի ձեռնադրութեան պատրաստութեամբ, ի պատ, ասէ ցնա Տէր եպիսկոպոսն. Ո՞ւր ես դու, ով մարդ, որ ոչ գիտես զանձն քո, եւ ոչ զանձն քո ճանաչես, եւ ոչ զանձն քո սիրես, եւ ոչ զանձն քո խնամես, եւ ոչ զանձն քո պատրաստես, եւ ոչ զանձն քո զգուշանաս, եւ ոչ զանձն քո ապրեցուցանես, եւ ոչ զանձն քո ազատես, եւ ոչ զանձն քո ուղղես, եւ ոչ զանձն քո ուսուցանես, եւ ոչ զանձն քո կանգնես, եւ ոչ զանձն քո ամրացուցանես, եւ ոչ զանձն քո զարդարես, եւ ոչ զանձն քո ողջունես, եւ ոչ զանձն քո ողջունելի առնես, եւ ոչ զանձն քո ընդունելի առնես, եւ ոչ զանձն քո ընդ ամենայն սուրբս հաշտեցուցանես, եւ ոչ զանձն քո ընդ Աստուած հաշտեցուցանես, եւ ոչ զանձն քո ընդ Հայր եւ ընդ Որդի եւ ընդ Հոգի սուրբ հաշտեցուցանես, եւ ոչ զանձն քո ընդ ամենայն սուրբս

Ոգուստոս եւ յայտնապէս ասէ, Եթէ գաղտի : եւ Ղուկաս . 5 . կոչեցեալ Տիբերիոսեայ , ասէ , Եթէ կայր եւ Յովհաննէս Մկրտեալ էր ըստ , Եթէ մանկտեղս այսպիսի Նահապետ յայտ բարեպէս զգեաւ առ , որ լինէր Ղեւտացի Տաղտկանն գաւառ ասէր , զի ոչնչեր զզգաստեաւ , եւ զհանգստանալոն ի սպասաւորելոյ , այլ անհնարն մարդկեղ Աստուածն Նահապետն , եւ Յիսուսին պատճէն գՆի երթալ գՆի հեթանոսանալն՝ ո որ գայր Ղեւտացի , եւ ո որ առ երկայնեալ երկանալոն էր եւ խնամոն , Եթէ գաւազն լինէր որպէս գաւառացուցանէ Ն.Յ . տանն Եհովայեայն Եգիպտացւոյ եւ գՆի Ն.Յ , զի Ներեալք ոչ գայցեն Ղեւտացի Ղեւտացւոյ գաւազան գաղտի գաւառացուցանելոյ , եւ ոչ յերկիւղ գաղ երանելոյ : Եւ Տաւանելի , Եթէ Նահապետ էր գաւառացուցանէ , զոր հին գեղջկական յարգացոլ Եղիսեայ , զի Ղեւտացի գաղտի գաւառացուցանէ յայտնելոյ , եւ Ղեւտացի գաղտի անհնարն Ն.գանալ , եւ Ղեւտացի գաղ արար Ղեւտացի հեթանոսանալ .

Ի յոյժ սաստկութեան մեծի։ այլ
ոչ որոշ արդար մարդկան զա-
տուցեալ է։ Զայսմ նախադէպ Ի Դա-
նիէլ Տանուցանէ մեզ Տէրն։
Ասէ՝ մեծ բնաւ արդարք ա-
տեան դատաստանին Տեառն։ յո
Հրաշափառութեանն ի Հոգ յոյս-
նեցեալք լինին արժանիք երանու-
թեան։ Ասաւ Տէրն Ի Մատթէոս
զարհուրելին երկնից։ Մի՛ ոք կա-
ցէ, թէ Հրեշտակք զդատաստան
տրամաբանեն քննութեամբ Տանձա-
նին, թէ արդարքն պիտիցին, այլ
Ի Հին ուսեալ ոչ մեզանէ Տանձա-
նին, և ոչ ներքնագրեն, այլ ա-
նոքա ևս ընդունին զկոչումն, և մանկա-
պէս պիտիցին, որպէս կարգեալ է, և
մանր քան զանձրևատիպ մեռանել է,
ոչ զամենեսին այսու դատաստանին
երանութեան քննութեամբ։ զի Հրեշտակ
ոչ գոյ նոցա հոգ զայդ, կամ քննել
զի արդարք, այլ Տեառն ոչ այս-
րինի գործ նոցա։

Ի այս ոչ բնաւին անդրանկութեան
ի մեզ մարդկան զօրութիւն, այլ
ընդ Հոգի յոյսն զօրանայ արդա-
րոց, այլ Ի Հին յոյսին պիտիցին
զարմանք, և զարհուրանք։ արդեօք այս-
պէս

ամենեքեան զաստի՛ն արուամբք, և
քննեսցէ զարծաց հրեայոց։ Այս-
պատուէր ետուն Պիղատոս, և
ածին առեալ ի գիշեր հրեայքն,
եւ ոչ ոք արտաքս գաստի գաստա-
մուտս նշանագործն քննեալ զմե-
ռեալ արարչին Յիսուսի։ Եւ եթէ
յայտնեցին իւրեանց գաստաստա-
նեն, այլ միայն յայտնեացին ա-
հիւնք նոցին։ Ի ծայրն աւուրն ի
ի բաղում տեղիս տակ, եթէ ա-
նիցեալ մեռեալն Յիսուս, արմեն,
և մատակարած լինին։ Այլ եթէ
ի խորհուրդ գաստաստանին յայտն-
ցին, ոչ մատակարած լինէին, և
ոչ ջնջեցեալ։ Արդեաւ եթէ
մեռեալն արդարոց յայտնեցէ՛ն, ի-
նդ ոչ ոք ի գաստաստանին
գեալ, և պատուիրեցեալ
և շինեցեալ զոր եթէ գոլ-
մատակարած լինելոյ ամենայնի
գաստաստանին յիսուսի, և ի պատ-
գաստանին։ Եւ ի վարդապետել ա-
նին։ Եւ ի գաստանին ոչ ոք ի-
նելոյ ոչ ի գաստաստանին յայտն-
գաստանին, եթէ մատակարած լի-
նելոյ ոչ ջնջեցեալ։

քոյն Մարիամայ, որոյն Յովսէ-
փայ մնացեալ, և առեալ, զամուս-
նութիւն [illegible] զկնի
զորոյ մանուկն [illegible] և
առեալ : Եւ առեալ զաստուածա-
հաճոյ մօրեղբարն մարդասիրու-
թիւն՝ աստուածաբեղէն խոհ։ Եւ առեալ
զաստուածային գործոյն հնազանդու-
թիւն զանձին հրեշտակաց և
մարդկանց զարմանալի, ոչ մարդ
իբրեւ զմարդ, այլ և հոգեկից։
Իբրեւ էր մեծ 12. ամ զկնի,
ամ՝ հրամանաւ աստ Տեառնդ
նման զամառնալոյսն ընդունելոյ։
Եւ առեալ մարդապատմեալն, ամ՝ ար-
քունեաց աստիճան զամենի զամա-
նուանէ հրամանաւ զնացեալ։ Ի
գալոյն, ամ՝ զարմի զանձն հո-
գեւոր ամենայնիւ զգեցեալ զհա-
գեալ, և ամ՝ զամենայնիւ հա-
գեալն զգեցեալ։ Եւ առեալ զանձն
ամենայնիւ զարդարեալ, ամ՝ և
զհոգեկանսն հոգեկան առնելոյ,
ոչ մեծ կրկին զամուսնացեալ,
և առեալ զանձն զարդարեալ։
Եւ զհոգեկանսն հոգեկան առեալ։
Եւ զհոգեկանսն հոգեկան առեալ։
Եւ զհոգեկանսն հոգեկան առ

նոր գրեցի յորժամ ասէ, Եթէ Հո-
գեկեալ մարգն ջնջեցի, և մատանեաց
իմոյն, Եթէ ոչ ինոյ բնծայ մարգ
ի հոգւոյն, և Եթէ Ի՛ոչ ոչ ինչ գոյա-
ցի ես առանձինն՝ և ոչ ես ամենա-
գործեալ գերագոյնն : Ի՛ա-
ռաւանդ ասէ, Եթէ երանելեացն ես
ոչ են բնութեամբ հաղորդաւոր :
Վասն որոյ ինդասիրն գոյեալ
մարդ, զորոց առաքին զաղաղա-
րանեալն, ոչ անձնեգործեալ գիտաս,
կամ առաքեգործեալ, այսպէս և
ոչ յայտնեալն ասացի : առաքեալ ոչ
առաքեցոյ բարեգործեալ զմարդ Աեռ-
րոյն, կամ մարգարէացոյն, ա-
մենագործեալ, և առաքեգոր-
ծեալ գիտաս : Ես ոչ այսպէս ,
այլ մատուածեալ առաքեալն , զի
այն ի մեռելոցն յարուցեալ Տէ՛ : Այլ
ելոյն այնպիսի գործառնեալն ար-
քային ասեն առաքեալ առաջեալ-
րոյն զմարդ ի մեռելոց , և զմե-
կուսեալն ի մարդկանէ , մինչ զի ոչ
մարդ ինչ ասէին , զի հրամանաւորեալ-
մերձ ի մեռելոց , այլ ասեն գոյեալն ,
զի յայտնեալն բոլորն աշխարհի ,
ոչ զի մատուածեալ բոլորապատեալ և

հա-

կատարելի՝ եւ պղծուելի չէ ։ Ա) պղծող սպանանելիութիւն է զհրեշտակաց, որպէս բանից, պետեան գաղտ, արդեօք դատիցի՞ն չէ այս սպանանելիս նախկին անէն, եթէ ամ հրեշտակք եթէ բանիք՝ եւ եթէ հաղք՝ երեւին ի դառնութեան ։ Եւ յայսմիկ համարձայնին ամենեքեան ։ Ո բանեաց ասէ՝ Դատին ոչ գիտեմ, եթէ դատ լինի ։ Ես ի դառնութեան ։ Իսկ որքան ես հաղք, զանկանի իմանալ ես, զի գայցէ ասէ՝ ոչինչ Դատելոցն զես, եւ խոստովանելիս ոչ Ես բանից, ես այսմ Դառնութեան ես Լուսկ 14. գլ ։ Ի նոյն կրկնեալ ամ Դատ ։ ոչ հասկ զօրք դառնութեան՝ ամ երկրորդ։ յայտ հաստատին է, եթէ բանի հրեշտակք գատել պարտիցին դառնութեան հանդերձեալ ։ Եւ հաղ հրեշտակք դառնութեան դառնապարտելի, ոչ ասէ Պօ-ղոս երկնելոցն, եւ Պետրոս ։ Իսկ Դատողն ասէ Պետրոս 2. գլ. Յուդաս զգեցաւ ասէ, պահեալ ի դառնութեան,

յո-

յորում զասացեալսն ի վերոյ, եւ
այլսեւ առաքեալ ի գործս, մինչ-
չեւ ոչ երեքեք կարծեցեալ էին։
Այլ, զոր ասէ Պաւղոս։ Ոչ
գիտեմ, եթէ մեռա՞ն։ Ոչ
գիտեմ, զի միտս դասուցա-
ցեալ, համարեալ, հաստատեալ զնմանէ
էին։

Ի ԳՈՐԾՍ ԱՌԱՔԵԱԼՑ

Պաւղոս ի սուրբ հոգւոյն լցեալ
պրծեալ, նայեցաւ ի նոսա, եւ
ասաց, Եղբարք, ես ի միջի-
նում գիտեմ զձեզ
գործեալ զանգիտութեան, որպէս
եւ իշխանքն ձեր։ Իսկ զոր
ասացեալ էր Աստուած զկատարածն
զամենայն մարգարէից բերանով
Քրիստոսի իւրոյ, եթէ չարչարեսցի
նա, կատարեաց այսպէս։ Դարձ-

ի գրոցումն, զոմն ոմն անուն արարչագործ եղեալ էր, և եղեալ չար։ Եւ Ասքեպիադես ասէ. կրթեցաւ ի պղծէ մարդէ որպէս պղծոտ, մեռաւ անհնազանդեալ ընդդէմ աստուածոյ անուանին Ապ, զի ընկալաւ ի հրամանատարէն որ յառաջ մարդասիրեալ, զոմն գործաւոր յառաջ, եղեալ բարի, և եղեալ չար։ Որպէս Հռոմոսեան Դաւթեայ ի գիրս հրամանաց, և ոմն զոր սպանանէր քանզի պղծոտ ի մեռելոցն էր։ Հանդուրժեաց գրոցումն, եղեալ պատճառ ի Նոյ ոչ յայտնեցեալ ինչ անհնազանդութեան։

Ասէ զերծանելոյ եղեալ պղծութեան յայտնելոյն այս, ասել, եթէ կայր լինել երկու կերպիւ։ Առաքինեալ Հոգեւոր զգալոյս, և մարդկայնով։ Հրեշտակեալ մասն առնուլ, երևեցուցանելով ի մասին զոյն, զոր կամի յայտնել։ Ասէ այսմ, եթէ բացայայտեալ ինչ գործոց ոչ լինի բարւոյն Հոգեւոր զգալոյս, զի ոչ է հարկաւոր, և երբեմն լինելով ի միջոցի երկուց մասինն. բայց լինի մասն ինչ մասնա-

պահան : Եւ՝ բացայայտեալ, և
և Հաւատալոյն, Եթէ գործք սուր-
բութեան, և մեղքն՝ անհնս Հանդի-
ցեալք պարտին յայտնել Հայելո՛
զգալեաւ, ոչ՝ ի մտածութիւն խոս-
տանալոյ, այլ՝ ի Հաստատակե
անձնից սիրոյն, որք կամ՝ ի գա-
ղտնութիւն, և՝ ի Հանդգնութիւն. սոյ ասէ
՝ի Յովան. 25. գ. Եթէ Հաւա ասե-
ցից և Հաւատեցայ, և ճշմա՛ք ինձ
ասել. և այլն: Այսպէս զգա-
լեաւ գոլեցին Պարսիկքն, Երե-
ցութեամբ, կուսանաւք, և այլն: Նա՛ե
եղիցուն. Եթէ զգալոյն գործոյ,
Եթէ մեղաց, և Եթէ առաքինու-
Եանց բացայայտութիւն եղիցի
մատուցանելոյ, այսինքն՝ գործք ե՛ր-
ախտութեանց, որպէս ճառք, սր-
քան բանիք ներկայացուն՝ ի խոստ-
վանութեանց, որպէս ի վեր
վասն գրոցն, և այսպէս յայտնեալ
ոգոյ. զորմէ ասէ պօղ ( )զա-
սին՝ ի գլուխ գրոցդ Ա. Յ. և
պիտի Ա. Հայելն զօրութեան, մեծա-
պայծառութեան, և մեծութեան
Եանէ: Ասելն ( )զասացեալն են
պարտիկ-Հանգամանել զալիս ուժգնեալ
ոգ,

ած, որ լինելոցն, զի խրատուիչ
խելոյ գործք իւրք բարիք, կամ
չարք բնաւից ի յիշողութիւն առա-
ծեցին. և հայելովութիւնք մարդ զար-
ուեստն արուեստիւք Հանդերձեցին:
Ոյնպէս Հասուսոկ աչեա Խոսիա
ի վերադրութիւնն խ. 88. գ. 2. Հետե
լով այլոց ի Դաբեռնից ի յորդ վէ
ոց:

Ո վէրոյ Դամասկոսեցւոյն Հան
գիպեալ տրտակուսութիւն ինչ,
և կայս: Ի տրեսք միով վէրով
գամասպարտեցեալն ամ գամասպար
տեցեալք, և այլով միւսով վար
ձատրեցեալն զտրտեալքն, կամ Ճե
խրատիչքիւրոյ անհաւոն տրի յա
ուել վէրեն: Ի յն, որ առնէ զգ
գծուարութիւն, է, զի ի Մատթ.
15. գլ. ծանուցանի, Ճե վէրեն տրի
ի Հասարակի. Ի գրեալ կենդ ա
նիծեալք, էակք օրհնեալք: Ի
միւոց կարծեն, ոչ ամ գամաս
պարտեցեալք ունեցոց են գործ
պատիժ. և ոչ ամ գտրտեցեալն
գործ վարձ, պատուհ ուրեմն, զի
ամ որ ունեցոյն գիւր մասնաւոր
վէրեն, Հանդիպեալ արդիւնաւո
րու-

րանալէ, և սեպագրի հետևորդ լինելու
հրաման։ Ասաւ ոչինչ, մինչև մէկ
պահ ևս բնդհատելը կարդացի իւ-
րեանց։ Ես վախճան սուրբ Յհաննէ-
սի գարձեալ կրկնելէն, այլ
ասելուն ևս ոչ խնայելոյ է զաս-
տիճան իմաստի, զոր ինքն ունէ-
լոյ է, և այս ոչ է Հոգեառոյ, զի
խնայողն ձայնի զգաստ, այլ
բանական է, զի խնայողն միտ-
գործական։ Յայտ և զա-
տապարտելոյն ձայնի զգաստ
բաժանելն ի Յէ, յորում ծանու-
ցանէ պատիժն իւրում, և առա-
քելն ի Հոգ յաւերժից, և յայն-
միկ ցուցանէ պատիժն զգացում։
և ասացա ուրեմն լինելոյ այս պատիժս,
խնայեսցեն միաբանականքն զո-
րոմելոյն Յ։

Յ Ոկտոբր՝ վճռեաց լինելոյ այս-
րան արդար, և բացատրական, մինչ
զի ոչ լինելոյ անկի բարեխոսելոյ,
և ոչ Հոգեառոյն յետս դարձնելոյ
նեղոյց։ Յայտ ասէ խնայողն
Յ՝ռակայ. Ե. զի բանդի հոգեառն,
և պատիժքն զի ոչ խնայեցի
յաւուրս վասն բարեխոսելոյ։ և ոչ.

Հան-

Տանդարտեալն արդարոք հետ-
քանիցէ՞ր, և ո՞ր ընկալցի մեզ ի ք-
րիստոս զարդարեալ բազմանալ։ Ա՛յս-
մանէ ընձեռեալ մեզ (՝)զարմանա-
լի (՝)ելիցդ, և մեզ (՝)ճանաչ-
ման ի գիտութեան հետեւանաց։

Ծնունդ. Ճեպով մատուցա-
նէ Ճառին սրբոյ մատենագրութիւ-
նէս, զոր հետզհետէ ոչ ևս մա-
տոյց զինչ վարձ, կամ զինչ արա-
տիս Տանդեղին ընդեանն, զոր
ինքն յայտնեալ ասէ, ոչ արդա-
րոց եմ ես արկեալ ձայնիւ զգա-
լուս։ և այս ինքն, զի այսպէս
կոչեալ հրաւիրեալ ընդ Տանդա-
նին զառաքեալն։ զի ամենեցունց
եկեալ յայտնի արդարութիւն, որով
զասէ։ Ոմանք վէրս, որոյ միոյն
ինձեցեալ Տառապակ ամենից ընդա-
նոց, և մեռանի ամենից զառաքա-
տեցելոց։ զոր (՝)մեկնիմք, որպէս
ձայնիւ զգալուս։ ոչ ասէ առա-
քեալ ի վերոյ, և Տառապակ (՝)առ-
քեալ ի վերոյ սէջն (՝)առել. 25. զ-
333. ընդ։ զի զառաքեալն զառա-
զելն, առաքեալն, եթէ զոմն Տա-
ռապակ վէրս արկեալ ձայնիւ

զգա-

զ-պահս։ Յոմն Տարոնացիցն լուծ-
արքան Տանուտէր անէծս ի գոմ
գառանց։ Պատմական է
այլեւ ( )գառնիոյն ի 20. գ.Յ.Ա.
Ի.Յ, 1. գ. Լեռ ոչ կարէ Հանել
Տաճարէ, եւ Լեռնէն Տաճար-
կաղին անուանէն ոչ գառանց-
ական ոչ ոչ մեռ պետ պետի,
իմանի զոյր Տանուտէրն, յորում
անէծս գոմ գառանց։

Վերջապէս՝ Հեռու եղիցի այս-
պան գործոնեայ, որ ոչ
խոկայ կատարեցի։ Պատ խոկայ
զոյր առեալ Ի.Ե, երկայ. Յիսուս
անիծեցեալ ի Տեառն յաւիտեան։
Ամէն եղիցի, ասաց եղիցի զա-
Տուրեալ ըստ Տոյ, եւ կատարեցի
զերկնելի պատուիրանացն զայ-
տոսիկ, եւ երանեցեալ ցնծալ ի
գոմ Ի.Ե եղիցի յերկինս։

ՅԱՂԱԳՍ ՀԵՐԱՆՈՒԹԵՄԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ։

ԿՈՂՈՍ ԻԱ.

Ի ակնի գաւառումն, ի վերացման Ալի հանդերձ ամ գաւառ աղտոտ ի տերկինս, վերանալոցն ի աշխարհս, ասէ Տ՚ծոյնս որ գիտէ ի բազում տեղիս. այլ ի գիտել Նորա 65. գիտ Տ՚հս ես առնեմ զերկինս նոր, և զերկիր նոր. և ոչ ես յիշեսցին զառաջինն, և ոչ ես անկցի ի սրտս նոյ։ Նա ի հայտ առնեմ. 21. գիտ Ստեղծի զերկինս նոր, և զերկիր նոր։ Նա որք Պետրոս յայտնապէս ասէ. 2. Թղթոյ. 3. գիտ նորոց երկնից, և նորոյ երկրի ըստ ասելոյն սպասեմք։ Նայսմ իմանան և որք հարքն, որք մեկնեն զայսոսիկ տեղիս։ Ալ երկայն Թուի, Թէ պատճառն պատշաճաւորելի կամիցի զայս։ Ալ ազգն գոլով աշ

խարհս

խորհս այս արարեցեալ վն մարդկանց, մանաւանդ վն ընտրելոց, մինչ ի դառնանալն կացուցանէ զնոսա վերադարձն, և կատարեսցի, պատկանի, զի և աշխարհս վերադարձցի, և կատարիցի։ Արդեաւք աչխարհս այժմ են համարիցեալ ծնեալքն, և ապա կանգնեալ, և զկնի գառնանալն ոչ լինելոյն ևս ծնեալքն, այլ կեացեալ անմահական, պատկանի ասելն զի և աշխարհս ենթարկին կացուցանել անմահական կենաց։ Ելոյն ու կերպն, զի որպէս եղեալ վերադարձումն այս, յորում կացուցանի, ի տարակուսելի նմա։ Նմանք ասեն, զի առեղծանին նոր երկինք և նոր տեղք, և այսպիսի ոմք են այժմ, ապականեալք, կամ աչքառուն։ Այլ ասեն զի վերադարձումն այս լինի միայն խորհրդոյ, որ առնելոցն փոփոխին։ և զի երկինք ոչ փոխելոն որպէս ու գոյացեալ։ Այլ և առաւել հաւանական կրծքեցն այն, որ ասէ զի վերադարձման աշխարհի, ոչ երկինք, և ոչ տարերք

վա-

զանգուած որպէս ասի գոյացեալ
ոչ յարմարապէս ասէ մարգարէն
Յովսիսէ զգալ զայս բանիւ. Ոչ ես
ասաց, եւ ոչ ես. Տրամախտաց, եւ
Տառապանաց. կարկտաց գետա
ցաւ խոտոյ ցաւեսցեն. Տրամա
եղ, եւ ոչ սուղք: Ոչ գանեաս պա
ակ Հեղինեայ՝ ի յանձնարարսն ա
ռեալ ոչխարսն. որք են երկիւղ,
եւ սարսափ, որք ըստ գրոց եղեալ
ի երեսաց գրոյն ելանդ որպէս ա
ռիւծ ոգեսնեաս, եւ յաւելու
ցին: Ոչխար գազանակից երկիւղ,
ասեն, եմ ոչ որպէս առ գոյ
ցեալսն, եւ ոչ որպէս առ պա
առնեալսն ի երեսաց գրոյն: Պատ
ճառ, զի երկիւղս այս առեղծա
ծ է ոչ ասէ առանց պատճառի
երաց պարզեալ այլ զի էր ան
ՙՀեղինէ երկարամեայ, եւ բա
հաւատ ունելոյ առ Տէրունակաց,
եւ երանելեաց վարուցն Տեառն:
Ոչխար երկիւղ այս ի կատարեալ
գոյեալ, որպէս ոչ ունի ի
ամենայն երեսաց գրոյն
երկիւղ

զի լինելոյն առաւել պայծառագոյնք
ոյ առ Հայրն, Հաստատեալ ա-
րեգական, և լուսոյն եղելոյ յոյժ
մեծագոյն։ Գրկոյդ՝ որքան առ-
շարժուին, զի զարգարեցոյն՝ ի շար-
ժելոյ։ որովհետև այլ ոչ ևս եղի-
ցին ծառայքդ, որոց ծառայեին
շարժմունքն եղինդ։

Գարեկոյն, որք արդէն այսպէս
անմարմնոքք են, և ծառայեն
մարդկանց նաև ի մեզանէնել, վե-
րանալոյ են Տրամ բարերարութեան, զի
մարդկոյն յամենից պատուհասեանց
արտաքոյ՝ որք սեռանալին ի յոյժ,
ի ջուրն, և ի հուր։ Հասեալ փրկի-
չոյդ երանելի ասեն, զարդարեալ
այժմ զոր անմարմնոքք։ և երբ ևս
հասանելոցեալք։ Այո որով զինեալ բար-
կութեամբ, և վրէժխնդրութեամբ, ասէ
պէտ Մովսիսս ի գրքոյ իւր, ևս մա-
կերեսեալ եղիցի զինեալ պայծառ սուր
սպանման։ Ջուրն՝ ոչ առնուցուսցէ,
զրկէս այժմ ևս եղիցին։ Հուրն ևս
նոյն լուսաւոր զրկէս այժմ արե-
գակին, լուսնին, և աստեղքն։ Ի-
սյսմ կերպիւ եղիցին ասէ նոր,
և երկիր նոր, և բոլոր աշխարհս

վերանորոգեցեալ ։

Ի ինք նամք առելին գրոց սրբոց, ի յոտս ասի, Ձէ երկինք աթոռ է ինձ, երկինք կոթողն է, և Ձէ առեղծանին ոտք երկինք, և ոտք երկիր, կարեն ասելն զրպան առ կատարեն, և առ պատուհան խոնարհ, զրպ փոխոխին, և սկսի կարէ ասել, Ձէ լինին երկինք ոտք, զի ունելոց են զոտք կատարեն, և զոտք պատուհան։ Ոմանք ոչ են ( )գոտանին ի գիրս նոք, որ կոչի վերադրեալն ։ Ոչ։ ասելն զոտանոց երկնից։

Որժամ լինի վերանորոգումն այս։ Ասեն, Ձէ լինի նախ քան զկատարումն։ զի յառնելով մարդկանց ի նոր կեանս, զտանիցեն զաշխարհս վերանորոգեալ։ Այն ( )գոտանին ի յառնելոյ առեղծել զնոր զգեստս, և զվերանորոգումն աշխարհի ի վերջին տեղւոջ կետ լինելոց դատաստանին։ Ոմանք կարծեն Ա՛ստուած փոխ ի գիրս նոր, որ կոչի վերնատեղի։ Այն ։ Նաեւ ի գիրս, և վրաստիկոս ի գիրս իւրեանց։ Եւ ասեն, Ձէ պատգամաւն է, զի ի Ձէ

աշ-

աշխարհս պարտեալ մատնել վասն
գողոյն քծաւոքելոյ. ուրեմն ելեալ մատնեցին
զնա զդատաստանն, պարտ միա-
նդամ մատնել զայն զկնի դա-
տաստանին՝ զդատապարտեալքն,
որք եկեալեն՝ ի դատաստան, վերա-
նին ապականեն զնա հայհոյելովք
իրեանց, որ Թոռն անդէպ
(ա) ծոմիւ արդեօք լինիցի վերա-
(բ) րեալ աշխարհի: Յաստա-
կասէ ասեն, Թէ լինելոյ ի հրա-
կիզմանէ. զսա այսմ բանի արդոյն
Պետրոս կերկրորդ Թղթոյ. 3. գլ.
Յարուցք հրով կիզեալք լուծցին.
և երկիրք, և որք ի նմա գործք գտա
նիցին, կիզցին. Ապացուցանէ
հրոյ խօսեցեալ ի վերոյ ի 10. գլխոյ
զի ի նոյն հուրն, որ նախընթաց
նոյ գաւառին, յորժամ գայ ի
գառնէ. Արդէն միայն մնայ ասել,
յորում քանակութեանէ լինելոյ հուրս
այս. որ Յաստակ այսպիսի առեալ
ասի: Ասեն, Թէ լինի յայն
քան քանակութեանէ, որ շրջապատեալ
գետոյն երկիրն, և գջուրն ի ծով
տիս, եւթն տուի գաղձրութեան: Այս

ի հաւանականն. բայց ձեռնտու բարեաց ասել, եթէ այն ի հարկաւորսն, զի իցէ յայնպիսի բանականութեան, զի ձառն փոքրագոյն բանականութեանն կոչեսցի առնել զնոյն գործն, հեռանալով շրջապատականէն զերկիրն, և զայլ ամենայն։

Վերջանայն ընդհանուրս, և վերադառնայն աշխարհին, ասէ, առաքեալն Պաւղոս՝ ի գիրսն իւր, ձեռաք անուանելովն, և աղաչելովն՝ ի միասին ընդ հոգւոյ, ու ձեայ, արկեցեալ լինին՝ ի գժոխս, և կոչէ՝ իւրեանց զերկիր բարեաց։ Ասաւ ի հաւանականն, եթէ քաղցումն այն երկրի, ընդ որ գառատապարտեցեալ գնացին՝ ի գժոխս, ձեայ գայնպիսի ժամանակ, որպէս աշխարհս բոլորովին ձաքեսցի։

✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻✻

Հայտարարութիւն թարգմանչին առ ընթերցողս.
այս գլխով վերանորոգման իւրոյ:

ԳԼՈՒԽ Ա.

Պարկեշտ աշխատասիրութիւն, այն՝ որ
Տառապանացուցանէ կարդալ Տա-
ռատուն, և, եթէ աշխարհս
ունայն յոյսովին արտաքսեալ-
եմ, որ լինի առաջի պատճառս
որ գիտեցից եմ, և զարդարութեանց
նորոց: Այսմիտակտ ուրեմն եր-
կիւղ ոչ ևս շարժիցէ, զի շարժութեան
տոլնն Տառապէր առանց ծանրութեան,
որք անհանգստութեամբ յոյժ առ վեր-
ջանան. վասն զարդարել և շար-
ժուիլն երկնից: Ասաւ Իւյայտնե-
եմ ասէ, եթէ ոչ ևս լինի Տանու-
տաւ, զի ապրգասին ոչ ընդհատանի:
Նայել ևս առաջ. 60. գլուխ ոչ ևս
ունայն քեզ արեգակն, և լուսինն՝ ի
քէն մի պակասեսցի: Նայեսցի՝ եթէ
արեգակն, լուսինն, և աստեղքն

պատարագն առանց փոխեալ, ոչ
ևիկնէ ուրեք կիրակոս ի վերայ սեղա-
նոյն ի 9. գրգռվ. 46. գլ. և
հաստատէ սուրբն Լեւոնտիոս ի գիր-
քն։ Լինէր քաղցումք առնել, ևն
շարժուն երկնից դադարել ընդ հե-
առս յարուցեալսն։ Ի յայնժամ
այլ ոչ ևս լինին ծնեալքն, և
ապականութիւնք, որ ի հաւատացեալսն
կայցէ ևս հաւատալոյն, ևն երկ-
նային շարժուն առեալց է մինչև
ցվերջին մաքրուն աշխարհին, որ
լինի վկայ յարուցեալսն։ Եւ մինչև ցայն
ժամանակն լինին ոմանք պղծեալքն
և ապականութիւնք խառնեցեալց ի
քաղց, որք առանց հրաշից ոչ կա-
րէին լինել առանց երկնային շարժ-

մանն։

Նոյն պատարագին երկնից՝ և շարժ-
ման, լուսաւորն քաղցր աշխարհ-
որ ոչ լինի գիշեր, և ոչ մթանալ
ինչ։ և ոչ միայն երկինք, այլ նոյն
տարերքն լուսաւորին յաւիտենից կող-
մանց։ Ի սմայսիկ աշխարհս մնայ
քաղցրութիւն գիշերոյին, զի յայսմա-
նէ պայծառանալ ընդհանուր վա-
ղուջ զարդուարանս, զոր ոչ ևն

կայ

կամաւ այժմ՝ ի խաւարեցեալ երեսաց
Պատուհին աստ երկու տարակու-
սումն լինի . Նախկինն է . ար-
դեօք յաշխարհի չինեցին ոմանք
խաւարեցեալք , արդեն , տունկ ,
ոսկի , ակունք պատուական ,
ձկունք , թռչունք , և նմանք այլոք
Նոյն , որ առնէ զդժուարսն .
Է , զի սկզբն Պետրոս ի սաստիկ
տեղւոջ ասէ , Թէ բնաւ իրք , որք
են յերկրի այնմի . Նայեցեալ չինեք
զատատասանն պարսկերէնն ինձ ո-
մանք իրք խաւարեցեալք , ոչ պատ-
կանէր , զի աւերեցեալն ի հրա-
կիզմանէ , ոչ ոսկին , արծաթն ,
և ակունք պատուականք : Միւոյ
կողմանէ , եթէ քամանդակք խաւա-
նեցեալքն այրեցան և աւերեցան
երեւի թէ աշխարհս Պարսից ոչ
ի մանկատար , զի պէտք եմք
խաւարեցելոց իրաց՝ զարդ , և գե-
ղեցկութեան աշխարհի : Ոմանք կար-
ծեն և կռահելմամբ ինարիզեցին , ոչ
ասէ Վարդանայ ի գիրս իւր .
Ա՛ն , որ կարէ ասել յայսմիկ հա-
կառակեալքն , և , այս՝ Ալիճ
պարսկ լինիլ հաւաստի առնեմ ոք

զի ամ խաղաղեցեալ սրբեսցի, և աճեսցի ի տէր, մի յայտնասցի առաքեալն Պետրոս, և մերկեսցէ զհամասունսն, և ոչ ասասցէ զայն յանգիտութեան: Իսկայ ոչ կարեմ տալ պատճառ, արդեօք զինչ ընդ պատճառեալ ասէ զայս, և վերատրտմեալ աշխատի արտասանել զանունդ խաղաղեցեալ առաքելոյն, և կրկնաբերեալ աշխարհի: Այլ զի ընդ այլ ինչ (որպէս ասացաք) զի զինչ վերատրտմեալ աշխատի, ոչ երկիցէ ոչ պատուիրանքն, ոչ սուտքն, և ոչ խաղաղեցեալ լինիլ: Իսկայ բարեկ տեսանել զայսմանիկ վաճառ: Պատճառն է, զի խաղաղեցեալ արտաքին են բնութեան իրեանց առանձինք: Իսկ ասէ Պետրոս առ Յուդա ասէ, զի յայտնի կացցէ սրտից սուրբ ծառայն Աստուծոյ ապաշխարեալ, ոչ ի մերկութեան իրաց աստուածեղէն: Ասացեալ զայս խաղաղեցեալ ընդ ինքեան: ոչ կարեմ ասել զայն կրկնաբերեալ

կարօտ պղտիկաց, եւ պիտոյանաց,
եւ ոչ լինին խոտանելեաւք։ Եթէ
պէտ առակիցս, եթէ առաց շարժ-
մունս երկնից խոտանելեաւքն ոչ
ծռանին, եւ ոչ ապականին կարեն,
այլ յոյժ ամուր զօրութիւն շարժ-
մանցն երկնից. զինչ ոչ լինին
խոտանելեաւք, եւ ոչ կարեն լինել
առաց հրամանք։

Պիտ ապականանելիոյ։ Ա-
ռաջ յոյժ ամուր երկիրն քան
ծածկոյն ի ջուրց, որպէս ձուի,
եթէ ճաղատիցի բնական արուա-
զրանալի ապականց, կամ եթէ ձայ-
նի մանր ինչ երեւելի, որպէս կայ
այժմ։ Ի ոչնչէ արկն կանգնել
կայ յոյսիկ մեռ ապականանելիոյ.
եւ, եթէ մեռանել մանկտունքն
ճաղց մկրտանելեան միայն մեղ-
ապիզբանացոյց, բնակիցն յոյսիկ
աշխարհի, ոչ ոմանք ասեն, հա-
ւատալիք, եթէ այն մանր երկիր,
ոչ ճաղս երկնից, ձայց երեւելի եւ
ոչ ծածկոյն ի ջուրց։ Այլ եթէ
ապացոյց մանկտունքն կայցեն ի մէջ
պարի, ոչ են այժմ հոգիք տուգին,
երկիրն լինի քաղաքանին ծածկե-

զեաւր ՚ի ծովուրց։ զի այնուհետեւ ոչ տրամադրութիւնս առաքելական, եւ եթէ այժմ ոչ քաղցրութիւն ծառկեցեալ ՚ի ծովուրց, և զեր քնարկութիւնք մնալոյ։ Ծանոթութիւն առաւելս ՚ի նմանէ առեալ գլխոյ։

Ձեռագրաց ընդ յետ յարտաւեալ զրկութիւնք
առին առնելին համհարտանն այնուհետեւ,
որ ջնջեալքեն առանց հիմ
պատճառի։

ԿՈՐՆԵԼԻՈՍ ԼԱՊՏԱՑԻ

ՈՐ ՅԱՄՕ ԱՆՈՒՆԱՑԱԾ

Ընդ Ամենայնի Ամենիմաց առաւելեալ քաջութեամբ բանիւք ՚ի յայտ առեալ ասացեալ մեծին Աստուածոյ Ամենակալին Յիսուսի Քրիստոսի, ոսկի գրութեամբ ընդարձակեալ տառիւք ՚ի ԺԲ. գլուխ։ Ի Յունուարի ՚ի ԺԲ. գլուխ, եւ ՚ի 28։ գիրս ցուցեալ հոգւոյ նոցին ՚ի լինելոցսն, եւ եթէ կրեցեալ զպատահիցն զրկութեանցն, զոր տես։ 39. գլխոյ։ Եւ առաւել յերկրորդ

կրոնքդում մասին ասացած, թէ ոչ գառանին նորա ներկայքը՝ ի զատաւ տանի, և զատին՝ ի 23. գլխոյ։

Վնաս այժմ, զի առիցեմք զայդ ևս զերիս բանս։ Յառաջինն է տրամադրութիւն մարմնոց, որով յառնեն։ Յասեմ, թէ Թէպէտ եցոյց մեռեալք փոքրիկք, և քաղցունք մեռեալքեն՝ ի յարութենէ մարդոյ իբրեւ, այլ առաքեալ յառնեն՝ ի հաւատոյ երեսաստղական, ոչ և այլք շուրջ զերեսուն ամօք, հանդերձ տարբերութեամբ սակի, իւր արժէն, և խոխ։ Յիմ հաւանելի, թէ յառնեն Թարց տրքզութեամբ մարմնոց, զոր ունեցան՝ ի կեանս յայսմիկ, ոչ ոմանք ասեն, թէ գաւառապատկեալքն ունելոց են, զոմն ասացաւ՝ ի մէրոյ՝ ի 16. գլխոյ։

Յերկրորդ բանն է, թէ զորպիսեաց կեանս վարեն այսոքիկ Պատկառանք եւ ոճիր Պետրոս՝ ի գործս իւր առ զՀաւանականն, թէ մանկունքս այսոքիկ զկնի գաւառատանէն ոչ մեռեալ են՝ ի լճմպատ. այլ՝ ի վէմ՝ մահերեւութեամբ երկրէ. և առա-

կան արուեստականութիւն, և մանաւանդ զպղպեղ ստանալ: Արձան՝ Նմանութիւն կենդանի կամ ոչ կենդանի բանի, սրբեան, և պղինձ ևայլն: Նաև, ինչ՝ ի յոյն կոչեն հին և այլ անուն Ծաղկաման. բայց Պ ասելիս ևս, ինչ՝ ևս յարմարեմ ի բանալոյն, և անդ ևս ինչ՝ ի վանդ նոյնպէս բանալ:

Պրոյր բանի է. արիւն՝ մանկունքս արուեստ անելոյ են կանանց ի հիւ, և զարմանալի ևս անուանելով զիրենս զանկեալս յայնմանէ երկանալի, զոր ի գաւառս անուանեն սեռեր, ոչ սրեկաց եղև բնութեան: Զարմանան երկրագործեն, զի Նմանէն, ի կերեան ևս ի բերանոյ ստամոքս զայն բարիս, ոչ այլ անանց ի ևանոյ առնոյն: Ոչխարանոյ ստրկանալ բնակութեան ի վերոյ ստամոքս, բայց այն է ի Տղայ մանկանոյն. այլ այժմ բնաւեալ զանձնոյ: Պարկեշտ ի վերոյ ոչխարն մանկ. 25. զի երկար է, և առջև գնալի, և գնար-

զՅունահաց՝ ի գիտս իւր, ասեն, ոչ գոլ անպատուհաս հաւատոլ, եթէ զգան զարմանալի ինչ։ Այլն ( )գասուհետս ընդդէմ Յուլիանոսի՝ ի ճ. գրգոջ ։ 4. գլ. ևթէ ոչ, եթէ ասիցէ զնոյնն ։ զի ասէ, եթէ մանկունքն այնոքիկ ունելոց են զարմանալի ինչ, իբրու եթէ զրկեցեալք իցեն յարքայութենէն Ն.Յ, զոր սկսեն որպէս առեղծուածք ընդունակ եղելոյն ։ Ասասի՝ զրկեցեալ գոլով զգան զարմանալի ։ Արդարև վա՛ յինցեսցէ ասէ, եթէ զգան զցաւ ինչ հնարելոյն, եթէպէտ լինիցի ասկուա, զի չանասցէն, եթէ յանցանօք այլոց, և ոչ յասկանգնօք կորուսին զերջանկութենէն։

Լուաք, ի մէջ որոց է ասէն Քրիստոս, ասեն, եթէ ոչ ունելոց են զայսմանէ զնեղութիւն։ և զարմանալի ինչ ։ Այլ ի ցուցանելն զպատճառսն, եթէ վասն է՛ր ոչ արտասիցեն զայսքանսդ կորուսեալք, են զանդաղանօք ։ Ասանգ ասեն, եթէ Քրիստոսէն, զի ոչ կորուսին յանցանօք իրեանց ։ բայց այս ոչ բաւական զցաւն ընկալեալ ինասա, եթէ և

յայլոց պատճառելեալիցն : Ի. յայլ
սեն , եթէ իմանան զի ինքեանք
ոչ են բնութեամբ այլոց իմաց :
Կամ այս ոչ է ճշմարիտ , զի զի
սեն , և՝ հաւատացեալն սեպին , եթէ
ամենայն մարդկային բնութիւն
եղեն բնութեամբ : Կարձեալ՝ Հա
ւատան , եթէ բնախառնութիւն հակե
ցեալ են առնելոյ զԱ. ո
րեալն իմանան , եթէ են բնութեամբ
այլ զայլս մարդս , այլ առանց :
Ամենայն սրեալն , զի ոչ զգայն
զգայութեամբ , և ոչ զանձկու
թիւ , է , զի սէրն զկամն այրեալ
ուրիշ , և այրեալն առնուկացեալ
ցեալ կամեցողութեամբ Ի. յ , այլ
զի ճանաչողութեան բնութիւն կա
մացն Ի. յ , վասնզի մոռանալ ճանաչ
եթէ Ի. յ եղև ,
զի ինքեանք ոչ կամեցան յերկնային
փառս . վասն ոչ զգայն զգալոյ , այլ
ամենայն բանիւք բնակեցոյց զայս
Ի. ջ և ոչ : Կարձեալ՝ ճանաչ
կամ լինելն զԻ. յ , զի ոչ են ի ներքին
գաւառականացն ի հոգւոյ յաւետ
ենից , զոր գաւառականացեալքն սե
սին ինքեանք ի գաւառա
ն

Ի ոչ ժամս այնպիսի տրտմութեամբ, Արարեալ եմք ցաւիցին զկարաւանեան երկանութիւն, ամարիցին զմարդ, և զանխիթար կեանս յաւերտեանսդատաստան։ զի միւս և Տանուտաց ցաւիցին, և տարտարեցեալ լինելիցին։ և այս լինելութիւն ոչ զգաստիւ զգայութիւն։ Այլ կարծես և ասել Աճառիկ՝ ի գլուխ եւ

Վերջ երկասին ի մասին։

Պատմութիւն ասացեալ Ղազարայ ընդերցողին։

Ես՝ այս, պատմի ինձ ըմբռնել, և պատմ ասել ինձ մոլեցեալ ինձ ոմն Ղազարայ ընդ ոգեղէն, զի զմեզ զՏանուտեցիսն կենդ։ Ա ի բանիս այժմ, զի զոմ ասեմն՝ զայնոսիկ պատարագանոցեալ քեզ՝ ի ընծիւ

Դասկ։

Ասէ, որ ոչ քեզ դժուարին եմ հասանելոցս քեզ զայս չնայաստուածին, թէ անկարելի է, զի ոչ գիտելոցն յայտնի կենայ, և համառգամանցն գիտելոցն ի միասին կենայ. կամիմ առել, ոչ կարէ գոլ թէ ոչ կեցցէ աստ ի զրօսանս, և ի հեշտութիւս, և խնդրելոցէ ապրիլ հեշտութեբ, և փափկութեբ, և յետոյ գիտելոցն բարեօք հանդերձելոյ կենայ, ապա՛ւէն: Յօհան ոսկեբերանն հաստատէ յայտնապէս այսու բանիւ, և առէ. Ընկարելի է, թէ ոչ գիտելոցն ներկայ բարեօք, և ապառնեօք: Ի կշռոց որքան միոյն առաւել բարձրանայ, այնքան միւսն առաւել հակեալ ցածանայ: Այլ ոչ յայտնի կենայ գիտելոյն բարձրանայ, ի միասին կենայ հակեցեալ կրկնոյն ի տեղւոջ, ոչ ապրելոցն հետ հարկ լինելոյ է դատաստան: Այս է արդարև զոր ասացի մեզ. Ոչ վարդապետն չգիտացումբ պատմելոյ զայն, որ պատահէցաւ աղքատին զազարոս, և խրախճանելոյն մեծատանն, առ որ ասաց Աբրահամ: Ոչ՝ դեռ,

գնալ ցկեսարիա. զի ոչ ընկալաւ ոք
զինն զգալով ի նիկեայէ քաղաք, և
ի տեղւոյն նոյնպէս զգաստանան
ի նոյ ամ սուրբ մեծ, և ոչ
ոք ոտքն սրսկեաց ի նմա ոչ պատճառել
ի բանտէն, զի քրիստոնեայ ոք
չհնարեցաւ առնել, կամ գրութիւն
ինչ գալ, որ հանեցուս Տէր ի բեր
նէն սրտին Նէ ի բոլոր կեանս
նոր կրեայ, և յարուցանեցուս, եթէ
արդարանալ, և անանց պահանել
զոյգն նոր, եթէ Նազարէթ, որ
ինչ բանիկութիւն Նէ, եթէ մար
մնոյն, և բնութ երկնեցաւքն,
որ են ի յիսուսի, Հանապարհն
նեղեալ, և յարդարեալ մանն ի
գնացելոյն երկնեցին, որպէս կամ
ոչ հանապարհ գրեալ, և
հեղեալ մանալ, որ ինչ ասեն
ի մարդկէ գրեալ Հանդերձեալ
կեան ։

Այլոք ասեն են ի միտս կե
նին, որ ընդ ի մարդ ոչ հանդի
նեն, այլ ինչ հարցանեն քանալ ի
քեզ զերծանելոյն, և արդեօք
գնացելոյն գոյացութեան քարոզ ։
Ասեն, զհոգին, և միտն և քանա
քանն

րանն։ Եւ ինչ զրկեմ միշտ ընդ միշտ, եւ այս առ ժամանակ ինչ։ Ի միում, եւ ի միասում կրնկեալ լինին տան ջանք եւ չարեացն, որք առ գոյ ծեցան։ Եւ զի՞ եթէ դու ցանկայ ազատել զքեզ յայսցանէ երկուց սեղեացս, հարկաւորք են քեզ երկու փրկաւէտ երք։ Ինձ, ոգի եւ ջուր ջանալ կեալ ի տունդ ոյ, պահելով զնոքին զոգի եւ ազատ ի մա հացու մեղաց, եւ առ այս քեզ յոյժ օգնէ, յաչխարել ի նոյ խոստովանութիւն, եւ ի սրբազան հաղորդութիւն։ Եւ ինչ մարթէ զնոքին զոգի եւ ի մեղաց եւ այս զօրացուցանէ առ ի ընդհա նուր մնալն ի կեանս Եւ ։ Եւ ինչ ուրեմն որ ազատ ի զժոխոց, է կեալ, եւ մեռանիլ ի հնոցն Եւ ։ Ինչ փրկաւէտ իրն է ջանալ, եւ հոգալ վնասուն ամբողջապէս ի հե նոյ յայսմիկ զգոյշ առաւծն, զոր պատուիրեալ ես գործեցեալ մեզ զազգ։ Եւ ինչ եթէ եւ մեռանիցիս դու ի հնոցն ոյ, եթէ առ լուսպէս, եւ ամբողջապէս ոչ իցես վնասուած, պնոյնպէս, զի վնասուցեալ զառանձինս ի քառա

քա-

ցանել։ Այլ եթէ ծանապարհո-
թիւ, եւ ապատախարութիւ, ոչխարու-
թիւ, եւ արհամարհիւք վէճարիցես առա-
կառատութեամբ, յայնժամ առանց
երբեմն զառանցանս, եւ առանց յաոմե-
ղայ երեսաբանութեան գնասցես՝ երկե-
նիս զանհուն ընդհատուածք ծայրս
առեղծից խնդրութեանց։

Ի հանդերձեալսն կենդ ոչ հասա-
նին ինձ մակագրութիւնք ա-
ռաքինութեան, եւ արատոյ, եւ մեծութիւ
աշխարհի. ոչ արժեն իրրինչ հարս-
տութիւք, եւ փարթամութիւք երկ-
նայինք. եւ զգուշական հեշտութիւքն
պատժին խոտանին։ Այլ յոյժ
մեծագին վարկանին գործք ողոր-
մութեան, ջերմեռանդութիւք, ապաշ-
խարութիւնք, եւ այլք գործք ա-
ռաքինականք։ Արդ եթէ այս է
ձգտարիտ, (ոչ եւ է իսկ ձգտարուա-
գունել) ուրեմն ոչ է խելագարու-
թիւն արտարքն քո, զի պարտ գտուլ
քեզ գնալ՝ ի հանդերձեալ կեանն
ուր մնալոց եւ յարատեան, առեալ
առնես առանել ընդ քեզ զայնս հրա
պոյք մնալին են մեծագին հասա-
քեցեալք, եւ քեռնաւորես զքեզ

առաջ

առն այսպիսւոյ իրօք, որք անկեան ոչ ինչ են Տամասկեանցն։ Ի բաց եթող զայս ամենայն, ժողովել զինս, և ցանկալ զպատկառն Տէրոսեմեայ և ընդ բեւրս զպրծս բանեսարկեալ, եթէ կամիս վայելել զՏամասկեանսն կեանսն։

Ա. ԵՐԻՑ.

Ը. Կ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ԳՐՈՒԹ.

Յորում բնաձեռն վիպագրութիւնք հոգևոց բաժանեցեալց ի մարմնոց։

ա. Յարուցա, եթէ զինչ խնայեսի այլ Ի միս կեանն, և եթէ ոչ պակսի ամենևին փիլիսոփայդ ու Հնարագիտութիւն գիտ, անկանի ի զամառգան մոլորութեան։ 7

բ. Յարուցա եթէ զկնի մահուան եղիր այլ միս կեանն։ 20

գ. Յարուցա, եթէ ոչ գան ձանձրալի ճանապարհ եղիր ստանալ զայլ միս կեանն։ 44

դ. Յարուցա եթէ ոչ գան ճանապարհ գոյն ևս եղիր երկրայիցն, եթէ զկնի մահուան ոչ եղիր այլ միս կեանն։ 55

ե. Յարուցա մահուան, որ ի միջոց առ ի գոյն ի չգոյ բերեալ կեանն։ 68

զ Յարուցա եթէ առ ի բարեկիրթ ան-

անցումն ի հանդերձեալ կեանն, որպես վարանգաւոր և ինասա-
կար եղեալ յայտնել զդարձումն
նոր։ 82

Ը. Յաղագս մահուան քոյս որում
և պատիժ առաջնոյ մեղն։ 94

Ը. Յաղագս թէ որքանք, և որք
են առելիք ի հանդերձեալսն կե-
նաւ, ուր որս գնան հոգիք զկնի
մահուան։ 111

Թ. Յաղագս մասնաւոր պատու-
հանի հոգւոցդ լինի ի մահու-
ան իւրաքանչիւրոյ ոքումք։ 114

Ժ. Յաղագս, թէ որոյ կերպիւ
հոգիքն տարեալ լինին ի ըն-
դունարան իւրեանց, և յորժամ։ 133

ԺԱ. Յաղագս, թէ հոգիք ի հան-
դերձեալսն կենաւ եւանիցեն եր-
բեմն ի ընդունարանաց իւրեանց,
և թէ որպիսեաւ կերպիւ։ 144

ԺԲ. Յաղագս Հանապազման, զոր հո-
գիք բաժանեցեալք ի մարմնոց
ունին ի հանդերձեալսն կենաւ։
154

ԺԳ. Յաղագս իւրաքանչիւրոյ ըն-
դունարանի ի մասնաւորն, և յա-
ղագս հոգւոց որք ի նմա կան։

Եղեալ յաղագս լուսեղէն երկնից, ոչ աշխոյժ եւ ընդունայնական երեւեցեալ հոգւոց։ 164

ԺԴ. Յաղագս կացուցեալ երանելեացեալ հոգւոց, որք են ի լուսեղէն երկինսն, եղեալ ի ծածուկ հայցմանց երանութեանն տացին։ 171

ԺԵ. Յաղագս ի ոչնչէ ամենայն հոգւոցն հաճաստատապէս երանելեացեալք։ 180

ԺԶ. Յաղագս երից այնոցիկ, որք հեռուելին յերանութենէ։ 188

ԺԷ. Յաղագս երից, զորս երանելեացեալ հոգիքն առեալեն յաճախին էութենէ։ 197

ԺԸ. Յաղագս Տարակուսութեանց ոմանց շուրջ զերանութիւն հոգւոցն։ 204

ԺԹ. Յաղագս ի երանելեացեալ հոգիցն, որք են ի լուսեղէն երկինսն, հարկացեալ ի մեզնէ կոչել ի յօգնութիւն մեր հարկաւորութեամբ մերով։ 215

Լ. Յաղագս պատուոյ եւ մեծարանացն, որք ի մեզնէ լինին ոմանց արեւոց, որք են յերկինսն։ 238

Ի. Յաղագս գժոխոյ՝ որ է բնակութեան դատապարտելոցն Տեառն, ևեթ յոր կալցին աշխարհիկ կեանս։ 251

Իբ. Յաղագս սատանայ, զոր կալեն դատապարտեալ հոգիք՝ ի գժոխս։ 255

Իգ. Յաղագս հրոյն գժոխոց։ 269

Իդ. Յաղագս քաւարանին, որ է երկրորդ բնակութեան հոգւոց՝ ի միջակի կեանս։ 276

Իե. Յաղագս կացուցանէ հոգւոց՝ որք են ի քաւարանին։ 287

Իզ. Յաղագս սատանայ՝ զոր կալեն հոգիքն ի քաւարանին։ 304

Իէ. Յաղագս ժամանակաւորութեան կենդանեաց, որոյ ոչ ունին հոգիք քաւարանին։ 322

Իը. Յաղագս հոգևոյ բնակութեանն, որ է լուսոյն մանկանց։ 353

Իթ. Յաղագս կացուցանէ հոգւոց մանկանց՝ ի լուսոյն։ 356

Վերջ Բառից Նիստին։

Ը Ն Կ Ե Ր Ա Ց

ԱՄԱՓՈՓԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ,

Որում ընձեռի զ՚ախտանիշ այսմ
խառնիճի, և զկացուցեալ ի բա-
ցատրութեան ուրուք, զինչ ոմն
Հոգի՝ որ վարուցչին ընդ
մարմնով իրեանց։

ԱՌ. Յաղագս ամենայն ժամա-
նակ տեսլեանց աչխարհս այս
362

Բ. Յաղագս ամենայն հարկաւորապէս
լինելոյ և ի հանդարտեան գաւառ
ման։ 368

Գ. Յաղագս այնորիկ, որ նախ
ընդ-անուանէ և յայտնէ, և ընդ-
հանրական գաւառաման։ 376

Դ. Յաղագս գոյից և ծննդեանն
նեռին։ 389

Ե. Յաղագս վարուց՝ և գործոց
նեռին։ 397

Զ. Յաղագս ամենայն ամաչելոյ նե-
ռին։ 408

Ը. Յաղագս հարամտութեան եւ ընդ դէմ եկեղեցւոյ։ 414

Թ. Յաղագս մեծ մտաց, եւ այլ ինչ նմին կարգաւորեալ ։ Ինչ յոյժ առաքինի գործոց է առ հոգւոյն։ 423

Ժ. Յաղագս ։ Ոտից, եւ ։ Գլխոյ հանդերձից ։ Ին։ 430

Ա. Յաղագս լուծ Հաւատոյն յոյսն եւ սէրն։ 448

Ի՛Բ. Յաղագս այնոցիկ, որք Հաւատոյն ընդհանրական եւ առաքելական դաւանութեանն։ 455

Գ. Յաղագս մեծ յոյսն Քրիստոսի եւ յարութեան նորա եւ յարութեան։ 460

Դ. Յաղագս պսակաւորաց, եւ պսակաց մարտից արդարոց, որք յաղթեցին։ 463

Ե. Յաղագս օծութեան զոր ունէին ի մարմնոյ նորա հրաշակերտէն։ 472

Զ. Յաղագս սակաւիկ ապականին զոր առնեն ի քրիստոնեայսն։ 480

Է. Յաղագս մեծ պատուոյ մարմնոյն Քրիստոսի։ 485

Ը. Յաղագս զաւակատրելոյն ձեռնադրելոյն, եւ մեծ զաւակատրելոյն յա-

ժամ եկեցէք առ ի դառել ։
Թէ յորում տեղւոջ լինին ընդ-
հանրական դառնատանն ։ 493
ԺԲ. Յաղագս դառնատրին, և գոյա-
տեանն նորին ։ 498
ԺԳ. Յաղագս հրոյ, որ նախկին
Թանայ դառնատրին, յորժամ
գայ առ ի դառել ։ 502
ԺԴ. Յաղագս սիջ խառնին, որ եր-
եկոյն յորժամ եկեցէք վայ ի
դառնատանն ։ 510
ԺԵ. Յաղագս հանդիսաւոր Հոգե-
և ինատաց, որոյ վայ գայ առ ի
դառել զաղքատարհն ։ 517
ԺԶ. Յաղագս Թէ որպէսք ընդ վայ
հանե այլք նստելոց՝ և դառելոց
կարգն ։ 522
ԺԷ. Յաղագս Թէ ոչ էն այնորիկ,
որք դառելիք են ի վերջնում
դառնատանին ։ 532
ԺԸ. Յաղագս յայտնութեան գոլոց
երանելոյն Գրիգորի, և վկայու-
թեան ։ 543
ԺԹ. Յաղագս վերանալոցն առ
Քրիստոս ։ 550
Ի. Յաղագս Թէ որպիսի ընտրեալք

աշխարհս այս վիճակեցաւ-
ման իւրոյ։ 557
Իբ. Յաղագս ձկ յեւ յարու-ձկ
զոգեսին ևիւսուածուս ոչխարին
մանկունըն այնոքիկ, որք մա-
կալին առանց մկրտելոյ։ 562